

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Volené orgány obchodních korporací

JUDr. Tereza Vyoralová

disertační práce k získání akademického titulu doktor v oboru
Občanské právo

Školitel: doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.

Katedra: Katedra obchodního práva

Plzeň 2020

University of West Bohemia
FACULTY OF LAW

Elected Bodies of Business Corporations

JUDr. Tereza Vyoralová

Doctoral theses in the field of Civil Law

Supervisor: **doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.**

Department: **Department of Commercial Law**

Pilsen 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto disertační práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň 2020

.....

JUDr. Tereza Vyoralová

Seznam použitých zkratk

Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
Listina	Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
Ústavní soud	Ústavní soud České republiky.
Nejvyšší soud	Nejvyšší soud České republiky.
Nejvyšší správní soud	Nejvyšší správní soud České republiky.
SOZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013.
OBCHZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013.
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

ŽZ	Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
ZVR	Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů.
INSZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
ZPŘEM	Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů.
nařízení o statutu SE	Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti (SE).
nařízení o statutu SCE	Nařízením Rady (ES) č. 1435/2003, o statutu Evropské družstevní společnosti (SCE).
nařízení o EHZS	Nařízení Rady (EHS) č. 2137/85, o evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS).
Slov.OBCHZ	Slovenský zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákonník, ve znění pozdějších předpisů.
AktG	Aktiengesetz, německý federální zákon o akciové společnosti, ve znění pozdějších předpisů.
GmbHG	Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, německý federální zákon o společnosti s ručením omezeným, ve znění pozdějších předpisů.

Obsah

Úvod	1
Dosavadní zpracování zkoumané problematiky	4
1. Pojem právnické osoby jakožto umělé entity	7
2. Pojem obchodní korporace	10
2.1 Pojem obchodní korporace v historickém právním vývoji.....	10
2.2 Obchodní korporace jako sdružení osob.....	15
2.3 Obchodní korporace a smluvní svoboda.....	18
2.4 Členění obchodních korporací.....	20
2.4.1 Obchodní společnosti a družstva.....	20
2.4.2 Kapitálové a osobní společnosti.....	21
2.4.3 České a evropské obchodní korporace.....	22
3. Organizační struktura obchodní korporace	24
3.1 Organizační struktura obchodní korporace obecně	24
3.2 Orgány obchodní korporace	28
3.3 Klasifikace orgánů obchodní korporace	29
3.4 Působnost orgánů obchodní korporace.....	33
4. Členové volených orgánů obchodních korporací podle obecné právní úpravy	37
4.1 Způsobilost ke členství ve voleném orgánu obchodní korporace.....	37
4.1.1 Předpoklady stanovené obecnou právní úpravou.....	37
4.1.1.1 Svéprávnost	37
4.1.1.2 Výjimky z předpokladu svéprávnosti.....	41
4.1.1.3 Notifikační povinnost v případě zjištění úpadku.....	43
4.1.2 Předpoklady stanovené zvláštní právní úpravou.....	47
4.1.2.1 Bezúhonnost	48
4.1.2.2 Absence překážek provozování živnosti.	54
4.1.2.3 Absence diskvalifikačního rozhodnutí	57
4.1.2.4 Absence souběhu neslučitelných funkcí.....	60
4.1.2.5 Notifikační povinnost podle ZOK.....	61
4.2 Vznik členství ve voleném orgánu obchodní korporace.....	66
4.2.1 Volba.....	67
4.2.1.1 Volba členů orgánů společnosti s ručením omezeným	67

4.2.1.2	Volba členů orgánů akciové společnosti	72
4.2.1.3	Volba členů orgánů družstva	76
4.2.2	Kodeterminace	79
4.2.2.1	Kodeterminace v akciové společnosti	79
4.2.2.2	Kodeterminace v družstvu	80
4.2.3	Kooptace	81
4.2.3.1	Kooptace ve společnosti s ručením omezeným	81
4.2.3.2	Kooptace v akciové společnosti	82
4.2.3.3	Kooptace v družstvu	83
4.2.4	Náhradnictví	83
4.2.4.1	Náhradnictví ve společnosti s ručením omezeným	84
4.2.4.2	Náhradnictví v akciové společnosti	85
4.2.4.3	Náhradnictví v družstvu	85
4.2.5	Vznik členství ve voleném orgánu z důvodu účasti v osobní obchodní společnosti	85
4.2.5.1	Veřejná obchodní společnost	86
4.2.5.2	Komanditní společnost	88
4.2.6	Jmenování člena orgánu soudem	88
4.2.6.1	Jmenování člena představenstva akciové společnosti	89
4.2.7	Právní nástupnictví	94
4.2.7.1	Kapitálové obchodní společnosti a družstva	94
4.2.7.2	Osobní obchodní společnosti	95
4.2.8	Zápis člena orgánu do veřejného rejstříku	95
4.3	Zánik členství ve voleném orgánu obchodní korporace	97
4.3.1	Smrt fyzické osoby	97
4.3.2	Výmaz právnické osoby z veřejného rejstříku	98
4.3.3	Uplynutí doby	98
4.3.4	Odvolání	98
4.3.5	Odstoupení	100
4.3.6	Vznik překážky zakládající nemožnost dalšího výkonu funkce	101
4.3.7	Zánik obchodní korporace	102
4.3.8	Volba nového člena	103
4.4	Odměňování členů volených orgánů obchodních korporací	103
4.4.1	Kapitálové společnosti	103
4.4.2	Ostatní obchodní korporace	107

4.4.3 Odměňování statutárního orgánu a problematika souběhu funkcí.....	108
4.5 Povinnost výkonu funkce s péče řádného hospodáře	112
4.6 Právní důsledky porušení povinností člena voleného orgánu obchodní korporace	116
4.6.1 Povinnosti člena voleného orgánu obchodní korporace	116
4.6.1.1 Obchodní vedení společnosti.....	116
4.6.1.2 Povinnost podat dlužnický insolvenční návrh.....	118
4.6.1.3 Zákaz konkurence.....	119
4.6.1.4 Další povinnosti.....	119
4.6.2 Právní důsledky	120
4.6.2.1 Důsledky normované obecnou úpravou (OZ).....	121
4.6.2.2 Důsledky normované obchodněprávní úpravou (ZOK).....	123
4.6.2.3 Důsledky v oblasti trestněprávní	125
4.6.2.4 Důsledky v oblasti správněprávní	127
4.7 Změny v právní úpravě.....	128
4.7.1 Vybrané otázky tzv. Velké novely ZOK.....	128
4.7.1.1 Nový způsob fungování akciové společnosti s monistickou strukturou – tentokrát bude monistická struktura opravdu monistická ...	129
4.7.1.2 Nový typ práva spojeného s akcií (podílem) – tzv. vysílací právo	131
4.7.1.3 Změny týkající se smlouvy o výkonu funkce.....	132
4.7.1.4 Kodeterminace v akciové společnosti ještě jednou a komplikovaněji.....	133
4.7.2 Vybrané aspekty vládního návrhu zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2.....	134
4.7.3 Vybrané aspekty novely ZOK provedené zákonem č. 163/2020 Sb. .	137
5. Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů jednotlivých tuzemských obchodních korporací	139
5.1 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů veřejné obchodní společnosti	139
5.1.1 Institut neodvolatelného společníka.....	139
5.2 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů komanditní společnosti	142
5.2.1 Aplikace institutu neodvolatelného společníka na komplementáře – přípustná či nikoliv?.....	142
5.3 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů společnosti s ručením omezeným.....	143

5.3.1 Odlišnosti v rozhodování kolektivního statutárního orgánu a více jednotlivých statutárních orgánů	143
5.4 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů akciové společnosti	147
5.4.1 Obligatorní kodeterminace v právní úpravě účinné od 14. 01. 2017 do 31. 12. 2020.....	147
5.5 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů družstva (malé družstvo, bytové družstvo, sociální družstvo)	149
5.5.1 Malé družstvo – dispozitivní delegace pravomocí kontrolního orgánu na jednotlivé členy družstva	149
5.5.2 Bytové družstvo – samospráva	151
5.5.3 Sociální družstvo – vyšší nároky na členy volených orgánů sociálního družstva ve věci dohledu nad činností družstva.....	153
6. Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů jednotlivých tuzemských obchodních korporací podle zvláštních zákonů	156
6.1 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů banky.....	156
6.2 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů pojišťovny a zajišťovny	159
6.2.1 Pojišťovna	159
6.2.2 Zajišťovna	161
6.3 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů družstevní záložny	162
6.4 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů investičních společností a investičních fondů.....	165
7. Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů evropských obchodních korporací podle přímo použitelných předpisů EU a příslušných zákonů.....	169
7.1 Evropská společnost	169
7.1.1 Orgány a členové orgánů evropské společnosti	171
7.2 Evropská družstevní společnost.....	174
7.2.1 Orgány a členové orgánů evropské družstevní společnosti	175
7.3 Evropské zájmové hospodářské sdružení	179
7.3.1 Orgány a členové orgánů evropského zájmového hospodářského sdružení	181
8. Komparace vybraných práv a povinností členů volených orgánů obchodních korporací s právy a povinnostmi volených orgánů německých a slovenských obchodních společností a družstev	184
8.1 Komparace péče řádného hospodáře s právní úpravou Slovenské republiky	184

8.2 Komparace péče řádného hospodáře s právní úpravou Spolkové republiky Německo	187
Závěr.....	190
Resume	194
Resumen	197
Zdroje	201

Úvod

Téma obchodních korporací považuji za téma velmi praktické a aktuální. Jedná se o materii, s níž se nejen odborná veřejnost, ale i právní laikové, setkávají téměř každodenně. Váže se k němu celá řada otázek praktických a vedle toho též mnoho otázek teoretických, přičemž některými z nich se budu v této disertační práci detailněji zabývat.

Přínos této práce spatřuji v utřídění dané materie poněkud odlišným způsobem, než jak činí jiní autoři (zvláště pak autoři odborných publikací), dále v detailnějším zpracování (samozřejmě v rámci možností a rozsahu této práce) zvolené dílčí problematiky, a v neposlední řadě pak i ve snaze hledat odpovědi na parciální otázky vybrané právní úpravy, z nichž některé – i přes více než pětiletou účinnost zákona o obchodních korporacích – nebyly dosud uspokojivě vyřešeny či naopak opětovně vyvstaly v souvislosti novelizačními snahami zákonodárce. To vše s využitím odborné literatury a samozřejmě i judikatury, a to zejména Nejvyššího soudu a Ústavního soudu.

Ačkoliv jsem si vědoma, že již sám název předkládané disertační práce implikuje zvolení rozsáhlého tématu, což s sebou může obnášet tomu odpovídající komplikace spočívající v zachycení značné materie na relativně úzkém prostoru (pověstný problém „kvadratury kruhu“), přesto jsem toto téma vybrala cíleně. Zamýšleným přínosem této práce je totiž vytvořit, v mezích stanoveného rozsahu, v jistém smyslu kompendium věnující se výlučně voleným orgánům obchodních korporací. V této práci bude primárně pamatováno na účinnou právní úpravu volených orgánů tuzemských obchodních korporací s tím, že vybraným zvláštním otázkám vztahujícím se k evropským obchodním korporacím bude věnována samostatná kapitola. Konečně nebude opomenuta ani právní úprava platná, avšak ke dni odevzdání této práce dosud neúčinná.

Za výchozí teze této práce lze označit dvě. První, která se vztahuje k formální stránce, se týká názvosloví užívaného ve vztahu k probírané materii. Název této práce pramení primárně z ustanovení § 152 odst. 2 OZ. Zde uvedený výčet právních institutů subsumuje několik variant dosazení osoby do funkce právnické osoby pod legislativní zkratku *člen voleného orgánu*. Jde konkrétně o tři způsoby dosazení člena do jeho funkce, jimiž jsou volba, jmenování a jiné povolání

(či povolání jiným způsobem, například polování *ex lege*). Legislativní zkratka je tedy poněkud nepřesná, když ve svém názvu *prima facie* zahrnuje jen volbu, ačkoliv ve skutečnosti v sobě obsahuje pojetí výrazně širší. V rámci zachování jednotnosti názvosloví se této zkratce přesto hodlám držet, byť s vědomím její jisté nepřesnosti. Druhou výchozí tezí, která se vztahuje k materiální stránce věci a která s první tezí do jisté míry souvisí, je nakládání se samotným pojmem *volený orgán*. V této práci bude předmětný pojem užíván ve smyslu základního rozdělení orgán nejvyšší – orgány volené. Jinými slovy, za orgány volené považuji orgány odlišné od orgánu nejvyššího.

Jde-li pak o systematické rozčlenění této práce, zvolila jsem následující.

Kapitola první (Pojem právnické osoby jakožto umělé entity) má za cíl obecně objasnit pojem právnických osob, jejich základní charakteristické rysy a zakotvení v právním systému.

Kapitola druhá (Pojem obchodní korporace) je zaměřena úžeji, a to již jen na obchodní společnosti a družstva, přičemž náplní této kapitoly bude zejména stručné pojednání o historickém vývoji obchodních korporací na našem území, dále pojednání o základních otázkách vztahujících se právní úpravě obchodních korporací *de lege lata*. Tato kapitola tak představuje teoretický úvod do práva obchodních korporací.

Cílem kapitoly třetí (Organizační struktura obchodní korporace) je nejen, jak již z názvu vyplývá, přiblížit organizační strukturu jednotlivých obchodních korporací, ale vedle toho též vymezit účel zřizovaných orgánů (ať již zřizovaných obligatorně či fakultativně) a představit i některá možná členění těchto orgánů.

Obsáhlejší čtvrtá kapitola (Členové volených orgánů obchodních korporací podle obecné právní úpravy) je zaměřena na představení základních otázek vztahujících se k členství ve voleném orgánu, tj. na předpoklady, které musí uchazeč o funkci splňovat, vznik a zánik členství a v neposlední řadě pak i na odměňování volených orgánů a na důsledky porušení povinností člena voleného orgánu obchodní korporace. Zvolila jsem takový způsob zpracování, kde v rámci této kapitoly pracuji jak s právní úpravou podle OZ, tak i s právní úpravou provedenou ZOK a ŽZ, neboť obecnou právní úpravu, uvedenou v názvu této kapitoly, nepojímám toliko ve smyslu OZ, ale ve smyslu obecného právního rámce

volených orgánů. Ten je přitom zakotven v různých předpisech. Zejména tato kapitola akcentuje výše vymezené teze, neboť právně v ní je obsaženo pojednání o různých způsobech dosazení člena voleného orgánu do jeho funkce v právnické osobě. Nebude tedy pojednáno pouze o volbě, ale též i o způsobech ostatních, když vynechat zákonem výslovně zmíněné další způsoby jmenování by bylo – i přes ne právě přesnou legislativní zkratku *volený orgán* – poněkud nelogické.

Kapitola pátá (Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů jednotlivých tuzemských obchodních korporací) se zaměří na vybrané zvláštní otázky spojené s tou kterou právní formou obchodní korporace podle ZOK. Zvláštní právní otázkou přitom rozumím určitý problematický aspekt, na který jsem v souvislosti s tou kterou právní formou při svém bádání narazila. V souladu s tímto pojetím se v této kapitole pokusím onu otázku nejprve vymežit a následně k ní s využitím dostupných zdrojů zaujmout určité stanovisko, respektive na tuto otázku nalézt „svou“ odpověď, čímž hodlám přispět do odborné diskuse.

Kapitola šestá (Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů jednotlivých tuzemských obchodních korporací podle zvláštních zákonů) představuje obdobu kapitoly páté s tím rozdílem, že předmětem nebudou zvláštní právní otázky jednotlivých právních forem, ale zvláštní právní otázky jednotlivých obchodních korporací podle zvláštních zákonů. Součástí této kapitoly bude i pojednání o obchodních korporacích podléhajících zvláštnímu režimu. Těmi rozumím banky, pojišťovny a zajišťovny, družstevní záložny a investiční společnosti a investiční fondy.

O kapitole sedmé (Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů evropských obchodních korporací podle přímo použitelných předpisů EU a příslušných zákonů) lze říci prakticky to samé jako o kapitolách předchozích, ovšem zde jsou předmětem zkoumání právní formy obchodních korporací normované unijními předpisy, tedy evropská společnost, evropská družstevní společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení.

V kapitole osmé (Komparace vybraných práv a povinností členů volených orgánů obchodních korporací s právy a povinnostmi volených orgánů německých a slovenských obchodních společností a družstev) pak bude provedena komparace péče řádného hospodáře s jeho právním zakotvením v právní úpravě Slovenské republiky a Spolkové republiky Německo.

Pokud jde o postupy zpracování této disertační práce, při svém výzkumu budu využívat kvantitativní metodu. Nebude opomenuta ani metoda kvalitativní, a to zejména tam, kde bude nutné analyzovat určitou právní otázku s využitím příslušné judikatury tuzemských soudů. Vzhledem k tomu, že v této práci budou zevrubně popsány i vybrané právní instituty související s širším meritem předkládané disertační práce, využiji i metody deskriptivní. Pokud jde o metodu komparativní, její využití bude v porovnání s výše uvedenými postupy spíše marginální, nicméně v předkládané práci nebude absentovat.

Dosavadní zpracování zkoumané problematiky

Jak jsem již zmínila v úvodu, mnou zvolené téma pozornosti odborné veřejnosti rozhodně neuniká. Dotčené problematice se věnují zejména různé monografie, skripta, publikace komentářového charakteru, případně i další odborné články řešící vybrané otázky parciálního charakteru. V neposlední řadě pak nelze zapomínat ani na různé závěrečné práce. Mezi vzpomínané odborné publikace, z nichž vycházím i v této práci, tak lze zařadit například následující (byť podotýkám, že se jedná toliko o demonstrativní výčet):

- ČÁP, Z. HEJDA, J. *Zákon o obchodních korporacích: výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. Praha: Linde Praha, 2013. ISBN 978-80-7201-917-5.
- ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5.
- DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-633-4.
- DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8.
- DVOŘÁK, T. *Bytové družstevnictví*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-643-2.

- DVOŘÁK, T. *Osobní obchodní společnosti ve světle rekonstrukce českého obchodního práva*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-755-1.
- POKORNÁ, J, VEČERKOVÁ, E., PEKÁREK, M. *Obchodní korporace a nekalá soutěž*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-873-4.
- ŠVARC, Z. *Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva*. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-504-3.
- *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5.

Ze závěrečných prací, z nichž některé jsou provedené více a některé méně, lze vzpomenout například na tyto:

- BOCKSCHNEIDEROVÁ, I. *Obchodní společnosti po rekonstrukci*. Brno, 2016. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.
- ČERNÝ, P. *Povinnost péče řádného hospodáře člena voleného orgánu kapitálové obchodní společnosti*. Praha, 2015. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy.
- FRIDRICHOVSKÁ, A. *Bytové družstvo*. Brno, 2015. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.
- HAVLÍKOVÁ, J. *Veřejná obchodní společnost*. Diplomová práce. Olomouc, 2014. Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.
- HŘEBEJKOVÁ, T. *Vznik a zánik funkce (člena) orgánu kapitálové obchodní společnosti*. Praha, 2015. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy.
- CHROUST, Z. *Povinnosti členů orgánů obchodních korporací*. Brno, 2015. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.
- MOSKA, M. *Odpovědnost orgánů akciové společnosti*. Plzeň, 2016. Diplomová práce. Právnická fakulta Západočeské univerzity.

A celá řada dalších.

Jak z výše uvedeného vyplývá, téma obchodních korporací ani volených orgánů není odbornou veřejností považováno za neprobádané „bílé místo“. Právě

naopak, publikací na téma obchodních korporací byla jak před rekonifikací soukromého práva, tak po ní, sepsána celá řada, přičemž výše uvádím jen velmi úzkou výseč prací vztahujících se k právní úpravě účinné od 01. 01. 2014.

Na základě provedeného studia odborných pramenů si odvážím tvrdit, že přinejmenším po rekonifikaci soukromého práva nebyla vyhotovena žádná publikace, či jiná odborná práce, specializující se výlučně na právní úpravu volených orgánů obchodních korporací, jež by se pokusila v sobě inkorporovat předmětnou materii takovým způsobem, jako je zpracována v této disertační práci.

1. Pojem právnické osoby jakožto umělé entity

Ještě před tím, než v této práci přistoupím *in medias res*, považuji za žádoucí stručně pojednat obecně o právnických osobách, neboť jsou to právě zmiňované entity, které se budou prolínat všemi níže uvedenými kapitolami, což lze bezpochyby dovést již ze samotného názvu zvoleného tématu předkládané disertační práce.

Za prvotní pojednání o osobách lze bezesporu označit to, jenž je obsažené v hlavě II., dílu prvním (všeobecná ustanovení) OZ, věnující se osobám obecně. Na toto pojednání navazuje elementární rozdělení právnických osob, provedené v následujících ustanoveních zmiňovaného právního předpisu, na korporace jakožto společenství osob (§ 210 a násl. OZ), na fundace jakožto právnické osoby vytvořené majetkem vyčleněný k určitému účelu (§ 303 a násl. OZ) a dále na ústavy jakožto právnické osoby ustavené za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky (§ 402 a násl. OZ). Podmnožinou korporací jsou pak spolky a obchodní korporace, přičemž bližší specifikace právní úpravy obchodních korporace je zakotvena v *lex specialis*, a to zákonu o obchodních společnostech a družstvech (zákonu o obchodních korporacích).

Jak uvádí ustanovení § 20 odst. 1 OZ, právnickou osobou je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti (tj. právní osobnost podle § 15 odst. 1 OZ), nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou.

Právnická osoba může být ustavena v soukromém či ve veřejném zájmu; její povaha se posuzuje podle její hlavní činnosti (§ 144 OZ). Pro tuto práci však budou, vzhledem k jejímu zaměření, podstatné právnické osoby soukromého práva.

Soukromoprávní právnické osoby se charakterizují určitými pojmovými znaky. Ačkoliv na přesném a taxativním vymezení těchto znaků nepanuje konsensus, jak uvádí T. Dvořák, obvykle jsou jimi:

- „vznik, existence a zánik na základě zákona a v jeho mezích,

- *způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti (právní osobnost, jež je vždy odlišná od právní osobnosti členů nebo zakladatelů, resp. zřizovatelů právnické osoby,*
- *způsobilost práva a povinnosti vlastním jednáním nabývat (svéprávnost),*
- *delikttní způsobilost,*
- *organizační struktura a její celistvost,*
- *majetková samostatnost,*
- *název,*
- *sídlo a*
- *státní příslušnost (národnost, resp. nacionalita) právnické osoby. “¹*

Právnická osoba je v pojetí nyní účinné právní úpravy organizovaný útvar způsobilý mít v mezích právního řádu práva a povinnosti, který zastupují jiné, k tomu způsobilé, osoby. To představuje krucióální změnu oproti vnímání před rekonstrukcí, neboť nově se stanoví, že sama právnická osoba coby právem vytvořená fikce svoji vůli samostatně projevovat nemůže, ale projevují ji za ni osoby zastávající funkce členů orgánů (zde se tak projevuje ona *umělá povaha*, zmíněná v názvu této kapitoly).² Původně uplatňovaná teorie organická tak byla v podstatě nahrazena teorií fikce.³

Nově je tak třeba na právnické osoby pohlížet jako na fikci subjekty práva bez svéprávnosti (tj. jako na něco právem uměle vytvořeného). Při komparaci s právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013 lze konstatovat, že nová právní úprava pojímá postavení, jednání a odpovědnost zejména, nikoliv však výlučně, statutárních orgánů poněkud odlišněji. Právnickým osobám OZ přiznává toliko způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti (právní osobnost), nikoliv však způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (svéprávnost). Právní osobnost má právnická osoba od svého vzniku do svého zániku. Nemůže se jí vzdát, a to ani zčásti. Nemá-li tudíž právnická osoba (ve smyslu uměle vytvořeného subjektu) svéprávnost, kterou má pouze člověk (srov. § 30 OZ), nemůže právně jednat sama.

¹ DVOŘÁK, T. In: *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 104. ISBN 978-80-7478-370-8

² Srov. § 151 odst. 1 a § 164 odst. 1 OZ s § 20 odst. 1 SOZ a § 13 odst. 1 věta druhá OBCHZ.

³ Důvodová zpráva k OZ, např. strany 12 až 13, 45 až 46, a dále s. 77.

To má, mimo jiné, za následek, že právnické osoby v novém pojetí jsou sice nadány právní osobností, tedy mají coby subjekty práva způsobilost mít práva a povinnosti, ovšem sama právnická osoba sama právně jednat nemůže (jelikož podle § 20 odst. 1 OZ způsobilost právně jednat sama nemá). Nově členové orgánů konstituovaných podle zákona nebo podle zakladatelského právního jednání tak neprojevují vůli právnické osoby přímo, ale toliko jí zastupují. Jejich vůle je následně přičítána právnické osobě. Jinými slovy, členové orgánů vystupují jako zákonní zástupci právnické osoby.^{4 5 6}

Základní parametry právnické osoby jsou odvislé od právního řádu státu, kterým se řídí její vnitřní uspořádání. Od toho se pak odvíjí zásadní okolnosti, jako je například obchodní firma, struktura orgánů, vztahy mezi takto vytvořenými orgány, vztahy mezi osobami vykonávající funkce členů orgánů a v neposlední řadě i odpovědnost za řádný výkon funkce.

⁴ DĚDIČ, J. *K právní povaze usnesení valné hromady v rekodifikaci soukromého práva*. Obchodněprávní revue. Číslo 11/2011, s. 325-326.

⁵ RUBAN, R. *K právní subjektivitě, povaze a jednání právnických osob*. Časopis pro právní vědu a praxi. Číslo 3/2013, s. 388.

⁶ *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 337. ISBN 978-80-7478-537-5.

2. Pojem obchodní korporace

2.1 Pojem obchodní korporace v historickém právním vývoji

Dějiny obchodních společností, ve srovnání s historií družstev, která se objevují až poměrně v nedávné minulosti, jsou stejně staré jako potřeba sdružování se lidí k provozování obchodů.

Na počátku vývoje lidstva došlo ke splynutí mocenského prvku s prvkem ekonomickým. Nejprve byly zakládány společnosti v rámci rodin, tzn. na příbuzenské bázi. Jednalo se o trvalá a pevná společenství, která byla monokraticky řízená, a jejich součástí byl veškerý majetek účastníků.

Společnosti založené na rodinné bázi se postupně měnily ve společnosti osobní. Kapitálové společnosti byly pak modernější, avšak investičně náročné podnikání je povolalo k jejich vzniku poměrně velmi rychle. Rozvoj korporací souvisí právě s rozvojem kapitálových společností. Je také zřejmé, že kapitálové společnosti vznikaly paralelně v různých státech a v různých podobách. Např. za první anonymní společnost na světě je považována toulouská společnost mlýnů Bazacle – 12. stol.⁷ Od roku 1600 vznikají indické společnosti – východo a západoindická společnost, britská, nizozemská, francouzská, portugalská, švédská, dánská a skotská. Uvedené společnosti vznikají na základě individuálního, veřejnoprávního, rozhodnutí krále např. se jedná o země, jako byla Anglie, Dánsko, Skotsko, Francie nebo generálních stavů v Nizozemí. Označení „*comptoir*“ byl termín užívaný pro společnosti provozující obchod s koloniemi. Rozhodujícími prvky v rozvoji velkých sdružovacích společností byly zámořské objevy a hlavně s nimi spojená kolonizace zemí. Důvodem byla nezbytnost soustředit velký kapitál pro náročné akce, na něž žádný jednotlivec nemohl stačit, a současně výrazný státní zájem na proniknutí a udržení nových území.⁸

Společnosti s ručením omezeným byly sice považovány za nejmodernější formu obchodních korporací, která má zcela jasně identifikovaný počátek v německém zákoně z roku 1892. Tento zákon platí do současnosti. Poté následovala rakouská

⁷ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 21. ISBN 978-80-7478-735-5.

⁸ Tamtéž, s. 22.

právní úprava s.r.o., a to zákonem č. 58/1906 ř. z. Posléze se přidaly i další evropské státy.⁹

Cesta ke kapitálovým společnostem byla hledána především v akciových komanditách, jež umožňovaly obchodovat podíly, umožňovaly omezit ručení akcionářů a současně byly spjaty s neomezeným ručením komplementářů.

V druhé polovině 18. stol. se objevují společnosti, které jsou složeny jenom z akcionářů a nemají žádné komplementáře, zcela nepopiratelný zárodek akciových společností. Tyto formy vznikaly v praxi a ustalovaly se ve zvyklostech bez jakéhokoli legislativního základu. Chtěného cíle bylo dosahováno jenom cestou klausule o neodpovědnosti akcionářů a o odpovědnosti společnosti, kterou vkládal notář do stanov zakládané společnosti.¹⁰

Družstva mají oproti společnostem zcela odlišný vývoj. Jako první družstvo je obvyčejně uváděna Rochdale Society of Equitable Pioneers,¹¹ založená v roce 1844 v Rochdale ve Velké Británii, jednalo se v té době o významné centrum textilní výroby. Výše uvedené družstvo bylo družstvem svépomocným, které pro své členy ve velkém nakupovalo základní potraviny, čímž je osvobodilo od vykořisťování ze strany obchodníků uplatňujících lichvářské marže. Po jeho vzoru pak rychle v různých místech Velké Británie i zbytku Evropy vznikala družstva další, později i úvěrová a výrobní, velká hospodářská krize pak dala vzniknout družstvům bytovým.¹² Rochdale Society of Equitable Pioneers docela první nebylo, poprvé zde ale byly formulovány základní zásady družstevnictví známé jako Rochdalské principy, které v modifikované podobě přetrvaly dodnes.¹³

Devatenácté století už ovšem není doba, kdy je možno živelně vytvářet nové právní formy právnických osob, jak k tomu docházelo ještě v 18. století. Družstvo tak původně a v mnoha zemích dodnes není zvláštní právní formou, ale sociálním

⁹ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 24 -25. ISBN 978-80-7478-735-5.

¹⁰ Tamtéž, s. 25.

¹¹ VAN OPSTAL, W. (2010) Rochdale Society of Equitable Pioneers. In: ANHEIER, H. K., TOEPLER, S. (eds) *International Encyclopedia of Civil Society*. Springer, New York, NY. Dostupné online na: https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007%2F978-0-387-93996-4_820.

¹² ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 25. ISBN 978-80-7478-735-5.

¹³ VAN OPSTAL, W. (2010) Rochdale Society of Equitable Pioneers. In: ANHEIER, H. K., TOEPLER, S. (eds) *International Encyclopedia of Civil Society*. Springer, New York, NY. Dostupné online na: https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007%2F978-0-387-93996-4_820.

útvarem, který si pro svou právní existenci volí a přizpůsobuje buď formu spolku, nebo obchodní společnosti. Teprve mnohem později, ve století dvacátém, a jenom v některých zemích zákonodárce reaguje tím, že vytváří družstevním potřebám přizpůsobenou variantu obchodní společnosti, tzv. družstevní společnost, nebo dokonce speciální právní formu – družstvo. S touto poslední variantou se setkáváme i u nás, kde nejrůznější druhy družstevnictví byly velmi rozšířeny. Po roce 1945 se družstevní organizace stala jednou z forem faktického vyvlastnění a zestátnění. Současná legislativní terminologie, ve které i družstvo je zvláštní právní formou obchodní korporace, velmi terminologicky odlišovanou od společností, je v tomto ohledu spíše ojedinělá a popravdě i zavádějící. Vždyť naše družstva nakonec nejsou ničím jiným, než kapitálovými společnostmi s variabilním kapitálem.¹⁴

Do českých zemí proniká vznik obchodních společností již ve středověku, kdy předpisy, které upravovaly obchodování, se původně vyvíjely jako součást cechovních předpisů. Takový charakter mělo např. obchodní privilegium pro pražské kupce vydané králem Vladislavem II. v roce 1498. To zahrnovalo starší privilegia Karla IV. a Václava IV. Počátkem 18. století počíná stát výrazněji zasahovat do ekonomických vztahů, zřejmě i pod vlivem merkantilistických idejí. Vznik obchodních společností právně podmínil směnečný řád z roku 1763. Tento řád upravil dva typy obchodních společností. Jednak tzv. Universal-Compagnie a dále tzv. *societas omnium bonorum*. V první bychom mohli vidět předchůdce veřejné obchodní společnosti, ve druhé pak předchůdce komanditní společnosti.

Tato a další právní úpravy, které se zabývaly obchodně právními vztahy, byly poté nahrazeny Všeobecným zákoníkem obchodním, zákonem č. 1/1863 ř.z. ze dne 17. 12. 1862.

V Rakousku byla osnova tohoto zákona přijata zákonem ze dne 17. prosince 1862, přičemž účinnost tohoto Všeobecného obchodního zákoníku byla stanovena na 1. července 1863. Rakousko však nepřijalo z navrhované osnovy její pátou knihu o právu námořním. Pro rozpory mezi rakouskými a uherskými politiky¹⁵ v době těsně před rakousko-uherským vyrovnáním neplatil tento zákoník v Uhersku. Po

¹⁴ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 25. ISBN 978-80-7478-735-5.

¹⁵ Dualismus – politický princip změny rakousko-uherské ústavy z roku 1867, též pojem Rakousko-uherské vyrovnání, jednalo se o ústavněprávní akt, na jehož základě došlo roku 1867 k přeměně Rakouského císařství v Rakousko-Uhersko za současného obnovení suverenity království Uherského.

rakousko-uherském vyrovnání (1867) byl pak v letech 1873-1875 urychleně pod patronací prof. Apathyho vypracován a v roce 1875 přijat uherský obchodní zákoník, který rovněž vycházel z osnovy vypracované norimberskou konferencí.¹⁶

První ČSR tuto právní úpravu převzala zákonem č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého, tzv. recepčním zákonem. V praxi to znamenalo, že v českých zemích nadále platilo právo rakouské, na Slovensku a na Podkarpatské Rusi pak právo uherské. Vznikl právní dualismus. Všeobecný obchodní zákoník z roku 1862 ve znění pozdějších úprav byl prohlášen za „český“ obchodní zákoník a uherský obchodní zákoník z roku 1875 tzv. Apathyho byl prohlášen za „slovenský“. Působnost „českého“ obchodního zákona byla postupně rozšířena i na území, která připadala Československé republice, jako bylo Vitorazsko, Valticko, Hlučínsko v roce 1920. Neblahých důsledků dualismu si byla československá vláda vědoma a od počátku iniciovala kroky vedoucí k unifikaci právního řádu. V případě obchodního práva byly unifikační práce poněkud opožděny, neboť až v roce 1929 zřídilo ministerstvo spravedlnosti unifikační komisi pro obchodní právo. Zpoždění bylo zdůvodňováno celkem logickým argumentem, že před kodifikací obchodního práva je třeba přijmout občanský zákoník a jeho obligační část jako východisko pro obchodně právní úpravu speciální. Na druhé straně pro urychlené přijetí nové jednotné obchodněprávní kodifikace hovořila skutečnost, že hospodářské a obchodní poměry přelomu dvacátých a třicátých let dvacátého století byly nepochybně jiné, než v letech 1862, resp. 1875 při přijetí obou obchodních zákoníků. Výsledkem těchto protichůdných tendencí byla v roce 1937 publikace návrhu osnovy obchodního zákona, která však byla pouze torzem předpokládané úpravy obchodního práva. Diskuze nad tímto návrhem nemohla skončit jinak, než doporučením na další dopracování, k čemuž už nedošlo vzhledem ke známým událostem z roku 1938 a 1939 vedoucím k zániku první Československé republiky. Za trvání ČSR se tak nepodařilo unifikovat obchodní právo v jednom základním zákoníku.

V období po roce 1945 nastal velmi rychlý ústup termínu korporace ze scény. Obecný občanský i obchodní zákoník byly zrušeny občanským zákoníkem č. 141/1950 Sb. Otázka samostatných kodifikací práva občanského a

¹⁶ RANDA, A. *Soukromé obchodní právo rakouské* (1908). Praha, 2008, s. 22. ISBN 80-86775-14-2. Též: VOJÁČEK, L., SCHELLE, K. *Právní dějiny na území Slovenska*. Ostrava: Key Publishing, 2007. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-43-4.

hospodářského byla politickou direktivou definitivně vyřešena. Kromě toho byly zcela samostatně regulovány vztahy vznikající v oblasti zahraničního obchodu. Realizace tohoto politického zadání vyústila v kodifikaci tří zákoníků, a to občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., hospodářského zákona č. 109/1964 Sb. a zákona mezinárodního obchodu č. 101/1963 Sb. Všechny tři uvedené kodexy upravily soukromoprávní vztahy, přičemž ani jeden z nich nebyl chápán jako obecný univerzální předpis. Jejich samostatnost ve vzájemné relaci byla tak výrazná, že mnohá ustanovení se v každém z nich překrývala, respektive opakovala. Teoreticky se posléze z existence samostatných kodexů vyvozovala dokonce samostatnost tří odvětví práva, tj. práva občanského, hospodářského a zahraničního obchodu.¹⁷ V systému práva tak hospodářské právo vytlačilo právo obchodní.

Občanský zákoník upravoval právní vztahy mezi občany navzájem a mezi občany a socialistickými organizacemi při uspokojování osobních potřeb občanů. Zůstal pojem právnické osoby, nadace ani jiné subjekty tohoto druhu v té době neexistovaly, který však byl ve značné míře vytlačen termínem organizace. Ty byly socialistické nebo nesocialistické. Socialistické organizace byly státní, družstevní, společenské a jiné. Nesocialistickými organizacemi byly např. církve. Všechny organizace měly přiznány speciální právní subjektivitu. Tento stav trval až do pádu totalitního režimu na konci roku 1989. S organizacemi se setkáváme i v právu západních zemí, zejména v právu německém. Musíme si uvědomit, že naše právo období 1950–1989 nebylo ovlivněno jenom právem tehdejšího Sovětského svazu, ale také např. německým právním myšlením.¹⁸

Zákoník mezinárodního obchodu byl přijat v zájmu rozvoje mezinárodního obchodu pro obchodní vztahy s cizím prvkem. Bez legislativně technicky kvalitních předpisů pro vztahy s cizím prvkem, založených na klasických principech soukromého práva, by náš právní řád odrazil zahraniční partnery od jakékoliv hospodářské spolupráce. Hospodářský zákoník upravil vztahy mezi socialistickými organizacemi navzájem.

Po roce 1989 upravil zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, po krátkém přechodném období účinnosti nové době narychlo přizpůsobeného hospodářského

¹⁷ MALÝ, K., SOUKUP, L. ed. *Vývoj práva v Československu v letech 1945-1989*. Praha: Karolinum, 2004, s. 481. ISBN 80-246-0863-4.

¹⁸ ČERNÁ, S., ŠTENGOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 43. ISBN 978-80-7478-735-5.

zákoníku, obchodní společnosti a družstva, v novelizovaném občanském zákoníku byla obsažena velmi skromná obecná úprava právnických osob v § 18 až § 21.

Přechod od státem řízeného hospodářství směrem k hospodářství tržnímu s sebou přinesl potřebu reagovat, navíc velmi rychle, na překotný celospolečenský vývoj. Již v době přijetí OBCHZ se vedly četné diskuse o komplexní rekodifikaci soukromého práva, nicméně k té nakonec tehdy nebylo přistoupeno. Zákonodárce se namísto toho vydal cestou množství postupných dílčích novel dotčených předpisů podle toho, jak se právní úprava postupně přizpůsobovala novému systému fungování a novým vlivům (v tomto směru lze zmínit zejména potřebu harmonizace českého práva s právem Evropské unie).

Zákonodárce však k rekodifikaci předmětného právního odvětví nakonec přistoupil. S účinností od 01. 01. 2014 vznikla adresátům právních norem povinnost řídit se tehdy novou soukromoprávní úpravou vtělenou do dvou zásadních kodexů, a navazujícími předpisy. ZOK přitom zásadním způsobem zasáhl do právní úpravy, když svým způsobem redefinoval celou řadu obchodněprávních institutů. Hovořit však o jakési „revoluci“ by bylo dle mého názoru poněkud nadnesené, neboť i přestože došlo k zásadní změně právní úpravy (a byť někteří autoři odborných publikací tento stav uvedeným způsobem nazývali), nelze zapomínat, že „nová“ právní úprava primárně vychází z právní úpravy OBCHZ.

2.2 Obchodní korporace jako sdružení osob

Sama obchodní korporace, coby podmnožina právnické osoby, tedy fikce vytvořená zákonodárcem, není schopna bez svého personálního substrátu vyvíjet jakoukoliv činnost. Na rozdíl od jiných právnických osob, které jsou založeny například na existenci vyčleněného majetku (srov. § 303 a násl. OZ), pro obchodní korporace je esenciální složka personální, a to ve formě sdružení několika osob.

Právní úprava však výjimečně připouští i vznik obchodních korporací toliko jednočlenných. I na tyto obchodní korporace, byť sdružením osob fakticky nejsou, zákon jako na korporace pohlíží. Z osobních společností jednočlennou (unipersonální) obchodní korporaci vytvořit nelze, neboť ze své podstaty k jejich vytvoření a dalšímu fungování je třeba početnější členskou základnu (§ 95 odst. 1 ZOK v případě veřejné obchodní společnosti, § 118 odst. 1 ZOK v případě komanditní společnosti). Stejně tak je tomu u družstev (§ 552 odst. 2 ZOK). U

kapitálových společností jsou personální požadavky volnější, jelikož je zde akcentován primárně prvek kapitálový, nikoliv osobní (§ 11 odst. 1 ZOK). V případě kapitálových společností je proto možné uvažovat o vytvoření a následné fungování společnosti toliko jednou participující osobou. Touto jednou osobou může být buď osoba právnická, která ale podle § 154 OZ musí zmocnit fyzickou osobu, aby ji zastupovala, nebo osoba fyzická.

Vzniku jednočlenné společnosti s ručením omezeným tedy zákon nebrání a nebrání ani vzniku unipersonální akciové společnosti s monistickou strukturou.¹⁹ V případě společnosti s ručením omezeným bude veškerá působnost nejvyššího orgánu soustředěna v jeho rukou (§ 12 odst. 1 ZOK), s tím, že tato jediná osoba bude zároveň jediným statutárním orgánem. U akciové společnosti s monistickou strukturou platí pro nejvyšší orgán totéž. Jde-li o další obligatorně zřizované orgány akciové společnosti, pak tato jediná osoba bude – při adekvátním nastavení zakladatelského právního jednání – členem a zároveň předsedou unipersonální správní rady a současně i statutárním ředitelem. Bude tak ve svých rukou fakticky koncentrovat působnost všech tří orgánů. Dlužno dodat, že vzhledem ke kogentním ustanovením týkajících se odpovědnosti budou na osobu participující v unipersonální kapitálové společnosti, dle mého názoru, kladeny zvýšené požadavky zejména stran péče řádného hospodáře, neboť tato osoba bude soliterně odpovědná za jakékoliv pochybení v této oblasti, a to jak v rovině práva soukromého, tak i práva veřejného.

V obchodních korporacích se mohou sdružit osoby fyzické, osoby právnické a osoby právnické s osobami fyzickými společně. Je však třeba rozlišovat, o jakou formu participace jde, respektive jakým konkrétním způsobem by se měly sdružit. Členem jakéhokoliv orgánu se zásadně může stát jak osoba fyzická i právnická. Participace právnických osob v orgánech jiných obchodních korporací je obecně přípustná, byť s některými výjimkami. Jde-li o účastenství v konkrétních orgánech, v případě orgánu nejvyššího právní úprava obecně překážky neklade. V případě orgánů volených již ano, když je normováno, že například statutárním ředitelem akciové společnosti s monistickým systémem vnitřní struktury může být toliko osoba fyzická.

¹⁹ V případě akciové společnosti s dualistickou strukturou není možné o unipersonálním obsazení uvažovat, jelikož funkce člena dozorčí rady není kompatibilní s funkcí člena představenstva podle § 448 odst. 7 ZOK.

V případě, že členem orgánu je osoba právnická, musí jmenovat svého zástupce, který bude v orgánu její práva a povinnost fakticky vykonávat (sama právnická osoba je logicky vykonávat nemůže). V tomto směru je výchozí normou § 154 OZ, podle kterého není-li stanoven zástupce, zastupuje právnickou osobu coby člena orgánu člen jejího statutárního orgánu. Nároky na takového zástupce jsou pak uvedeny v § 46 odst. 3 ZOK. Jak přitom z tohoto ustanovení vyplývá, na zástupce právnické osoby jsou kladeny prakticky stejné požadavky jako na samotného člena orgánu. Zákonné požadavky ležící na bedrech fyzické osoby coby člena voleného orgánu tak nelze *in fraudem legis* jednoduše obejít prostřednictvím založení jiné právnické osoby, jež by funkci v obchodní korporaci vykonávala.

Ustanovení § 46 odst. 3 ZOK zároveň stanoví, že způsobí-li zastupující fyzická osoba při faktickém výkonu funkce člena voleného orgánu újmu (§ 2894 OZ), odpovídá za ni jak zástupce sám, tak právnická osoba, za níž zástupce funkci vykonává. Jedná se tedy o solidární odpovědnost dvou osob, přičemž tato je zjevně založena na okolnosti, že právnická osoba je při výkonu funkce zastoupena fyzickou osobou, která za ni v zastoupení realizuje její vůli. Odpovědnost za zástupcem způsobenou újmu je tak v podstatě přičítána právnické osobě, jejíž vůli zástupce projevoval.

Vedle uvedeného se na zástupce právnické osoby, která je členem orgánu obchodní korporace, dále použijí i ustanovení týkající se střetu zájmů, nepřípustnosti konkurenčního jednání a ustanovení právního předpisu o povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře a následcích porušení této povinnosti (§ 46 odst. 4 ZOK).

Jde-li o možný počet zástupců právnické osoby, zde se přikláním k názoru, že právnická osoba může mít pouze jednoho svého zástupce, protože jak OZ (§ 154) tak ZOK (§ 46 odst. 4) hovoří v jednotném čísle.²⁰

Závěrem této subkapitoly bych ráda zdůraznila, že některá z výše uvedených ustanovení jsou předmětem novelizace (k tomu viz kapitola č. 4.7 této disertační práce).

²⁰ Srov. ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře, s. 127. ISBN 978-80-7400-540-4. J. Lasák je názoru opačného, tedy, že právnická osoba může mít zástupců více, a to s ohledem na zásadu legální licence, viz LASÁK, J. in *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 375 - 376. ISBN 978-80-7478-537-5.

2.3 Obchodní korporace a smluvní svoboda

Soukromé právo je postaveno na celé řadě základních zásad, z nichž jednou je zásada legální licence (§ 1 odst. 2 OZ). Ačkoliv je mnoho ustanovení týkajících se obchodních korporací dispozitivních, pro tuto oblast je typická kogentní povaha těch ustanovení, jež se dotýkají elementárního fungování dotčených osob. Smluvní svobodu, zejména ve věcech týkajících se struktury orgánů, působnosti těchto orgánů, vzniku a zániku účasti, jako i dalších souvisejících otázek, tak rozhodně nelze označit za bezbřehou.

Jde-li o samotné orgány, některé jsou u té které právní formy obchodní korporace zřizovány obligatorně, přičemž zřízení dalších je ponecháno na smluvní volnosti zakladatelů, zpravidla členů pozdějšího nejvyššího orgánu. Okruh v budoucnu obligatorně zřizovaných orgánů tak závisí na volbě zakladatelů, podle toho, kterou právní formu ze zákonodárcem predestřené „nabídky“ zvolí. Někteří zakladatelé mohou preferovat vyšší stupeň osobního zapojení do fungování jimi vytvořené právnické osoby, jiní mohou preferovat osobní zapojení spíše minoritnějšího charakteru, s tím, že ale fungují primárně jako investoři a poskytnou materiální zdroje, přičemž zabezpečení výkonu ostatních činností nechají na jiných osobách, nejrůzněji kdy profesionálech. Jiní naopak potřebují založit obchodní korporaci, jež bude podporovat vymezenou skupinu osob. Zakladatelé si však mohou být jisti, že jiná obchodní korporace stejné právní formy, vytvořená jinými zakladateli, bude založena na shodných základních principech fungování. V tomto směru zákonodárce určitým způsobem omezuje smluvní volnost zakladatelů za účelem posílení prvků přehlednosti.

Bylo by totiž značně chaotické, pokud by si každý zakladatel či skupina zakladatelů mohli vytvořit vlastní právní formu obchodní korporace, v jejímž rámci by posléze měl či měli neomezenou pravomoc co do vymezení vnitřních vztahů, a to včetně oprávnění například zacházet s každou participující osobou podle svého uvážení. Smluvní volnost je tak limitována i zásadou rovného zacházení, jež se uplatní zejména u členů nejvyššího orgánu.

Zároveň nelze ani připustit, aby třetí osoby byly vydány obchodní korporaci samotné (či jejím členům, kteří za obchodní korporaci jednají) jaksi „na milost“.

Z tohoto důvodu zákonodárce stanovuje určitá omezení vůči třetím osobám prostřednictvím dovoleného či nedovoleného jednání, a to pod hroznou sankcí. O sankcích lze hovořit jak v rovině práva veřejného, tak v rovině práva soukromého (byť jsem si vědoma, že tato teze má svá úskalí). V případě práva veřejného půjde zejména o správní trestání a o tresty uložené v rámci řízení trestního. V rovině práva soukromého pak za jistou „sankci“ lze považovat i vznik povinnosti zavadný stav odstranit, což má svůj původ v odpovědnosti členů orgánů za řádný výkon svěřené funkce.

Jde-li o nároky kladené na členy orgánů obchodní korporace, zde zákonodárce rovněž stanovuje minimální úroveň předpokladů, jež musí každý člen voleného orgánu splňovat.

Zakladatelé jsou rovněž omezeni co do principů fungování vnitřní hierarchie, což souvisí s *ex lege* vymezenou působností orgánů obchodní korporace. *In concreto*, zakladatelé si sice teoreticky mohou založit obchodní korporaci s názvem ABC (neužívá-li tuto obchodní firmu již jiná právnická osoba) a zvolit si právní formu společnosti s ručením omezeným. Ovšem názvosloví obligatorně zřizovaných orgánů musí zachovat; odchýlení se od stanovených názvů zákon nepřipouští, a to na rozdíl od možnosti libovolného pojmenování orgánů spolku (§ 243 OZ). Zákonodárce nepřipouští ani odchýlení se od způsobu vzniku a zániku členství participujících osob, ať už jde o členy orgánu nejvyššího či orgánů volených. Stejně tak je zapovězeno vymezovat si působnost orgánů zcela libovolně. Byť jsou zákonem připuštěny určité výjimky, kdy zrovna valná hromada společnosti s ručením omezeným si může – vedle rozhodování věcí podle výchozí úpravy ZOK – vyhradit (atrahovat) i rozhodování některých dalších záležitostí (§ 190 odst. 3 ZOK). Nesmí ale zasahovat do výlučné působnosti jednatele, tedy například je v zakladatelském právním jednání zakázáno vyhradit si právo udělovat jednatelem pokyny týkající se obchodního vedení.

V úpravě některých základních otázek je pak obchodní korporace, respektive členové nejvyššího orgánu, limitována jen částečně. Tak například v otázce principu většinového hlasování je rozhodování realizováno prostou většinou hlasů přítomných společníků (§ 170 ZOK), ovšem toto ustanovení je do jisté míry dispozitivní. Sousloví do jisté míry uvádím z toho důvodu, že společníci se sice mohou odchýlit od zákonné úpravy a například si stanovit, že pro přijetí

rozhodnutí o některé otázce je zapotřebí hlasů všech společníků. Nebo si naopak stanovit, že pro přijetí rozhodnutí v otázce jiné je pro přijetí rozhodnutí zapotřebí menšího kvóra, než uvádí zákon. Ovšem i zde je smluvní volnost limitována kautelami, kdy je nutné mimo jiné respektovat zásadu rovného postavení společníků. Je tak zapovězeno takové smluvní nastavení, aby kupříkladu jeden společník, který je zároveň jedním z mnoha, mohl rozhodovat o určitých otázkách výlučně sám a neomezeným způsobem, což je dle mého názoru nejen racionální, ale i žádoucí.

V některých otázkách je pak obchodní korporaci ponechán prostor značný. To platí v otázkách odměňování členů, kdy zákonodárce v § 60 ZOK vymezuje toliko nezbytné minimum (písemná forma smlouvy o výkonu funkce, schválení nejvyšším orgánem a její esenciální náležitosti), ovšem samotný způsob odměňování, složky odměň, četnost plnění, výše odměň apod. jsou ponechány smluvní svobodě kontrahentů.

Výše uvedeným pojednáním se tak za pomoci konkrétních případů snažím demonstrovat, že smluvní volnost je v některých otázkách spojených s obchodními korporacemi značná, zatímco v jiných případech jsou tyto právní osoby, respektive osoby, které za ně jednají, svázány zákonnými regulemi, neboť pro určitý okruh otázek nelze připustit ponechání jejich libovolného vymezení na samotných adresátech právních norem.

2.4 Členění obchodních korporací

2.4.1 Obchodní společnosti a družstva

Členění obchodních korporací provádí sám ZOK, a to hned ve svém prvním paragrafu. Podle tohoto rozdělení jsou obchodní korporace děleny na obchodní společnosti a družstva. Obchodními společnostmi (pro které zákon užívá legislativní zkratku „společnost“) jsou veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciová společnost, evropská společnost a evropské zájmové hospodářské sdružení.

Do kategorie družstev pak spadá družstvo samotné spolu s evropskou družstevní společností.

Obchodní společnosti jsou dále děleny, v závislosti na jejich shodných specifických rysech, na skupinu osobních společností, do které patří veřejná obchodní společnost a komanditní společnost, a na kategorii kapitálových společností, kam patří společnost s ručením omezeným a akciová společnost. Pro evropskou společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení zákon zvláštní legislativní zkratku nekonstituuje ani je do kapitálových či osobních společností nezařazuje, ačkoliv se tyto obchodní společnosti – a to z důvodu některých shodných prvků – společně řazeným do zmíněných skupin podobají.

2.4.2 Kapitálové a osobní společnosti

Ačkoliv o rozdělení tuzemských kapitálových a osobních společností nemůže být, s ohledem na dikci úvodního ustanovení ZOK, žádný pochyb, ve vztahu k těmto dvěma skupinám obchodních společností je třeba nejprve konstatovat, že ono rozdělení není vždy zcela krystalické. Kapitálové i osobní společnosti mají řadu odlišností, ovšem některé prvky jsou pak u některých právních forem hraniční.

U kapitálových společností, jak již jejich název napovídá, je kladen důraz na materiální složku účasti. Za typické znaky této skupiny právnických osob lze označit zejména žádné či velmi omezené ručení za závazky společnosti, povinnou majetkovou účast (vklad do základního kapitálu), dobrovolnou účast členů nejvyššího orgánu v orgánech volených (platí zde princip profesionální správy; účast ve volených orgánech není vázána na členství v nejvyšším orgánu), existence společnosti není přímo spjata s existencí původních členů nejvyššího orgánu, snazší převoditelnost podílu, možnost ovlivnit chod a rozhodování ve společnosti je zásadně přímo úměrná velikosti vkladu.

U společností osobních je naproti tomu kladen důraz na osobní výkon činnosti a na postavení každého jednotlivého společníka. Za typické znaky lze označit zásadně neomezené ručení za závazky společnosti, absenci obligatorní majetkové účasti (základní kapitál je fakultativní), povinnou účast členů nejvyššího orgánu v orgánu výkonném, není-li zakladatelským právním jednáním určeno jinak (princip profesionální správy zde neplatí), nepřevoditelnost podílu, existence

společnosti je zásadně spjata s osobami společníků, vliv na chod a rozhodování ve společnosti má každý společník zásadně stejný.

2.4.3 České a evropské obchodní korporace

Vedle obchodních korporací upravených českým právem existují, jak se ostatně již z výše uvedeného podává, i obchodní korporace konstituované sekundárním právem Evropské unie, konkrétně nařízeními. Jejich výčet je obsažen v § 1 ZOK. Jedná se o evropskou společnost, evropské hospodářské zájmové sdružení a evropskou družstevní společnost.

Jde-li o právní rámec úpravy, je třeba zmínit nařízení Rady (ES) č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti (SE), nařízení Rady (EHS) č. 2137/85, o evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS), a nařízení Rady (ES) č. 1435/2003, o statutu Evropské družstevní společnosti (SCE). Tato nařízení jsou doplněna směrnicí rady č. 2001/86/ES, kterou se doplňuje statut evropské společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců, a směrnicí Rady č. 2003/72/ES, kterou se doplňuje statut evropské družstevní společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců.

Tato evropská právní úprava je dále provedena tuzemskými právními předpisy. Právní úprava evropské společnosti je provedena českým zákonem č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti. Evropské zájmové hospodářské sdružení pak zákonem č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS) a o změně zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o evropském hospodářském zájmovém sdružení). Evropská družstevní společnost pak zákonem č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Stran těchto je akcentován jejich nadnárodní prvek, což je patrné již při zkoumání podmínek nutných pro jejich založení. Lze konstatovat, že bez tohoto elementu není možné žádnou z korporací evropského typu založit. Každá z uvedených evropských korporací je postavena na přeshraniční spolupráci ve

formě spolupráce osob pocházejících z různých členských států či přeshraniční spolupráce hospodářské.

Zákon o evropské společnosti je účinný od 14. 12. 2004. Evropská společnost, někdy nazývaná též jako evropská akciová společnost, má charakteristické rysy kapitálových společností, zejména pak akciové společnosti. Její základní kapitál je rozvržen do akcií a její společníci mají postavení obdobné akcionářům tuzemské akciové společnosti. I struktura jejích orgánů je podobná akciové společnosti, přičemž vnitřní systém její struktury má buď podobu systému dualistického nebo monistického.

Zákon o evropském hospodářském zájmovém sdružení je účinný od 15. 06. 2004. EHVS není klasickou obchodní korporací, jejímž účelem by bylo primárně dosažení zisku, ale jde spíše o právnickou osobu, jejímž cílem je usnadňovat hospodářskou spolupráci subjektů nacházejících se v různých státech. Postavení společníků lze připodobnit k postavení společníků tuzemské veřejné obchodní společnosti.

Zákon o evropské družstevní společnosti je účinný od 18. 08. 2006. Od evropské společnosti a EHVS se evropská družstevní společnost odlišuje zejména důrazem na postavení jednotlivce, což je patrné zejména při zkoumání podmínek pro vznik či zánik členství. O uvedeném svědčí dále i zásada 1 člen = 1 hlas. Postavení členů evropské družstevní společnosti lze připodobnit k postavení členů tuzemského družstva. Na rozdíl od tuzemských družstev ale evropská družstevní společnost má vnitřní strukturu podobnou akciové společnosti, neboť evropská družstevní společnost může mít systém vnitřní struktury monistický nebo dualistický.

3. Organizační struktura obchodní korporace

3.1 Organizační struktura obchodní korporace obecně

Jak již bylo uvedeno, pojetí právnických osob je v současné právní úpravě založeno na teorii fikce. Sama právnická osoba není útvar, který by byl schopen sám o sobě projevit vlastní vůli. Právnická osoba tudíž musí mít ve své členské základně osoby, které za ni jednají. Za právnickou osobu jednají její členové, kteří jsou zákonem vymezeným způsobem organizováni do určitých celků, orgánů. U obchodních korporací, coby podmnožiny právnických osob, tomu není jinak.

Základní normou konstruující jednotlivé orgány obchodních korporací a vymezující jejich působnost je zákon o obchodních korporacích, tedy ZOK. Poskytuje základní právní vymezení „technických“ prvků, jako jsou názvy samotných právních forem obchodních korporací, podmínky pro jejich vytvoření, názvy orgánů a v neposlední řadě též stanovuje povinnost vytvořit základní dokument obsahující souhrn principů, podle kterých bude daná obchodní korporace fungovat, tedy zakladatelské právní jednání. Dále například normuje i postavení orgánů v systému vnitřní struktury obchodní korporace, vztahy mezi orgány, jejich závislost či nezávislost na orgánech jiných, postavení členů těchto orgánů, jejich působnost, základní podmínky pro vznik či zánik členství a celou řadu dalších záležitostí.

Právní vztahy jsou v hospodářském životě leckdy velmi složité, přičemž jediná právní forma obchodní korporace by nemohla být s to reagovat na rozmanitost tohoto prostředí. Na pestrost prostředí (a nejen toho hospodářského či ekonomického) a tomu odpovídajících potřeb adresátů právních norem samozřejmě pamatuje i samotná právní úprava, která respekt k různým potřebám promítá do rozdílného způsobu fungování obchodních korporací při určitém omezení smluvní volnosti. To se, jak již bylo uvedeno, dotýká i otázky základní struktury orgánů obchodní korporace. Všechny obchodní korporace tak mají zákonem obligatorně zřizovány některé orgány (podle té které právní formy), zatímco orgány další mohou zřídit, rozhodnou-li se tak.

Jako první lze v souladu s výčtem uvedeným v § 1 ZOK zmínit skupinu osobních společností, kam patří veřejná obchodní společnost a komanditní společnost.

Veřejná obchodní společnost je příkladem právní formy, kde neexistuje „nedůležitý“ společník. Ačkoliv ZOK poskytuje společníkům veřejné obchodní společnosti určitou smluvní volnost (např. § 105, § 106 odst. 1 věta druhá ZOK), je zde *ex lege* akcentováno osobní zapojení každého jednotlivého společníka. Každý společník je členem nejvyššího orgánu a zároveň, není-li stanoveno jinak, je i (samostatným) orgánem statutárním (§ 44 odst. 4 ZOK). Konsenzus je zásadně založen na souhlasu všech společníků ve věcech týkajících se společnosti (nestanoví-li zakladatelské právní jednání, že v souladu s § 105 ZOK rozhodují o vymezených otázkách jen někteří společníci). To znamená, že zásadně jakýkoliv společník může svým jedním hlasem zmařit přijetí zásadně jakéhokoliv rozhodnutí. Dále je třeba zmínit vysokou osobní odpovědnost za výkon funkce. Více než kde jinde platí ve veřejné obchodní společnosti princip „jeden za všechny a všichni za jednoho“, neboť všichni společníci ručí za dluhy společnosti solidárně. Tato neomezená odpovědnost je ale na druhou stranu vyvažována přímým vlivem na chod celé společnosti a dále i absencí sériového zdanění, jako je tomu u společností kapitálových.

Komanditní společnost je obchodní korporace stojící „na pomezí“ mezi společnostmi osobními a kapitálovými (nicméně je řazena mezi společnosti osobní). Jednak zde existuje společník ručící za dluhy společnosti neomezeně, komplementář, a jednak zde existuje společník ručící za dluhy společnosti omezeně, jen do výše svého nesplaceného vkladu podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku, tedy komanditista (toto může být modifikováno za pomoci užití komanditní sumy²¹). Postavení komplementáře je obdobné jako postavení společníka veřejné obchodní společnosti, zatímco postavení komanditisty je obdobné postavení společníka společnosti s ručením omezeným. Tato právní forma tak v sobě snoubí principy vyššího osobního zapojení veřejné obchodní společnosti s principy „jen“ investorské participace, jež jsou vlastní kapitálovým společnostem. Tomuto rozdělení odpovídají i práva a povinnosti společníků. Ačkoliv

²¹ ROZEHNAL, A. *Obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), s. 339. ISBN 978-80-7380-524-1.

komplementář nese tíhu odpovědnosti sám, případně solidárně s dalšími komplementáři, má spolu s tím svěřeny vyšší pravomoci. Každý komplementář je *ex lege* statutárním orgánem (není-li podle § 125 odst. 1 věty druhé ZOK stanoveno jinak). Zastává tudíž ve společnosti vůdčí úlohu, co se týká obchodního vedení, vyřizování běžných záležitostí a stejně tak i vůdčí úlohu ve věci jednání za společnost. Dále, úměrně jeho odpovědnosti pak odpovídá i právo komplementáře na podíl na zisku, když zisk (ale i ztráta) se v první řadě dělí mezi společnost a komplementáře. Komplementář navíc základ daně daní jako fyzická osoba, což je výhodnější. U komanditistů je tomu jinak. Komanditista sice neodpovídá svým majetkem (vyjma odpovědnosti do výše nesplaceného vkladu podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku), ovšem – úměrně tomu – nemůže zastávat pozici statutárního orgánu, navíc „jeho“ finanční prostředky jsou daně dvakrát, a to zaprvé samotnou společností a dále jím samým. Ztrátu komanditisté nenesou. Existence komanditní společnosti pak není vázána na participaci komanditisty (§ 127 odst. 1 ZOK). Na zapojení alespoň jednoho komplementáře do společnosti naopak vázána je (§ 127 odst. 3 ZOK).

Druhou skupinu představují společnosti kapitálové. Zde je akcentován prvek investorský, s výrazně menším rizikem ručení fyzické osoby vlastním majetkem za dluhy společnosti, nežli je tomu u společností osobních.

Jako první v této souvislosti ZOK zmiňuje společnost s ručením omezeným. Nejspíše právě kvůli omezenému ručení společníků za dluhy společnosti je společnost s ručením omezeným jedna z nejvíce zakládaných právních forem obchodní korporace v České republice.²² Společníci primárně vnesou své majetkové statky do společnosti a vedle toho se mohou, ale také nemusejí, podílet na každodenních obchodních záležitostech společnosti coby jednatelé. Uplatní se zde princip profesionální správy, kdy členství v orgánu výkonném či kontrolním není podmíněno majetkovou účastí ve společnosti, respektive jejím nejvyšším orgánem. Osoby mající na starost obchodní vedení tak nemusí být zároveň majetkově zainteresovány. Zde společníci tvoří nejvyšší orgán, který vůči ostatním orgánům, zejména stran jejich personálního složení, vystupuje autoritativně. Dále je obligatorně zřizován orgán výkonný, kterým je nejméně jeden jednatel (tím může být i společník). Jednatelů může být v jedné společnosti s ručením omezeným více.

²² Společnost s ručením omezeným zmiňuje důvodová zpráva k ZOK, s. 38.

Okolnost, zda je v konkrétní společnosti s ručením omezeným zřizován statutární orgán individuální či kolektivní závisí na zakladatelském právním jednání. Stejně tak zakladatelské právní jednání určuje i způsob jednání za společnost. Dlužno zdůraznit, že počet členů statutárního orgánu a způsob jednání jsou informace, jež podléhají zápisu do obchodního rejstříku.

Typickým příkladem ryze kapitálové společnosti je společnost akciová. Základní kapitál zde představuje souhrn vkladů všech akcionářů. Minimální výši vkladu upravuje § 246 odst. 2 ZOK a činí 2.000.000,- Kč nebo 80.000,- EUR. Podíl na základním kapitálu pak představuje akcie. Akcionáři mohou zastávat funkce i v jiných orgánech nežli v orgánu nejvyšším a dokonce může být akciová společnost při správném nastavení zakladatelského právního jednání jen unipersonální (což je spíše výjimečné). V drtivé většině případů zde nejde o osobní výkon funkce, ale hlavně o vnosy materiálních statků, zejména pak kapitálu. Kapitálová účast (či tomu odpovídající ocenění jiného než čistě kapitálového vkladu akcionáře) zde hraje prvotní roli, když od velikosti vkladu, respektive podílu, se zpravidla přímo odvíjí velikost vlivu akcionáře na chod společnosti. Není-li v zakladatelském právním jednání stanoveno jinak, možnost ovlivnit rozhodování je přímo úměrná vkladu. U akciových společnostech, a to zejména s ohledem na jejich ekonomický význam, mnohost akcionářů a jejich častou rezignaci na aktivní zájem o záležitosti společnosti (tzv. racionální apatii²³), zde zákon konstituuje složitější strukturu orgánů nežli je tomu u společností ostatních. Kromě orgánu nejvyššího, valné hromady sestávající se z akcionářů, je dále obligatorně zřizován orgán výkonný (představenstvo či statutární ředitel) a dále i orgán kontrolní (dozorčí rada či správní rada). Z pohledu minimálních zákonných požadavků je tak struktura obligatorně zřizovaných orgánů u akciové společnosti nejsložitější.²⁴

Družstvo je pak obchodní korporací, kde sice existuje struktura orgánů velmi podobná společnosti akciové, když je zřizován orgán nejvyšší (členská schůze), vedle něj pak i orgán výkonný (představenstvo) a obligatorně též ještě orgán kontrolní (kontrolní komise). Ovšem, stejně jako v případě společností osobních, je participace každé osoby vázána na její předchozí členství. Neuplatní

²³ČERNÁ, S, ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 151. ISBN 978-80-7478-735-5.

²⁴ Tím ovšem není vyloučeno, že například společnost s ručením omezeným nemůže mít smluvně nastavenou složitější strukturu svých orgánů, nežli je zákonné minimum akciové společnosti.

se zde tedy princip profesionální správy. Členové volených orgánů tak v podstatě rozhodují i sami o sobě (vzhledem k tomu, že sami jsou členy družstva).

3.2 Orgány obchodní korporace

Definice pojmu *orgán právnické osoby* či specifitějšího termínu *orgán obchodní korporace* ve vztahu k právnickým osobám v obecné právní úpravě, kterou představuje OZ, absentují. Tento nedostatek pak nenapravuje ani ZOK ve vztahu k (zvláštní) úpravě obchodních korporací. Právní úprava k těmto pojmům přistupuje jako k „hotové věci“.

Osobně chápu pojem orgán obchodní korporace jako relativně samostatnou jednotku vnitřní organizace zajišťující fungování obchodní korporace, v níž se mohou účastnit osoby fyzické i právnické, která je *ex lege* nadána samostatnou působností v určité oblasti a tomu odpovídajícími pravomocemi, prostřednictvím kterých svou působnost realizuje, přičemž zákonem svěřená působnost a pravomoci mohou být v zákonem stanovených mantinelech modifikovány; orgán obchodní korporace vykonává svoji činnost prostřednictvím svých členů.

Jde-li o přesné vymezení povahy právního vztahu mezi právnickou osobu a jejím orgánem či členem takového orgánu, podle § 59 ZOK se v tomto směru uplatní přiměřeně ustanovení OZ o příkazu. Lze citovat T. Dvořáka, který výstižně uvádí: „*Občanský zákoník neupravuje, jaká je povaha právního vztahu mezi právnickou osobou a voleným orgánem nebo jeho členem. Pouze pro oblast práva obchodních korporací existuje parciální úprava, podle níž se právní vztah mezi obchodní korporací a jejím voleným orgánem nebo jeho členem řídí přiměřeně ustanoveními občanského zákoníku o příkazní smlouvě (§ 59 odst. 1 z. o. k.). Tím je tedy převzat částečně koncept § 66 obch. zák., podle něhož se právní vztah mezi obchodní společností nebo družstvem a jejím voleným orgánem nebo jeho členem přiměřeně řídil předpisy o mandátní smlouvě.*“²⁵

²⁵ DVOŘÁK, T. In *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 528 - 529. ISBN 978-80-7478-370-8.

Samozřejmě, byť jsou právním základem pro činnost členů orgánu ustanovení OZ o příkazu, tato ustanovení mohou být dále modifikována.

Za pomyslný základní stavební kámen obchodní korporace, jenž konstruuje elementární vztahy v zákonem vymezených mantinelech, lze bezesporu považovat zakladatelské právní jednání (k obecným náležitostem viz zejm. § 122 OZ, dále pak § 6 a § 8 ZOK). Vztahy mezi právní osobou a jejími orgány, respektive členy jejích orgánů, mohou být upraveny též rozhodnutími příslušného orgánu a smlouvami o výkonu funkce. Takovým orgánem bude zpravidla nejvyšší orgán obchodní korporace, který může svým rozhodnutím měnit zakladatelské právní jednání, čímž může dojít například k převzetí výkonu některých práv nebo povinností (atrakce), jejich přenesení na jiný orgán (delegace) či k vytvoření orgánu zcela nového, který činnost obligatorně zřizovaných orgánů doplní (např. výbor pro audit nebo jiné poradní orgány jako je výbor pro odměňování). V některých případech pak může jít i o rozhodnutí jiného než nejvyššího orgánu. Smlouva o výkonu funkce pak rovněž může upravit některé otázky spojené s výkonem funkce.

Samozřejmě, tímto jednáním nesmí být nepřipustným způsobem zasaženo do oblasti tzv. statusových věcí, respektive do práva týkajícího se postavení osob (§ 1 odst. 2 věta za středníkem OZ). Zdaleka ne všechny právní normy upravující otázky právnických osob lze považovat za součást práva upravujícího postavení osob. Typickým příkladem je většina pravidel zakotvujících vznik a zánik členství v obchodní korporaci. Přitom platí, že ne vše, o čem rozhodují orgány obchodní korporace, patří do působnosti práva upravujícího postavení osob (tedy do tzv. statusové úpravy v hmotněprávním smyslu).

S ohledem na uvedené tak lze konstatovat, že právní postavení orgánu obchodní korporace určuje zaprvé právní úprava OZ a ZOK, přičemž některá práva či povinnosti orgánů (respektive jejich členů) mohou být dále upravena zakladatelským právním jednáním, rozhodnutím orgánu či smlouvou o výkonu funkce.

3.3 Klasifikace orgánů obchodní korporace

Orgány obchodní korporace lze klasifikovat různými způsoby, a to v závislosti na zvoleném kritériu. Zejména lze zmínit rozčlenění podle toho, zda je zřízení orgánu povinné či nikoliv (obligatorní x fakultativní), podle působnosti (statutární x kontrolní x nejvyšší), podle počtu členů (kolektivní x individuální), a dále třídění podle způsobu dosazení členů orgánu (volený x nevolený).

Budu-li vycházet z výčtu obchodních korporací, uvedeného v § 1 odst. 1 ZOK, a z klasifikace uvedené výše, konkrétně lze orgány tuzemských obchodních korporací členit následovně.

V případě veřejné obchodní společnosti jsou obligatorně zřizovány orgány dva, a to nejvyšší orgán (všichni společníci) a statutární orgán (všichni společníci, pokud splňují požadavky podle § 46 ZOK a není-li podle § 106 odst. 1 ZOK určeno jinak). Nejvyšší orgán bude, vzhledem k tomu, že veřejná obchodní společnost je z povahy věci tvořena nejméně dvěma osobami a vzhledem k tomu, že členem nejvyššího orgánu jsou vždy všichni společníci, vždy kolektivní. Statutární orgán kolektivní být může, ale nemusí (opět záleží na splnění požadavků podle § 46 ZOK a na ujednání podle § 106 odst. 1 ZOK). Samostatným statutárním orgánem je každý společník (§ 44 odst. 4 ZOK).

Komanditní společnost zřizuje obligatorně orgán nejvyšší (všichni společníci) a statutární orgán (alespoň jeden komplementář). Nejvyšší orgán bude i zde z povahy věci orgánem kolektivním, když esenciálním personálním substrátem je nejméně jeden komanditista a jeden komplementář. Statutární orgán může, ale nemusí, být kolektivní; toto se odvíjí jednak od počtu komplementářů ve společnosti a jednak podle toho, zda splňují požadavky podle § 46 ZOK a nebylo-li ujednáno jinak podle § 125 odst. 1 ZOK. I zde je samostatným statutárním orgánem každý společník, konkrétně pak každý komplementář (§ 44 odst. 4 ZOK).

Společnost s ručením omezeným zřizuje povinně orgán nejvyšší (valná hromada) a orgán statutární (jednatel). Jelikož tento typ společnosti může založit i jediná osoba zakladatelskou listinou (§ 11 ZOK), nejvyšší orgán může být kolektivní nebo individuální. Jedná-li se o jednočlennou společnost, vykonává působnost nejvyššího orgánu onen jediný společník (§ 12 odst. 1 ZOK). Je-li společníků více, tvoří logicky orgán kolektivní. Počet členů statutárního orgánu závisí na zakladatelském právním jednání. Zde se nabízí několik možností. Roli statutárního orgánu může ve společnosti zastávat toliko jediný jednatel. Právní

úprava ale umožňuje, aby bylo zřízeno více individuálních statutárních orgánů. Do třetice pak může více jednatelů tvořit kolektivní statutární orgán (§ 194 ZOK).

Akciová společnost zřizuje obligatorně orgán nejvyšší (valná hromada), orgán statutární (představenstvo nebo statutární ředitel) a orgán kontrolní (dozorčí rada nebo správní rada). I tento typ kapitálové společnosti může založit jediný společník; v takovém případě se zde obdobně uplatní shora uvedené. Zároveň by v zakladatelském právním jednání měla být provedena volba systému vnitřní struktury; není-li provedena, platí, že je zvolen systém dualistický (§ 396 odst. 3 ZOK). V případě dualistického systému je statutárním orgánem představenstvo, které může být orgánem individuálním či kolektivním. V tomto případě právní úprava představenstva coby monokratický orgán zásadně nezakazuje. Není-li počet členů určen, má představenstvo 3 členy (§ 439 odst. 1 ZOK). Působnost kontrolního orgánu v dualistickém systému vykonává dozorčí rada. Ani zde právní úprava zásadně nezakazuje zřízení monokratické dozorčí rady. Jde-li o systém monistický, působnost statutárního orgánu vykonává statutární ředitel. Statutární ředitel je z povahy věci vždy orgánem monokratickým. Kontrolním orgánem je v tomto systému vnitřní struktury správní rada. Ani zde zákon zásadně nevyžaduje účast více osob, dovozují proto, že v tomto případě se zásadně může jednat taktéž o orgán monokratický.

Slovo zásadně používám ve vztahu k akciové společnosti z toho důvodu, že v některých případech jsou stanoveny výjimky. Například jedná-li se o akciovou společnost s dualistickým systémem vnitřní struktury, která má více než 500 zaměstnanců v pracovním poměru, dozorčí rada bude vždy orgánem kolektivním, neboť § 448 ZOK *ex lege* vyžaduje počet členů dělitelný třemi.²⁶ Výjimky platí i v případě společností se zvláštním režimem jako jsou kupříkladu banky, kde podle § 8 odst. 1 zákona o bankách platí, že je-li zřízen systém dualistický, má představenstvo nejméně tři členy; je-li zřízen systém monistický, musí mít správní rada nejméně pět členů.

V případě družstva je povinně zřizován orgán nejvyšší (členská schůze), statutární orgán (představenstvo) a orgán kontrolní (kontrolní komise). Členská schůze bude vždy s ohledem na zákonem vyžadovaný minimální počet zakladatelů

²⁶ Dále v této práci ovšem dovozují, že toto pravidlo se uplatní i v případě akciové společnosti s monistickým systémem vnitřní struktury, a to zejména s ohledem na analogii podle § 456 ZOK.

vždy orgánem kolektivním (§ 552 odst. 2 ZOK). Statutární orgán zrovna tak. V případě statutárního orgánu totiž ZOK stanovuje minimální tříčlennou personální základnu (§ 708 odst. 1 ZOK), s tím, že stanovy mohou určit vyšší počet členů. Smluvní vůle je tak omezena spodním limitem, nejvyšší počet zákon nestanovuje. V případě orgánu kontrolní komise platí stejné omezení jako v případě představenstva družstva (§ 720 odst. 1 ZOK). Určitou výjimku z nastíněného schématu představuje malé družstvo podle § 726 ZOK. V případě této právnické osoby je struktura orgánů, vzhledem k velikosti členské základny, výrazně jednodušší. Určí-li tak stanovy a jde-li o družstvo s méně než 50 členy, představenstvo se nezřizuje a statutárním orgánem je namísto něj předseda družstva. Zároveň malé družstvo nemá povinnost zřídit kontrolní orgán (jedná se pouze o možnost; za předpokladu, že tak určí stanovy, může mít i malé družstvo kontrolní orgán).

Jak je z výše uvedeného zřejmé, v těchto výčtech jsou zahrnuty toliko orgány zřizované obligatorně. To žádné z těchto právních forem obchodních korporací nebrání zřídit si dobrovolně k orgánům obligatorním paralelně též orgány další. Platí však omezení, že tyto další orgány nesmí ingerovat do výlučné působnosti povinně zřizovaných orgánů. V opačném případě by se jednalo o nepřipustný zásah do statusových otázek. Může tak být zřízen například výbor pro odměňování (členů orgánů) či výbor pro rizika. Stejně jako ve výše uvedených zvláštních případech i zde platí, že ačkoliv zřízení těchto orgánů není obecně vyžadováno. Ve zvláštních případech se ale jedná o povinnost (např. § 8c zákona o bankách).

Výše řečené platí i pro výbor pro audit jakožto zvláštní orgán. Jeho zřízení je povětšinou toliko fakultativní, nicméně v některých právních předpisy stanovených případech se jedná o povinnost. Povinnost zřídit výbor pro audit mají vybrané subjekty, jimiž jsou například banky, pojišťovny, zajišťovny, státní podniky, jsou-li velkou účetní jednotkou, nebo národní podniky, jsou-li velkou účetní jednotkou.^{27 28} Na člena výboru pro audit jsou kladeny určité předpoklady, mezi kterými je nezávislost na kontrolovaném subjektu a odborná způsobilost. Působnost výboru pro audit v případě subjektů veřejného zájmu normuje § 44a a

²⁷ Viz § 1a zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve spojení s § 44 zákona č. 93/2009 Sb., o auditorech a o změně některých zákonů (zákon o auditorech), nejde-li o výjimku podle § 44b zákona o auditorech. Dále viz § 44c zákona o auditorech.

²⁸ K pojmu velká účetní jednotka viz § 1b odst. 4, odst. 5 zákona o účetnictví.

§44aa zákona o auditorech. Dlužno zdůraznit, že účelem výboru pro audit rozhodně není vyjmutí některých záležitostí ze sféry působnosti výkonného či kontrolního orgánu. Jde o podpůrný orgán (ve smyslu orgánu podporujícího činnost kontrolního či výkonného orgánu), jehož cílem, aniž je přitom dotčena odpovědnost řídicího nebo kontrolního orgánu, je zejména analýza finančních rizik, dohled nad účinností vnitřní kontroly a poskytování informací výkonnému a kontrolnímu orgánu.^{29 30}

Jde-li o způsob dosazení, k výše uvedenému lze souhrnně konstatovat, že nevolným orgánem je vždy orgán nejvyšší; ostatní orgány jsou orgány volené (na předmětném pojetí je ostatně založena tato práce).

Termín volený orgán vychází z pojetí zakotveného v § 152 odst. 2 OZ, kdy členem voleného orgánu se rozumí osoba, která je do funkce v orgánu právnické osoby volena, jmenována či jinak povolána, což je u členů nejvyššího orgánu z povahy věci vyloučeno. Za volené orgány lze tudíž považovat orgány rozdílné od nejvyššího orgánu.

3.4 Působnost orgánů obchodní korporace

Při vymezování působnosti orgánu obchodní korporace je třeba vycházet prvotně z jeho funkce, tj. zda se jedná o orgán nejvyšší, výkonný, kontrolní či jiný. Bylo již zmíněno, že všechny obchodní korporace bez výjimky zřizují orgán nejvyšší a orgán výkonný. Zřízení orgánu kontrolního je v některých případech stanoveno *ex lege* jako povinnost (akciová společnost, družstvo), v ostatních jde o orgán fakultativní (veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným). Zřízení jiných, zákonem prioritně nevymezených orgánů je obecně přípustné.

Orgán nejvyšší rozhoduje typicky o nejpodstatnějších záležitostech obchodní korporace, kam *in concreto* spadá zejména rozhodování o vymezení působnosti orgánů (s některými výjimkami, kdy toto nejvyšší orgán měnit nemůže), vymezení struktury orgánů, volba a odvolání členů volených orgánů, rozhodování

²⁹ SCHEJBAL, M. *Výbor pro audit nově*. Článek ze dne 19. 03. 2015. Dostupný online na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vybor-pro-audit-nove-97110.html>.

³⁰ SEVERA, T. *Povinnost zřídit výbor pro audit a kdo ji má*. Interní auditor. Číslo 2/2016, s. 2. Dostupný online na: <https://www.interniaudit.cz/download/casopis/casopis-2016-2.pdf>.

o udělení prokury, o zrušení společnosti, schvalování účetních závěrek, rozhodování o vkladové povinnosti, o příplatku a podobně (srov. § 190 ZOK). Souhrnně lze hovořit o změnách zakladatelského právního jednání, které okruh těchto pro obchodní korporaci nejpodstatnějších okolností postihuje. Kvórum nutné pro přijetí rozhodnutí závisí na právní formě obchodní korporace. V případě osobních společností je zásadně vyžadováno přijímání rozhodnutí jednomyslně, a to s ohledem na možné negativní důsledky, jež se mohou promítnout do osobní sféry každého ze společníků. V případě společností kapitálového typu ZOK upravuje způsob rozhodování nikoli takto rigidně, ale vymezuje hlasovací kvóra pro určitý okruh otázek. Obecně platí, že čím podstatnější rozhodnutí, tím musí být kvórum pro jeho přijetí vyšší. Zároveň je umožněno, aby si obchodní korporace dispozitivně stanovily hlasovací kvóra pro přijetí některých rozhodnutí různě, avšak při respektování kogentních zákonných ustanovení. Členskou základnu nejvyššího orgánu tvoří v případě osobních společností všichni společníci, v případě kapitálových společností rovněž všichni společníci, respektive akcionáři, a v případě družstva pak všichni členové družstva.

Působnost orgánu výkonného lze rozdělit do dvou rovin, a to na působnost vnitřní a vnější. Toto rozdělení však není zcela krystalické. Více či méně se totiž tyto dvě roviny mohou v některých okamžicích překrývat. Působností vnitřní, tj. působností vykonávanou vůči ostatním členům obchodní korporace či vůči obchodní korporaci samotné, mám na mysli vykonávání určitých operací či postupů, při nichž výkonný orgán nejedná coby zástupce obchodní korporace s třetími osobami. Půjde zpravidla o svolávání valné hromady, zajišťování řádného vedení předepsaných evidencí (kniha jízd, seznam společníků, seznam majetku, a další), plnění informační povinnosti vůči společníkům, zajišťování účetnictví (pokud ho výkonný orgán je schopen vést a vede sám), případně o jiné činnosti obdobného charakteru.³¹ Rozsah těchto činností bude zpravidla úměrný velikosti obchodní korporace, počtu osob ve výkonném orgánu (kdy plnění těchto dílčích úkolů může být rozděleno) a počtu dalších osob (zaměstnanců).

Působností vnější pak mám na mysli takovou, která je vykonávána v zastoupení obchodní korporace vůči třetím osobám. Do této kategorie náleží v podstatě jakékoliv právní jednání za obchodní korporaci, například zajištění

³¹ Provádění některých činností, zejména vedení evidencí, může výkonný orgán svěřit i jiné jím vybrané osobě, typicky některému ze zaměstnanců dotčené právnické osoby.

řádného vedení účetnictví (pokud jeho vedení jednatel zajišťuje prostřednictvím třetí osoby, tj. v zastoupení obchodní korporace), uzavírání a rozvazování smluvních vztahů, a to včetně kontraktů se zaměstnanci, obchodní vedení, jednání s obchodními partnery. Jedná se o generální zástupčí oprávnění podle § 164 odst. 1 OZ. Dále výkonnému orgánu náleží též zbytková působnost, kterou zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jinému orgánu podle § 163 OZ.

Pro výkon některých oprávnění je nutný předchozí souhlas nejvyššího orgánu (§ 48 a § 49 ZOK). Omezit zástupčí oprávnění výkonného orgánu vůči třetím osobám obecně není možné. Přípustné je však určitým způsobem modifikovat pravidla jednání, kdy nejvyšší orgán, typicky při existenci většího počtu samostatných výkonných orgánů či kolektivního výkonného orgánu, určí, že při realizaci zakladatelským právním jednáním vymezených právních jednání zastupuje obchodní korporaci větší počet členů výkonného orgánu. Touto úpravou nejvyšší orgán může získat větší kontrolu nad činností členů výkonného orgánu. Běžné je odvíjet počet členů od majetkového censu. Vedle toho, nejvyšší orgán si může dále v zakladatelském právním jednání vymínit, že pro realizaci vymezeného okruhu právních jednání má výkonný orgán povinnost opatřit si předchozí souhlas nejvyššího orgánu. Porušení takto nastavených kautel (spočívající v absenci příslušného rozhodnutí nejvyššího orgánu) sice nebude mít vliv na platnost samotného právního jednání, neboť toto na rozdíl od pravidel jednání uvedených výše není pro třetí osobu závazné, ale takové porušení bude zpravidla představovat porušení péče řádného hospodáře.³²

Orgán kontrolní, samozřejmě, je-li vůbec zřízen, dohlíží zejména na výkon činnosti členů výkonného orgánu a do jisté míry tak doplňuje kontrolní funkci nejvyššího orgánu (srov. § 201, § 446, § 457 a § 715 ZOK). Řečeno lapidárně, hlavní činností kontrolního orgánu je napomáhání nejvyššímu orgánu s kontrolou činnosti orgánu výkonného. Není-li kontrolní orgán zřízen, vykonává jeho působnost nejvyšší orgán. Obligatorní zřízení kontrolního orgánu je typické pro akciovou společnost a pro družstvo. Společnosti s ručením omezeným a osobní společnosti kontrolní orgán zřizují, stanoví-li tak zakladatelské právní jednání (tj. pokud se nejvyšší orgán k tomuto kroku rozhodne) nebo stanoví-li tak právní

³² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 05.2008, sp. zn. 29 Odo 1118/2006. Z novějších rozhodnutí viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 05.2019, sp. zn. 27 Cdo 2645/2018.

předpis. Z posledně jmenovaných je zřízení kontrolního orgánu dle mého názoru častější u významnějších společností s ručením omezeným, neboť osobní společnosti jednak svým rozsahem nejsou tak značné (s ohledem na možné podnikatelské riziko) a jednak kontrolní činnost zpravidla vykonávají společnicí sami. Členové kontrolního orgánu za účelem realizace výkonu dohledu mohou nahlížet do dokladů a záznamů obchodní korporace. Kontrolní orgán dále přezkoumává účetní doklady a účetní závěrky.

Likvidátor je dalším zvláštním orgánem, jehož činnost je spojena s vypořádáním práv a povinností stran majetku zrušené právnické osoby (§ 185 a násl. OZ).³³ Posláním likvidátora je vypořádání majetku, vyrovnání dluhů věřitelům a naložení s čistým majetkovým zůstatkem, jenž vyplyne z likvidace, podle zákona. Právnická osoba vstupuje do likvidace dnem, kdy je zrušena nebo prohlášena za neplatnou.

Jde-li pak o orgány jiné, mohou jimi být různé výbory či obdobně nazvaná uskupení, která zpravidla vykonávají podpůrnou roli vůči orgánům ostatním. Jedná se v podstatě o poradní orgány. Může jít například o výbor pro rizika, výbor pro odměňování či výbor pro odměňování členů volených orgánů. Působnost těchto výborů, počet jejich členů jakož i způsob jejich dosazení je vymezen zakladatelským právním jednáním. Nutno zmínit též výbor pro audit (k tomu viz výše).

³³ V tomto směru jsou podstatné dva okamžiky v „životě“ právnické osoby, a to zrušení a zánik. Právnická osoba se podle § 168 OZ zrušuje právním jednáním, uplynutím doby, rozhodnutím orgánu veřejné moci nebo dosažením účelu, pro který byla ustavena (založena), a z dalších důvodů stanovených zákonem. Zánikem se pak rozumí výmaz právnické osoby z veřejného rejstříku (§ 185 OZ), což lze přirovnat ke smrti fyzické osoby.

4. Členové volených orgánů obchodních korporací podle obecné právní úpravy

4.1 Způsobilost ke členství ve voleném orgánu obchodní korporace

Právní úprava klade na osoby, jež by chtěly funkci člena voleného orgánu přijmout, určité požadavky. Účel této úpravy je prostý. Vytvořením níže uvedených požadavků jsou z výkonu funkce člena voleného orgánu vyloučeny ty osoby, u nichž existují pochybnosti, zda by funkci vykonávaly řádně, poctivě a v souladu se zákonnými požadavky. *A priori* je tedy vytvořen předpoklad, že pro výkon funkce člena voleného orgánu je třeba splňovat určitá kritéria a že ne všechny osoby jsou bez dalšího oprávněny funkce ve statutárních či dozorčích orgánech vykonávat.

V tomto směru si na následujících stránkách dovolím zákonné požadavky na osobu, jež by chtěla vykonávat funkci ve voleném orgánu obchodní korporace, rozdělit do dvou podskupin, a to na předpoklady základní podle OZ na straně jedné a na předpoklady zvláštní podle ZOK a ŽZ na straně druhé. Nejedná se o rozdělení samoučelné. Jeho cílem je poskytnout systematický přehled o původu jednotlivých požadavků kladených právních úpravou.

4.1.1 Předpoklady stanovené obecnou právní úpravou

4.1.1.1 Svěprávnost

OZ v jednom z prvních ustanovení věnujících se orgánům právnických osob stanoví, že fyzická osoba, která je členem orgánu právnické osoby a která je do funkce volena, jmenována či jinak povolána (dále jen „člen voleného orgánu“), musí být plně svéprávná (§ 152 odst. 2). Svěprávností se podle § 15 odst. 2 OZ rozumí způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat). Plně svéprávným se člověk stává nabytím zletilosti, tj. dovršením osmnáctého roku věku.

V odůvodněných případech pak může být svéprávnost přiznána i dříve³⁴ za kumulativního splnění dalších podmínek. Dřívější svéprávnosti může dosud ne zcela svéprávný nezletilý nabýt ve dvou případech (jiné případy § 30 odst. 2 OZ nezmiňuje, tento výčet lze tedy považovat za taxativní). *In concreto* jde o případ emancipace, který by dle mého názoru bylo možno též označit též jako případ dřívější hospodářské samostatnosti nezletilého³⁵, a o případ uzavření manželství³⁶. Bez ohledu na prvotní důvod svědčící pro přiznání (plné) svéprávnosti před nabytím zletilosti, mají oba případy jedno společné. Společným faktorem je, že jsou-li shledány důvody pro přiznání plné svéprávnosti, ač omezeně svéprávný nezletilý zatím nedovršil osmnáctého roku věku, bude oprávněn podílet se na chodu obchodní korporace coby člen jejího voleného orgánu.

V případě emancipace, respektive dřívějšího přiznání svéprávnosti z důvodu hospodářské samostatnosti, je z hlediska hmotného práva primární právní normou § 37 OZ. Za splnění daných podmínek (minimální věk, osvědčení schopnosti se sám živit a obstarat si své záležitosti, a zásadně též souhlas zákonného zástupce) totiž může příslušný soud vydat konstitutivní rozhodnutí, na základě kterého bude nezletilému omezeně svéprávnému (plná) svéprávnost přiznána.³⁷

Pokud jde o zbývající dva předpoklady, na tomto místě si dovoluji toliko odkázat na odbornou literaturu, neboť názor tam uvedený považuji (až na jednu výjimku) za velmi výstižný.³⁸

Onou zmíněnou výjimku uvedenou v předchozím odstavci představují autorem zjevně synonymicky užití výrazy *osvědčena* a *dokázána (prokázána)*, aplikované ve vztahu ke schopnosti se sám živit. Ač půjde v rovině praktické pravděpodobně o rozdíl nikoliv zásadní (neboť řízení nesporná jsou vedena zásadou vyšetřovací³⁹), přesto je třeba poukázat na rozdíl ve významu pojmů *osvědčit* a

³⁴ K počítání času viz § 601 odst. 1 věta před středníkem OZ. Z toho vyplývá, že svéprávnosti může nesvéprávný nezletilý nabýt nejdříve v den 16. narozenin.

³⁵ Viz § 37 odst. 1 OZ.

³⁶ Viz § 672 odst. 2 OZ.

³⁷ Předchozí právní úprava neumožňovala přiznání svéprávnosti z důvodu hospodářské samostatnosti nezletilého vůbec, ve věcech manželství pak pouze osobně starší 16ti let, viz § 13 odst. 1 a § 34 odst. 3 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

³⁸ FRINTA, O. In *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 184 - 185. ISBN 978-80-7478-370-8.

³⁹ Viz § 21 ZŘS.

prokázat. Rozdíl mezi těmito dvěma pojmy totiž spočívá v míře jistoty o pravdivosti zatím pouze tvrzeného skutkového stavu věci.⁴⁰

Poslední podmínkou je pak souhlas zákonného zástupce. Zákonným zástupcem dítěte je zpravidla jeho rodič⁴¹, ale může jím být i osoba jiná.⁴² Ačkoliv zákon v této souvislosti se souhlasem zákonného zástupce užívá jednotného čísla, domnívám se, a to s ohledem na znění § 892 odst. 2 OZ a § 876 OZ, že se v tomto případě jedná o záležitost natolik významnou, že oba rodiče musí jednat ve vzájemné shodě.⁴³ V souvislosti s uvedeným je pak třeba upozornit na poslední větu § 37 odst. 1 OZ, která výslovně připouští výjimky.

Okruh těchto výjimek na první pohled není zcela zřejmý, neboť právní úprava v tomto směru není zcela jednoznačná a ani odborná literatura není ve shodě. Logickým a teleologickým výkladem věty poslední § 37 odst. 1 OZ nicméně dovozují, že výjimku nemůže představovat samotný okamžik zahájení řízení (srov. vyhoví návrhu), ani na povinnost osvědčit schopnost se sám živit a obstarat si své záležitosti (neboť tím byl fakticky popřen smysl celého ustanovení, jehož smyslem je právě umožnit dostatečně vyspělému a schopnému jedinci samostatně právě jednat). Z toho plyne, že zákonem zmíněné výjimky může představovat věk nezletilého a souhlas zákonných zástupců. Je nicméně otázkou, jaké skutkové okolnosti by v případě musely nastat, aby i člověk, jenž nedovršil ani věk šestnácti let, mohl být uznán za zcela svéprávného, případně kolik takových případů již bylo řešeno.⁴⁴ Osobně považuji za jedinou praktickou výjimku toliko souhlas zákonného zástupce, přičemž výjimku z podmínky věku považuji jen za teoretickou možnost.

Jde-li o procesní stránku věci, jde nepochybně o návrhové řízení (navrhovatelem může být nezletilý nebo zákonný zástupce)⁴⁵, v němž přiznání

⁴⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze dne 29. 09. 2014, sp. zn. 1 Cmo 162/2014.

⁴¹ § 894 odst. 1 OZ.

⁴² Takovou osobou, v případě nemožnosti rodičů dítě zastupovat, může být dále například osvojitel (viz § 832 odst. 2 OZ) či poručník (§ 928 odst. 2 OZ).

⁴³ Srov. § 877 odst. 2 OZ a tam uvedený demonstrativní výčet významných záležitostí, na nichž se rodiče musí shodnout. *A contrario*, je-li i pro „méně“ závažná rozhodnutí, jako je například vzdělání či změna bydliště zapotřebí souhlasu obou rodičů, je dle mého názoru nepochybné, že souhlasu obou rodičů bude třeba i v případě emancipace podle § 37 OZ.

⁴⁴ Statistická data justice bohužel obsahují pouze nápad věci ve smyslu § 37 OZ, bez bližšího vymezení. Lze ji nalézt na <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>, kód sestavy S-SL-O, název „Přehled o pravomocných rozhodnutích soudů v opatrovnických věcech - počet práv“. K tomu dodávám, že dle statistik byla svéprávnost ve smyslu § 37 OZ přiznána například v roce 2017 v 16 případech a v roce 2018 ve 20 případech.

⁴⁵ Tato skutečnost, vedle hmotněprávní úpravy provedené § 37 odst. 1 a 2 OZ, vyplývá i z úpravy procesní obsažené v § 468 odst. 2 ZŘS.

svéprávnosti místně příslušný⁴⁶ okresní soud⁴⁷ může konstituovat v nesporném řízení⁴⁸ rozsudkem⁴⁹, považuje-li soud na základě provedeného dokazování všechny podmínky za splněné. Právní mocí rozsudku se pak nezletilý stane (plně) svéprávným.

V případě druhém, tj. v případě plné svéprávnosti nabyté uzavřením manželství, je výchozí normou § 672 OZ. Zákonodárce i zde imperativně stanovil několik elementárních podmínek v podobě nezletilosti, dosud nenabyté plné svéprávnosti, minimálního věku a existence důležitých důvodů. Jde-li o nezletilost, omezenou svéprávnost a minimální věk, pro stručnost si jen dovoluji odkázat na pojednání uvedené výše. Otázkou tedy zůstává, jaké skutkové okolnosti musí nastat, aby je bylo možné považovat za *důležité důvody*. Jak patrně, zákonodárce ponechal tuto otázku na zodpovězení odborné literatury a právní praxi, přičemž v každém jednotlivém případě bude nepochybně nutno přihlídnout ke všem rozhodným okolnostem daného případu (ostatně, normativní vymezení okruhu situací splňujících výše uvedené by v tomto případě nebylo vhodným řešením). Oním důležitým důvodem (který se ostatně nabízí) může být například již samo těhotenství nezletilé dívky.

Je třeba podotknout, že jednou nabytá svéprávnost nezávisí na platnosti ani na trvání uzavřeného manželství. I pokud tedy nastanou okolnosti, pro které by bylo možné uzavřené manželství prohlásit za neplatné, případně již za neplatné prohlášeno *ex post* bylo, nebudou tyto okolnosti mít na jednou přiznanou svéprávnost, byť přiznanou právě z důvodu manželství, vliv. Uvedené pak platí i v případě, kdy by manželství zaniklo jinak, tj. rozvodem či smrtí druhého z manželů. Zákon totiž přiznání (plné) svéprávnosti na existenci manželství neváže. Nemůže tak činit ani rozhodnutí soudu.

Na druhé straně, předčasně nabytou plnou svéprávnost nelze dle mého názoru považovat za absolutní. Právní úprava totiž nevylučuje, aby osobě

⁴⁶ Místně příslušným bude obecný soud nezletilého dítěte, případně soud, v jehož obvodu se nezletilý zdržuje, a to podle § 467 ZŘS ve spojení s § 4 odst. 2 ZŘS.

⁴⁷ Viz § 3 ZŘS, přičemž zákon žádnou odchylku od pravidla obsaženého v § 3 odst. 1 ZŘS ve vztahu k řízení o přiznání svéprávnosti nestanovuje. Věcně příslušným tedy bude okresní soud.

⁴⁸ Viz § 466 písm. p) ZŘS.

⁴⁹ Viz § 471 odst. 1 ZŘS.

s předčasně nabytou svéprávností byla tato svéprávnost, za splnění zákonných podmínek, opět omezena. Nicméně, takový případ považuji spíše za raritní.⁵⁰

Právní řád jiné způsoby nabytí plné svéprávnosti, než jsou ty výše uvedené (samozřejmě s výjimkou dovršení 18 roku věku), neupravuje. Bude-li se tedy chtít omezeně svéprávný nezletilý ucházet o členství v orgánu právnické osoby, bude třeba zvolit jedno z nastíněných řešení (výjimku představuje pouze § 152 odst. 3 OZ, k tomu viz dále).

4.1.1.2 Výjimky z předpokladu svéprávnosti

Osoba nezletilá nebo osoba s omezenou svéprávností se může, za určitých okolností, stát podle § 152 odst. 3 OZ členem voleného orgánu právnické osoby. Předmětné ustanovení uvádí kumulativní výčet podmínek, jimiž jsou tyto:

- hlavní činnost právnické osoby se týká nezletilých nebo osob s omezenou svéprávností,
- hlavním účelem není podnikání,
- povolí-li zakladatelské právní jednání, že funkci může vykonávat osoba nezletilá nebo osoba s omezenou svéprávností,
- jedná se o volený orgán,
- jedná se o kolektivní orgán.

Z uvedeného výčtu se tedy podává, že osoba rozhodně nemůže být členem orgánů „běžných“ obchodních korporací ve smyslu výčtu dle § 1 odst. 1 ZOK, neboť pro tyto platí podmínky stanovené zvláštní právní úpravou, mezi které patří například (plná) svéprávnost podle § 6 odst. 1 písm. a) ŽZ (těmto se budu blíže věnovat v následujících kapitolách této práce). Dále je k negativnímu výčtu třeba připočítat fakt, že se musí jednat o *volený a kolektivní orgán*. Je tudíž *a priori* vyloučeno, aby osoba nezletilá či osoba sice zletilá, ale s omezenou svéprávností, byla například členem nejvyššího nevoleného orgánu (kupříkladu členské schůze spolku vykonávajícího působnost nejvyššího orgánu, jsou-li dle zakladatelského

⁵⁰ Lze si jistě představit situaci, kdy omezeně svéprávnému nezletilému ve věku 16 bude plná svéprávnost jednou přiznána. Krátce poté ale tento člověk utrpí zranění vylučující jeho schopnost sám právně jednat (dopravní nehoda a s ní spojené závažné traumatické poškození centrální nervové soustavy), nebo se bohužel projeví onemocnění mající stejný následek (duševní porucha).

právního jednání členy tohoto orgánu všichni členové spolku⁵¹⁾ či orgánu monokratického.

OZ je stran angažmá osob, jež nejsou plně svéprávné, v jistých otázkách poněkud neurčitý. V tomto směru parciálně souhlasím s názorem T. Dvořáka stran řečených mezer v právní úpravě (otázka více nezletilců tvořících kolektivní volený orgán je v souladu s právní úpravou, kdežto sám nezletilý být monokratickým orgánem nemůže, ačkoliv z funkčního hlediska v tom není rozdíl; není stanoven minimální věk; otázka, zda je výjimka dovolena pouze pro členství v kolektivním voleném orgánu nebo i pro zastoupení člena kolektivního voleného orgánu, kterým je právnická osoba). Stejně tak souhlasím, že účast nezletilého v T. Dvořákem uváděných orgánech může vyvolávat nedobry dojem a že může být i značně pochybná schopnost nezletilého funkci v takovém orgánu reálně vykonávat (ve smyslu výkonu bez ingerence jiných osob). Na druhou stranu, autorem uváděné příklady možného angažmá nezletilých osob v orgánech právnické osoby provozující dětský domov či sociální ústav nestátní povahy, stejně jako příklad v podobě patnáctiletého hochy, který je členem kolektivního statutárního orgánu ústavu provozujícího dětský domov, nepovažuji za šťastné.⁵²

Autor totiž vytvořil v jistém smyslu extrémny připomínající známý příklad se slaměnými panáky.⁵³ Dle mého názoru – a zde si již dovolím T. Dvořákovi oponovat – účast osoby omezeně svéprávné může být v některých situacích naopak přínosem. Tím mám na mysli účast v korporacích (nikoliv obchodních). Kupříkladu účast osoby nezletilé ve voleném kolektivním orgánu spolku, jenž vykonává sportovní činnost (OZ se v § 152 odst. 3 zmiňuje obecně o právnických osobách). V této souvislosti je nutno si položit otázku, proč by nezletilý, ať už profesionální sportovec či nikoliv, nemohl být přínosným členem orgánu spolu, kupř. kontrolní komise nebo rozhodčí komise spolku organizujícího sportovní závody, pokud by funkce splňovala výše uvedené podmínky?⁵⁴ Nelze vyloučit, že takový člověk může

⁵¹ V tomto spatřuji určitý paradox, protože nesvéprávná osoba nemůže být podle OZ členem členské schůzce coby nejvyššího orgánu (není-li stanoveno jinak, viz § 247 odst. 3 OZ), jelikož se nemusí jednat o orgán volený. Zato ale může být členem některého voleného kolektivního orgánu. Přitom nesvéprávná osoba může mít coby člen členské schůzce podstatně menší vliv na chod a rozhodování spolku, než jako člen některého voleného kolektivního orgánu.

⁵² DVOŘÁK, T. in *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 521. ISBN 978-80-7478-370-8.

⁵³ Jde o situaci, kdy autor vytvoří na počátku nějaký extrém (či extrémny) v ryzí podobě v zásadě neexistujících slaměných panáků, jenž poté svými argumenty odstřeluje, poukazujíc přitom na jejich nedostatky s cílem sdělit informaci, na jejíž sdělení je čtenář připraven.

⁵⁴ Srov. § 243 OZ.

svoji činnost vykonávat lépe, než člověk sice zletilý, ale bez potřebných znalostí či zkušeností na požadovaném sportovním poli. Nejedná se o žádný extrémní příklad. Spolků, jejichž činností je primárně podpora sportovní činnosti, a kde se sdružují nezletilí, existuje celá řada.⁵⁵ Ostatně, sportovní činnost nejznámějších sportovních odvětví je obecně organizována spolkovou formou, respektive svazovou formou. Nevidím proto důvod, proč neumožnit osobě ne zcela svéprávné (lhostejno, zda by šlo o nezletilce nebo osobu s omezenou svéprávností) výkon funkce v některém voleném orgánu pobočného spolku klubového charakteru. Na druhou stranu – a zde bych již s T. Dvořákem souhlasila – pokud jde o obchodní korporace, zde je již účast nezletilých chtěná výrazně méně.

Z výše uvedených důvodů považuji právní úpravu angažmá osob, nemajících plnou svéprávnost, coby členů volených orgánů právnických osob za přínosnou, avšak pouze v některých případech. Zároveň je ale třeba *de lege ferenda* poznamenat, že současný stav této právní úpravy není dostatečný (srov. text doc. Dvořáka a výtky vůči právní úpravě tam uvedené).

4.1.1.3 Notifikační povinnost v případě zjištění úpadku

Další povinností normovanou obecnou právní úpravou, je notifikační povinnost člena voleného orgánu ohledně jeho úpadku. Tato povinnost dopadá na všechny členy volených orgánů právnických osob (tj. nejen obchodních korporací), neboť OZ pod legislativní zkratku „člen voleného orgánu“ v § 152 odst. 2 OZ rozumí člena jakéhokoliv orgánu jakékoliv právnické osoby. Jinými slovy, jedná se o notifikační povinnost všeobecnou.

Ustanovení § 153 odst. 1 OZ hovoří o informační povinnosti předstížené, odst. 2 pak o povinnosti následné. Odstavec první předmětného ustanovení tedy dopadá na situace, kdy se osoba členem voleného orgánu teprve má stát a kdy ještě před zvolením této osoby do některého orgánu právnické osoby nastaly okolnosti odůvodňující zjištění jejího úpadku (podrobněji k úpadku viz níže). Za okamžik osvědčení úpadku (ve smyslu OZ) lze v tomto případě považovat okamžik

⁵⁵ Český střelecký svaz, z.s. zastřešující řadu pobočných střeleckých spolků (klubů), Český svaz ledního hokeje z.s. zastřešující řadu pobočných spolků (klubů), Šachový svaz České republiky z. s. zastřešující řadu pobočných šachových spolků (klubů) a mnohé další.

zveřejnění usnesení příslušného krajského soudu⁵⁶ v insolvenčním rejstříku⁵⁷ o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka. Předmětná formulace „zjišťuje se úpadek dlužníka“ značí, že dlužník se fakticky v úpadku v době vydání usnesení již nachází, jen tento nebyl do vydání rozhodnutí zjištěn.

Výjimku z notifikační povinnosti dle odstavce prvního představuje pouze situace, kdy od skončení insolvenčního řízení⁵⁸ uplynuly alespoň tři roky. Vzhledem k příslušným ustanovením OZ o počítání času⁵⁹ a vzhledem ke gramatickému významu zákonodárcem užitého výrazu *alespoň* lze konstatovat, že notifikační povinnost potenciálnímu členovi voleného orgánu zaniká v den, jenž se po uplynutí tří let svým označením shoduje se dnem, v němž rozhodnutí o skončení insolvenčního řízení nabylo právní moci.⁶⁰ Pokud jde o časový rámeček a formu notifikace, odstavec první neudává časový horizont, v němž je třeba notifikaci učinit, ani nepředepisuje jeho formu. Uvádí jen, že tak musí být učiněno předem. Z uvedeného tedy lze dovozovat, že notifikaci lze učinit kdykoliv před zvolením, jmenováním či jiným povoláním (ve smyslu demonstrativního výčtu uvedeného v § 152 odst. 2 OZ) do funkce a že je možné tak učinit v jakékoliv srozumitelné formě (v listinné nebo elektronické podobě, ústně apod.).

Odstavec druhý dotčeného právního ustanovení OZ pak uvádí, že bude-li u člena voleného orgánu, jenž svoji funkci už začal vykonávat, zjištěn úpadek, vzniká tomuto členovi notifikační povinnost, kterou má splnit bez zbytečného odkladu.⁶¹ Tuto lhůtu je dle mého názoru třeba vykládat spíše v restriktivním pojetí, a to s přihlédnutím k obsahu (pouhé sdělení), časové náročnosti (prakticky se jedná toliko o sepsání krátkého sdělení, případně postačí jen ústní oznámení) a k tomu, že

⁵⁶ Jen pro úplnost je třeba dodat, že podle § 9 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, v obvodu hlavního města Prahy vykonává působnost krajského soudu Městský soud v Praze.

⁵⁷ Viz § 89 odst. 1 INSZ.

⁵⁸ OZ sice neuvádí, zda se výrazem *skončení* rozumí den vydání příslušného rozhodnutí, nebo až den jeho právní moci. Odborná veřejnost je ovšem toho názoru, že skončením se rozumí den právní moci příslušného rozhodnutí, s čímž lze jistě souhlasit, viz LAVICKÝ, P. In. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře, s. 789. ISBN 978-80-7400-529-9.

⁵⁹ Viz § 605 odst. 2 OZ.

⁶⁰ Tj. pokud například právní moc usnesení o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku nastala dne 10. 03. 2020, potenciální člen voleného orgánu má notifikační povinnost do 09. 03. 2023 včetně.

⁶¹ K výkladu lhůty „bez zbytečného odkladu“ srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2970/2013, z judikatury po rekodifikaci pak viz například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017, dle nichž jde o velmi krátkou lhůtu, jíž je míněno bezodkladné, neprodlené, bezprostřední či okamžité jednání směřující ke splnění povinnosti či k učinění právního úkonu či jiného projevu vůle, přičemž doba trvání lhůty bude záviset na okolnostech konkrétního případu.

úpadce může v případě delší prodlevy způsobit právnické osobě újmu. Osobou, vůči níž má být notifikační povinnost splněna, je pak v případě odstavce prvního i druhého osoba povolávající potenciálního (či již současného) člena voleného orgánu do jeho funkce (takovou osobou může být například společník kapitálové obchodní společnosti nebo valná hromada jako celek).

Nesplněním notifikační povinnosti vzniká oprávnění jakékoliv osoby, která na tom má právní zájem⁶², domáhat se u soudu odvolání úpadce z funkce člena voleného orgánu podle § 153 odst. 3 OZ (nahližeje na situaci z pozice osoby nesplnivší svou povinnost, v podstatě se jedná o „sankci“). Toto oprávnění však nevzniká, jestliže ten, kdo člena voleného orgánu povolal, poté, co se o osvědčení úpadku úpadce dozvěděl, rozhodl o jeho setrvání ve funkci. V této souvislosti je třeba poukázat na skutečnost, že zákonodárce ve větě druhé zmíněného ustanovení již neuzivá slovní spojení signalizující jakoukoliv návaznost na předchozí (či následnou) notifikační povinnost. Pouze zde musí nastat okolnost spočívající v tom, že ten, kdo úpadce coby člena voleného orgánu povolal, se o úpadku *dozvěděl*. Z této dikce se tak dle mého názoru podává, že rozhodnutí o ponechání úpadce ve funkci není vázáno na splnění jeho notifikační povinnosti. Může tedy nastat situace, kdy osoba, jež úpadce do funkce povolala, se o jeho úpadku dozví jiným způsobem (např. vlastní zjištění lustrací v insolvenčním rejstříku, upozornění od jiné osoby, apod.) a aniž ji úpadce o svém úpadku spravil (např. proto, že to zatím nestihl, nebo tuto informaci záměrně zatajil), může být rozhodnuto o ponechání úpadce ve funkci. Notifikační povinnost tedy dle mého názoru není podmínkou pro kladné rozhodnutí o setrvání ve funkci.

Pokud jde o procesní stránku věci, právní úprava řízení týkajících se obecně právnických osob je nyní rozdělena na řízení sporná (vedená podle OSŘ) a řízení

⁶² K výkladu pojmu přiměřeně srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2015, sp. zn. 30 Cdo 113/2014 a dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 23 Cdo 3960/2013, v nichž Nejvyšší soud zejména uvádí: „*O právní zájem jde zpravidla tehdy, jestliže rozhodnutím ve věci bude dotčeno právní postavení vedlejšího účastníka, tj. práva a povinnosti vyplývající z hmotného práva.*“ Ačkoliv jsem si dobře vědoma, že jde o rozhodnutí vztahující se primárně k právu procesnímu, konkrétně k pojmu *právnímu zájmu na výsledku řízení*, jsem toho názoru, že myšlenky obsažené v těchto rozhodnutích lze přiměřeně aplikovat i na tento (hmotněprávní) pojem *právní zájem*. Rozdíl bude spočívat pouze v tom, že v intencích hmotného práva bude třeba uvažovat o osobách, jejichž práv a povinností se odvolání člena voleného orgánu soudem podle § 153 odst. 3 dotkne. Mám za to, že takový okruh osob bude zcela jistě zahrnovat samotnou právnickou osobu a vedle ní i členy orgánu, jehož je úpadce členem, případě i jiné orgány téže právnické osoby. V případě, že by neoznámením mohla právnické osobě vzniknout vážnější nemajetková újma či majetková škoda, druhým okruhem (byť zde již právní zájem nemusí být tak patrný) by mohli být i případní věřitelé.

nesporná (vedená podle ZŘS). Otázka, zda se dané řízení řídí procesní úpravou podle OSŘ nebo ZŘS, je významná hned z několika důvodů. V případě řízení vedených podle ZŘS je totiž soud povinen zjistit sám ze své iniciativy všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí, což je opačný princip ve srovnání s řízeními spornými a dále platí zásada vyšetřovací.⁶³ Neplatí zde ani koncentrace řízení.⁶⁴ Tyto okolnosti přitom mohou do značné míry ovlivnit průběh a výsledek řízení.

Řízení o odvolání člena voleného orgánu z funkce z důvodu § 153 odst. 3 OZ je svou povahou řízení nesporné, viz § 85 písm. a) a násl. ZŘS. Spadá do věcné příslušnosti krajských soudů, respektive Městského soudu v Praze.⁶⁵ Místně příslušným je krajský soud, u něhož je právnická osoba zapsána ve veřejném rejstříku. Jedná-li se o právnickou osobu, která se do veřejného rejstříku nezapisuje, je místně příslušným krajský soud, v jehož obvodu má daná právnická osoba sídlo.⁶⁶ Jelikož hlava II. díl I. ZŘS neobsahuje odchylnou úpravu, dovozují, že v dalších procesních záležitostech, jako je například okruh účastníků či forma rozhodnutí, je třeba vycházet z obecné úpravy podle části I. ZŘS. To znamená, že, jedná-li se o uvedené okolnosti, okruh účastníků bude zahrnovat navrhovatele, osobu, jenž má být z funkce člena voleného orgánu odvolána a samotnou právnickou osobu.⁶⁷ Ve věci samé bude soud rozhodovat usnesením.⁶⁸

Úpadek definuje § 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů. Rozumí se jím situace, kdy je na straně dlužníka kumulativně splněno vícero podmínek, kterými jsou:

- 1) existence nejméně dvou věřitelů,
- 2) existence peněžitých závazků po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti,
- 3) neschopnost dlužníka plnit tyto závazky, pro tuto podmínku zákon definuje legislativní zkratku "platební neschopnost".

⁶³ Srov. § 20 odst. 1 a § 21 ZŘS na straně jedné a § 79 OSŘ (dikce *vyličení rozhodujících skutečností, označení důkazů*) ve vazbě na § 118a odst. 1 OSŘ na straně druhé.

⁶⁴ Srov. § 20 odst. 2 ZŘS a § 118b OSŘ.

⁶⁵ Viz § 3 odst. 2 ZŘS. Vedle toho, věcná příslušnost krajských soudů vyplývá i z § 86 odst. 1 ZŘS, neboť ten stanoví, že pro tato řízení je příslušný soud, u něhož je právnická osoba zapsána ve veřejném rejstříku. Rejstříkovými soudy jsou přitom obecně krajské soudy (s jednou výjimkou, stanovenou zákonem o soudech a soudcích).

⁶⁶ Viz § 86 odst. 1 ZŘS.

⁶⁷ Viz § 6 odst. 1 ZŘS.

⁶⁸ Viz § 25 odst. 1 ZŘS.

Platební neschopnost nastává tehdy, je-li dána některá ze skutkových podstat popsaných v § 3 odst. 2 insolvenčního zákona, zakládajících vyvratitelnou domněnku dlužníkovy neschopnosti platit své splatné závazky, tj. pokud dlužník:

- 1) zastavil platby⁶⁹ podstatné části⁷⁰ svých peněžitých závazků, nebo
- 2) neplní peněžité závazky po dobu delší 3 měsíců po lhůtě (jejich) splatnosti, nebo
- 3) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo
- 4) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1 insolvenčního zákona, kterou mu uložil insolvenční soud.

4.1.2 Předpoklady stanovené zvláštní právní úpravou

Jak již bylo uvedeno výše, vedle obecné právní úpravy dopadá na členy volených orgánů obchodních korporací i právní úprava zvláštní v podobě ZOK (§ 46 a násl.) a ŽZ (§ 6 a násl.). Na rozdíl od kapitol předchozích je však třeba nahlížet na tyto podmínky optikou nikoli potenciálních členů orgánů právnických osob upravených obecnou právní úpravou (spolky, nadace aj), ale optikou právní úpravy dopadající na členy orgánů osob vykonávajících většinou podnikatelskou činnost. Zvláštní právní úprava tedy dopadá na odlišný okruh adresátů, vykonávajících, řečeno obhrouble, poněkud složitější činnost. Úměrně tomu jsou pak uzpůsobeny i požadavky na členy jejich volených orgánů.

Na obecné úrovni stanovuje zvláštní právní úprava dvojí předpoklady (podmínky), a to podmínky pozitivní (které splněny být musí) a podmínky negativní (které naopak splněny být nesmí).

⁶⁹ Zastavením plateb se dle výkladu provedeného Nejvyšším soudem v usnesení ze dne 30. 4.2015, sp. zn. MSPH 16 INS 2762/2011, 29 NSČR 24/2013, rozumí vědomé jednání dlužníka, jeho rozhodnutí, že nebude dále plnit své peněžité závazky, zpravidla doprovázené prohlášením o tom, že své závazky hradit nebude. Z pohledu současné právní úpravy pak k naplnění domněnky postačí, učiní-li tak dlužník alespoň ve vztahu k podstatné části svých závazků.

⁷⁰ Termín *podstatná část závazků* je třeba vykládat individuálně, s přihlédnutím k okolnostem daného případu, tedy vzhledem k množství a výši pohledávek. Musí se jednat o *výrazný exces* z jinak běžného a řádného hospodaření dlužníka, srov. KOZÁK, J. *Insolvenční zákon a předpisy související: komentář*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 11 - 12. ISBN 978-80-7552-135-4.

4.1.2.1 Bezúhonnost

Smyslem a účelem podmínky bezúhonnosti, omezující základní právo na podnikání, je ochrana základních práv a svobod třetích osob, jež by mohla být podnikáním provozovaným v rozporu s právem a dobrými mravy dotčena. Tato podmínka musí ale splňovat určitá hlediska, jež plynou z principu proporcionality.⁷¹

Podmínka bezúhonnosti člena voleného orgánu obchodní korporace vyplývá z § 46 odst. 1 ZOK, jenž obecně odkazuje na právní úpravu provedenou ŽZ, aniž by byla specifikována jakákoliv ustanovení. V případě bezúhonnosti jde ovšem nepochybně o § 6 odst. 1 písm. b) ŽZ. Tato podmínka je následně upřesněna dalšími odstavci předmětného ustanovení. Z nich vyplývá několik podstatných skutečností.

ŽZ nepojímá bezúhonnost na generální úrovni (tj. ve smyslu obecné trestní či správní bezúhonnosti). Z negativního vymezení ŽZ vyplývá, že za bezúhonnou považuje ta osoba, která nebyla pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně, přičemž tento trestný čin nesměl být spáchán souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání, o který žadatel při zápisu živnosti žádá nebo který ohlašuje. Za bezúhonnou se považuje i osoba, na níž se hledí, jako by odsouzena nebyla. ŽZ v této souvislosti odkazuje v poznámce pod čarou na ustanovení *trestního zákona*.^{72 73}

Z uvedeného tak vyplývá, že ne každé odsouzení vytváří obecnou překážku pro provozování živnosti, respektive překážku pro výkon funkce člena voleného orgánu obchodní korporace. Slovy důvodové zprávy zákona č. 155/2010 Sb., jímž

⁷¹ Jedná se o stěžejní nález Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 35/08, v němž se Ústavní soud vyjadřoval k otázce ústavnosti § 6 odst. 2 písm. a) ŽZ, a především pak v souladu s tam uvedeným testem proporcionality.

⁷² Jedná se o obsoletní odkaz. Poznámka pod čarou č. 25a, vztahující § 6 odst. 2 ŽZ, odkazuje na § 60, §60a, § 70 trestního zákona (zákon č. 140/1961 Sb.), který byl účinný do 31. 12. 2009. Ačkoliv poznámky pod čarou nemají normativní charakter, jeví se tento a jemu podobné odkazy jako matoucí, což je v přímé kontradikci s jejich zamýšleným uplatněním. K normativnímu charakteru poznámek pod čarou se vyjádřil Ústavní soud například v nálezu ze dne 30. 11. 1999, sp. zn. II. ÚS 485/98, nebo nálezu ze dne 02. 02. 2000, sp. zn. I. ÚS 22/99, v nichž vyslovil svůj názor, že poznámky pod čarou či vysvětlivky nejsou normativní, přesněji závaznou, součástí pravidla chování. Jsou pouhou legislativní pomůckou, která nemůže být závazným pravidlem pro výklad právního předpisu a stanovení pravidel chování.

⁷³ V podmínkách zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, se jedná o § 83, § 84, § 105 odst. 5, odst. 6 a § 106.

byl na základě nálezu Ústavního soudu⁷⁴ novelizován ŽZ: „ ... *bezúhonnost se ztrácí pouze v případě pravomocného odsouzení pro úmyslné trestné činy spáchané v souvislosti s podnikáním nebo v souvislosti s předmětem podnikání.*“⁷⁵

Za bezúhonnou osobu, ve smyslu všeobecných podmínek pro provozování živnosti dle ŽZ, se tedy považuje i osoba, která:

- 1) sice spáchala trestný čin, který mohl být spáchán úmyslně a mohl být spáchán v souvislosti s podnikáním nebo předmětem podnikání, o který osoba žádá nebo který ohlašuje, ale dosud za jeho spáchání nebyla pravomocně odsouzena,
- 2) sice spáchala trestný čin v souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání, o který žádá nebo který ohlašuje, ale jednalo se o trestný čin spáchaný nedbalostní formou zavinění⁷⁶,
- 3) sice spáchala trestný čin, ale nejednalo se o trestný čin spáchaný v souvislosti s podnikáním ani v souvislosti s předmětem podnikání, o který osoba žádá nebo který ohlašuje (zde však bude nutné pečlivěji zvažovat, zda trestný čin má s podnikáním souvislost či nikoliv; například trestný čin dvojího manželství podle § 194 trestního zákoníku zpravidla souvislost s podnikáním mít nebude, kdežto u trestného činu podvodu podle § 209 trestního zákoníku tuto souvislost nelze vyloučit),
- 4) sice spáchala trestný čin, který byl spáchán úmyslně a byl spáchán v souvislosti s podnikáním nebo předmětem podnikání, o který osoba žádá nebo který ohlašuje, ale hledí se na ni, jako by nebyla odsouzena.⁷⁷

Jde-li pak o prokázání bezúhonnosti, ŽZ stanovuje, lze-li to takto nazvat, čtyři kategorie osob a tomu odpovídající způsoby, jak lze bezúhonnost prokázat. Zároveň stanovuje dokumenty, které je třeba za tímto účelem doložit. Základním vodítkem je země původu a současný trvalý pobyt posuzované osoby. Zmíněnými kategoriemi osob jsou občané České republiky, občané některého členského státu

⁷⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 07. 04.2009, sp. zn. Pl. ÚS 35/08.

⁷⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 155/2010 Sb., jímž byl novelizován ŽZ.

⁷⁶ Pro rozlišení forem zavinění viz § 15 a § 16 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁷ Tj. byla splněna materiální podmínka spočívající ve vedení řádného života po trestním zákoníkem stanovenou dobu (§ 105 trestního zákoníku) a zároveň trestní soud v návrhovém řízení o zahlazení odsouzení (§ 363 a násl. trestního řádu) vydal usnesení o tom, že se odsouzení zahlazuje, a toho usnesení již nabylo právní moci.

Evropské unie, občané jiného státu nemající trvalý pobyt na území České republiky a občané jiného státu mající trvalý pobyt na území České republiky.

U občanů České republiky se bezúhonnost prokazuje výpisem z evidence Rejstříku trestů.⁷⁸

U osob, které jsou občany jiného členského státu Evropské unie, výpisem z evidence trestů nebo rovnocenným dokladem, vydaným příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu nebo členského státu posledního pobytu, nebo výpisem z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů členského státu, jehož je občanem, nebo členského státu posledního pobytu. Je-li členským státem posledního pobytu Česká republika, živnostenský úřad je oprávněn si vyžádat výpis z evidence Rejstříku trestů podle zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů. Nevydává-li členský stát Evropské unie výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad, předloží fyzická osoba čestné prohlášení o bezúhonnosti učiněné před notářem nebo jiným příslušným orgánem členského státu, jehož je občanem, nebo před notářem nebo jiným příslušným orgánem členského státu posledního pobytu. Doklad prokazující bezúhonnost občana jiného státu Evropské unie může být nahrazen dokladem o uznání odborné kvalifikace, pokud prokazuje zároveň i splnění podmínky bezúhonnosti (tj. pokud bez splnění podmínky bezúhonnosti není možné vydat doklad o uznání odborné kvalifikace).⁷⁹

U osob, které nejsou občany České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie, se bezúhonnost prokazuje výpisem z evidence trestů nebo rovnocenným dokladem vydaným státem, jehož je fyzická osoba občanem. Nevydává-li tento stát výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad, předloží fyzická osoba čestné prohlášení o bezúhonnosti učiněné před notářem nebo jiným příslušným orgánem státu, jehož je občanem, nebo před notářem nebo jiným příslušným orgánem státu posledního pobytu.⁸⁰

Jedná-li se o osoby, které sice nejsou občany České republiky ani jiného členského státu Evropské unie, ale mají na území České republiky povolen trvalý

⁷⁸ Viz § 6 odst. 3 věta první ŽZ.

⁷⁹ Viz § 6 odst. 3 věta první a § 46 odst. 1 písm. a) ŽZ.

⁸⁰ Viz § 6 odst. 3 věta druhá a § 46 odst. 1 písm. b) ŽZ.

pobyt⁸¹, pak tyto prokazují bezúhonnost stejně jako občané České republiky, tj. výpisem z Rejstříku trestů.⁸²

ŽZ zároveň stanovuje podmínku, že výše uvedené doklady nesmí být starší než 3 měsíce. Živnostenský úřad je oprávněn si vyžádat výpis⁸³ z evidence Rejstříku trestů podle zvláštního právního předpisu.⁸⁴

Splnění kritéria bezúhonnosti je posuzováno a kontrolováno příslušným orgánem nejen v okamžiku získání živnosti, ale i v průběhu jejího trvání. Jeho úkolem je především zjistit a posoudit, zda trestný čin byl spáchán v souvislosti s podnikáním nebo předmětem podnikání. Zároveň je třeba konstatovat, že stran bezúhonnosti ŽZ nečiní rozdíl v druhu či výměře uloženého trestu nebo uloženého ochranného opatření. Jakékoliv odsouzení, negující podmínku bezúhonnosti ve smyslu ŽZ, tedy může být důvodem ukončení činnosti. V tomto směru dopadá právní úprava stejně jak na fyzické osoby-podnikatele, tak na volené orgány obchodních korporací.⁸⁵

Ve věci fyzických osob-podnikatelů půjde o rozhodnutí živnostenského úřadu o zrušení živnostenského oprávnění podle § 58 odst. 1 písm. a) ŽZ.⁸⁶ Ve věci členů volených orgánů obchodních korporací již toto posouzení nenáleží živnostenskému úřadu, ale příslušnému rejstříkovému soudu. Ten bude následně posuzovat způsobilost být členem voleného orgánu ve smyslu § 46 ZOK a § 155 OZ.

Vedle však nelze opomíjet ani tu skutečnost, že sám OZ v § 155 odst. 1 konstruuje povinnou notifikační povinnost, která dopadá na všechny fyzické osoby,

⁸¹ Podmínky vstupu a pobytu cizince na území ČR upravuje zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů.

⁸² § 6 odst. 3 věta druhá za středníkem ŽZ.

⁸³ Rejstřík trestů vydává za účelem ověření trestní minulosti osob dva typy dokumentů, a to opis a výpis. Oba typy se vydávají pouze na žádost. Rozdíl mezi nimi spočívá v tom, že opis se vydává pro potřeby trestního řízení orgánům činným v trestním řízení a Ministerstvu spravedlnosti (§ 10 zákona o Rejstříku trestů). Obsahuje všechny podstatné údaje, včetně údajů o předchozím odsouzení, které již byly zahlazeny (§ 10 odst. 4, odst. 5 zákona o Rejstříku trestů). Naproti tomu, výpis se vydává v ostatních případech (§ 11, § 12 zákona o Rejstříku trestů). Na rozdíl od opisu ale obsahuje jen ty údaje, které nebyly zahlazeny (blíže viz § 13 zákona o Rejstříku trestů). To znamená, že pokud je osoba odsouzena a následně je její odsouzení zahlazeno, údaj o předchozím odsouzení ve výpisu neobjeví. V případě opisu ale údaj o předchozím odsouzení bude viditelný nadále. Nicméně je třeba zdůraznit, že podmínky pro vydání opisu jsou poměrně striktní.

⁸⁴ Viz § 12 zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů.

⁸⁵ Ve vztahu k volenému orgánu obchodní korporace pak toto potvrzuje i judikatura, viz například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9.2011, sp. zn. 29 Cdo 4154/2010.

⁸⁶ KUNŠTÁTOVÁ, T. *Živnostenský zákon: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice komentované zákony, s. 62. ISBN 978-80-7400-731-6.

jež jsou členy volených orgánů právnických osob (tato úprava tedy logicky dopadá i na členy volených orgánů obchodních korporací, neboť obchodní korporace je podmnožinou právnické osoby). Ztratí-li člen voleného orgánu po svém povolání do funkce zákonnou způsobilost být členem voleného orgánu, jeho funkce zaniká. Zánik funkce právnické osobě oznámí bez zbytečného odkladu.

V praxi ovšem může být poněkud problematické určit, zda trestný čin souvisel s podnikatelskou činností a zda lze nadále na osobu hledět jako na bezúhonnou (ve smyslu ŽZ). Z dikce § 6 odst. 3 ŽZ vyplývá, že trestný čin nesmí být dotčenou osobou spáchán *v souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání, o který žádá nebo který ohlašuje*. Byť by se *prima facie* mohlo zdát, že tato úprava dopadá pouze na vlastní podnikatelskou činnost (odsouzené) osoby, realita je poněkud jiná. Odborná literatura i judikatura tuto podmínku vykládá dle mého názoru spíše extenzivněji, a to s ohledem na relativně neurčitou⁸⁷ dikci *v souvislosti s podnikáním*, pod kterou lze podřadit širokou škálu skutkových okolností. Teorie například uvádí: „*Nemusí se ale jednat jen o trestné činy, jejichž skutková podstata přímo souvisí s podnikáním (např. poškozování spotřebitele), ani je dotčený nemusí páchat při provozu vlastního oboru podnikatelské činnosti. Bezúhonnost tak nebude dána u podnikatele, který s využitím brutálního fyzického násilí bude nutit obchodního partnera k úhradě dluhu. Ke ztrátě bezúhonnosti dojde též, jestliže se někdo dopustí trestného činu podvodu jako nepodnikatel v rámci pracovního poměru a po okamžitém ukončení pracovního poměru se bude chtít ve stejném oboru realizovat jako jednatel společnosti s ručením omezeným („souvislost s předmětem podnikání“).*“⁸⁸

Posledně uvedený případ (podvod zaměstnance spáchaný na zaměstnavateli, přičemž bývalý zaměstnanec po skončení zaměstnání začal vykonávat funkci jednatele s. r. o.) řešil Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 12. 09. 2018. Dospěl v podstatě k závěru, že pokud posuzovaná osoba spáchá úmyslný trestný čin v souvislosti s podnikatelskou činností jiné osoby a následně začne provozovat vlastní podnikatelskou činnost, respektive vykonává nebo má vykonávat funkci ve voleném orgánu obchodní korporace ve stejném oboru, nelze tuto osobu nadále považovat za bezúhonnou ve smyslu ŽZ. Uvedený závěr přitom

⁸⁷ Její neurčitost konstatoval sám Nejvyšší správní soud, a to v rozsudku ze dne 11. 6.2009, sp. zn. 9 As 69/2008.

⁸⁸ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 166. ISBN 978-80-7478-735-5.

platí bez ohledu na vztah mezi odsouzeným (pachatelem trestného činu) a podnikatelem, s jehož činností trestný čin souvisel, tj. zda byl odsouzený členem statutárního orgánu podnikatele, jeho zástupcem či jeho zaměstnancem; podstatná je především souvislost trestného činu s podnikatelskou činností této osoby.⁸⁹

Pro posouzení podmínky bezúhonnosti je přitom podstatné, zda byl jednatel pro úmyslný trestný čin související s podnikáním pravomocně odsouzen, nikoli zda v předmětu podnikání, jehož se trestný čin týkal, stále podniká. Pro posouzení bezúhonnosti jednatele rovněž není podstatné, jaký trest soud jednatelem za trestný čin související s podnikáním uložil.⁹⁰

Ve věci bezúhonnosti lze jako vodítko aplikovat i judikaturu Nejvyššího správního soudu, neboť podmínka bezúhonnosti, stanovená ŽZ, se může promítnout jak ve sféře podnikání fyzických osob (a tehdy půjde o rozhodnutí správního orgánu, které je možné podrobit soudnímu přezkumu v rámci správního soudnictví), tak ve sféře obchodních korporací (tehdy půjde o rozhodnutí rejstříkového soudu, které je možné podrobit soudnímu přezkumu v rámci civilního soudnictví). Oba tyto případy (či postupy) však vyvěrají ze stejného podkladu, respektive ze stejného ustanovení ŽZ.

Odkázat lze zejména na rozsudek sp. zn. 9 As 69/2008 a rozsudek sp. zn. 7 As 47/2011, jejichž nosnými úvahami bylo, že výklad § 6 odst. 2 ŽZ je třeba provést se zřetelem na smysl a účel podmínky bezúhonnosti. Souvislost skutkové podstaty (respektive trestného činu) s podnikáním je tedy nutné vykládat s ohledem na aprobovanou činnost konkrétní podnikatelské osoby a tuto souvislost řádně zdůvodnit, neboť jen tak je možné dostát požadavkům ústavně konformního výkladu.

V judikátu sp. zn. 9 As 69/2008 Nejvyšší správní soud posuzoval skutkové okolnosti spočívající v úmyslném uvedení nepravdivých údajů o zaměstnání při uzavírání úvěrové smlouvy pro poskytnutí drobného spotřebitelského úvěru, určeného pro soukromé účely. Jednalo se o živnostenské oprávnění s předmětem podnikání "Přípravné práce pro stavby". Správním orgánem bylo rozhodnuto o zrušení živnostenského oprávnění, což bylo následně potvrzeno i soudem I. stupně, a to s odůvodněním, že účastník se již dopustil jednání se záměrem obohatit se na

⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 09.2018, sp. zn. 27 Cdo 3547/2017.

⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 09.2011, sp. zn. 29 Cdo 4154/2010.

úkor jiného, což zakládá pochybnosti o jeho možném poctivém jednání v budoucnu vůči svým obchodním partnerům či správním orgánům v případě zachování jeho živnostenského oprávnění a jeho výkonu. Takový pohled však Nejvyšší správní soud považoval již za příliš subjektivní a stigmatizující, navíc, dle jeho názoru, v tomto případě nebylo možné dovodit souvislost mezi skutkovou podstatou trestného činu úvěrového podvodu a jeho podnikatelskou činností.⁹¹

V judikátu 9 As 229/2014 skutkový stav spočíval v tom, že správní orgán zrušil živnostenské oprávnění žalobkyně k provozování živnosti s předmětem podnikání „Činnost účetních poradců, vedení účetnictví, vedení daňové evidence“, neboť dotyčná osoba byla pravomocně odsouzena za úmyslné spáchání trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1 a 2 a trestného činu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 125 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů, které spáchala v souvislosti s postavením jednatelky právnické osoby. Zde – ve zkratce – Nejvyšší správní soud konstatoval dodržení kautel stanovených nálezem Pl. ÚS 35/08 a zároveň se ztotožnil se správním orgánem, jakož i s názorem soudu I. stupně v tom směru, že formální podmínka (existence odsuzujícího rozsudku) a materiální podmínka (souvislost s podnikáním) byly splněny a rozhodnutí o zrušení podnikatelského oprávnění bylo tudíž na místě.⁹²

4.1.2.2 Absence překážek provozování živnosti.

Jak již název této kapitoly udává, negativní podmínkou jsou překážky provozování živnosti, přičemž požadavek jejich absence vyplývá z § 46 odst. 1 ZOK. Konkrétní překážky provozování živnosti definuje § 8 ŽZ. Souhrnně bych je označila jako překážky provozování živnosti mající původ v insolvenčním řízení, sankce zákazu činnosti a překážky vyplývající z předchozího rozhodnutí živnostenského úřadu.

Překážkami provozování živnosti mající původ v insolvenčním řízení se rozumí negativní podmínky podle § 8 odstavců 1 a 2 ŽZ. Tyto by se daly dále rozdělit na absolutní a relativní v závislosti na tom, zda lze jejich naplnění

⁹¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 06.2009, sp. zn. 9 As 69/2008.

⁹² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 05. 03.2015, sp. zn. 9 As 229/2014.

živnostenským úřadem prominout či nikoliv. Funkci ve voleném orgánu obchodní korporace (respektive živnost) tedy nemůže vykonávat osoba:

- 1) na jejíž majetek byl prohlášen konkurs⁹³, a to ode dne prodeje závodu jedinou smlouvou v rámci zpeněžení majetkové podstaty⁹⁴ anebo ode dne nabytí právní moci rozhodnutí, kterým soud ukončil provozování závodu nebo ode dne určeného v tomto rozhodnutí jako den ukončení provozování závodu, a to do právní moci rozhodnutí o zrušení konkurzu z jiného důvodu (v tomto případě jde o podmínky, u nichž ŽZ nepřipouští výjimku);⁹⁵
- 2) v jejímž insolvenčním řízení byl insolvenční návrh zamítnut z důvodu, že její majetek nebude postačovat k úhradě nákladů insolvenčního řízení, a to po dobu 3 let od právní moci takového rozhodnutí (výjimky přípustné, viz níže);⁹⁶
- 3) v jejímž insolvenčním řízení bylo rozhodnuto o zastavení insolvenčního řízení z důvodu, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující, a to po dobu 3 let od právní moci takového rozhodnutí (výjimky přípustné, viz níže);⁹⁷
- 4) v jejímž insolvenčním řízení bylo rozhodnuto o zrušení konkursu proto, že majetek dlužníka je zcela nepostačující pro uspokojení věřitelů, a to po dobu 3 let od právní moci takového rozhodnutí (výjimky přípustné, viz níže).⁹⁸

Tam, kde jsou výjimky přípustné, může živnostenský úřad překážky pro účely ŽZ prominout, jestliže dlužník prokáže, že u něho jsou splněny předpoklady pro řádné plnění povinností při podnikání a pro řádné plnění finančních závazků. Z odborné literatury se podává, že: „Rozhodnutí o prominutí překážky je založeno na správním uvážení živnostenského úřadu a předpokládá dostatečnou znalost

⁹³ Konkurs je jedním ze způsobů řešení úpadku (dalšími jsou reorganizace a oddlužení). Podle § 244 insolvenčního zákona se konkurzem rozumí způsob řešení úpadku spočívající v tom, že na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu jsou zjištěné pohledávky věřitelů zásadně poměrně uspokojeny z výnosu zpeněžení majetkové podstaty s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají, pokud zákon nestanoví jinak.

⁹⁴ Podle § 2 písm. e) insolvenčního zákona se majetkovou podstatou rozumí majetek určený k uspokojení dlužnických věřitelů. Jinými slovy, jde o zásadně všechna aktiva dlužníka, která jsou zpeněžena, a následně je výtěžek po zpeněžení použit k poměrnému uspokojení věřitelů.

⁹⁵ Viz § 8 odst. 1 a § 8 odst. 2 věta třetí ŽZ.

⁹⁶ Viz § 8 odst. 2 věta první ŽZ.

⁹⁷ Viz § 8 odst. 2 věta první ŽZ.

⁹⁸ Viz § 8 odst. 2 věta druhá ŽZ.

*konkrétní situace dlužníka. V případě zamítnutí žádosti dlužníka o prominutí některé z uvedených překážek a zrušení jeho živnostenského oprávnění musí být rozhodnutí živnostenského úřadu řádně zdůvodněno.*⁹⁹

Funkci ve voleném orgánu obchodní korporace (respektive živnost) nemůže dále vykonávat ani osoba, které byl uložen zákaz činnosti. Zákaz činnosti může být osobě uložen obecně jak v řízení trestním (soudem)¹⁰⁰, tak v řízení správním (správním orgánem).¹⁰¹ V případě provozování živnosti volné se však – zřejmě vzhledem k rozsahu volných činností¹⁰² – uplatní zákaz toliko ve vztahu k živnosti, na kterou se vztahuje trest nebo sankce zákazu činnosti, a to po dobu trvání tohoto zákazu; provozování ostatních činností v rámci živnosti volné zůstává nedotčeno. Neexistence této překážky se prokazuje obdobně jako v případě bezúhonnosti.¹⁰³

Třetí překážkou pro výkon funkce člena voleného orgánu (respektive překážkou provozování živnosti) je překážka mající původ v předchozím rozhodnutí živnostenského úřadu.¹⁰⁴ Tato překážka se uplatní vedle již uvedeného správního trestu spočívajícího v zákazu činnosti. Nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, nemůže po dobu 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zrušení živnostenského oprávnění stejnou živnost provozovat:

- 1) osoba, které bylo zrušeno živnostenské oprávnění z důvodu, že závažným způsobem porušila nebo porušuje podmínky stanovené rozhodnutím o udělení koncese, ŽZ nebo zvláštními právními předpisy;

⁹⁹ KUNŠTÁTOVÁ, T. *Živnostenský zákon: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice komentované zákony, s. 72. ISBN 978-80-7400-731-6.

¹⁰⁰ Z hlediska trestního práva půjde o trest zákazu činnosti podle § 52 odst. 1 písm. g) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Soud může uložit trest zákazu činnosti na jeden rok až deset let, dopustil-li se pachatel trestného činu v souvislosti s touto činností. Trest zákazu činnosti spočívá v tom, že se odsouzenému po dobu výkonu tohoto trestu zakazuje výkon určitého zaměstnání, povolání nebo funkce nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis (viz § 73 trestního zákoníku). Konkrétní podoba zákazu činnosti závisí samozřejmě na skutkových okolnostech daného případu.

¹⁰¹ Z hlediska správního trestání půjde o správní trest zákazu činnosti podle § 35 písm. c) zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zakázat lze činnost, ke které je třeba veřejnoprávního oprávnění nebo kterou pachatel vykonává v pracovním nebo jiném obdobném poměru, došlo-li k přestupku při výkonu této činnosti nebo v přímé souvislosti s ní (viz § 47 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich).

¹⁰² Srov. příloha č. 4 ŽZ.

¹⁰³ Viz § 8 odst. 5 ŽZ.

¹⁰⁴ Viz § 8 odst. 6 ve spojení s § 58 odst. 2, odst. 3 ŽZ

- 2) osoba, které bylo zrušeno živnostenské oprávnění na návrh příslušné správy sociálního zabezpečení, jestliže podnikatel neplní závazky vůči státu;
- 3) osoba, která byla členem statutárního orgánu právnické osoby v době, kdy nastaly nebo trvaly skutečnosti, které vedly ke zrušení živnostenského oprávnění z některého z prvních dvou výše uvedených důvodů této právnické osobě; to neplatí v případě, že fyzická nebo právnická osoba, která byla členem statutárního orgánu, prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno po ni požadovat, aby porušení právní povinnosti, které vedlo ke zrušení živnostenského oprávnění, zabránila (existuje zde tedy možnost liberace);
- 4) právnická osoba, členem jejíhož statutárního orgánu je fyzická nebo právnická osoba, které bylo zrušeno živnostenské oprávnění z některého z prvních dvou výše uvedených důvodů;
- 5) právnická osoba, členem jejíhož statutárního orgánu je fyzická nebo právnická osoba, která byla členem statutárního orgánu právnické osoby v době, kdy nastaly nebo trvaly skutečnosti, které vedly ke zrušení živnostenského oprávnění z některého z prvních dvou výše uvedených důvodů této právnické osobě; to neplatí v případě, že právnická osoba prokáže, že tento člen vynaložil veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti, které vedlo ke zrušení živnostenského oprávnění, zabránil (existuje zde tedy možnost liberace).

4.1.2.3 Absence diskvalifikačního rozhodnutí

Další negativní podmínkou je existence diskvalifikačního rozhodnutí. V tomto institutu se promítá obecný zájem na tom, aby funkci členů statutárních orgánů obchodních korporací nevykonávaly po zákonem stanovenou dobu osoby, které kvalifikovaným způsobem porušily povinnosti spojené s výkonem takové funkce. Na rozdíl od předchozí právní úpravy se však nejedná o následek automatický.

Diskvalifikační rozhodnutí a jeho důvody normuje § 63 až § 67 ZOK. Rozumí se jím rozhodnutí insolvenčního soudu, jímž se zakazuje členovi statutárního orgánu upadnuvší obchodní korporace, který byl ve funkci v době vydání rozhodnutí o úpadku nebo po něm, vykonávat funkci člena statutárního orgánu jakékoli obchodní korporace nebo být osobou v obdobném postavení. To platí obdobně o tom, kdo v době vydání rozhodnutí o úpadku členem statutárního orgánu obchodní korporace nebo osobou v obdobném postavení již nebyl, ale jehož dosavadní jednání k úpadku obchodní korporace zřejmě přispělo. Vedle toho, rozhodnout lze o vyloučení i mimo insolvenční řízení (v takovém případě bude rozhodovat krajský soud), a to v případě opakovaného a závažného porušování povinnosti péče řádného hospodáře, případně jiné péče spojené podle jiného právního předpisu s výkonem funkce statutárního orgánu.

Ustanovení § 63 až § 67 ZOK tedy normují poměrně širokou škálu v úvahu připadajících případů. Tyto by bylo možné rozlišovat v návaznosti na to, zda se jedná o obligatorní rozhodnutí (srov. dikce *vydá* a *může vydat* a jim na roveň postavená vyjádření) a podle toho, jaký soud je vydáván. Z dikce předmětných ustanovení tak vyplývá, že v případech stanovených v § 63 a § 64 ZOK náleží rozhodování výlučně *insolvenčnímu soudu*. Tento i bez návrhu *rozhodne o diskvalifikaci* v případě:

- 1) vyjde-li v průběhu insolvenčního řízení najevo, že výkon funkce osobou podle § 63 ZOK s přihlédnutím ke všem okolnostem případu vedl k úpadku obchodní korporace,
- 2) toho, kdo se stal členem statutárního orgánu upadnuvší obchodní korporace po zahájení insolvenčního řízení, přispěl-li zřejmě svým jednáním ke snížení majetkové podstaty a k poškození věřitelů.

Vedle toho, *krajský soud může rozhodnout* v případě podle § 65 ZOK i bez návrhu o diskvalifikaci:

- 3) vyjde-li najevo, že člen statutárního orgánu v posledních 3 letech opakovaně a závažně porušoval péči řádného hospodáře, případně jinou péči spojenou podle jiného právního předpisu s výkonem jeho funkce,
- 4) toho, kdo je povinen k náhradě újmy vzniklé z porušení péče řádného hospodáře.

Ačkoliv důvodová zpráva k ZOK uvádí, že zákon rozlišuje 2, resp. 3 případy, kdy je možné rozhodnout o vyloučení¹⁰⁵, zjevně tím opomíjí případ uvedený v § 65 odst. 2 ZOK. Vzhledem k dikci tohoto ustanovení (*se použije obdobně*) a vzhledem k tomu, že zákon v odstavci druhém nečiní žádné výjimky z *obdobného použití*, je dle mého názoru nepochybné, že diskvalifikace se použije i na osobu povinnou k náhradě újmy vzniklé z porušení péče řádného hospodáře. Tím je tedy vytvořen 4. rovnocenný případ.¹⁰⁶

Řízení o vyloučení lze zahájit, jak již bylo uvedeno, na návrh nebo i bez návrhu. Jde o řízení ve statusové věci právnické osoby.¹⁰⁷ Jeho účastníky jsou dotčená osoba, o jejíž vyloučení jde, případný navrhovatel a všechny obchodní korporace, v nichž je tato osoba členem statutárního orgánu. Nalézacím soudem bude nepochybně soud krajský¹⁰⁸, který bude provádět dokazování, a proto nařídí jednání. Uvedené se prosadí bez ohledu na to, zda jde o řízení podle § 63, § 64 ZOK (za probíhajícího insolvenčního řízení) nebo o řízení podle § 65 ZOK (při absenci insolvenčního řízení). Z povahy věci plyne, že řízení o vyloučení podle § 63, § 64 ZOK nelze vést v rámci insolvenčního řízení (srov. § 1 insolvenčního zákona), nota bene takové řízení není ani incidenčním sporem (srov. § 159 insolvenčního zákona).

Právní mocí rozhodnutí o diskvalifikaci přestává být osoba, již se rozhodnutí týká, členem statutárního orgánu ve všech obchodních korporacích. O případných výjimkách rozhodne soud – ať už v samotném řízení o diskvalifikaci, či v dalším řízení po skončení řízení o vyloučení (viz § 67 odst. 2 a 3 z. o. k.).¹⁰⁹

Dlužno zdůraznit, že i pokud by v diskvalifikačním řízení se členem statutárního orgánu bylo rozhodnuto o jeho diskvalifikaci, může se tato osoba nadále ucházet o funkci v jiném než statutárním orgánu. V takovém případě by se člen mohl ucházet například o funkci ve výboru (či jiném takovémto fakultativně

¹⁰⁵ Důvodová zpráva k ZOK, s. 27.

¹⁰⁶ V tomto směru tedy považuji za přesnější rozdělení uvedené JUDr. Paťkem, viz PATĚK, D. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLŮVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 181 - 182. ISBN 978-80-7478-735-5. Shodně pak například i POKORNÁ, J., VEČERKOVÁ, E., PEKÁREK, M. *Obchodní korporace a nekalá soutěž*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Meritum (Wolters Kluwer ČR), s. 158 - 159. ISBN 978-80-7478-873-4.

¹⁰⁷ Viz § 2 písm. e) a § 85 písm. a) ZŘS.

¹⁰⁸ Viz § 86 odst. 1 ZŘS, jenž odkazuje právě na řízení podle § 85 písm. a) ZŘS.

¹⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 02. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2227/2016, a usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 01. 09. 2016, sp. zn. 14 Cmo 360/2015.

zřizovaném orgánu), nezíská-li tím obdobné postavení, které by měl jako člen statutárního orgánu (§ 63 odst. 1 *in fine* ZOK).

4.1.2.4 Absence souběhu neslučitelných funkcí

Na úvod této podkapitoly si dovoluji nejprve zmínit jedno přirovnání. Stejně jako je funkce poslance Parlamentu České republiky neslučitelná s funkcí senátora Parlamentu České republiky, nemůže jedna osoba zastávat současně více některých funkcí ve struktuře orgánů obchodních korporací.¹¹⁰

Inkompatibilita (neslučitelnost) tedy znamená, jak patrně, nemožnost vykonávat souběžně několik funkcí v různých volených orgánech, neboť výkon těchto funkcí vyžaduje specifické podmínky a postavení na straně jedné a zároveň dotčené osobě svěřuje specifické pravomoci na straně druhé. Toto platí v obecné rovině zpravidla pro členy kontrolních a statutárních orgánů, kteří by v ideálním případě měli vykonávat své funkce bez ohledu na vnější okolnosti, neboť jedině takto je možné zajistit řádný výkon těchto orgánů. Jak uvádí D. Patěk: *„Efektivní výkon činnosti kontrolního orgánu vyžaduje maximální nezávislost na statutárním orgánu. Ačkoliv v praxi nelze vyloučit existenci vazeb mezi členy výkonného a kontrolního orgánu, imperativním požadavkem v tomto směru je zákaz účasti jedné osoby v obou orgánech (inkompatibilita funkcí). Výjimka platí pro obchodní korporace s monistickou strukturou řízení, u nichž je naopak připuštěna účast osob s výkonnou působností v orgánech kontrolních.“*¹¹¹ A dále: *„Obecně kompatibilní jsou různé funkce výkonného charakteru (např. jednatel a zároveň likvidátor), či naopak zase funkce kontrolní povahy (např. člen dozorčí rady a výboru pro audit).“*¹¹²

Obdobně se pak v této vyjadřuje i P. Hampel, když uvádí následující: *„Zárukou nezávislosti je neslučitelnost funkcí člena dozorčí rady s funkcí člena*

¹¹⁰ Čl. 21 Ústavy.

¹¹¹ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. - 167. ISBN 978-80-7478-735-5.

¹¹² Tamtéž.

*představenstva nebo jakoukoli jinou funkcí, s níž je spojen zápis do obchodního rejstříku a oprávnění jednat za společnost.*¹¹³

Jedna osoba tedy může zastávat v rámci obchodní korporace pouze ty funkce, u nichž to zákon nevylučuje.

4.1.2.5 Notifikační povinnost podle ZOK

Mimo notifikační povinnost stanovenou obecnou právní úpravou (§ 153 odst. 1 OZ) existuje i notifikační povinnost stanovená *lex specialis* (§ 46 odst. 2 ZOK), jenž se uplatní pro členy orgánů obchodních korporací. Ještě před samotným pojednáním považuji za nutné předem konstatovat, že notifikační povinnost podle ZOK jsem se rozhodla zahrnout do kapitoly věnující se způsobilosti ke členství v orgánu obchodní korporace nad rámec, a to z důvodu, že informační povinnost je povinností důležitou, jejíž (ne)splnění může mít přímý vliv na další setrvání (potenciálního) člena voleného orgánu v jeho funkci, případně vliv na její nabytí. Nikoliv z důvodů zákonných sankčních následků, nýbrž z důvodu rozhodnutí obchodní korporace, respektive jejího nejvyššího orgánu.

Ustanovení § 46 odst. 2 ZOK ukládá potenciálním členům orgánů obchodní korporace povinnost předem zakladatele nebo obchodní korporaci informovat o tom, zda ohledně jejího majetku nebo majetku obchodní korporace, v níž působí nebo působil v posledních 3 letech jako člen orgánu, bylo vedeno insolvenční řízení podle jiného právního předpisu nebo diskvalifikační řízení anebo zda u ní není dána jiná překážka výkonu funkce.

Při porovnání notifikačních povinností podle obecné a zvláštní právní úpravy je zřejmé, že i přes na první pohled patrné rozdíly se v určitých partiích překrývají (vztah k insolvenčnímu řízení, tříletá doba). Aniž bych na tomto místě chtěla opakovat obsah předchozí kapitoly, věnované notifikační povinnosti podle obecné právní úpravy, pro lepší přehlednost si obecnou notifikační povinnost dovolím jen ve stručnosti připomenout. Obecná úprava stanovuje podle § 153 odst. 1, odst. 2 OZ povinnost ve vztahu k již v minulosti osvědčenému úpadku a ve

¹¹³ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 1888. ISBN 978-80-7380-451-0.

vztahu k voleným orgánům (odst. 1). Dále stanovuje stejnou povinnost, byl-li úpadek osvědčen během výkonu funkce člena voleného orgánu (odst. 2).

Naproti tomu, ZOK coby úprava zvláštní, pojímá rozsah informační povinnosti poněkud odlišněji než obecná právní úprava, dalo by se říci extenzivněji, a to hned v několika ohledech. Předně je třeba zmínit, že ačkoliv to v § 46 odst. 2 ZOK není výslovně uvedeno, tato právní úprava nedopadá na členy nejvyššího orgánu. Toto vyplývá až z pozdějšího ustanovení, konkrétně z § 70 ZOK. Na první pohled se však může zdát opak, jelikož § 46 odst. 2 ZOK nepracuje s termínem *volený orgán*, ale hovoří toliko obecně.

Nyní k odlišnostem. První je informace o samotném insolvenčním řízení. Obecná právní úprava vztahuje notifikační povinnost podle § 153 odst. 1, odst. 2 OZ toliko k úpadku. ZOK v § 46 odst. 2 naproti tomu normuje povinnost, aby potenciální člen orgánu informoval o všech insolvenčních řízeních. To logicky zahrnuje i ta řízení, která neskončila rozhodnutím o úpadku (například z toho důvodu, že nebyly splněny podmínky pro zjištění úpadku). Tato rozšířená notifikační povinnost je přitom normována nejen ve vztahu k samotnému potenciálnímu členovi voleného orgánu, ale též ve vztahu ke všem obchodním korporacím (nevztahuje se tedy na všechny právnické osoby), kde působí nebo působil v posledních 3 letech jako člen voleného orgánu.

Notifikační povinnost ve stejném rozsahu jako u insolvenčního řízení pak platí i ve vztahu k diskvalifikačnímu řízení. Přitom je lhostejno, zda půjde o diskvalifikační řízení vyplývající z poznatků zjištěných v rámci insolvenčního řízení (§ 63 a § 64 ZOK), či o diskvalifikační řízení mající původ v opakovaném a závažném porušování péče řádného hospodáře, případně jiné péče spojené podle jiného právního předpisu s výkonem funkce člena voleného orgánu. Zde však dle mého přesvědčení zákonodárce nezvolil právě šťastné řešení, neboť tato právní úprava ukládá uchazeči povinnost informovat o diskvalifikačních řízeních ve stejném rozsahu, jako je tomu v případě insolvenčního řízení. To znamená o všech diskvalifikačních řízeních vedených s uchazečem, byť nemusely skončit rozhodnutím o vyloučení. K tomu viz dikce *nebo řízení podle § 63 až 65 tohoto zákona*, aniž by přitom z předtím stanoveného rozsahu byly činěny výjimky. Jinými slovy, uchazeč má povinnost informovat o tom, zda ohledně jeho majetku nebo majetku obchodní korporace, v níž působí nebo působil v posledních 3 letech jako

člen orgánu, bylo vedeno insolvenční řízení nebo řízení podle § 63 až § 65 ZOK, a to bez ohledu na výsledek tohoto řízení.

Takový postup zákonodárce hodnotím jako poněkud nešťastný, což mohu demonstrovat na obecném příkladu osoby, která již jednu funkci v obchodní korporaci vykonává a uchází se o funkci v obchodní korporaci jiné (označeny budou „stará“ a „nová“ obchodní korporace). Dále předpokládám, že nejde o koncern nebo jiné podnikatelské seskupení a že tedy interní informace mohou být o to citlivější. S ohledem na uvedené nespátřuji žádný přínos v tom, proč by „nová“ obchodní korporace, v níž má uchazeč působit, měla vědět o interních záležitostech „staré“ obchodní korporace typu diskvalifikačního řízení, které ani nemuselo skončit rozhodnutím o vyloučení dané osoby. Hypotéza předmětné právní normy by tedy dle mého názoru měla být, s ohledem na oprávněné zájmy „staré“ obchodní korporace, stanovena restriktivněji. Touto cestou se bohužel zákonodárce nevydal, když uvedenou hypotézu nelogicky vztáhnul na veškerá diskvalifikační řízení a fakticky tím uložil dotčené osobě, jež se hodlá podílet ve více obchodních korporacích najednou, povinnost „vynášet“ interní informace, které nemusí mít reálný dopad. U insolvenčního řízení je tato informace – s ohledem na formální publicitu insolvenčního rejstříku – ještě pochopitelná a žádnou újmu tím kandidát „staré“ obchodní korporaci pravděpodobně nezpůsobí. Informace o diskvalifikačním řízení je ovšem informací neveřejnou. Tím mám na mysli, že ačkoliv samotné jednání u příslušného krajského soudu veřejné zásadně bude, nejedná se o informaci, která by byla tak snadno a veřejně dostupná, jako jsou informace z insolvenčního rejstříku.

Závěrem k této dílčí otázce zbývá dodat, že potenciální člen má informační povinnost rovněž ve vztahu k jiným překážkám výkonu funkce.

Jak vidno, jedná se o informační povinnost poměrně rozsáhlou. I přes moji výše uvedenou výhradu je ale nutné konstatovat vhodnost informační povinnosti obecně, jelikož s výkonem funkce v obchodní korporaci jsou zpravidla spjata významná práva a povinnosti člena orgánu. Zájem žádné obchodní korporace zcela jistě není jmenovat do významné funkce osobu, která se větší či menší měrou podílela či mohla podílet na významných negativních událostech, byť ve vztahu k obchodní korporaci jiné.

Za zmínku dále stojí, že ZOK nesankcionuje (na rozdíl od § 153 odst. 3 OZ) porušení informační povinnosti vznikem oprávnění osoby, která na tom má právní zájem, domáhat odvolání člena orgánu z funkce. Zároveň konstatuji, že dle mého přesvědčení vzhledem k pravidlu *lex specialis derogat legi generali* není možné právní úpravu podle § 153 OZ použít *en bloc*. Namísto ní je třeba v plné míře aplikovat právní úpravu zvláštní v podobě § 46 ZOK.¹¹⁴

Za další jsem přesvědčena, že, jak již bylo v úvodu nastíněno, nesplnění informační povinnosti nevytváří samo o sobě překážku výkonu funkce. Všechny tyto okolnosti mě tak vedou k neodvratnému závěru, že nesplnění informační povinnosti podle ZOK může být tudíž toliko důvodem pro vznik odpovědnosti za způsobenou újmu. Nelze přitom vyloučit, že to může být důvodem pro odvolání takového člena z jeho funkce, případně i pro zahájení diskvalifikačního řízení. Jde-li o případ první, zde může přicházet vznik odpovědnosti za způsobenou újmu z několika důvodů. Pominu-li vznik újmy prostým nesplněním informační povinnosti, mohla by dále přicházet v úvahu například odpovědnost za újmu vzniklou v důsledku dosazení osoby do funkce, do které by ji – pokud by obchodní korporace znala její počínání v obchodní korporaci jiné – nikdy nedosadila.

¹¹⁴ Je třeba zmínit, že v otázce aplikace § 153 OZ a § 46 odst. 2 ZOK nepanuje v odborné veřejnosti shoda. Tak například LOCHMANOVÁ, L. In BĚLOHLÁVEK, A. J. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 335. ISBN 978-80-7380-451-0, uvádí názor opačný, a sice, že pokud nedošlo k oznámení o existenci překážky výkonu funkce, může se každý, kdo na tom má právní zájem, domáhat, aby člena voleného orgánu odvolal z funkce soud. Naproti tomu, a s tímto autorem bezesbytku souhlasím, J. Lasák uvádí, že důsledkem může být toliko vznik odpovědnosti za újmu vzniklou neoznámením, viz LASÁK, J. In *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 369. ISBN 978-80-7478-537-5. Parciální použití § 153 OZ vedle § 46 odst. 2 ZOK za specifických podmínek, tedy jakýsi názorový „střed“, pak zastávají ŠTENGLOVÁ, O. a HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. Tito autoři uvažují o nepoužití § 153 odst. 1, 2 OZ pro obchodní korporace, je-li úpadek osoby řešen konkurzem. Dle jejich názoru pak lze § 153 odst. 3 OZ aplikovat na obchodní korporace tehdy, byla-li do funkce povolána osoba, jejíž úpadek byl osvědčen, ale nebyl řešen konkurzem; předpokladem přitom je, že osoba nesplnila notifikační povinnost podle § 153 odst. 1 nebo 2 OZ. Tito autoři tedy – z mého pohledu – analyzují jednotlivé povinnosti a ty, kde se právní úprava obecná a zvláštní nepřekrývá, aplikují vedle sebe. Jakkoliv se mi jejich názor jeví rozumný, dovoluji si mu oponovat, neboť dle mého názoru je třeba v tomto případě aplikovat plně úpravu ZOK coby *lex specialis*, a to bez ohledu na okolnost, že zákonodárce stanovil obsah notifikační povinnosti i v ZOK odlišně. Jinými slovy, i přestože obsah notifikační povinnosti podle ZOK může být v detailech značně odlišný (kupříkladu ve vztahu k insolvenčnímu řízení), není to důvodem pro aplikaci OZ coby úpravy obecné jen z toho důvodu, že OZ na rozdíl od ZOK upravuje některé dílčí aspekty téže povinnosti jinak. Přitom okolnost, že je neupravuje vůbec, nevnímám jako důvod pro subsidiární použití OZ (z důvodu „absence“ této právní úpravy v ZOK), ale vnímám ji právě ve smyslu úpravy odlišné. To platí zejména ve vztahu k § 153 OZ a způsobu řešení úpadku konkurzem. Přikláním se proto k názoru stejných autorů, vysloveným ale v předchozím vydání dané publikace, který v tomto směru považuji za přílehavější, viz *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 125. ISBN 978-80-7400-480-3.

V případě druhém by pak bylo možné uvažovat o odvolání z důvodu upřednostnění vlastních zájmů na úkor obchodní korporace, nicméně konkrétní důvody pro odvolání nemusí odvolávající orgán obecně sdělovat. V případě třetím by v obecné rovině myslím bylo možné uvažovat o zahájení diskvalifikačního řízení s následným vyloučením člena toliko *statutárního* orgánu z výkonu jeho funkce z důvodů podle § 65 ZOK, tj. z důvodu závažného porušování péče řádného hospodáře. To by, s ohledem na okolnosti daného případu, mohlo spočívat právě v nesdělení krucióálních informací majících zásadní vliv na povolání a na výkon funkce člena voleného orgánu.

Jde-li pak o samotné splnění notifikační povinnosti a její formu, zde lze dle mého názoru přiměřeně aplikovat to, což je již uvedeno v této práci v části věnující se informační povinnosti podle obecné právní úpravy. Tuto povinnost lze považovat za splněnou tehdy, je-li učiněna *předem* ve smyslu kdykoliv před jmenováním či obdobným způsobu dosazení osoby do funkce¹¹⁵ a je-li informována buď obchodní korporace samotná, případě její *zakladatelé*. Důvod, proč zákonodárce v případě ZOK aplikoval jinou textaci než v případě OZ, mi zůstává nejasný. To platí obzvláště v této situaci, neboť zatímco splnění informační povinnosti vůči *tomu, kdo ji do funkce povolává* (§ 153 odst. 1 OZ) je vcelku logické, splnění informační povinnosti vůči *zakladatelům*¹¹⁶ (§ 46 odst. 2 ZOK) již nikoliv.

Z hlediska formy notifikační povinnosti pak postačuje oznámení učiněné v jakékoliv formě, ačkoliv z hlediska právní jistoty lze za nejlepší formu považovat bezesporu tu písemnou.

Zbývá dodat, že člen voleného orgánu má povinnost informovat i o *jiných* překážkách, než výslovně uvedených v § 46 odst. 2 ZOK. Pokud by na straně potenciálního člena orgánu existovaly překážky *jiné*, kterými se dle mého přesvědčení rozumí obecně překážky vytvářející zákonnou nezpůsobilost, tj. překážky podle § 6 a § 8 ŽZ, překážka existence pravomocného diskvalifikačního rozhodnutí, neslučitelnost funkcí apod., pak tyto okolnosti založí zákonnou fikci

¹¹⁵ Na druhou stranu, v některém (a v jistém smyslu extrémním) případě by bylo možno uvažovat o odpovědnosti za vzniklou újmu i při vyhovění požadavkům ZOKu. Pokud by totiž například kandidát na funkci ve významné obchodní korporaci splnil svoji informační povinnost až těsně před vznikem své účasti a pokud by se navíc – z hlediska obchodní korporace samotné – jednalo o významnou společenskou událost spojenou s tomu odpovídajícími časovými a finančními náklady, bylo by za těchto okolností možno o vzniku odpovědnosti za vzniklou újmu uvažovat.

¹¹⁶ Srov. užití tohoto výrazu např. v § 146 odst. 2 písm. b) ZOK.

podle § 155 OZ v tom směru, že se na povolání do funkce hledí, jako by nenastalo. Ustanovení § 155 OZ se zde uplatní v plné míře, jelikož zvláštní právní úprava „vlastní“ následky nezpůsobivosti nekonstruuje. Tato fikce ale dle mého přesvědčení, jež je podpořeno i názory větší části odborné veřejnosti, nastává toliko v případě existence zákonných překážek výkonu funkce, nikoliv jen v důsledku nesplnění informační povinnosti (viz výše).

4.2 Vznik členství ve voleném orgánu obchodní korporace

Správa obchodní korporace je poměrně složitým procesem, na němž se většinou podílí větší množství osob (hojně zastoupenou „výjimku“ v podobě jednočlenných společností nyní ponechávám stranou). Za tímto účelem je výkon některých činností delegován na osoby zastávající funkce ve volených orgánech. Jak již bylo uvedeno v předcházejících kapitolách této práce, v rámci struktury obchodních korporací existují orgány volené a orgány nevolené, přičemž účast v nich může vzniknout různým způsobem. Z hlediska zaměření této práce jsou následující kapitoly samozřejmě věnovány otázkám spojeným se vznikem účasti osob participujících v orgánech volených.

Pokud jde o okamžik vzniku členství v orgánu obchodní korporace, pak toto – i přes existenci principu materiální publicity některých veřejných rejstříků – nevzniká provedením zápisu do takového rejstříku. Zápis do veřejného rejstříku má v tomto směru toliko deklaratorní charakter. Člen jmenovaný do funkce tudíž může za právnickou osobu jednat již od okamžiku ustavení do funkce. V takovém případě by ovšem, za účelem odstranění případných pochybností, měl dle mého názoru prokázat, že je oprávněn za právnickou osobu jednat. To může učinit například předložením příslušného rozhodnutí nejvyššího orgánu o svém ustavení do funkce, samozřejmě v písemné formě.¹¹⁷

Dlužno dodat, že funkce členovi voleného orgánu nemusí vzniknout ihned jeho zvolením, není-li stanoveno jinak (například pokud valná hromada akciové

¹¹⁷ Srov. DVOŘÁK, T. *Osobní obchodní společnosti ve světle rekonstrukce českého obchodního práva*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 44. ISBN 978-80-7357-755-1.

společnosti v usnesení stanoví konkrétní datum vzniku funkce). Řečené přitom platí i pro zánik, nevylučuje-li to způsob zániku funkce.

Způsobů, jak může osobě vzniknout členství ve voleném orgánu obchodní korporace, je několik. Předně je třeba akcentovat § 152 odst. 2 OZ, který mezi způsoby vzniku členství ve voleném orgánu řadí volbu, jmenování či jiné povolání, avšak bez bližší specifikace. Dále je třeba podotknout, že různí autoři uvádějí různá třídění způsobu vzniku členství.¹¹⁸ Mnou zvolený způsob třídění z těchto myšlenek vychází toliko částečně, neboť parciálně s těmito autory souhlasím (čemuž odpovídá i název následujících kapitol a jejich pojetí). Některé dílčí aspekty ale lze dle mého přesvědčení pojmout odlišným způsobem. Mnou vybrané třídění je založeno na *způsobu dosazení* člena do jeho funkce ve voleném orgánu. Z tohoto důvodu budou způsoby dosazení člena voleného orgánu do jeho funkce v následujících kapitolách rozčleněny na: volbu, kooptaci, kodeterminaci (coby zvláštní způsoby volby). Dále na vznik členství z důvodu účasti v osobní obchodní společnosti, vznik členství na základě soudního rozhodnutí a prostřednictvím právního nástupnictví (na což lze hledět jako na *jmenování* či *jiné povolání* ve smyslu § 152 odst. 2 OZ).

4.2.1 Volba

4.2.1.1 Volba členů orgánů společnosti s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným může mít z hlediska typologie nejvýše dva zákonem o obchodních korporacích zakotvené volené orgány, a to jednatele a dozorčí radu.¹¹⁹ Jednatel je orgánem obligatorním, dozorčí rada fakultativním. O dosazení určitých osob do těchto orgánů rozhoduje valná hromada. Volba orgánů probíhá na valné hromadě, přičemž o jejich zvolení rozhoduje valná hromada zásadně usnesením.¹²⁰

¹¹⁸ Srov. ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 168 - 170. ISBN 978-80-7478-735-5.

¹¹⁹ Podle § 194 odst. 1 ZOK je (samotným) statutárním orgánem jeden nebo více jednatelů. Co do počtu tedy společnost s ručením omezeným může mít díky více jednatelům více než dva volené orgány, bude-li mít každý z jednatelů postavení samostatného statutárního orgánu. Z hlediska typologie se však vždy bude jednat toliko o orgán (či orgány) statutární a orgán kontrolní.

¹²⁰ § 44 a § 190 odst. 2 písm. c) ZOK.

Z tohoto důvodu § 146 odst. 2 písm. b) ZOK stanoví, že společenská smlouva již při založení společnosti obsahuje také údaj o tom, koho zakladatelé určují jednatelem nebo jednatelem, popřípadě členy jiných orgánů společnosti, kteří mají být podle ZOK voleni valnou hromadou.¹²¹ Ačkoliv zákon užívá pojem *určují*, samozřejmě se nejedná o určení náhodné osoby bez jejího souhlasu. I zde je nutno, aby budoucí statutární orgán (respektive člen statutárního orgánu, má-li být zřízen kolektivní statutární orgán) či budoucí člen kontrolního orgánu, vyslovili se svoji volbou do některého z orgánů společnosti svůj souhlas. Funkce členům volených orgánů pak vzniká současně se vznikem společnosti. Rozhodnutí o jmenování volených orgánů však v tomto případě nemá povahu usnesení nejvyššího orgánu (který ještě ani nevznikl); jedná se pouze o smluvní konsenzus. Z logiky věci se však podává, že shodě mezi budoucími společníky o povolání toho kterého člena voleného orgánu musí předcházet určité jednání a rozhodnutí *sui generis*.

Společnost po svém vzniku již nemusí uvádět jednotlivé členy orgánů ve společenské smlouvě, což lze z praktického hlediska jednoznačně doporučit, neboť s každou změnou společenské smlouvy jsou spjaty určité finanční a časové náklady.¹²²

Po vzniku společnosti je dosazování a odvolání členů volených orgánů plně v kompetenci valné hromady, a to bez ohledu na okolnost, zda tito členové současně vykonávají i funkci společníků. Na funkci jednatele či člena dozorčí rady totiž není právní nárok, přičemž souběh funkcí v tomto ohledu není podstatný. Tito členové tedy mohou být odvoláni kdykoliv.^{123 124}

Za účelem přijetí rozhodnutí je po vzniku společnosti již nutné valnou hromadu svolat. Valnou hromadou se rozumí jen takové kvalifikované shromáždění společníků, jenž splňuje zákonem či společenskou smlouvou stanovené náležitosti. Valnou hromadu podle § 181 ZOK svolává zásadně jednatel, a to alespoň jednou za účetní období, ledaže ZOK nebo společenská smlouva explicitně určí, že se má

¹²¹ Srov. § 123 odst. 1 OZ.

¹²² Viz § 146 odst. 3 ZOK.

¹²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2004, sp. zn. 29 Odo 194/2004. Platnost závěrů této starší judikatury Nejvyšší soud potvrzuje i ve svých novějších rozhodnutích vztahujících se k ZOK, viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 06. 09. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1950/2017.

¹²⁴ ŠVARC, Z. *Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva*. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), s. 120. ISBN 978-80-7380-504-3.

svolávat častěji. Toto ustanovení je tedy co do možnosti sjednat si ve společenské smlouvě častější svolávání valné hromady dispozitivní. Kontraktační vůle je ale omezena alespoň jedním svoláním za účetní období.¹²⁵ V některých případech svěřuje ZOK alternativní oprávnění svolat valnou hromadu společníkovi a dozorčí radě.¹²⁶

Podmínkou platnosti přijatých rozhodnutí je řádné svolání valné hromady. Není-li valná hromada řádně svolána (myšleno v intencích ZOK, případně v mezích společenské smlouvy, obsahuje-li odlišnou úpravu), může se každý společník, jednatel, člen dozorčí rady (je-li zřízena) nebo likvidátor dovolávat neplatnosti usnesení valné hromady podle ustanovení občanského zákoníku o neplatnosti usnesení členské schůze spolku pro rozpor s právními předpisy nebo společenskou smlouvou.¹²⁷

Za vady svolání valné hromady lze považovat například svolání osobou, která ke svolání nebyla oprávněna¹²⁸, vady pozvánky¹²⁹ nebo nedodržení lhůty pro svolání nejvyššího orgánu¹³⁰. Technické náležitosti v podobě termínu, místa, pořadu a účasti na jednání valné hromady určuje § 184 a § 186 ZOK, tj. valná hromada musí být svolána písemně (pozvánkou), adresovanou na adresu společníka uvedenou v seznamu společníků, a to nejméně 15 dnů před dnem konání. V pozvánce přitom musí být uveden pořad jednání, tedy jednotlivé body. Součástí pozvánky je i návrh usnesení, jenž mají být přijata. Výjimky z povinnosti řádného svolání valné hromady a z povinnosti projednávat na valné hromadě toliko záležitosti uvedené v pozvánce jsou *ex lege* stanoveny v § 184 odst. 3 a § 185 ZOK. Samotný průběh valné hromady pak upravuje § 188 a násl. ZOK. Jelikož primárním cílem této práce není podrobnější zkoumání průběhu valné hromady, dovoluji si na tuto právní úpravu pouze odkázat.¹³¹

¹²⁵ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, definuje v § 3 odst. 1 legislativní zkratku „účetní období“ jako období, s nímž časově a věcně souvisí podvojně zápisy o skutečnostech, které jsou předmětem účetnictví. Podle odstavce 2 pak toto období trvá nepřetržitě po sobě jdoucích dvanáct měsíců. Kratší účetní období může být například při zániku účetní jednotky, respektive právnické osoby.

¹²⁶ Společník může valnou hromadu svolat ve dvou případech. Podle § 183 ZOK může valnou hromadu svolat sám v případě, že společnost nemá jednatele nebo jednatel dlouhodobě neplní své povinnosti. Vyžadují-li to zájmy společnosti, svolá valnou hromadu dozorčí rada, je-li zřízena. Podle § 187 ZOK toto právo náleží i kvalifikovaným společníkům, jestliže valná hromada není svolána do 1 měsíce ode dne doručení žádosti jednatelem a nekoná se ani v přiměřené lhůtě.

¹²⁷ Viz § 191 ZOK.

¹²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 02. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4223/2007.

¹²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 09. 2001, sp. zn. 29 Odo 155/2001.

¹³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 07. 2009, sp. zn. 29 Cdo 590/2009.

¹³¹ Srov. OSVALDOVÁ, M. *Svolání valné hromady ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti*. Článek ze dne 22. 04. 2016. Dostupný online na: <https://www.nkcr.cz/casopis-ad>

Způsobů, jak může valná hromada společnosti s ručením omezeným rozhodovat, je několik. Vedle „běžného“ rozhodování na valné hromadě za fyzické přítomnosti společníků může valná hromada rozhodovat i zvláštními způsoby, a to per rollam (není-li to výslovně vyloučeno), případně nelze vyloučit ani jiný způsob, bude-li tento obsažen ve společenské smlouvě a bude-li vyhovovat kogentním ustanovením ZOK.

Pokud jde o kvórum hlasů společníků nutné pro přijetí usnesení o dosazení člena voleného orgánu do jeho funkce, nabízejí se dle mého přesvědčení tři varianty. V případě patrně nejběžnějším, kdy se společnost s ručením omezeným rozhodla v souladu s § 146 odst. 3 ZOK vypustit ze společenské smlouvy údaje o členech volených orgánů (§ 146 odst. 2 písm. b) ZOK), bude zapotřebí prostá většina hlasů přítomných společníků (za současného splnění usnášeníschopnosti podle § 169 ZOK). V takovém případě se totiž nebude jednat o rozhodnutí o změně obsahu společenské smlouvy, ani o rozhodnutí, jehož důsledkem se společenská smlouva mění (§ 171 odst. 1, písm. a), písm. b) ZOK). V případě druhém, kdy by společnost z nějakého důvodu chtěla členy volených orgánů ve společenské smlouvě identifikovat (což ZOK umožňuje, neb § 146 odst. 3 ZOK nenormuje povinnost), se dle mého názoru již o změnu společenské smlouvy jednat bude. Identifikace členů orgánů s sebou totiž nese povinnost označit tyto osoby nezaměnitelným způsobem, tedy jménem, příjmením, datem narození a trvalým bydlištěm, jde-li o osobu fyzickou, případně názvem s uvedením právní formy, identifikačního čísla a sídla, jde-li o osobu právnickou. Takové údaje jsou pochopitelně jedinečné a proto, pokud by za této situace společníci chtěli učinit změnu ve členech volených orgánů, museli by tomu odpovídajícím způsobem i změnit společenskou smlouvu. Tehdy by se o rozhodnutí, jehož důsledkem se mění společenská smlouva (§ 171 odst. 1 písm. b) ZOK) již jednalo a z tohoto důvodu by dle mého názoru byla zapotřebí dvoutřetinová většina hlasů všech společníků podle § 171 ZOK. Vedle toho lze připustit i modifikaci pravidla obsaženého v § 170 ZOK (nikoliv však v § 171 ZOK), tedy, že společenská smlouva určí, že ve věci volby či odvolání členů volených orgánů je zapotřebí zcela jiné kvórum, než zákonem uvedené.

notam/detail/39_289-svolani-valne-hromady-ve-spolecnosti-s-rucenim-omezenym-a-v-akciove-spolecnosti.

Způsob hlasování a váha jednotlivých hlasů závisí na tom, zda se společenská smlouva odchyluje od zákona či nikoliv. ZOK obecně, na rozdíl od předchozí právní úpravy, připouští vznik různých druhů podílů, přičemž jeden společník může vlastnit více podílů. V jedné společnosti tedy mohou existovat společníci mající různé podíly a tomu odpovídající různá práva a povinnosti, různou váhu jejich hlasů nevyjímaje. To vše může být dále modifikováno kumulativním hlasováním (je-li společenskou smlouvou výslovně připuštěno). Dosud ne zcela uspokojivě řešenou otázkou pak zůstávají limity takového, byť smluvního, uspořádání.¹³²

V souladu s výše uvedeným je třeba dodat, že volba členů volených orgánů do jejich funkcí nemusí vždy probíhat „jednosměrně“ z vůle společníků spolu s případným konsenzem ze strany dotčené osoby. Nelze totiž zapomínat na vnitřní uspořádání jednotlivých kolektivních orgánů. Ty volí svého předsedu zpravidla samy (§ 44 odst. 3 ZOK), tedy nezávisle na vůli nejvyššího orgánu. Toto parciální volební právo ale nemá na oprávnění valné hromady volit a odvolávat členy volených orgánů vliv, neboť i předseda voleného orgánu je stále jeho členem. S ohledem na možnost rozšíření působnosti valné hromady je dále otázkou, zda je možné svěřit zvolení předsedy kolektivního voleného orgánu na základě společenské smlouvy do rukou valné hromady (§ 44 odst. 3 ZOK a § 190 odst. 3 ZOK). Jsem toho názoru, že nikoliv.

Volba členů orgánů obchodních společností obecně, tj. včetně volby předsedy daného orgánu, je totiž statusovou otázkou. Na danou právní úpravu je tudíž třeba hledět jako na úpravu kogentní. Nepřipouští-li tedy zákon odchýlnou úpravu, je třeba aplikovat výlučně § 44 odst. 3 ZOK.

Dlužno dodat, že úprava působnosti orgánů společnosti s ručením omezeným spadá do oblasti tzv. statusových otázek. Nestanovuje-li zákon výslovně oprávnění odchýlit se od daného ustanovení, je třeba na působnost svěřenou jednotlivým orgánům hledět jako na normy kogentního charakteru. Odchylná ujednání by z tohoto důvodu byla neplatná pro rozpor se zákonem (§ 580 a § 588 OZ). Navíc, na usnesení valné hromady, jimiž byla společenská smlouva změněna,

¹³² FLORIÁNOVÁ, L. *Druhy podílů ve společnosti s ručením omezeným*. Článek ze dne 6. 4. 2016. Dostupný na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obchodni-pravo/druhy-podilu-ve-spolecnosti-s-rucenim-omezenym>. Dále ŠEBESTOVÁ, M. *Některé sporné otázky týkající se druhů podílů v s. r. o. a jejich zápisu do obchodního rejstříku*. Článek ze dne 22. 6. 2016. Dostupný na: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_295-nektere-sporne-otazky-tykajici-se-druhu-podilu-v-s-r-o-a-jejich-zapisu-do-obchodniho-rejstriku.

by se hledělo, jako by nebyla přijata (§ 245 OZ).¹³³ Působnost valné hromady společnosti s ručením omezeným v oblasti dosazování členů volených orgánů do jejich funkcí má tedy kogentní charakter, čímž je vyloučena možnost svěřit toto oprávnění podle § 190 odst. 2 písm. c) ZOK jinému orgánu společnosti (například je tedy vyloučeno, aby si dozorčí rada volila a odvolávala své členy sama bez ingerence valné hromady).

4.2.1.2 Volba členů orgánů akciové společnosti

S ohledem na kapitálový charakter akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným vykazuje jejich právní úprava určité shodné znaky, hned v úvodu si proto dovolím přiměřeně odkázat na pojednání v kapitole předešlé, a to zejména ve vztahu k funkci nejvyššího orgánu.

Akciová společnost může mít systém vnitřní struktury buď monistický, kde je statutárním orgánem statutární ředitel a kontrolním orgánem správní rada, nebo systém dualistický, ve kterém je statutárním orgánem představenstvo a kontrolním orgánem dozorčí rada. Jak statutární, tak kontrolní orgán jsou – lhostejno, jaký systém vnitřní struktury společnost, respektive její zakladatelé, zvolí – obligatorní. Shodně jako v případě společnosti s ručením omezeným i zde platí, že nejvyšším orgánem je valná hromada.

I v případě akciové společnosti musí v pořadí první stanovy obsahovat údaje o tom, jaké osoby jsou jmenovány do představenstva a dozorčí rady podle § 250 odst. 3 písm. f) ZOK ve spojení s § 123 odst. 1 OZ. Rovněž zde lze některé zákonem stanovené údaje, v souladu s § 250 odst. 4 ZOK, po vzniku společnosti a po splnění vkladové povinnosti ze stanov vypustit. Analogicky lze v této souvislosti aplikovat i výše uvedené o změně společenské smlouvy, rozhodne-li se společnost identifikační údaje o členech orgánů ve společenské smlouvě ponechat. Obdobně je též nutné kvórum hlasů členů nejvyššího orgánu pro přijetí rozhodnutí (§ 415 ZOK), ovšem je třeba poukázat na odlišnou minimální hranici pro schopnost valné

¹³³ ŠUK, P. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4.

hromady se usnášet, neurčí-li stanovy jinak (§ 412 ZOK).¹³⁴ Možnost rozhodování per rollam zde platí rovněž (§ 418 ZOK).

Naproti tomu, již *prima facie* jsou odlišná ustanovení týkající se oprávnění valné hromady volit a odvolávat členy volených orgánů (srov. § 421 odst. 2 písm. e), písm. f) ZOK a § 190 odst. 2 písm. c) ZOK). Samozřejmě nemám na mysli odlišné gramatické znění, nýbrž obsah. Tato dvě ustanovení by se v podstatě dala přeformulovat takto: Do působnosti valné hromady náleží e) volba a odvolání členů statutárního orgánu nebo statutárního orgánu, pokud toto není svěřeno do působnosti kontrolního orgánu, f) volba a odvolání členů kontrolního orgánu a jiných orgánů určených stanovami, pokud je do funkce zvolila valná hromada. Na rozdíl od společnosti s ručením omezeným (srov. pojednání o nemožnosti delegovat některé pravomoci valné hromady s.r.o.) ZOK umožňuje, aby valná hromada přenesla část svých pravomocí spojených s volbou na jiný orgán. Tím se fakticky vzdá svého nadřazeného postavení vůči těm orgánům, které, nebýt odlišné úpravy obsažené ve stanovách, měla původně volit.¹³⁵

V dualistickém systému může být podle § 438 odst. 1 ZOK oprávnění volit členy představenstva svěřeno dozorčí radě, určí-li tak stanovy (tzv. německý model).¹³⁶ V takovém případě náleží do působnosti dozorčí rady i schvalování smluv o výkonu funkce s jednotlivými členy představenstva. Dozorčí rada bude rozhodovat prostou většinou, nestanoví-li stanovy jinak. Jelikož se v i v tomto případě jedná o statusovou otázku, dle mého přesvědčení nelze volbu členů představenstva svěřit jinému než zákonem dovolenému orgánu (tj. považuji za vyloučené, aby například výbor pro audit volil členy představenstva). Zároveň mám za to, že volbu a odvolávání členů představenstva nemůže provádět více orgánů současně. ZOK totiž v tomto směru hovoří toliko o oprávnění přenechat předmětnou působnost kontrolnímu orgánu. ZOK však nikde nezmiňuje (ani nenaznačuje), že by kontrolní orgán mohl provádět volbu a odvolávání členů představenstva *zároveň s* nejvyšším orgánem. Nejde-li o případ prvního jmenování při založení společnosti, za účelem další volby či odvolání členů volených orgánů je nutné učinit takovou záležitost předmětem pořadu valné hromady a na valné

¹³⁴ Srov. § 170 ZOK.

¹³⁵ Srov. FILIP, V., LASÁK, J. In: *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. .ISBN 978-80-7478-537-5.

¹³⁶ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 168 - 169. ISBN 978-80-7478-735-5.

hromadě (případně jinými způsoby, připouští-li je společenská smlouva) následně vyvolat hlasování o dotčené otázce a rozhodnout. Pokud jde o volbu a odvolávání členů dozorčí rady, volí je a odvolává valná hromada, nestanoví-li ZOK nebo jiný právní předpis jinak. Na rozdíl od představenstva v systému dualistickém, není v případě systému monistického možné delegovat volbu statutárního ředitele, prováděnou správní radou, na jiný orgán na základě stanov. Ustanovení § 463 odst. 1 ZOK dle mého názoru takový odklon nepřipouští. Dozorčí rada si dále volí svého předsedu, přičemž do volby předsedy jiný orgán ingerovat nemůže, a to ani, pokud by toto právo jiného orgánu bylo zakotveno ve stanovách.¹³⁷

V systému monistickém je situace do jisté míry obdobná. Jak již bylo uvedeno, i v případě monistického systému (i přes jeho název implikující opak) existují z hlediska základního rozdělení dva obligatorně zřizované orgány, a to správní rada zastávající převážně roli orgánu kontrolního (srov. § 460 odst. 1 ZOK) a statutární ředitel zastávající roli orgánu statutárního. Pokud jde o volbu samotnou, zde ZOK v § 456 zakotvuje klauzuli zakládající generální analogii. Stanoví, že kde se hovoří o představenstvu, rozumí se tím podle okolností statutární ředitel nebo jiný orgán společnosti, který má obdobnou působnost. Nejinak je tomu i v případě dozorčí rady, správní rady, předsedovi správní rady, nebo jiného orgánu s obdobnou kontrolní působností. Vzhledem k tomu, že oddíl IV. ZOK (§ 456 až § 463 ZOK) věnující se správní radě nestanoví jinak, dovozují, že správní radu lze volit stejným způsobem jako dozorčí radu, a tedy je třeba postupovat analogicky podle § 448 odst. 2 věta první ZOK. Ten stanovuje, že členy dozorčí rady volí a odvolává valná hromada, nestanoví-li tento zákon nebo jiný právní předpis jinak. I členy správní rady tedy volí valná hromada, nestanoví-li ZOK nebo jiný právní předpis jinak, přičemž zde nelze působnost v oblasti volby správní rady delegovat stanovami na jiný orgán. Ve vztahu ke statutárnímu řediteli pak ZOK stanoví, že tento může ve svých rukou kumulovat i funkci předsedy správní rady, dále že její jmenuje správní rada a konečně, že zároveň správní rada schvaluje jeho smlouvu o výkonu funkce (což lze považovat za *lex specialis* vůči § 59 odst. 2 ZOK).

¹³⁷ K právu orgánu akciové společnosti volit svého předsedu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2008, sp. zn. 29 Cdo 3646/2008. V tomto případě správce konkursní podstaty, vykonávající práva jediného akcionáře, při výkonu působnosti valné hromady odvolal z funkce předsedu představenstva a jmenoval do funkce předsedy představenstva jinou osobu. Nejvyšší soud v tomto případě ale konstatoval, že valná hromada (a tudíž ani jediný akcionář při výkonu její působnosti) nemohou již jmenovaného člena představenstva jmenovat do funkce jeho předsedy, neboť takové rozhodnutí náleží do působnosti představenstva. Mám za to, že tento právní názor lze analogicky aplikovat též ve vztahu k jiným orgánům.

Jak J. Lasák v této souvislosti výstižně upozorňuje, ve vztahu ke správní radě se váží dvě podstatné otázky. První je otázka personální provázanosti předsedy správní rady a statutárního ředitele, má-li správní rada mít podle stanov jediného člena. Jinými slovy, zda ZOK umožňuje, aby funkci výkonnou a funkci kontrolní zastávala, za existence jednočlenné správní rady, toliko jediná osoba, jenž by ve svých rukou kumulovala funkci statutárního ředitele na straně jedné a jediného člena s působností předsedy správní rady na straně druhé. Druhou je otázka, zda statutární ředitel může zároveň zastávat funkci „prostého“ člena správní rady.¹³⁸

Od vydání právě citované publikace došlo k podstatnému judikaturnímu vývoji, jehož výsledkem je již uvedené stanovisko Nejvyšší soudu, které na J. Lasákem položené otázce odpovídá. Nejvyšší soud na druhou v pořadí položenou otázku odpovídá kladně, když uvádí, že je-li podle zákona přípustné, aby statutárním ředitelem byl předseda správní rady, který je současně členem správní rady, platí (za použití argumentu *a fortiori*¹³⁹), že statutárním ředitelem může být i člen správní rady, který není jejím předsedou. Ve vztahu k první položené otázce Nejvyšší soud uvádí, že je-li správní rada dle stanov akciové společnosti unipersonální, může být statutárním ředitelem i jediný člen správní rady. Jakkoliv lze z teoretického pohledu proti takové kumulaci funkcí namítat, že zcela stírá kontrolní funkci správní rady, ZOK (na rozdíl od např. zákona o bankách) s takovou možností počítá a připouští ji.¹⁴⁰

I. Štenglová pak výše uvedené posouvá ještě o pomyslný krok dále, když podle jejího názoru ZOK „... *nebrání, aby všechny zákonem stanovené funkce s výjimkou funkcí valné hromady a výboru pro audit vykonávala táž osoba. A nebrání ani tomu, aby touto osobou byl jediný akcionář. Sloučení kontrolní a výkonné funkce však nepovažujeme za příliš šťastné.*“¹⁴¹

V souvislosti s citovaným úryvkem si ale pokládám otázku, jaký je vztah mezi větou první a druhou, když z nich – dle mého názoru – vyplývá pravý opak. Pokud jde o výbor pro audit, zde nejasnosti nepadají. Zato je spatřuji ve vztahu k výkonu funkcí jediné osoby, jenž by vykonávala funkci jediného akcionáře s působností valné hromady a kumulovala dále i funkci jediného člena správní rady

¹³⁸ LASÁK, J. In: *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 2185 - 2186. ISBN 978-80-7478-537-5.

¹³⁹ Byť by zde myslím bylo přiléhavější spíše použití argumentu *a maiori ad minus*.

¹⁴⁰ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 01. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015, body č. 28 a 30.

¹⁴¹ ŠTENGLOVÁ, I. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře, s. 824. ISBN 978-80-7400-540-4.

vykonávajícího působnost jejího předsedy a dále i funkci statutárního ředitele. Autorka tím patrně chtěla konstatovat (což dovozují vzhledem k nemožnosti jiné osoby než akcionáře vykonávat akcionářská práva, ať už samostatně nebo zprostředkovaně, viz § 243 odst. 1, § 398 odst. 1 a § 399 ZOK), že ZOK umožňuje jedinému akcionáři akciové společnosti s monistickou strukturou vykonávat všechny funkce, vyjma člena výboru pro audit.

Shodně s názorem autorky nepovažují kumulaci všech těchto funkcí za vhodné řešení. V případě unipersonální kapitálové společnosti bych považovala za vhodnější zvolit spíše „cestu“ společnosti s ručením omezeným, kde kumulace funkce společníka vykonávajícího působnost valné hromady a jednatele je vcelku běžná a nečiní žádné výkladové problémy (není-li pro unipersonální strukturu akciové společnosti dán zvláštní důvod). Jako snad jediný přínos bych spatřovala neveřejnou vlastnickou strukturu, když v obchodním rejstříku se jména akcionářů nezveřejňují; protiváhou tohoto je ale dobrovolné „vzdání se“ jedné z podstatných výhod, které kapitálová povaha společností nabízí, a to prakticky vyloučená (nebo alespoň velmi omezená) odpovědnost členů nejvyššího orgánu za dluhy společnosti.

Jinými slovy, tato absolutní unipersonální struktura se může v konečném důsledku projevit ve zvýšené pravděpodobnosti, že taková osoba bude ručit za dluhy společnosti či případně odpovídat za újmu vzniklou výkonem funkce. Více než kde jinde by zde totiž přicházela v úvahu aplikace ustanovení, jež mohou mít poměrně závažné majetkové konsekvence (kupř. § 159 odst. 3 OZ, § 53 odst. 1 ZOK nebo § 99 odst. 1 insolvenčního zákona).

4.2.1.3 Volba členů orgánů družstva

I v družstvu je působnost orgánů určitým způsobem rozdělena. Nejvyšší orgán představuje členská schůze, orgán statutární pak představenstvo a orgán kontrolní pak kontrolní komise, přičemž členem všech orgánů může být pouze člen družstva. Další orgány může družstvo zřídit, stanoví-li tak stanovy.

Podle § 656 písm. b) ZOK členská schůze volí a odvolává členy a náhradníky členů představenstva a kontrolní komise, ledaže jiný právní předpis stanoví, že jednoho nebo více členů kontrolní komise volí zaměstnanci družstva

(tzv. kodeterminace). Postavení členské schůze je tedy co do působnosti volit a odvolávat členy volených orgánů (či jejich náhradníky) do značné míry výsadní, přičemž, jak vyplývá z textu citovaného ustanovení, působnost v této oblasti nemůže být prostřednictvím stanov delegována na jiný orgán (i zde jedná o statusovou otázku). Pro družstvo je typické, že členy jeho volených orgánů mohou být toliko osoby, které jsou zároveň členy družstva (§ 630 ZOK). To představuje ve srovnání s kapitálovými společnostmi podstatnou odlišnost, neboť pro tyto právní formy je typická nikoli nutná personální provázanost mezi členy nejvyššího orgánu a členy volených orgánů.

Členská schůze se usnáší většinou hlasů přítomných členů, nevyžaduje-li ZOK nebo stanovy družstva vyšší počet hlasů (§ 645 ZOK). Minimální účast pro schopnost členské schůze se usnášet pak stanoví § 644 odst. 1 ZOK, podle kterého je členská schůze schopna se usnášet, pokud je přítomna většina všech členů majících většinu všech hlasů, nevyžaduje-li ZOK nebo stanovy účast členů majících vyšší počet hlasů. Stejně jako v případech uvedených výše, vztahujících se k jiným právním formám obchodních korporací, je zde patrná snaha zákonodárce umožnit družstvu určitou míru dispozitivnosti, pokud jde o vyšší než zákonem stanovené kvórum hlasů. ZOK přitom nestanovuje v oblasti volby či odvolávání členů orgánů jinak. Daná úprava se tedy nepochybně uplatní i v těchto situacích. Samozřejmě, neobsahují-li stanovy odlišnou úpravu v podobě vyššího než zákonem určeného počtu hlasů a neupravují-li výslovně důvody, pro které lze člena voleného orgánu odvolat. Jiná situace nastane v případě kodeterminace *ex lege*, kdy volba členů kontrolní komise (gramatickým výkladem dovozují, že § 656 písm. b) ZOK neumožňuje kodeterminaci členů jiného orgánu) je svěřena zaměstnancům družstva. Zde patrně členská schůze nemůže takto zvoleného člena sama odvolat (k tomu viz příslušná kapitola).

Vedle orgánů obligatorních může družstvo v souladu s § 629 písm. d) ZOK rozhodnout o vytvoření jiných orgánů, určí-li tak stanovy. Působnost takových orgánů bude rovněž normována stanovami, s respektem k působnosti jiných orgánů. Domnívám se, že volba a odvolávání členů těchto dalších orgánů bude ve výlučné působnosti členské schůze (případně shromáždění delegátů, určí-li stanovy, že bude zcela plnit funkci členská schůze), jelikož § 656 písm. b) ZOK je co do působnosti členské schůze v tomto směru striktní a zvláštní úprava dopadající na členy řečených jiných orgánů neexistuje.

V rámci orgánů družstva pak tyto volí a odvolávají své předsedy (§ 708 odst. 2 a § 720 odst. 2 ZOK).

Ve vztahu k družstvu a jeho variantám (malé družstvo, bytové družstvo apod.) ZOK stanoví určité dispozitivní odchylky. Jelikož je ale těmto věnována samostatná kapitola *zvláštní právní otázky*, dovoluji si i zde toliko odkázat na příslušnou kapitolu.

Co je ovšem v rámci struktury družstva, na rozdíl od předchozích právních forem obchodních korporací umožněno, je parciální či úplná delegace působnosti členské schůze na jiný orgán s obdobnou působností, a to na shromáždění delegátů (§ 669 ZOK), jsou-li pro jeho vznik splněny zákonné předpoklady (§ 670 a § 671 ZOK). V takovém případě může působnost volit a odvolávat členy volených orgánů přejít na shromáždění delegátů (srov. § 656 písm. b) ZOK). Shromáždění delegátů je tvořeno delegáty, volenými z řad členů zařazených do stanovami vymezeného volebního obvodu. Shromáždění delegátů je svým způsobem obdobou dílčích členských schůzí, jen namísto vyslání „svého“ delegáta daný „volební obvod“ může namísto vyslání delegáta učinit dílčí členskou schůzi. Toto řešení se ostatně nabízelo v době nabytí účinnosti ZOK pro ta družstva, která dle původní úpravy, účinné do 31. 12. 2013, konala shromáždění delegátů, avšak od nabytí účinnosti ZOK již nesplňují pro tento způsob rozhodování podmínky, například kvůli nedostatečnému počtu členů. Podmínku v podobě minimálního počtu členů družstva totiž OBCHZ v § 239 odst. 7, na rozdíl od § 670 odst. 1 ZOK, nenormoval.^{142 143}

Domnívám se, že stanovy družstva mohou delegovat v souladu s § 669 odst. 1 ZOK část působnosti členské schůze v oblasti volby členů orgánů na shromáždění delegátů. ZOK totiž *ex lege* nevylučuje, aby například členy představenstva (a jejich případné náhradníky) volilo shromáždění delegátů, zatímco členy kontrolní komise (a jejich případné náhradníky) by volila členská schůze. Byť by takové řešení v praktické rovině sice mohlo být poněkud komplikované, ZOK jej nevylučuje. Stejně tak nevylučuje, aby analogicky byli voleni členové jiných orgánů.

¹⁴² ČÁP, Z. *Otázky a odpovědi: Družstvo*. RaP – Rekodifikace & Praxe. Číslo 11/2013, s. 26.

¹⁴³ ČÁP, Z. *Družstvo v zákoně o obchodních korporacích*. RaP – Rekodifikace & Praxe. Číslo 10/2013, s. 5 a násl.

4.2.2 Kodeterminace

Zvláštní případ volby členů volených orgánů představuje kodeterminace, kdy se na jejich volbě podílí zaměstnanci společnosti. Obligatorií kodeterminace je v současné době *ex lege* zakotvena v ZOK ve vztahu k akciové společnosti, jsou-li splněny zákonné podmínky. Právní úprava akciové společnosti tato ustanovení obsahuje relativně nově.

4.2.2.1 Kodeterminace v akciové společnosti

Obligatorií kodeterminace byla do ZOK po „pauze“ trvající od 1. 1. 2014 do 14. 1. 2017 opětovně začleněna do právní úpravy, s tím, že touto změnou dotčené společnosti měly lhůtu 2 roky (tj. do 14. 01. 2019)¹⁴⁴ na uvedení zakladatelského právního jednání do souladu se zákonem č. 458/2016 Sb. Důvodem pro její opětovné zakotvení byl, dle důvodové zprávy, článek 153 odst. 1 písm. f) Lisabonské smlouvy, tedy podpora participace zaměstnanců na chodu společnosti.¹⁴⁵ Tento zákon je co do obsahu poměrně stručný. Jeho cílem bylo patrně uvést kodeterminaci pouze v život, přičemž detailnější specifikace právní úpravy byla ponechána do (v té době) rozpracované tzv. Velké novely ZOK. Ve věci (opětovného) zavedení kodeterminace je nejpodstatnějším § 448 ZOK.

Tato, dá-li se to ještě dnes nazvat, *nová* právní úprava s sebou přinesla několik podstatných novot. První z nich je, že počet členů dozorčí rady musí být dělitelný třemi, jde-li o akciovou společnost s více než 500 zaměstnanci v pracovním poměru. Další změnou je, že jde-li o společnost s více než 500 zaměstnanci v pracovním poměru, volí *dvě třetiny* členů dozorčí rady valná hromada a *jednu třetinu* zaměstnanci společnosti. Stanovy mohou určit vyšší počet členů dozorčí rady volených zaměstnanci, avšak tento počet nesmí být větší, než počet členů volených valnou hromadou; mohou rovněž určit, že zaměstnanci volí část členů dozorčí rady i při menším počtu zaměstnanců společnosti. Jinými slovy,

¹⁴⁴ Byť v důvodové zprávě k zákonu č. 458/2016, výkladu k čl. II novely, uveden rok jeden, ve výsledném znění nakonec byly zakotvena dvouletá lhůta.

¹⁴⁵ Článek 153 odst. 1 písm. f) Lisabonské smlouvy zní takto: *Za účelem dosažení cílů stanovených v článku 151 Unie podporuje a doplňuje činnost členských států v těchto oblastech: (f) zastupování a kolektivní obrana zájmů pracovníků a zaměstnavatelů včetně spolurozhodování, s výhradou odstavce 5.*

participace zaměstnanců na chodu společnosti ve větší míře, než jaká je obligatorně stanovena, zákon překážky neklade. Třetí podstatnou změnou je aktivní volební právo náležející pouze těm zaměstnancům, kteří jsou k akciové společnosti v pracovním poměru. Zcela ve shodě s právní úpravou volby jiných orgánů pak ZOK stanoví, že zaměstnanci volený člen může být zároveň zaměstnanci odvolán. Aktivní volební právo ve věci odvolání mají, shodně jako v prvním případě, pouze zaměstnanci, jež jsou k akciové společnosti v pracovním poměru.

Zbývá dodat, že předmětná novela obsahuje též donucovací ustanovení, podle kterého platí následující: nesplní-li dotčená akciová společnost povinnost upravit své stanovy v souladu s novelou, rejstříkový soud ji k tomu vyzve a stanoví ve výzvě dodatečnou přiměřenou lhůtu ke splnění této povinnosti, jinak může soud společnost i bez návrhu zrušit a nařídít její likvidaci.

Jde-li pak o kodeterminaci dobrovolnou (čímž mám na mysli jednak kodeterminaci dozorčí rady v období od 1. 1. 2014 do 14. 1. 2017 a jednak kodeterminaci v obchodní korporaci mající dozorčí radu, která však nespĺňuje limit 500 zaměstnanců), jsem toho názoru, že tato působnost spadá do okruhu statusových otázek a že ji tudíž nelze delegovat na jiné orgány, tím spíše ji pak nelze přenášet na zaměstnance. Tento názor však není univerzálně přijímán a objevují se i stanoviska polemizující s kogentní povahou těchto ustanovení.¹⁴⁶

4.2.2.2 Kodeterminace v družstvu

Kodeterminaci zná rovněž § 656 písm. b) ZOK, který uvádí, že členská schůze volí a odvolává členy a náhradníky členů představenstva a kontrolní komise, *leďaže jiný právní předpis stanoví, že jednoho nebo více členů kontrolní komise volí zaměstnanci družstva.*

Z gramatického výkladu tohoto ustanovení a dále s ohledem na kogentní povahu norem upravujících působnost orgánů (tzv. statusové otázky) dovozují, že družstvo nemůže upravit okruh orgánů volených zaměstnanci ve svých stanovách.

¹⁴⁶ POSPÍŠIL, D. *KODETERMINACE: MOHOU BÝT ZAMĚSTNANCI PO REKODIFIKACI STÁLE ZASTOUPENI V DOZORČÍCH RADÁCH?* Obcan.cz. Článek ze dne 04. 02. 2014. Dostupný na: <https://www.obczan.cz/clanky/kodeterminace-mohou-byt-zamestnanci-po-rekodifikaci-stale-zastoupeni-v-dozorcich-radach>.

Dle mně dostupných informací je zatím jedinou výjimkou, která stanoví, že jednoho nebo více členů kontrolního orgánu družstva volí zaměstnanci společnosti, zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti. K tomuto tématu viz příslušná kapitola o zvláštních otázkách.

4.2.3 Kooptace

Kooptací se rozumí zvláštní způsob volby nového člena voleného orgánu, kdy výběr tohoto člena je svěřen právě danému orgánu, respektive jeho zbývajícím členům. Účelem tohoto institutu je obsadit místa členů orgánu, jejichž funkce zanikla, náhradními členy a zajistit tak nepřetržité fungování. Již s ohledem na odlišný způsob ustavení kooptovaných členů (pomíjející do značné míry právo příslušného orgánu podílet se na dosazování členů) je zřejmé, že se musí jednat o řešení dočasné – do konání nejbližší následující schůze orgánu jinak příslušného rozhodovat o dosazování členů. Jedná se o právní úpravu kogentní, obsah příslušných ustanovení tedy nelze měnit či je aplikovat za jiných než zákonném stanovených podmínek, či na jiné než zákonném stanovené orgány.¹⁴⁷

O kooptaci rozhoduje orgán dotčený absencí některého ze svých členů běžným způsobem, tedy většinou hlasů přítomných členů, ledaže je pro tento případ stanoveno jiné kvórum.

4.2.3.1 Kooptace ve společnosti s ručením omezeným

Ačkoliv právní úprava společnosti s ručením omezeným sama právní úpravu kooptace neobsahuje, připouští její aplikaci v § 194 odst. 2 ZOK. Zde totiž, s odkazem na § 440 a § 444 ZOK, inkorporuje kooptaci z právní úpravy akciové společnosti do právní úpravy společnosti s ručením omezeným. Z tohoto se tedy za obdobné aplikace podává, že institut kooptace je v případě společnosti s ručením omezeným přípustný za splnění dvou základních podmínek, a to tvoří-li jednatelé

¹⁴⁷ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 09. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3718/2009.

kolektivní statutární orgán a je-li možnost kooptovat nového jednatele stanovena ve společenské smlouvě (případně zakladatelské listině).

Optikou § 444 ZOK to konkrétně znamená, že sbor jednatelů, jehož počet členů neklesl pod polovinu, může jmenovat náhradní členy do příštího zasedání valné hromady. Doba výkonu funkce náhradního jednatele se nezapočítává do doby výkonu funkce člena sboru jednatelů, neurčuje-li společenská smlouva nebo zakladatelská listina jinak.

Tento pohled pak potvrzuje i názor odborné veřejnosti, když například L. Lochmanová uvádí, že: „*Valná hromada nemusí být svolána, pokud více jednatelů tvoří podle společenské smlouvy kolektivní orgán a společenská smlouva současně připouští kooptaci za podmínek stanovených zákonem, nebo byli předem zvoleni náhradníci, kteří nastupují na uvolněné místo podle stanoveného pořadí.*“¹⁴⁸

Z uvedeného dále dovozují, že kooptace je přípustná již od dvoučlenného sboru jednatelů, neboť v případě zániku funkce jednoho z nich nedojde k porušení zákonem vyžadovaného cenzu v podobě *neklesnutí pod polovinu*. Jinými slovy, v takovém případě zůstane jednatelů právě polovina, což je větší počet nežli *méně než* polovina. Práva a povinnosti nově dosazeného jednatele jsou shodné jako v případě jednatele jmenovaného valnou hromadou.

4.2.3.2 Kooptace v akciové společnosti

Kooptace v akciové společnosti již byla krátce nastíněna, vzhledem k obdobné aplikaci § 194 odst. 2 ZOK. Rozdíl v případě akciové společnosti s dualistickou strukturou může spočívat v tom, že stanovy mohou svěřit jmenování členů představenstva dozorčí radě (§ 438 odst. 1 ZOK). V takovém případě je člen představenstva jmenován do příštího zasedání dozorčí rady.

Domnívám se, že § 444 odst. 1 ZOK nelze za nyní účinné právní úpravy aplikovat na akciovou společnost s monistickou strukturou, a to ani vzhledem k § 456 odst. 1 ZOK. Statutární ředitel je totiž vždy jen jeden a z tohoto důvodu zánikem jeho funkce (ať už jakýmkoliv způsobem) počet členů tohoto orgánu vždy

¹⁴⁸ LOCHMANOVÁ, L. *Orgány a osoby oprávněné svolat valnou hromadu*. RaP – Rekodifikace a praxe (Wolters Kluwer). Číslo 7/2015, s. 14.

klesne pod polovinu. Jiná situace však nastane od 1. 1. 2021, kdy působnost statutárního orgánu převezme *ex lege* správní rada.¹⁴⁹

Pokud jde o dozorčí radu v dualistickém systému (dle nyní účinného znění ZOK), pak kooptaci jejích členů připouští § 454 odst. 1 ZOK. V analogické aplikaci tohoto ustanovení ve vztahu ke správní radě v systému monistickém pak nespátřují obtíže.

Vše výše uvedené ale samozřejmě platí jen tehdy, nebude-li se jednat o orgány unipersonální.

4.2.3.3 Kooptace v družstvu

Na družstva dopadá stran kooptace právní úprava podle § 714 věty první ZOK, jenž svým obsahem odpovídá § 444 odst. 1 větě první ZOK. Dovození, že vzhledem ke kogentní povaze kooptace nelze tuto úpravu uplatnit i v případě, že působnost v oblasti volby představenstva by byla delegována na shromáždění delegátů (§ 669 odst. 1 ZOK). Byť by z hlediska funkčního snad šlo připustit, že působnost nejvyššího orgánu „pouze“ přešla na jiný subjekt, a tedy vztah mezi orgánem nejvyšším a představenstvem by nebyl dotčen (ačkoliv již toto může být sporné), přinejmenším z hlediska způsobu rozhodování (členská schůze x volení delegáti) je situace již odlišná, což je v rozporu se smyslem kogentní normy.¹⁵⁰

4.2.4 Náhradnictví

Náhradnictví a kooptace jsou instituty do jisté míry velmi podobné, neboť oba jsou alternativními způsoby dosazení člena voleného orgánu v případě personální insuficience, je-li jejich aplikace předvídána zakladatelským právním jednáním a je-li zřízen kolektivní statutární orgán. Rozdíl spočívá v tom, že zatímco v případě kooptace chybějící členy daného orgánu jmenuje dotčený orgán sám,

¹⁴⁹ Viz § 456 ZOK, ve znění účinném od 01. 01. 2021.

¹⁵⁰ *Právní normy kogentní zavazují své adresáty bezvýhradně a musí být na danou skutkovou podstatu aplikovány vždy. Tím tedy vylučují jakoukoli autonomní tvorbu práva na danou skutkovou podstatu.* - KNAPP, V. *Teorie práva*. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice, s. 53 - 54. ISBN 80-7179-028-1.

v případě náhradnictví jsou náhradní členové „předem“ schváleni orgánem, jež má dosazování členů ve své působnosti, a automaticky obsazují místa absentujícího člena (absentujících členů) orgánu. Orgán dotčený personálním „podstavem“ tedy o této záležitosti sám nerozhoduje. Stojí za zmínku, že zde není role nejvyššího orgánu jakkoliv potlačena, neboť zde nejvyšší orgán vyjadřuje s alternativním personálním obsazením svůj souhlas. Stejně jako v případě kooptace se jedná o úpravu kogentní, není tedy možno zvolit náhradníky jinému než zákonem uvedenému orgánu.

Do doby, než náhradníkovi funkce vznikne (tj. zánikem funkce jeho předchůdce), náhradník postavení člena orgánu nemá. Je-li například svolána schůze orgánu, jehož členové mají určeny náhradníky, kterým ale funkce člena orgánu ještě nevznikla, nelze s nimi jako s členy tohoto orgánu jednat.

4.2.4.1 Náhradnictví ve společnosti s ručením omezeným

Stran náhradnictví je podstatný odkaz obsažený v § 194 odst. 2 ZOK, odkazující na obdobnou aplikaci § 440 a § 444 ZOK (ze stejného principu vyvěrá možnost kooptace). Předpokladem vyjádřeným v § 194 odst. 2 ZOK je vytvoření kolektivního statutárního orgánu. Má-li společnost zřízen kolektivní statutární orgán a má-li právní úpravu náhradnictví inkorporovanou do svých stanov, může jmenovat náhradníka (či náhradníky), kteří budou zastupovat člena sboru jednatelů, jemuž z nějakého důvodu skončilo členství. Jsem toho názoru, že v případě více náhradníků, by mělo zakladatelským právním jednáním být určeno pořadí, v jakém nastupují na uprázdněné místo či místa. V opačném případě by takové ustanovení společenské smlouvy mohlo být pokládáno za neurčité; zároveň by v takovém případě musela rozhodovat valná hromada, který z náhradníků se funkce ujme, případně zvolit zcela jiného člena statutárního orgánu. Pak je ovšem otázkou, jaký by úprava náhradnictví měla v daném okamžiku smysl, když cílem tohoto institutu je primárně umožnit další fungování statutárního orgánu, aniž by se valná hromada v mezidobě musela scházet.

Náhradnictví není ZOK nijak rozsáhle upraveno a proto je další provedení této zákonné úpravy ponecháno na samotných společnostech. Patrně tedy nelze

vyloučit, aby za náhradníka byl zvolen další náhradník nebo aby byl ohraničen časový úsek, po který náhradník může svoji funkci vykonávat.

Dlužno dodat, že náhradnictví není vázáno na zánik určitého počtu funkcí členů daného orgánu, jako je tomu v případě kooptace (srov. *jehož počet neklesl pod polovinu*). Tuto dikci zákon aplikuje na institut kooptace podle § 444 odst. 1 ZOK, nikoliv však na institut náhradnictví podle § 444 odst. 2 ZOK. Z toho dovozují, že každý člen dotčeného orgánu může být během svého funkčního období vystřídán náhradníkem, přičemž k této změně může dojít i v jeden okamžik (například letecká nehoda, při které přijdou o život všichni členové představenstva či sboru jednatelů).

4.2.4.2 Náhradnictví v akciové společnosti

Náhradnictví v akciové společnosti se svým způsobem zakotvení v zakladatelském právním jednání, okamžikem vzniku funkce ani jinými podstatnými ohledy neodlišuje od náhradnictví ve společnosti s ručeným omezeným (právní úprava ostatně vyvěrá z totožného ustanovení).

4.2.4.3 Náhradnictví v družstvu

Náhradnictví v družstvu, normované v § 714 věty druhé ZOK, se svým způsobem zakotvení v zakladatelském právním jednání, okamžikem vzniku funkce ani v jiných podstatných ohledech neodlišuje od náhradnictví ve společnosti s ručením omezeným či akciové společnosti. Dovolím si proto jen odkázat na předchozí kapitolu.

4.2.5 Vznik členství ve voleném orgánu z důvodu účasti v osobní obchodní společnosti

Vzhledem k tomu, že termín *volený orgán* pojmám shodně jako právní úprava, tedy ve smyslu § 152 odst. 2 OZ subsumujícího pod pojem volba i jiné

způsoby, považují vzhledem k této konstrukci za nutné zmínit i volené orgány osobních obchodních společností.

Osobní obchodní společnosti jsou svým způsobem specifické. Od ostatních obchodních korporací se vyznačují zejména větším osobním zapojením jejich společníků (a to jak ve smyslu osobní účasti na chodu společnosti, tak ve smyslu majetkovém), nevytvářením přísně formalizované struktury orgánů, přísnějšími podmínkami pro vznik či zánik účasti ve společnosti, omezenými možnostmi převodu podílu, důrazem na jednání ve všeobecné shodě všech společníků, vázaností trvání společnosti na osoby společníků aj. Z tohoto důvodu není možné realizovat dosazování členů volených orgánů tak snadno jako u kapitálových společností z blíže nevymezeného množství osob, neboť v orgánech těchto osobních společností se mohou účastnit toliko jejich společníci. Personální substrát je tedy značně omezen. Členové orgánů jsou navíc do jejich funkcí dosazeni *ex lege*, nestanoví-li zakladatelské právní jednání jinak.

4.2.5.1 Veřejná obchodní společnost

Veřejná obchodní společnost obligatorně vytváří dva orgány, kterými jsou nejvyšší orgán a statutární orgán. Nejvyšší orgán jsou všichni společníci. Statutárním orgánem jsou všichni společníci, kteří splňují požadavky stanovené v § 46 ZOK. Společenská smlouva může určit, že statutárním orgánem společnosti jsou pouze někteří společníci, kteří splňují požadavky stanovené v § 46 zmiňovaného právního předpisu, nebo jeden z nich (§ 106 odst. 1 ZOK).

Jak patrně, v případě veřejné obchodní společnosti zákon vymezuje okruh možných členů statutárního orgánu a zároveň tyto osoby do funkce členů sám dosazuje (optikou § 152 odst. 2 OZ lze tuto situaci subsumovat pod *jinak povolává*), splňují-li požadavky. Ponechává však zároveň možnost tento zákonný stav modifikovat ve společenské smlouvě. Jedná se tedy o determinaci členů statutárního orgánu *ex lege* s možností dispozitivní úpravy, v jistém smyslu volby (srov. *Společenská smlouva může určit, že statutárním orgánem jsou pouze někteří společníci ...*).

Vzhledem k zákonem užitému jednotnému číslu *statutární orgán* a s ohledem na úvodní formulaci obsaženou v § 106 odst. 1 ZOK by se mohlo zdát, že se vytváří toliko statutární orgán jediný, v němž participují všichni společníci splňující požadavky stanovené v § 46 ZOK, neurčí-li společenská smlouva jinak. Realita je ovšem poněkud jiná. Tuto bohužel ne zcela přesnou formulaci zákonodárce je třeba vykládat v souladu s obecnými ustanoveními ZOK, konkrétně v souladu s § 44 odst. 4, podle kterého je při akceptaci výchozího zákonného nastavení (samostatným) statutárním orgánem osobní společnosti *každý její společník*. Ustanovení § 106 odst. 1 ZOK tak není v tomto směru speciální vůči 44 odst. 4 ZOK.¹⁵¹

Přitom se nedomnívám, že by § 106 odst. 1 ZOK bylo možno považovat za *lex specialis* (ani *lex posterior*) vůči § 44 odst. 4 ZOK. O kolektivní orgán se tedy nejedná. Z toho zároveň vyplývá, že ačkoliv je veřejná obchodní společnost definována jako společenství alespoň dvou osob, vzhledem k restrikcím stanoveným v § 106 odst. 1 ZOK je patrné, že ne všichni společníci získají postavení statutárního orgánu automaticky. Může se například stát, že veřejná obchodní společnost bude založena dvěma osobami, z nichž u jedné existuje překážka výkonu funkce, což bude mít za následek vznik pouze jednoho statutárního orgánu. Taková osoba se statutárním orgánem nestane, i kdyby jej za statutární orgán označila společenská smlouva.^{152 153 154 155}

Vzhledem k tomu, že funkce statutárního orgánu je spjata s podílem ve společnosti, nelze vyloučit, aby se v průběhu času osoby ve statutárním orgánu měnily.

¹⁵¹ Shodně viz ŠILHÁN, J. In: *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 755. ISBN 978-80-7478-537-5.. Nebo POKORNÁ, J. In: *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck), s. 755. ISBN 978-80-7400-475-9.

¹⁵² HURYCHOVÁ, K. *Obchodní vedení ve veřejné obchodní společnosti po rekodifikaci*. Rekodifikace a praxe (Wolters Kluwer). Číslo 7/2015, s. 3.

¹⁵³ Srov. LOCHMANNOVÁ, L. *Veřejná obchodní společnost, 1. část*. Soukromé právo (Wolters Kluwer). Číslo 12/2016, s. 9.

¹⁵⁴ Srov. LOCHMANNOVÁ, L. *Veřejná obchodní společnost, 2. část*. Soukromé právo (Wolters Kluwer). Číslo 1/2017, s. 20.

¹⁵⁵ Srov. VYCHOPENĚ, J. *Veřejná obchodní společnost z právního, účetního a daňového pohledu*. Daně a právo v praxi (Wolters Kluwer). Číslo 11/2014, s. 2.

4.2.5.2 Komanditní společnost

Jelikož § 125 odst. 1 ZOK svým zněním *mutatis mutandis* odpovídá § 106 odst. 1 ZOK, lze výše uvedené aplikovat též na komplementáře komanditní společnosti. Z tohoto důvodu nepovažuji za nutné o výše uvedeném pojednávat opakovaně.

4.2.6 Jmenování člena orgánu soudem

Jmenování je druhý způsob dosazení člena voleného orgánu do jeho funkce, explicitně zmíněný v § 152 odst. 2 OZ. Na rozdíl od volby, jenž je, jak již bylo uvedeno, v podstatě vzájemným smluvním konsensem mezi společnostmi na straně jedné a potenciálním členem voleného orgánu na straně druhé, jmenování soudem je naproti tomu zásahem do autonomie správy právnické osoby. V takovém případě, budou-li splněny podmínky pro vydání rozhodnutí a nabude-li rozhodnutí právní moci, je člen voleného orgánu dosazen do personálních struktur volených orgánů společnosti z podnětu osoby, která na tom má právní zájem, tedy, dalo by se říci, zvenčí. Tento zásah je ale třeba vnímat spíše pozitivně, neboť může představovat poslední pokus o oživení funkce daného orgánu. Podmínky pro takový zásah soudu jsou velmi striktní.

ZOK normuje jmenování ve vztahu ke společnosti s ručením omezeným (jednatel - § 198, dozorčí rada - § 201 odst. 4), akciové společnosti (představenstvo - § 443, dozorčí rada - § 453; statutární ředitel a správní rada – analogická aplikace stejných ustanovení podle § 456) a družstvu (§ 713).

Komparací těchto ustanovení lze dospět k závěru, že jejich obsah je stran jmenování *mutatis mutandis* shodný. S ohledem na tento dílčí závěr a s ohledem na určité shodné prvky ve struktuře orgánů kapitálových obchodních společností a družstev tak nepovažuji za nutné věnovat se každé jednotlivé právní formě a orgánu zvlášť, neboť řečené ve vztahu k jedné právní formě a jejímu orgánu lze z těchto důvodů analogicky uplatnit rovněž u ostatních právních forem (z uvedených) a jejich orgánů. Dovolím si proto níže pojednat o typově jen jednom orgánu jedné právní formy obchodní korporace, a to o představenstvu akciové společnosti.

4.2.6.1 Jmenování člena představenstva akciové společnosti

Jak již bylo uvedeno, na akciové společnosti mající dualistický systém vnitřní struktury dopadají § 443 ZOK (představenstvo) a § 453 ZOK (dozorčí rada). Na akciové společnosti s monistickým systémem struktury jsou použitelná shodná ustanovení za současné aplikace § 456 ZOK, tedy normy aplikující generální analogii ve vztahu k právní úpravě obligatorně zřizovaných orgánů společnosti s monistickým systémem vnitřní struktury. Mám za to, že v tomto případě neexistuje důvod, proč by shodná ustanovení ve vztahu ke společnosti s monistickou strukturou nebylo možno aplikovat. Vzhledem k tomu, že § 453 ZOK (představenstvo) a § 456 ZOK (dozorčí rada) obsahují *mutatis mutandis* shodnou úpravu, lze níže uvedené v plné míře aplikovat rovněž v případech ostatních orgánů.

Za výchozí tezi je třeba považovat § 443 ZOK, který stanoví několik podmínek, za jejichž kumulativního splnění je možno uvažovat o soudní ingerenci do personálního složení akciové společnosti. Těmito podmínkami jsou:

1. absence stanoveného počtu členů představenstva z důvodu smrti člena, odstoupení, odvolání nebo jiného ukončení funkce (tedy například z důvodu zániku právnické osoby bez právního nástupce či nabytí právní moci rozhodnutí, jímž se členovi představenstva ukládá trest zákazu činnosti),
2. nezvolení nového člena představenstva do 2 měsíců od zániku funkce člena předchozího,
3. neschopnost plnit zakladatelským právním jednáním či zákonem svěřené funkce z důvodu takto vzniklého personálního podstavu,
4. podání návrhu osoby, která na tom má právní zájem, na jmenování chybějícího člena (či členů) soudem.

Jak se tedy z uvedeného výčtu podává, pouhá absence jednoho či více členů představenstva a následně nezvolení členů nových nemusí být samo o sobě důvodem pro vrchnostenský zásah do složení členské základny, může-li představenstvo i bez těchto chybějících členů nadále plnit své funkce. Nemusí se přitom jednat o žádné efektivní fungování; o podobné vlastnosti zákon nehovoří.

Pokud tedy představenstvo může, byť s obtížemi, plnit svoji funkci, není důvod pro soudní ingerenci ve smyslu první a třetí podmínky dán. Podmínkou neschopnosti plnit svěřené funkce má ZOK nepochybně na mysli výkon činností podle § 435 a násl. ZOK, kam lze zařadit zejména obchodní vedení (§ 435 odst. 2 ZOK) a obecně též schopnost přijímat rozhodnutí (§ 440 odst. 1 ZOK), případně výkon jiných činností podle stanov (§ 437 ZOK).

Volbu chybějícího člena musí ve stanoveném dvouměsíčním časovém úseku provést orgán, který je k tomuto jednání oprávněn, tedy v případě akciové společnosti s dualistickou strukturou valná hromada, nebo dozorčí rada, byla-li na ní tato působnost delegována. V případě společnosti s monistickou strukturou pak valná hromada nebo správní rada. Jsou-li přitom ve stanovách akciové společnosti zakotveny zvláštní způsoby volby jako kooptace či kodeterminace¹⁵⁶, je možné uplatnit i tyto. Pokud jde o zákonem zmíněné dva měsíce, jedná se zjevně o časový úsek, v němž je třeba uplatnit právo, tedy jde o *lhůtu*.¹⁵⁷ Její konec tak připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, kdy funkce původnímu členovi představenstva zanikla (§ 605 odst. 2 OZ). Případně-li poslední den této lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty pracovní den nejbližší následující (§ 607 OZ).

Uplynutím předmětné lhůty negativní skutečnosti nenastávají automaticky *ex lege*. Jejím marným uplynutím „pouze“ A) vzniká oprávnění osobě, která na tom má právní zájem, podat návrh na jmenování chybějících členů soudem (což lze považovat za poslední pokus o záchranu orgánu, respektive společnosti) a B) není-li ani takový návrh podán, soud *může* vydat rozhodnutí, jímž společnost i bez návrhu zruší a nařídí její likvidaci (tato možnost se logicky nabízí až jako *ultima ratio* v situaci, kdy společnost nemůže z důvodu paralýzy jejího orgánu fungovat a zároveň nebyl podán návrh na doplnění členů předmětného orgánu, tudíž neexistuje ani vůle samotných dotčených osob na dalším fungování podstatného orgánu a tak není důvodu, proč podobnou společnost udržovat při životě). Dojde-li k variantě A) a soud návrhu vyhoví, pak takto jmenovaný člen bude vykonávat svoji funkci na dobu, než bude řádně zvolen chybějící člen nebo členové.

¹⁵⁶ Princip kodeterminace ve vztahu k řešené problematice nabude na významu od 1. 1. 2021, kdy vstoupí v účinnost tzv. Velká novela ZOK, viz § 448a ZOK, ve znění účinném od 1. 1. 2021.

¹⁵⁷ Srov. důvodová zpráva k OZ, s. 143.

Okruh osob, které mohou mít právní zájem^{158 159} na dosazení chybějících členů orgánu, může být poměrně široký. Je tak třeba se ptát, ve smyslu předmětného usnesení Ústavního soudu, *in concreto* jaké osoby mohou mít zájem na zajištění chodu obchodní společnosti tak, aby mohla plnit svůj účel. To, přeneseno v tomto případě na představenstvo akciové společnosti, znamená, že do skupiny aktivně legitimovaných osob budou dle mého názoru spadat samotná společnost, jejímž jménem by jednal některý člen statutárního či jiného orgánu, samotní členové představenstva, členové jiných orgánů téže společnosti, likvidátor¹⁶⁰, akcionáři a zaměstnanci společnosti. Mám za to, že aktivně legitimovaní by mohli být v některých případech i věřitelé či smluvní partneři společnosti, pokud by na obsazení orgánu měli právní zájem (například pokud by mělo být rozhodováno o uzavření smlouvy týkající se významného obchodu, o jejímž uzavření by však představenstvo z důvodu personální paralýzy nemohlo v rámci obchodního vedení rozhodnout) a stejně tak dlužníci (například pokud mělo dojít k uzavření dohody o splátkovém kalendáři majícího zcela zásadní význam pro dlužníka i dotčenou společnost, k jejímž uzavření ale ze stejného důvodu dojít nemůže).

Pokud jde o procesní stránku, jedná se o řízení ve věci statusové otázky právnické osoby ve smyslu § 2 písm. e) ZŘS, jež lze zahájit pouze na návrh. Otázka okruhu účastníků však nebyla až do vydání rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2018 uspokojivě vyjasněna, neboť na rozdíl od právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 ZOK neudává, kdo je účastníkem řízení o jmenování člena voleného orgánu. Jak Nejvyšší soud uvádí, při určení nebylo možné vycházet z § 6 odst. 2 ZŘS (navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje) když právě toto označení v zákoně absentuje. Nebylo ani možné vycházet subsidiárně z obecného § 90 OSŘ (žalobce a žalovaný), neboť jeho použití v poměrech řízení upravených zákonem o zvláštních řízeních soudních zásadně nepřijatelné. Nereflektuje totiž specifickou

¹⁵⁸ Přiměřeně srov. NOVOTNÝ, P. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada), s. 55. ISBN 978-80-247-5163-4. Dále srov. DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 676. ISBN 978-80-7478-961-8.

¹⁵⁹ Přiměřeně srov. též usnesení Ústavního soudu ze dne 09. 04.2019, sp. zn. I. ÚS 940/19, podle kterého *smyslem ustanovení § 198 odst. 3 ZOK není přenesení sporu společníků z valné hromady do řízení před soudem, ale zajištění chodu obchodní společnosti tak, aby mohla plnit svůj účel*. Toto rozhodnutí se sice vztahuje k § 198 ZOK (jednatel v s.r.o.) ovšem tuto myšlenku lze dle mého názoru z důvodu shodných znaků úpravy zakotvené v § 198 a § 443 ZOK analogicky aplikovat i na představenstvo akciové společnosti.

¹⁶⁰ Podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 149/2005, platí, že: *„I po vstupu společnosti do likvidace trvá její povinnost podle § 194 odst. 2 OBCHZ zvolit do 3 měsíců poté, co zanikla funkce člena představenstva, nového člena.“* Toto rozhodnutí hodnotím jako aplikovatelné i v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2014.

povahu účastenství v tzv. nesporném řízení, v němž strany zásadně nevystupují v kontradiktorním postavení, navíc z podstaty tohoto nesporného řízení vyplývá, že nepůjde toliko o dvě strany, jako je tomu u kontradiktorního řízení. Z tohoto důvodu bylo Nejvyšším soudem dovozeno pro tento (a jiné podobné případy) univerzální pravidlo, podle kterého: „... vztah obou odstavců ustanovení § 6 z. ř. s. je nutné považovat za vztah obecné (§ 6 odst. 1 z. ř. s.) a zvláštní (§ 6 odst. 2 z. ř. s.) úpravy, jíž se účastenství poměřuje bez ohledu na to, zda tato řízení lze zahájit toliko na návrh či i bez návrhu.“. Pokud tedy zákon vymezuje okruh účastníků, použije se § 6 odst. 2 ZOK. Pokud nikoliv, použije se § 6 odst. 1 ZOK byť zákon výslovně uvádí, že odstavec první se aplikuje na řízení zahajovaná i bez návrhu.¹⁶¹ Uvedené lze jinými slovy chápat tak, že § 6 odst. 1 ZOK se uplatní jako poslední možnost tehdy, nelze-li okruh účastníků dovodit z jiného ustanovení.

Dlužno dodat, že je-li podán další návrh na jmenování člena voleného orgánu soudem, a je-li takový návrh podán osobou odlišnou od původního navrhovatele ohledně téže společnosti a téhož skutkového stavu před pravomocným skončením řízení o původním návrhu, je nutno takové další podání považovat za přistoupení do původního řízení.¹⁶²

Pohlížeje na okruh účastníků optikou § 6 odst. 1 ZŘS, jak uvádí Nejvyšší soud, vyplývá, že účastníky řízení budou zcela jistě navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno, tedy samotná společnost. Zbývá potenciální kandidát, jenž má být jmenován. Jeho postavení však není tak krystalicky jasné, protože o jeho právech a povinnostech má být sice jednáno, ovšem práva a povinnosti člena orgánu mu vznikají až rozhodnutím soudu, jímž bude do funkce jmenován. Jinými slovy, do vydání rozhodnutí soudu o jeho jmenování mu žádná práva a povinnosti vzniknout nemohou, protože člen orgánu zatím není.

Právě touto otázkou se zbýval Vrchní soud v Praze ve svém usnesení ze dne 2. 5. 2017, podle kterého: „Osoba, kterou soud jmenuje jednatelem, se stává účastníkem řízení až ode dne rozhodnutí soudu o jejím jmenování, neboť až od tohoto okamžiku se v řízení jedná o jejích právech a povinnostech; na tom nic

¹⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1875/2018.

¹⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 02. 09. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1202/2009. Byť bylo toto usnesení vydáno za účinnosti původní právní úpravy, uvedený závěr se uplatní i v poměrech nové právní úpravy, což Nejvyšší soud sám konstatoval v usnesení ze dne 29. 11. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1875/2018.

nemění skutečnost, že ke jmenování jednatele soudem je nezbytný jeho souhlas. Při jmenování jednatele podle § 198 odst. 3 ZOK (a rovněž jmenování člena statutárního orgánu podle § 443 či § 713 ZOK) soudem jde o obdobnou situaci, jako při jmenování likvidátora soudem podle § 191 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku; i zde se likvidátor stává účastníkem řízení až rozhodnutím soudu o jeho jmenování.“¹⁶³

V této věci byli dvěma navrhovateli navrženi různí kandidáti na jmenování jednatelem. Dle přesvědčení Vrchního soudu však není důvod, aby se všichni kandidáti stali účastníky řízení za situace, kdy soud není těmito návrhy vázán.

Z výše uvedeného tak dle mého názoru vyplývá, že v řízení o jmenování člena voleného orgánu budou účastníky navrhovatel (případně i další navrhovatelé, bude-li jejich návrh považován za přistoupení k řízení), společnost a vedle nich i kandidát na funkci, avšak ten nabývá postavení účastníka řízení až od chvíle, kdy soud (nepravomocně) rozhodne o jeho jmenování.

Z dikce § 443 ZOK, zejména pak věty druhé tohoto ustanovení, dovozují, že se lze domáhat jmenování jen nezbytně nutného počtu členů představenstva tak, aby mohlo obnovit svoji činnost a vykonávat jemu svěřené úkoly. Předmětné ustanovení totiž hovoří o *chybějících členech* ve vztahu k plnění funkce představenstva, z čehož dle mého názoru vyplývá, že navrhovatel se nemůže automaticky domáhat jmenování *všech členů* představenstva.

Odměnu člena orgánu jmenovaného soudem stanovuje nařízení vlády.¹⁶⁴

Závěrem k této kapitole zbývá dodat, že nebude-li podán návrh na jmenování člena orgánu postupem podle § 443 ZOK, soud může společnost i bez návrhu zrušit a nařídit její likvidaci.

¹⁶³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 02. 05. 2017, sp. zn. 14 Cmo 241/2016. Byť jsou v tomto rozhodnutí řešeny otázky vztahující se ke společnosti s ručením omezeným, jsem toho názoru, že uvedený judikát lze analogicky aplikovat též na jiné právní formy společností, což ostatně připouští i sám Vrchní soud v Praze (viz citace).

¹⁶⁴ § 11 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích.

4.2.7 Právní nástupnictví

4.2.7.1 Kapitálové obchodní společnosti a družstva

Právní nástupnictví v podstatě znamená nahrazení původního člena členem novým, jenž se ujme funkce a vykonává ji v rámci dříve nastavených kautel. Pro právní nástupnictví ve volených orgánech kapitálových společností a družstev je typické poněkud zvláštní pojetí, kdy funkci ve voleném orgánu kapitálové obchodní společnosti a družstva není možné *ex lege* zdědit v linii fyzických osob (na rozdíl od podílu). Zato sukcese funkce člena voleného orgánu na právního nástupce právnické osoby obecně přípustná je.

Samotné právní nástupnictví pak prakticky přichází v úvahu toliko v případě vybraných přeměn obchodní společnosti nebo družstva. Přeměnou se v tomto případě rozumí fúze společnosti nebo družstva, rozdělení společnosti nebo družstva a převod jmění na společníka. Změna právní formy či přeshraniční přemístění sídla totiž není spojena se zánikem (§ 174 a násl. OZ ve spojení s § 1 odst. 2 ZPŘEM). Nastane-li některá z variant přeměn, kde sukcese funkce možná je, právní nástupce zanikající právnické osoby se stává členem voleného orgánu ode dne zápisu přeměny do veřejného rejstříku.

Jde-li o jednotlivé typy právních forem, předně akciovou společnost s dualistickým systémem vnitřní struktury, ZOK v § 445 odst. 1 výslovně připouští sukcesí funkce člena představenstva z právnické osoby na jejího právního nástupce. Tuto možnost však mohou vyloučit stanovy. Shodně je tomu i v případě dozorčí rady (§ 455 odst. 1 ZOK). U monistického systému přichází sukcese do úvahy toliko u člena správní rady (§ 455 odst. 1 a 456 odst. 2 ZOK), protože předsedou správní rady a statutárním ředitelem může být pouze osoba fyzická (§ 461 odst. 2 a § 463 odst. 2 ZOK) a tudíž je v těchto případech sukcese členství ve voleném orgánu vyloučena.

V případě společnosti s ručením omezeným pak o právním nástupnictví je možno uvažovat jak u jednatele (§ 198 odst. 2 ZOK), tak u člena dozorčí rady (§ 201 odst. 4 ve spojení s § 198 odst. 2 ZOK), nestanoví-li zakladatelské právní jednání jinak.

ZOK připouští právní nástupnictví i u družstev, a to *ex lege* u představenstva (§ 712 odst. 2 ZOK) a kontrolní komise (§ 723 odst. 2 ZOK).

Dlužno zdůraznit, že ve všech uvedených případech je právní úprava uvozena návěštím „zanikne-li právnická osoba“. Členem orgánu obchodní společnosti či družstva tedy nemusí být zase jen obchodní společnost či družstvo mající tutéž právní formu; daná ustanovení se vztahují obecně na všechny právnické osoby.

4.2.7.2 Osobní obchodní společnosti

Naproti tomu, u osobních obchodních společností je situace poněkud jiná. V jejich případě právní úprava o právním nástupnictví ve voleném orgánu logicky nehovoří, když členství v něm primárně závisí na tom, zda se právní nástupce vůbec stane nabyvatelem podílu, není-li sukcese podílu vyloučena (§ 42 odst. 1 ZOK). Dovožuji, že v případě individuálního určení členů nejvyššího orgánu, tedy kdy je aplikována dispozitivní úprava (§ 106 odst. 1 věta druhá ZOK v případě veřejné obchodní společnosti a § 125 odst. 1 věta druhá v případě komanditní společnosti), se právní nástupce členem tohoto orgánu nestává. Opačná situace (tedy právní nástupce členem orgánu bude) nastane v případě, kdy společenská smlouva nebude obsahovat odchylnou úpravu a kdy tedy všichni společníci členy statutárního orgánu budou. Tj. kdy statutárním orgánem budou všichni společníci veřejné obchodní společnosti nebo všichni komplementáři v případě komanditní společnosti.

4.2.8 Zápis člena orgánu do veřejného rejstříku

Údaje o členech orgánů obchodních společností jsou informace, jež se zapisují do veřejného rejstříku. Vedle toho jsou údaje uschovány též ve sbírce listin. Tyto údaje jsou, vzhledem k principu formální publicity, podle § 3 ZVR rejstříkovými soudy uveřejňovány způsobem umožňujícím dálkový přístup. Konkrétní povinně zveřejňované údaje pak definuje hlava III. ZVR, avšak

s některými výjimkami.¹⁶⁵ Pro stručnost si na tuto právní úpravu dovolím odkázat a pouze dodám, že ve vztahu k obchodním korporacím jsou obecně uveřejňovány údaje o datu vzniku, spisové značce, obchodní firmě, sídle, identifikačním čísle, právní formě, předmětu podnikání, údaje o zřízených orgánech a osobách, které v těchto orgánech působí, počet členů, způsob jednání orgánu, podíly, základní kapitál a ostatní údaje (zde jsou nejčastěji uváděny údaje o tom, zda se obchodní korporace podřídila ZOK jako celku, zda došlo k některé z přeměn podle ZPŘEM, či údaje o postižení podílu společníka v rámci řízení o výkonu rozhodnutí).

Jednání zvoleného (či jinak povolaného) člena voleného orgánu zavazuje právnickou osobu vůči třetím osobám, pokud tyto třetí osoby nabyly svých práv v dobré víře. To znamená, že i v obchodním rejstříku nezapsaný člen orgánu obchodní korporace může za tuto obchodní korporaci právně jednat, a to až do právní moci rozhodnutí o zamítnutí návrhu na zápis údajů.¹⁶⁶ Zamítavé rozhodnutí rejstříkový soud po nabytí právní moci zveřejní (s ohledem na § 3018 OZ) v Obchodním věstníku. Tímto způsobem se třetí osoby dozví, že původní „člen voleného orgánu“ není nadále oprávněn obchodní korporaci zastupovat. Předpoklad dobré víry tedy u třetích osob nemůže být nadále dán.¹⁶⁷

V souvislosti s úspěšným zápisem osoby nově ustavené do funkce předmětného orgánu právnické osoby do obchodního rejstříku je třeba zmínit, že vedle rozhodnutí příslušného orgánu o ustanovení osoby do funkce je dále třeba, aby spolu s návrhem na zápis skutečností do veřejného rejstříku bylo také podáno prohlášení člena orgánu v tom směru, že splňuje podmínky pro výkon funkce (ve smyslu § 46 ZOK), tedy, že splňuje podmínky provozování živnosti ve smyslu § 6 ŽZ, že u něj nenastala skutečnost, jež je překážkou provozování živnosti dle § 8 ŽZ a že u něj není dána žádná překážka výkonu funkce, tj. zejména nebylo ohledně jeho majetku nebo majetku obchodní korporace, v působí či působil v posledních 3 letech jako člen voleného orgánu vedeno insolvenční řízení nebo diskvalifikační řízení podle § 63 až § 65 ZOK. Dále musí prohlásit, že souhlasí s volbou do

¹⁶⁵ Takovou výjimkou je například rodné číslo fyzické osoby. Na tento údaj dopadá právní úprava § 6 ZVR, podle kterého zapisuje-li se rodné číslo do veřejného rejstříku, neuvádí se v opisu z veřejného rejstříku ani se neuveřejňuje. Výjimku z neuveřejňování představují listiny zakládající do sbírky listin (jinými slovy rejstříkové soudy rodná čísla na listinách zakládajících do sbírky listin nevyhledávají a neanonimizují).

¹⁶⁶ Srov. dle § 10 odst. 1 ZVR: „tím nejsou dotčena práva třetích osob nabytá v dobré víře.“

¹⁶⁷ Srov. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony, s. 28. ISBN 978-80-7400-285-4.

příslušné funkce a že tuto funkci přijímá. A dále, že souhlasí se zápisem do obchodního rejstříku do příslušné funkce.

4.3 Zánik členství ve voleném orgánu obchodní korporace

Funkce člena voleného orgánu může zaniknout různými způsoby. Jde-li o osobu fyzickou, může jí funkce zaniknout smrtí. Jde-li o osobu právnickou, příslušná funkce zaniká zánikem této osoby (výmazem z veřejného rejstříku). Dále je pak oběma variantám společný zánik funkce uplynutím doby, po kterou byla osoba do funkce dosazena, odvoláním, odstoupením, vznikem překážky zakládající nemožnost setrvat ve funkci (tj. nesplnění podmínek § 46 ZOK), zánikem obchodní korporace, v níž osoba funkci člena voleného orgánu zastává, a volbou nového člena.

4.3.1 Smrt fyzické osoby

Smrt je jedním z důvodů, pro které členství fyzické osoby ve voleném orgánu automaticky zaniká. Pakliže by se vyskytly pochybnosti o tom, zda, případně kdy, člen voleného orgánu zemřel, je třeba aplikovat § 71 a násl. OZ. Dle mého názoru může soud prohlásit člověka za mrtvého i na návrh obchodní korporace, kde tento člověk vykonává funkce člena voleného orgánu, neboť právě z důvodu této účasti bude daná obchodní korporace osobou, u které lze spatřovat zájem na takovém prohlášení.

Jak již bylo v této práci uvedeno, členství ve volených orgánech není navíc (na rozdíl od podílů zejména v kapitálových společnostech) dědičné. Obchodní korporace tak v případě smrti či prohlášením člena za nezvěstného či jeho prohlášením za mrtvého bude muset začít uvažovat o jeho nástupci (srov. např. § 198 ZOK).

4.3.2 Výmaz právnické osoby z veřejného rejstříku

Zánik právnické osoby vykonávající funkci člena voleného orgánu lze přirovnat ke smrti fyzické osoby. Zánikem se rozumí výmaz takové osoby z veřejného rejstříku (§ 185 OZ). Jedná-li se o právnickou osobu nezapisovanou do veřejného rejstříku, zaniká skončením likvidace (§ 186 OZ).

4.3.3 Uplynutí doby

Člen voleného orgánu je volen, jmenován či jinak do své funkce povolán na určitou dobu. Uplynutím této doby jeho funkce zaniká. Příslušná ustanovení ZOK jsou však dispozitivního charakteru a proto záleží na zakladatelském právním jednání a na smlouvě o výkonu funkce, jak dlouhý „mandát“ členovi voleného orgánu vymezí.¹⁶⁸ Není-li v zakladatelském právním jednání uvedeno jinak, řídí se délka funkčního období zákonnou úpravou; to platí zejména pro volené orgány akciové společnosti a družstva, neboť v řadě jiných případů, jako například u osobních společností či společnosti s ručením omezeným, dobu trvání funkce zákon *ex lege* nestanoví ani nelimituje (srov. § 439, § 448 odst. 6 ZOK, u družstev pak platí obecná limitace maximálně pětiletého funkčního období podle § 632 ZOK).

4.3.4 Odvolání

Odvolání je jedním ze základních vrchnostenských práv vůči voleným orgánům, přičemž působnost v této oblasti může být parciálně delegována na orgán jiný, připouští-li to zákon a zároveň zakladatelské právní jednání. Tak například valná hromada akciové společnosti s dualistickou strukturou může delegovat působnost v oblasti volby a odvolání představenstva na dozorčí radu; nemůže však

¹⁶⁸ Jsou-li příslušná ustanovení zakladatelského právního jednání a smlouva o výkonu funkce stran délky funkčního období v rozporu, dle mého názoru je třeba primárně vycházet z díkce zakladatelského právního jednání. Od 01. 01. 2021 bude tato problematika výslovně upravena v novelizovaném § 59 odst. 5 ZOK.

na dozorčí radu toto oprávnění delegovat generálně, tj. umožnit jí volbu a odvolání všech dalších volených orgánů, jsou-li zřízeny, včetně volby a odvolání členů samotné dozorčí rady. Jedná se o statusovou otázku.

Hlasuje-li se o odvolání člena voleného orgánu, který porušil své povinnosti a který je zároveň členem nejvyššího orgánu, pak tento společník nehlasuje; uplatní se zde systace hlasovacího práva.¹⁶⁹

Obzvláště v kapitálových společnostech nemůže být člen voleného orgánu dosazen do funkce bez možnosti odvolání. Takové ujednání zakladatelského právního jednání či smlouvy o výkonu funkce by bylo v rozporu s kogentním ustanovením zakládajícím právo nejvyššího orgánu člena voleného orgánu odvolat.

170 171

Jinak je tomu ovšem v případě statutárního orgánu osobních společností, kde některý či více statutárních orgánů mohou mít status *neodvolatelného* společníka veřejné obchodní společnosti či komplementáře komanditní společnosti (§ 106 odst. 2 ZOK ve vztahu ke společníkovi veřejné obchodní společnosti; § 119 ZOK i ve vztahu ke komplementáři komanditní společnosti). Z dikce § 106 odst. 1, odst. 2 ZOK přitom dovozují, že člen jiného než statutárního orgánu v těchto společnostech získat postavení neodvolatelného člena voleného orgánu získat nemůže. V případě „sesazení“ takového společníka z funkce člena statutárního orgánu bude nejprve nutné uplatnit postup podle § 106 odst. 2 ZOK, tedy nejprve bude nutné podat návrh k soudu s cílem zrušit neodvolatelnost a v takto zahájeném řízení tvrdit a prokázat, že daný společník porušuje své povinnosti zvláště závažným způsobem.

¹⁶⁹ Viz např. § 173 odst. 1 písm. c) ZOK. Jak uvedl Nejvyšší soud: „I v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 platí, že při posuzování způsobilosti valné hromady činit rozhodnutí se nepřihlíží k hlasům společníků, kteří nemohou vykonávat hlasovací právo, tak, že od celkového počtu hlasů, kterými společníci na valné hromadě disponují, se odečtou hlasy, s nimiž nemůže být vykonáváno hlasovací právo.“. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6.2015, sp. zn. 29 Cdo 649/2015.

¹⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2000, sp. zn. 29 Cdo 968/2000. Ačkoliv se jedná o judikát týkající se jednatele společnosti s ručením omezeným za účinnosti OBCHZ, jsem přesvědčena, že právní názor obsažený v předmětném judikátu lze analogicky aplikovat i na volené orgány akciové společnosti a družstva, a to i za účinnosti ZOK.

¹⁷¹ HURYCHOVÁ, K, TOMÁŠEK, P., ZVÁRA, M. *Obchodní korporace v judikatuře českých a zahraničních soudů*. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, s. 207 - 208. ISBN 978-80-2463-500-2.

Ve vztahu k uvedenému je třeba dodat, že v případě odvolání platí obecné pravidlo spočívající v tom, že jen ten, kdo člena voleného orgánu do funkce dosadil, jej může odvolat.

4.3.5 Odstoupení

Pro odstoupení člena voleného orgánu z funkce je výchozí normou § 59 odst. 5 ZOK. Člen obecně může ze své funkce odstoupit, nesmí tak ale učinit *v nevhodnou dobu* pro obchodní korporaci. Neurčuje-li společenská smlouva nebo smlouva o výkonu funkce jinak, oznámí odstupující člen své odstoupení orgánu, který jej zvolil, a jeho funkce končí uplynutím jednoho měsíce od doručení tohoto oznámení (tj. v den, který se svým označením shoduje se dnem, kdy se odstoupení dostalo do sféry dispozice příslušného orgánu), neschválí-li příslušný orgán obchodní korporace na žádost odstupujícího jiný okamžik zániku funkce. Je-li orgánem, který odstupujícího člena zvolil, jediný společník, skončí funkce uplynutím jednoho měsíce ode dne doručení oznámení o odstoupení z funkce jedinému společníkovi, není-li ujednáno jiný okamžik zániku funkce.

ZOK bohužel neupravuje některé otázky spojené s odstoupením. Tak například neuvádí, co se rozumí *nevhodnou dobou*, ani jak je tento časový úsek dlouhý, zda za porušení této povinnosti hrozí sankce, případně jaká, a ani, zda je právní jednání učiněné v rozporu s uvedeným imperativem jednání neplatné absolutně či relativně.

Vybrané dílčí otázky řeší nedávné usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2019. Jak Nejvyšší soud vyložil, účel právní úpravy obsažené v § 59 odst. 5 ZOK je totožný jako smysl právní úpravy obsažené v § 66 odst. 1 OBCHZ. Ve vztahu k § 66 odst. 1 OBCHZ přitom již dříve judikoval, že: „ ... *účelem je jedné straně umožnit orgánům či členům orgánů společnosti, aby mohli odstoupit z funkce bez toho, že by jim v tom společnost mohla zabránit, ať již aktivním jednáním nebo nečinností, na druhé straně pak ochránit společnost před tím, že statutární orgán nebo jeho člen ukončí funkci ze dne na den, aniž by dal společnosti přiměřený čas k tomu, aby si za něj mohla najít adekvátní náhradu; takový postup by totiž v*

*konkrétním případě mohl zcela ochromit činnost společnosti. Oba uvedené cíle jsou rovnocenné.*¹⁷²

Jako problematická se dále jeví situace, kdy by následek odstoupení v nevhodnou dobu znamenal neplatnost takového právního jednání (ať už absolutní či relativní). V případě sporu o vhodnost odstoupení, respektive o to, zda bylo odstoupení učiněno v dobu vhodnou, totiž nelze očekávat, že by člen voleného orgánu svoji funkci vykonával (a tedy, že by výkon funkce v této situaci byl pro obchodní korporaci prospěšný). V případě neplatnosti dotčeného právního jednání by tak cíle sledovaného daným ustanovením rozhodně dosaženo nebylo.

Člen voleného orgánu je dále povinen jednat ve vztahu ke společnosti s péčí řádného hospodáře; to platí i pro právní jednání, jímž člen voleného orgánu realizuje své oprávnění odstoupit z funkce. S ohledem na tyto okolnosti Nejvyšší soud v podstatě dovedl, že odstoupení v nevhodnou dobu není jednáním, na které by bylo třeba aplikovat § 580 OZ (z důvodů výše uvedených). Zároveň dovedl, že porušení povinnosti odstoupit v nevhodnou dobu je „kryto“ povinností jednat s péčí řádného hospodáře. Z těchto důvodů může porušení povinnosti člena voleného orgánu neodstoupit z funkce v nevhodnou založit jeho povinnost k nahrazení újmy, kterou obchodní korporaci svým nevhodným odstoupením způsobil; nejedná se však o právní jednání neplatné.¹⁷³

Jinými slovy, porušení povinnosti normované v § 59 odst. 5 ZOK nemůže být ze strany obchodní korporace „sankcionováno“ uložením povinnosti členovi setrvávat ve funkci. Obchodní korporace se přitom ani nemůže uložení takové povinnosti domáhat. Odstoupením v nevhodnou dobu tak odstoupivší člen podstupuje „toliko“ riziko, že bude muset obchodní korporaci nahradit újmu způsobenou odstoupením v nevhodnou dobu.

4.3.6 Vznik překážky zakládající nemožnost dalšího výkonu funkce

Členové volených orgánů musejí, jak již bylo v této práci uvedeno, splňovat určité předpoklady podle § 152 a násl. OZ a podle § 46 a násl. ZOK. Vznikne-li

¹⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 09. 2003, sp. zn. 29 Odo 181/2003.

¹⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3367/2018.

některá z překážek zakládající nemožnost dalšího výkonu funkce člena voleného orgánu v průběhu výkonu takové funkce, podle § 155 odst. 1 věty druhé jeho funkce zaniká. O zániku své funkce je člen voleného orgánu povinen informovat právnickou osobu (tj. uvedené dopadá logicky i na obchodní korporace) bez zbytečného odkladu. Takových okolností může být celá řada. Ze základních požadavků normovaných obecnou právní úpravou může jít například o omezení svéprávnosti, v případě požadavků kladených zvláštní právní úpravou pak může jít o diskvalifikační rozhodnutí či o trest zákazu činnosti, jenž byl pravomocně uložen rozsudkem v trestním řízení.

Dlužno zdůraznit, že vznikla-li taková překážka již před povoláním osoby do funkce člena voleného orgánu, hledí se na takové povolání do funkce jako by nenastalo; práva jiných osob nabytá v dobré víře tím však nejsou dotčena (§ 155 OZ).

Pokud se tedy například společníci společnosti s ručením omezeným rozhodnou zvolit do funkce jednatele osobu, již byl pravomocně uložen trest zákazu činnosti a tento dosud trvá (o čem společníci nemusí vědět), na povolání takové osoby se od počátku hledí, jako by nenastalo. Pokud však tento od počátku nezpůsobilý jednatel jednal za společnost s třetími osobami a tyto osoby byly v dobré víře, že jednatelem skutečně je, „jednatelova“ společnost je přesto z takového právního jednání zavázána; v opačném případě nikoliv (kupř. uzavřel-li od počátku nezpůsobilý jednatel za společnost smlouvu s jinou osobou o zhotovení a dodání díla, je jednatelova společnost takovou smlouvou vázána jen tehdy, nevěděl-li objednatel o tom, že jednatel je nezpůsobilý). Stejná situace nastane i tehdy, pokud stejný jednatel svoji způsobilost ztratí v průběhu výkonu funkce. I zde by byla chráněna práva třetích osob nabytá v dobré víře.

4.3.7 Zánik obchodní korporace

Funkce členů volených orgánů zanikají i tehdy, dojde-li k výmazu (§ 185 OZ) samotné obchodní korporace. Takoví členové přestávají být členy volených orgánů obchodní korporace výmazem dané obchodní korporace z veřejného rejstříku.

4.3.8 Volba nového člena

Funkce původního člena může implicitně zaniknout i bez výslovného právního jednání. Tak tomu bude zejména v situaci jmenování člena voleného orgánu soudem, neboť zde je člen jmenován toliko do doby, než bude společností zvolen chybějící člen nebo členové (srov. např. § 443, § 453 v případě akciové společnosti). V případě jejich zvolení pak soudem jmenovanému členovi funkce zaniká.

4.4 Odměňování členů volených orgánů obchodních korporací

Tuto kapitolu si s ohledem na zákonnou dikci § 59 odst. 2 a § 60 ZOK dovolím rozdělit na dvě kapitoly pojednávající o společnostech kapitálových a evropské společnosti na straně jedné a o ostatních obchodních korporacích na straně druhé (družstvo, veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, evropské zájmové hospodářské sdružení a evropská družstevní společnost). Vzhledem k dikci předmětných ustanovení a s ohledem na základní rozdělení obchodních korporací podle § 1 odst. 1, odst. 2 ZOK je totiž patrné, že zákonodárce normuje pro tyto dvě „skupiny“ jiné nároky na smlouvu o výkonu funkce.

4.4.1 Kapitálové společnosti

Elementárním právním titulem, na jehož základě lze členovi voleného orgánu poskytnout za výkon funkce v kapitálové obchodní společnosti odměnu, je *písemná* smlouva o výkonu funkce podle § 59 a násl. ZOK. Účelem této právní úpravy je donutit dotčené subjekty, aby se na odměně a na případném jiném plnění dohodly již před vznikem funkce či krátce po jejím vzniku.¹⁷⁴

Smlouva o výkonu funkce se v kapitálové společnosti sjednává písemně a schvaluje ji, včetně jejích změn, valná hromada. Toto obecné ustanovení pak může

¹⁷⁴ Srov. důvodová zpráva k ZOK, s. 25.

být v některých případech modifikováno *lex specialis* (srov. § 438 odst. 2 ZOK). Zákon zároveň nutí obě smluvní strany (zejména tedy člena voleného orgánu), aby podmínky odměňování byly nastoleny v souladu se ZOK, a to pod hrozbou sankce bezplatného výkonu funkce (§ 59 odst. 3 ZOK).¹⁷⁵ Stran obsahu smlouvy o výkonu funkce, zejména co se konkrétních složek odměn týká, je právní úprava značně dispozitivní. Požaduje pouze, aby smlouva o výkonu funkce obsahovala „narovinu“ údaje o odměňování, kterými jsou:

- a) vymezení všech složek odměn, které náleží nebo mohou náležet členovi orgánu, včetně případného věcného plnění, úhrad do systému penzijního připojištění nebo dalšího plnění,
- b) určení výše odměny nebo způsobu jejího výpočtu a její podoby,
- c) určení pravidel pro výplatu zvláštních odměn a podílu na zisku pro člena orgánu, pokud mohou být přiznány, a
- d) údaje o výhodách nebo odměnách člena orgánu spočívajících v převodu účastnických cenných papírů nebo v umožnění jejich nabytí členem orgánu a osobou jemu blízkou, má-li být odměna poskytnuta v této podobě.

Je následně na dohodě mezi právnickou osobou a členem voleného orgánu, z jakého plnění se jeho odměna bude skládat (naturální, peněžité, možnost odkupu podílu ve společnosti, aj.). Ustanovení o odměně přitom může být i kombinací právě uvedeného.

Jako „pojistku“ pro případ, kdy by sama obchodní korporace nechtěla se členem voleného orgánu uzavřít smlouvu o výkonu funkce nebo pokud by takové ujednání bylo neplatné z důvodu ležícím na straně obchodní korporace samotné, ZOK takové jednání (či opomenutí) v podstatě sankcionuje určením odměny obvyklé v daném místě a čase.

I přes, dle mého přesvědčení, poměrně exaktní formulaci týkající se požadavku zákona na písemnou formu o výkonu funkce (§ 59 odst. 2 a odst. 3 ZOK)¹⁷⁶, existovaly v právní teorii i praxi spory o to, zda členovi orgánu kapitálové

¹⁷⁵ Srov. DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 629. ISBN 978-80-7478-961-8.

¹⁷⁶ Na tomto místě samozřejmě nemíním členy odborné veřejnosti jakkoliv dehonestovat. Dle mého názoru však prostým výkladem § 59 odst. 2 ZOK a § 59 odst. 3 ZOK [srov. „*Smlouva o výkonu funkce se v kapitálové společnosti sjednává písemně a schvaluje ji, včetně jejích změn, nejvyšší*“

společnosti náleží odměna v případě, kdy smlouva o výkonu funkce nebyla sjednána v písemné formě. Část odborné veřejnosti se domnívala, že i pokud smlouva není sjednána v písemné formě, pro stanovení odměny člena orgánu se užijí obecná ustanovení o příkazu podle OZ (zejm. podle § 2438 odst. 1 OZ) a že tedy takovému členu odměna přesto náleží.¹⁷⁷ Druhá část odborné veřejnosti pak zastávala názor, že vyjma případů uvedených v § 59 odst. 4 ZOK je výkon funkce bezplatný.¹⁷⁸ Vydáním recentního usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2019 však další disputece nad touto otázkou vzaly za své. V něm totiž Nejvyšší soud konstatoval, že: „*Zákon o obchodních korporacích však přinesl změnu v řešení výše popsané situace; není-li smlouva o výkonu funkce uzavřena, neobsahuje-li uzavřená smlouva o výkonu funkce ujednání o odměňování, nevyhovuje-li požadavku na písemnou formu anebo není-li schválena valnou hromadou, popř. jiným k tomu příslušným orgánem kapitálové společnosti, je výkon funkce člena voleného orgánu bezplatný. Řečené neznamená, že by valná hromada (či jiný k tomu příslušný orgán společnosti) nemohla takovému členu přiznat nárok na odměnu v režimu § 61 odst. 1 z. o. k., nicméně dotčenému členu voleného orgánu nevzniká (automaticky) právo na odměnu obvyklou (jako tomu bylo za účinnosti obchodního zákoníku).*“¹⁷⁹

V předmětném judikátu Nejvyšší soud dále vyložil konkrétní případy, kdy může dojít k aplikaci § 59 odst. 4 ZOK. K takovým situacím může dojít například tehdy, kdy společnost nereaguje na návrh smlouvy doručený dotčeným členem voleného orgánu, nebo kdy se valná hromada, svolaná za účelem schválení smlouvy o výkonu funkce, nesejde či smlouvu (její návrh) neschválí apod. Zároveň Nejvyšší soud konstatoval, že aby bylo možno vyloučit pochybení na straně člena voleného

*orgán společnosti“ (odst. 2). „Není-li odměňování ve smlouvě o výkonu funkce sjednáno v souladu s tímto zákonem, platí, že výkon funkce je bezplatný“ (odst. 3)] nebylo možné dospět k jinému logickému závěru, než že písemná forma je jedním z požadavků ZOK vztahující se na smlouvy o výkonu funkce v kapitálových společnostech. Není-li pak písemná forma stranami dodržena, smlouva o výkonu funkce v souladu se ZOK zkrátka není. Následkem toho pak je nevyhnutelný závěr o bezplatném výkonu funkce. Tyto dva odstavce jsou přitom stran odměňování a stran požadavku na písemnou formu nepochybně *lex specialis* vůči § 59 odst. 1 ZOK, jedná-li se o kapitálové společnosti, a tedy je třeba je aplikovat před obecnými ustanoveními OZ o příkazu a tam uvedené odměně pro příkazníka.*

¹⁷⁷ ŠTENGLOVÁ, I. In: *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře, s. 152. ISBN 978-80-7400-480-3. Dlužno ale podotknout, že tento názor byl v druhém vydání publikace „usměrněn“, srov. ŠTENGLOVÁ, I. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 177. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4.

¹⁷⁸ LASÁK, J. In: *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 504. ISBN 978-80-7478-537-5.

¹⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5340/2017.

orgánu, je třeba, aby tento učinil kroky, které po něm lze spravedlivě požadovat (např. doručit společnosti návrh smlouvy o výkonu funkce obsahující i ujednání o odměně, podniknout kroky potřebné k tomu, aby valná hromada či jiný příslušný orgán) měla možnost smlouvu o výkonu funkce schválit apod.). Pokud ovšem daný člen zůstane zcela nečinný, předpoklady pro aplikaci § 59 odst. 4 ZOK pro vznik práva na odměnu obvyklou v takovém případě dány nebudou.¹⁸⁰

Jak se tedy z uvedeného podává, pokud čerstvě zvolený člen voleného orgánu obchodní korporace nebude spatřovat na straně dané obchodní korporace snahu o uzavření smlouvy o výkonu funkce, měl by jednání o uzavření smlouvy iniciovat sám. Zároveň by měl – pro vyloučení případných pochybností stran stanovení rozhodného okamžiku, od kterého mu vzniká nárok na odměnu obvyklou – návrh takové smlouvy předložit orgánu, který jej do funkce jmenoval, sám (neboť tento orgán bude zpravidla smlouvu o výkonu funkce schvalovat). To by přitom měl učinit ve lhůtě bez zbytečného odkladu. Pokud tak neučiní, může to mít za následek oddálení rozhodného okamžiku, od něhož mu soud přizná nárok na odměnu obvyklou podle § 59 odst. 4 ZOK. Zůstane-li však člen voleného orgánu zcela pasivní, riskuje v následném soudním řízení aplikaci § 59 odst. 2 ZOK, což by pro něj znamenalo, že za výkon jeho funkce mu odměna nenáleží, a to ani odměna obvyklá podle § 59 odst. 4 ZOK.

Nicméně shora uvedené se uplatní tehdy, není-li ani z okolností zřejmé, kdy by se měl příslušný orgán sejít a kdy by měl smlouvu o výkon funkce schválit. Jistě nebude představovat problém, bude-li schválení smlouvy o výkonu funkce naplánováno například měsíc po uvedení člena voleného orgánu do jeho funkce. V takovém případě by totiž byl člen voleného orgánu zřejmě byl v dobré víře, že společnost kroky směřující k uzavření předmětné smlouvy skutečně činí.

Ačkoliv je smlouva o výkonu funkce dle mého přesvědčení v praxi nejčastěji aplikovaným titulem pro poskytnutí odměny členovi voleného orgánu, je třeba dodat, že není titulem jediným.

Kromě smlouvy o výkonu funkce a zákona (zejména jde o § 59 odst. 4 ZOK) může být odměna poskytnuta i na základě jiných důvodů, a to dle vnitřního předpisu a rozhodnutí příslušného orgánu společnosti.

¹⁸⁰ Tamtéž.

Takovým vnitřním předpisem mohou být stanovy a dále odměnový, mzdový či organizační řád. Tento předpis však musí být schválen příslušným orgánem společnosti. Obecně platí, že orgán, který člena voleného orgánu do jeho funkce jmenuje, rozhoduje rovněž o jeho odměně. Takovýmto orgánem je v případě člena představenstva, jmenovaného dozorčí radou, právě dozorčí rada. V případě statutárního ředitele jmenovaného správní radou je orgánem oprávněným schvalovat předmětný vnitřní předpis správní rada. V ostatních případech rozhoduje valná hromada.¹⁸¹

Jde-li o důvod uvedený jako druhý v pořadí, rozhodnutí příslušného orgánu, i zde platí, že rozhoduje orgán, který osobu do její funkce jmenoval. Plnění poskytnuté z tohoto právního důvodu není obecně omezeno (nicméně v případě poskytnutí odměny v nepřiměřené výši může takové jednání založit například odpovědnost členů orgánu, který takovou odměnu schválil, za porušení povinnosti péče řádného hospodáře). Rozhodnutí zároveň musí být určité co do způsobu určení odměny a její výše. Není přípustné, aby příslušný orgán vydal jen obecné rozhodnutí, jenž by následně bylo doplněno o konkrétní výši odměn formou interních pravidel ve společnosti. Společnost může přiznat odměnu i tehdy, má-li být jinak výkon funkce bezplatný.¹⁸²

4.4.2 Ostatní obchodní korporace

Jak z § 59 odst. 2 ZOK vyplývá, výše uvedený požadavek v podobě písemné formy se pro ostatní obchodní korporace *neuplatní*. V těchto typech právnických osob tedy smlouva o výkonu funkce nemusí být písemná, což zcela neguje výše uvedené úvahy učiněné v tomto směru.¹⁸³ Neuplatní se zde ani obsahové požadavky podle § 60 ZOK, z čehož dovozují, že smlouva o výkonu funkce v těchto případech patrně nemusí ani obsahovat přesné určení výše odměny nebo způsobu jejího výpočtu a její podoby (§ 60 písm. b) ZOK). Dle mého názoru tedy lze připustit, že konkrétní výše odměny může být zcela ponechána na vůli orgánu, který člena

¹⁸¹ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 629. ISBN 978-80-7478-961-8.

¹⁸² Tamtéž, s. 630-631.

¹⁸³ Srov. LASÁK, J. In: *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 504. ISBN 978-80-7478-537-5.

voleného orgánu do funkce dosadil, případně může smlouva o výkonu funkce obsahovat jen obecné rozpětí odměny (což by byla situace v kapitálové společnosti zcela nepřijatelná, mající za následek bezplatný výkon funkce).

Zároveň je ale třeba akcentovat (nyní do hry vstupující) § 59 odst. 1 ZOK a s tím spojená příslušná ustanovení OZ o příkazu a odměně příkazce, a to i v případě ústních smluv o výkon funkce. Pokud by totiž smlouva o výkonu funkce byla ústní, nebyla v ní sjednána odměny, ale pokud by poskytnutí odměny za výkon takové funkce bylo obvyklé vzhledem k příkazcovu podnikání, dle mého přesvědčení v takovém případě aplikaci § 2438 odst. 1 OZ připustit již lze. To bude mít za následek, že v případech, kdy příkazce (některá z uvedených obchodní korporací) má za svůj hlavní cíl podnikání a tvorbu zisku, patrně lze příkazci odměnu poskytnout, neboť podle § 2438 odst. 1 OZ půjde v takové situaci o odměnu obvykle poskytovanou. Tuto by přitom měl příkazce poskytnout i tehdy, pokud výsledek nenastal, dodržel-li člen voleného orgánu své povinnosti (tj. zejména povinnost řádného hospodáře), viz § 2438 odst. 2 OZ.

4.4.3 Odměňování statutárního orgánu a problematika souběhu funkcí

V souvislosti s odměňováním nelze nezmínit i tzv. souběhy funkcí člena statutárního orgánu a zaměstnance. Tedy situace, kdy člen statutárního orgánu vykonává pro totožnou společnost vedle manažerské činnosti na nejvyšších úrovních i činnost jinou, jež může souviset s působností volených orgánů, zejména pak orgánu statutárního. Člen statutárního orgánu tak vystupuje vůči obchodní korporaci v dvojí roli. V takových případech může docházet k situacím, kdy má – vedle smlouvy o výkonu funkce podle obchodněprávní úpravy – uzavřenou i tzv. manažerskou smlouvu (tedy pracovní smlouvu *sui generis*). Otázkou přípustnosti takového souběhu se zabývá judikatura i odborná veřejnost.

Právní teorie obecně rozlišuje dva typy souběhů – pravý souběh a nepravý souběh. Pravý souběh funkcí znamená, že osoba vykonává v podstatě tytéž nebo velmi podobné činnosti na základě rozdílných smluv, ovšem tyto činnosti nelze pro

jejich obdobnou či téměř shodnou náplň oddělovat.¹⁸⁴ Nepravým souběhem se pak rozumí situace, kdy osoba vykonává pro obchodní korporaci *vedle* činnosti člena statutárního orgánu činnost zcela jinou, jejíž předmět se vůbec nepřekrývá s činností statutárního orgánu.¹⁸⁵

Stručně řečeno, souběh funkcí byl dlouhou dobu předmětem zájmu jak odborné literatury¹⁸⁶, tak judikatury¹⁸⁷, s leckdy vzájemně protichůdnými závěry. Problém spočíval v tom, že § 66d odst. 1 OBCHZ¹⁸⁸, který souběh funkcí a s tím související delegaci obchodního vedení na jinou osobu umožňoval (tedy vznikuvší problém tak, dá se říci, vyřešil), do ZOK již bohužel převzat nebyl. Po nabytí účinnosti ZOK se tak v souvislosti s (opětovně) absentující právní úpravou začaly objevovat problémy ne nepodobné těm, které vznikly za právní úpravy účinné do 31. 12. 2011. Tím způsobem se již jednou vyřešená obchodněprávní problematika stala znovu předmětem judikurního vývoje. Pokud jde o samotný pojem *obchodní vedení*, tj. kde konkrétně se mohly a mohou nalézat „třecí plochy“ mezi výkonem obchodního vedení a výkonem pracovní činnosti podle jiné smlouvy než smlouvy o výkonu funkce, na tomto místě si dovoluji odkázat jednak na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019 a jednak na příslušnou kapitolu této práce.¹⁸⁹

Spor byl, zdá se, definitivně rozhodnut, a to nálezem Ústavního soudu¹⁹⁰ a v návaznosti na něj vydaným rozsudkem velkého senátu občanskoprávního a

¹⁸⁴ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 09. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3066/2013. Zde bylo Nejvyšším soudem s ohledem na skutkové okolnosti případu dovozeno, že člen představenstva družstva vykonával činnosti náležící členovi (kolektivního statutárního orgánu) i na základě pracovní smlouvy. Z tohoto důvodu byla pracovní smlouva shledána neplatnou.

¹⁸⁵ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 1. 2019, sp. zn. 10 Ads 284/2017. V tomto případě se poněkud netradičně jedná o rozhodnutí učiněné v rámci správního soudnictví, avšak i zde byl jednou z otázek souběh funkcí.

¹⁸⁶ Například B. Havel se k této otázce vyjadřoval opakovaně, a to jak před rekonstrukcí, tak po ní, s tím, že souběh funkcí může být v některých případech přípustný. Pokud takový souběh zákon výslovně nezakazuje, přichází v úvahu aplikace zásady legální licence. Viz HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010. Téma (Auditorium), s. 96 ISBN 978-80-87284-11-7. Dále HAVEL, B. *Glosa o svobodě. Co se starými souběhy? A jak s novými?* Článek ze dne 27. 9. 2013. Dostupný online na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/glosa-o-svobode-co-se-starymi-soubehy-a-jak-s-novymi-92537.html>. K souběhu funkcí se pak vyjadřovali i další autoři, např. ČÁP, Z. *Lze nadále realizovat souběh funkcí člena statutárního orgánu v družstvu?* Rekonstrukce & Praxe. Číslo 7/2015, s. 55.

¹⁸⁷ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. 21 Cdo 4028/2009, rozsudek Nejvyššího soudu senátu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2379/2010, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2005, sp. zn. 26 Cdo 781/2005.

¹⁸⁸ Ustanovení § 66d OBCHZ bylo do OBCHZ zakotveno novelou provedenou zákonem č. 351/2011 Sb., účinným od 01. 01. 2012.

¹⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu - velkého senátu ze dne 11. 09. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019. Viz bod 26 a podbody 1) až 8) a judikatura tam uvedená.

¹⁹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 09. 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15.

obchodního kolegia Nejvyššího soudu.¹⁹¹ Předně je třeba zdůraznit, že zmiňované rozhodnutí Nejvyššího soudu se vztahuje ještě k právní úpravě provedené OBCHZ. Nicméně, pro další vývoj – a tím je rozuměno i současný stav – bylo pozitivní, že meritum sporu řešeného v posledně jmenovaném judikátu Nejvyššího soudu má původ v právní úpravě účinné do 31. 12. 2011, tedy v době, kdy § 66d OBCHZ ještě nebyl účinný. Podstatné jsou zejména § 66 odst. 2 OBCHZ a § 59 odst. 1 ZOK.

Pro srovnání, právní úprava uvedená v § 66 odst. 2 věta první OBCHZ, ve znění účinném do 31. 12. 2011, vypadala takto (uvádím pouze rozhodnou část ustanovení): *„Vztah mezi společností a osobou, která je statutárním orgánem nebo členem statutárního či jiného orgánu společnosti anebo společníkem při zařizování záležitostí společnosti, se řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, pokud ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo ze zákona nevyplývá jiné určení práv a povinností.“*

Právní úprava § 59 odst. 1 ZOK v nyní účinném znění vypadá takto (opět předkládám pouze rozhodnou část ustanovení): *„Práva a povinnosti mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu se řídí přiměřeně ustanoveními občanského zákoníku o příkazu, ledaže ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo z tohoto zákona plyne něco jiného.“*

Jak přitom Nejvyšší soud v bodě č. 45 předmětného rozsudku uvedl, velký senát se odchýlil od závěrů formulovaných v některých dřívějších rozhodnutích a uzavřel, že člen statutárního orgánu obchodní korporace a tato obchodní korporace se mohou odchýlit od pravidla vyjádřeného v § 66 odst. 2 větě první OBCHZ (podle kterého se jejich vztah řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě) i tak, že si pro svůj vztah ujednájí režim zákoníku práce.

Takové ujednání však z jejich vztahu (jde-li o výkon činností spadajících do působnosti statutárního orgánu) neučiní vztah pracovněprávní; i nadále půjde o vztah obchodněprávní, který se řídí obchodním zákoníkem a dále – v důsledku smluvního ujednání – těmi (v úvahu přicházejícími) ustanoveními zákoníku práce, jejichž použití nebrání kogentní právní normy upravující (především) postavení člena statutárního orgánu obchodní korporace a jeho vztah s obchodní korporací.

¹⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu - velkého senátu ze dne 11. 04. 2018, sp. zn. 31 Cdo 4831/2017.

Vzhledem k tomu, že obsah obou výše citovaných zákonných ustanovení OBCHZ a ZOK je velmi podobný, lze proto dospět k závěru, že předmětné rozhodnutí Nejvyššího soudu je aplikovatelné i na nyní účinnou právní úpravu ZOK.

V tomto se názory odborné veřejnosti shodovaly a já se k tomuto závěru kloním také.¹⁹² Staronově tedy může souběh funkce statutárního orgánu a práce vykonávané na základě tzv. manažerské smlouvy v rámci jedné obchodní korporace zřejmě existovat, a to při respektování kautel, na které upozornil Nejvyšší soud. Na daný vztah však nelze pohlížet jako na vztah čistě pracovněprávní, ale spíše jako na vztah vytvořený v rámci obchodního práva, jež v sobě může obsahovat i prvky práva pracovního.

Určitým způsobem však do výše nastíněného výkladu zasáhl znovu Ústavní soud nálezem ze dne 21. 8. 2018, sp. zn. III. ÚS 669/17, jímž rozhodoval o ústavní stížnosti podané proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2017, sp. zn. 21 Cdo 3613/2015. V dotčeném nálezu Ústavní soud Nejvyššímu soudu především vytýká, že dostatečně neodůvodnil svůj závěr, proč není možné pro danou smlouvu zvolit režim zákoníku práce (srov. zejména body č. 34 až 36 nálezu).

Nicméně je třeba dodat, že v předmětném judikátu se Ústavní soud nezabýval závěry vyplývajícími z (v mezidobí po podání ústavní stížnosti) přijatého rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2018 sp. zn. 31 Cdo 4831/2017, v němž se dovolací soud s odkazem na nález sp. zn. I. ÚS 190/15 odklonil od své dosavadní judikatury (týkající se nepřipustnosti souběhu funkcí).

Do vydání posledního jmenovaného rozhodnutí Ústavního soudu se tedy mohlo zdát, že meritum této sporné právní otázky bylo vyřešeno. Nyní se tak otevírá další prostor pro opětovný posun judikatury v otázce náhledu na tuto problematiku; další zásadní posun judikatury tak nelze *a priori* vyloučit.

¹⁹² Srov. např. JANOŠEK, V. *Tabu souběhu funkcí je ta tam ...* Článek ze dne 27. 04. 2018. Dostupný online na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/tabu-soubehu-funkci-je-ta-tam-107491.html>. PROCHÁZKA, T., ODRBINOVÁ, V. *Souběh funkcí – stručně, prakticky*. Článek ze dne 18. 05. 2018. Dostupný online na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/soubeh-funkci-strucne-prakticky-107542.html>. MARTINKA, M. *Konec sporů o souběh výkonu funkcí?* Daňová a hospodářská kartotéka. Číslo 3/2019. s. 36. ŠKUBAL, J., VEJSADA, D. *Otázka souběhu funkcí*. Práce a mzda. Číslo 9/2018. s. 11. PROKEŠ, J. *Nejvyšší soud povolil souběh funkcí. Pracovní smlouvy členů statutárních orgánů firem jsou platné*. Právní rádce. Článek ze dne 18. 05. 2018. Dostupný online na: <https://pravnicradce.ihned.cz/c1-66142080-nejvyssi-soud-povolil-soubeh-funkci>. A mnozí další.

Pokud bych měla predikovat další vývoj, jsem toho názoru, že závěry obsažené v rozsudku velkého senátu Nejvyššího soudu, sp. zn. 31 Cdo 4831/2017 obstojí, neboť Ústavní soud na tyto již svůj předběžný právní postoj vyslovil, a to v tom směru, že názorový posun Nejvyššího soudu (tj. umožnění souběhu) kvituje.¹⁹³

4.5 Povinnost výkonu funkce s péče řádného hospodáře

Péče řádného hospodáře je dle mého názoru nejpodstatnější povinnost dopadající na členy volených orgánů (byť není samozřejmě jediná). Z tohoto důvodu jsem se této povinnosti rozhodla věnovat samostatnou kapitolu.

Za nejdůležitější ji považuji z toho důvodu, že, jak již vyplývá z textace § 159 odst. 1 OZ, dopadá na všechny členy volených orgánů právnických osob, obchodní korporace nevyjímaje. Na rozdíl od jiných povinností se tedy nejedná o povinnost vztahující se toliko k výkonu funkce člena statutárního orgánu, ale o povinnost univerzální, jež je vlastní i členům orgánů kontrolních, jakož i členům orgánů jiných, rozhodne-li se je právnická osoba zřídit. Dále je třeba akcentovat její zakotvení v OZ coby obecné právní úpravě. Nevztahuje se tedy jen na členy volených orgánů obchodních korporací, ale na členy volených orgánů zásadně všech právnických osob. V této souvislosti nelze zapomínat, že neexistují jen právnické osoby soukromého práva, ale i právnické osoby veřejného práva (§ 20 OZ). Na druhé v pořadí uvedené se tato úprava podle § 20 odst. 2 OZ použije tehdy, slučuje-li se to s právní povahou těchto osob.

Ustanovení § 159 odst. 1 OZ uvádí: „*Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.*“ Povinnost péče řádného hospodáře je zde postavena na několika pomyslných pilířích, jimiž jsou *loajalita, potřebné znalosti a pečlivost*.

¹⁹³ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 21. 08. 2018, sp. zn. III. ÚS 669/17, bod č. 40 *in fine* odůvodnění.

Loajalitou se rozumí povinnost dát při rozhodování přednost zájmům společnosti před zájmy svými (myšleno z pohledu osoby zastávající funkci člena voleného orgánu) či zájmy jiných osob. Člen voleného orgánu přitom nemůže upřednostňovat ani zájmy jednotlivých členů nejvyššího orgánu, kteří jej do funkce dosadili, na úkor zájmů společnosti. Pokud by se tedy daná osoba nacházela v rozhodovací pozici, kde varianta A je výhodnější pro ni (či pro jí spřízněnou třetí osobu) a varianta B je výhodnější pro společnost, je takový člen voleného orgánu v podstatě povinen zvolit variantu B. Případ v takto krystalické formě je samozřejmě v praktickém životě spíše výjimkou nežli pravidlem, ovšem cílem tohoto příkladu bylo rámcově vymezit, kdy je třeba dát přednost zájmům společnosti. To platí v tom případě, kdy členové voleného orgánu jsou zároveň členy nejvyššího orgánu a dali si k jednání, jež je v rozporu s povinností loajality, sami pokyn.^{194 195} Tato povinnost ale není absolutní; má své limity. Buť nelze přehlížet, že člen voleného orgánu je jeho členem od okamžiku vzniku jeho funkce do jejího zániku (tedy takřkajíc 24/7), není zásadně proti povinnosti loajality, hájili člen své vlastní legitimní zájmy či zájmy jiných společností, kde vykonává určitou činnost.¹⁹⁶ Dlužno zdůraznit, že povinnost loajality v sobě zahrnuje více dílčích aspektů, mezi které patří například i povinnost mlčenlivosti o zásadních skutečnostech, které se člen voleného orgánu při výkonu funkce dozvěděl (zejména, nikoli však výlučně, o skutečnostech podle § 504 OZ).

Při rozhodování s *potřebnými znalostmi* se rozumí takový stav vědomí, kdy člen voleného orgánu při konkrétním rozhodování jedná *informovaně*, tj. *využívá rozumně dostupné (skutkové i právní) informační zdroje a na jejich základě pečlivě zváží možné výhody i nevýhody (rozpoznatelná rizika) existujících variant podnikatelského rozhodnutí. Splnění této povinnosti je ovšem nezbytné posuzovat z pohledu ex ante, tj. prizmatem skutečností, které jednateli byly či při vynaložení příslušné péče (při využití dostupných informačních zdrojů) mohly a měly být známy v okamžiku, v němž dotčená podnikatelská rozhodnutí učinil.*¹⁹⁷ Stran požadavku na potřebné znalosti je třeba zdůraznit, že povinností člena voleného orgánu není si okruh informací z relevantní oblasti „nastudovat“ a tedy tyto informace získávat

¹⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 06. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016, viz zejména bod č. 32. Dále srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 02. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 02. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2791/2016.

¹⁹⁵ Srov. § 51 ZOK.

¹⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017.

¹⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 5036/2015. Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 04. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2363/2011.

samostatně. Osoba, na níž povinnost péče řádného hospodáře dopadá, však musí být schopna rozpoznat, kdy se jedná o záležitost, které sama „rozumí“ a kterou je za pomoci svých vlastních znalostí a schopností dokáže kvalifikovaně zvážit a rozhodnout, či zda se již jedná o oblast jinou, kde je zapotřebí využít služeb jiného odborníka. Disponuje-li přitom člen voleného orgánu relevantními znalostmi, je povinen je při výkonu funkce využít.¹⁹⁸

S tímto úzce souvisí i pojem *pečlivost*. Tento pojem, dle mého přesvědčení, není právní úpravou ani judikaturou přesně definován. Jeho náplň tak bude třeba posuzovat s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti daného případu. Vymezit tento pojem paušálně lze s ohledem na jeho povahu ostatně jen velmi těžko. Lze alespoň konstatovat, že pojem *pečlivost* je nepochybně třeba vykládat v celkovém kontextu § 159 odst. 1 OZ, přinejmenším pak ve vztahu k pojmu *potřebné znalosti*. Tak například zapůjčí-li společnost s ručením omezeným, jejímž jménem jedná jednatel, větší obnos peněžních prostředků jiné fyzické osobě za určitý úrok, žádných zvláštních (odborných) znalostí k samotné realizaci takového právního jednání zapotřebí nebude. Ovšem, ukáže-li se posléze, že vydlužitel zapůjčené prostředky nevrátí, že již v době realizace právního jednání mu bylo povoleno oddlužení, že vůči němu již v té době bylo i vedeno více exekučních řízení a že taková pohledávka z povahy věci bude jen velmi těžko dobytá, jednatel dle mého názoru pečlivě nejednal, když si z dostupných zdrojů (centrální registr exekucí, insolvenční rejstřík) neověřil, zda peníze zapůjčuje osobě, u níž je reálný předpoklad, že je vrátí v souladu se smlouvou o zápůjčce.¹⁹⁹

Nejvyšší soud zároveň vymezil obsah pojmu *péče řádného hospodáře* v několika svých rozhodnutích z trestní oblasti. Z těchto lze uvést například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3.2008, podle kterého *lze pojem péče řádného hospodáře chápat tak, že řádný hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek. Taková péče tedy nepochybně zahrnuje péči o majetek akciové společnosti nejen v tom smyslu, aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl majetek*

¹⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 07. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006. Z novějších rozhodnutí viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 09. 2019, sp. zn. 27 Cdo 90/2019.

¹⁹⁹ Na druhou stranu, takové posouzení činím „s rezervou“, když jsem si vědoma, že jiný autor by pod pojem *potřebné znalosti* mohl subsumovat nejen obsah znalostí potřebných pro realizaci samotného právního jednání, ale též povědomost o celkových skutkových okolnostech daného případu, situaci dlužníka nevyjímaje.

*společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná.*²⁰⁰ Dlužno podotknout, že ne všichni autoři s touto tezí Nejvyššího soudu souhlasí.²⁰¹ Lze nicméně konstatovat, že spravuje-li osoba majetek cizí, zejména jedná-li se o statutární orgán obchodní korporace, jejímž účelem je podnikání, cílem takové správy bude nepochybně nejen uchování hodnoty majetku, ale i jeho zhodnocení, je-li taková možnost reálně dosažitelná.

Z uvedeného by se tak mohlo zdát, že povinnost péče řádného hospodáře je povinností velmi striktní, za jejíž jakékoliv porušení hrozí členovi voleného orgánu tvrdé sankce. Člen voleného orgánu by se přitom měl spoléhat, že jím vyvinutá snaha a přístup budou snad jednou posouzeny jako dostatečné. Za těchto okolností by výkon podobné funkce nebyl zrovna žádanou volbou. Právě pro tyto případy – za účelem jistého zmírnění přísnosti zákona – ZOK normuje tzv. pravidlo podnikatelského úsudku (business judgement rule), a to v § 52 odst. 1 ZOK. Podle uvedeného ustanovení platí, že: *Pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.*

Z toho vyplývá, člen voleného orgánu odpovídá pouze za korektní proces přijetí rozhodnutí, tj. za to, zda při procesu přijímání rozhodnutí byly dodrženy všechny zákonné regule (jde o rozhodnutí objektivně v zájmu společnosti, bylo přijato po řádném uvážení, s potřebnými znalosti, pečlivostí, loajalitou apod.). Nejde tedy o odpovědnost za výsledek, ale za řádný přístup – v souladu s péčí řádného hospodáře – k výkonu funkce a tomu odpovídajícímu řádnému procesu při přijímání rozhodnutí. To pak potvrzuje ve svých četných rozhodnutích i judikatura.²⁰²

Závěrem si dovoluji uvést, že byť jsem si plně vědoma toho, že o předmětu této podkapitoly lze uvést mnohem rozsáhlejší pojednání, s ohledem na rozsah této disertační práce se však nebudu na tomto místě dotčené problematice detailněji věnovat.

²⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 03. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007.

²⁰¹ HURYCHOVÁ, K., BORSÍK, D. ed. *Corporate governance: kolektivní monografie*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 90. ISBN 978-80-7478-654-9.

²⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 07. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3770/2016, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 09. 2019, sp. zn. 27 Cdo 90/2019, či rozsudek Nejvyššího soudu - velkého senátu ze dne 11. 09. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019. Byť na tomto místě uvádím spíše recentní rozhodnutí, tato myšlenka se v judikatuře promítá výrazně déle.

4.6 Právní důsledky porušení povinností člena voleného orgánu obchodní korporace

4.6.1 Povinnosti člena voleného orgánu obchodní korporace

Vedle již zmíněné povinnosti řádného hospodáře mají volené orgány obchodních korporací celou řadu dalších souvisejících povinností, jejichž porušení s sebou může přinášet důsledky závažné leckdy nejen pro osobu vykonávající funkci, ale též pro obchodní korporaci samotnou.

4.6.1.1 Obchodní vedení společnosti

Pojem obchodní vedení právní úprava používá, avšak nikde jej nedefinuje (srov. § 307 OZ, § 51 odst. 2 ZOK, § 195 ZOK, § 435 ZOK a další). Vymezení obsahu tohoto pojmu tak bylo ponecháno judikatuře, zejména pak judikatuře Nejvyššího soudu. Tento jej v několika svých rozhodnutích nejprve (k tomu viz dále) obecně vymezil v podstatě jako: „ ... *organizování a řízení podnikatelské činnosti společnosti, včetně rozhodování o jejich podnikatelských záměrech a zabezpečení řádného vedení účetnictví společnosti, nikoli však věcně vymezená organizační a řídicí činnost na určitém úseku společnosti, vykonávaná za podřízenosti jejímu generálnímu řediteli.*“²⁰³

Za pozornost v tomto směru rozhodně stojí i v této práci již uvedený rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, který obsah tohoto pojmu rozebírá blíže (jsem toho názoru, že informace zde obsažené, byť se vztahují k představenstvu akciové společnosti, je možno aplikovat analogicky i na obchodní vedení ostatních obchodních korporací). Dle zmiňovaného rozsudku do obchodního vedení konkrétně spadá zejména rozhodování:

²⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 05. 04. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2310/2015. Toto rozhodnutí vychází z dřívější judikatury, např. z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 08. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003.

- o *provozních záležitostech společnosti (zásobování),*
- *zda a jaký majetek společnost nabude, či naopak převede na třetí osobu,*
- *zda (a jak) společnost bude vymáhat pohledávky za svými dlužníky, zda společnost uhradí svůj závazek,*
- *o přemístění provozovny společnosti do nových prostor,*
- *o řízení zaměstnanců,*
- *jakým způsobem bude financován provoz společnosti,*
- *zda společnost jako investor uzavře smlouvu o spolupráci na realizaci projektu a zda za tímto účelem poskytne dodavateli půjčku (úvěr).²⁰⁴*

Předmětný rozsudek ale není podstatný jen z toho důvodu, že by v něm byl relativně přehledně uveden obsáhlý výčet činností, jež lze považovat za výkon obchodního vedení. Podstatný je dále i z toho důvodu, že se v něm Nejvyšší soud odchýlil od svého dříve formulovaného právního názoru stran obchodního vedení, vyjádřeného v předchozích rozhodnutích (z jednoho z nich vychází i citace v úvodu této kapitoly).²⁰⁵ Zde se tak navracím na počátek této kapitoly a tam uvedené citaci týkající se obchodního vedení. Nejvyšší soud totiž „nově“ konstatoval, že: „ ... *obchodním vedením společnosti je organizování a řízení běžné podnikatelské činnosti společnosti, zejména rozhodování o provozu podniku (závodu) společnosti a s tím souvisejících vnitřních záležitostech společnosti, a to bez ohledu na to, zda je vykonává samo představenstvo společnosti či samostatně představenstvem pověřený člen představenstva anebo třetí osoba.*“

Odklon má svůj původ v zákazu udělovat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení; člen představenstva tudíž (z povahy věci) nemůže podléhat vedoucímu zaměstnanci, který není členem představenstva. Z tohoto důvodu člen představenstva nemůže být vázán pokyny vedoucího zaměstnance.²⁰⁶

Obdobně pojem obchodní vedení pojímá i odborná literatura, když jej definuje jako: „ ... *běžnou správu obchodního závodu, tedy rozhodování o každodenním provozu obchodního závodu (day-to-day business). Rozsah obchodního vedení se kryje s krátkodobými plány společnosti. Součástí obchodního*

²⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu - velkého senátu ze dne 11. 09. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019. Konkrétně viz bod č. 26 a podbody č. 1) až 8) a judikaturu tam uvedenou.

²⁰⁵ Konkrétně se jimi rozumí rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 05. 04. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2310/2015, a rozsudek Nejvyššího soudu senátu ze dne 24. 02. 2015, sp. zn. 21 Cdo 496/2014.

²⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu - velkého senátu ze dne 11. 09. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019.

vedení nejsou dlouhodobé plány, zásadní změny v podnikání společnosti a v jejím směřování.“²⁰⁷

Toto právo, a do jisté míry i povinnost, náleží do výsadní působnosti statutárního orgánu. Omezení této působnosti, respektive její atrakce nejvyšším orgánem, je v současné době poměrně hojně diskutovanou otázkou, na níž má řada autorů různé názory.²⁰⁸ Osobně mám za to, že k jakémukoli zásahu do obchodního vedení je nutné přistupovat spíše restriktivně a že zasahovat do obchodního vedení je přípustné pouze v zákonem vymezených případech (srov. § 51 odst. 2, § 56 ZOK).

4.6.1.2 Povinnost podat dlužnický insolvenční návrh

Povinnost podat dlužnický insolvenční návrh vyplývá z § 98 odst. 1 INSZ, s následky normovanými § 99 INSZ. Podnikatelský subjekt je tak povinen podat na sebe insolvenční návrh při zjištění jakékoliv formy úpadku²⁰⁹, tj. při úpadku²¹⁰, předlužení²¹¹ a hrozícím úpadku²¹².

Povinnost podat insolvenční návrh mají podle § 98 odst. 2 INSZ *zákonní zástupci dlužníka a jeho statutární orgán a likvidátor dlužníka, který je právnickou osobou v likvidaci*. Zákonným zástupcem má zákon nepochybně na mysli osoby, které jsou oprávněny za dlužníka jednat, tj. v případě obchodních korporací půjde o statutární orgány.

Nesplní-li tyto osoby předmětnou povinnost včas či nesplní-li ji vůbec, pak odpovídají (přímo) věřiteli za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobí porušením této povinnosti, přičemž škoda se vypočte jako rozdíl mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel (§ 99 INSZ).

²⁰⁷ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 348. ISBN 978-80-7478-735-5.

²⁰⁸ HAVEL, B. *Chiméra neproniknutelnosti obchodního vedení ve společnosti s ručením omezeným (?)* Obchodněprávní revue, č. 6/2019, s. 151. B. Havel současně ve svém článku řadu názorů různých autorů uvádí.

²⁰⁹ KOZÁK, J. *Insolvenční zákon a předpisy související: komentář*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 282. ISBN 978-80-7552-135-4.

²¹⁰ Viz § 3 odst. 1, odst. 2 INSZ.

²¹¹ Viz § 3 odst. 4 INSZ.

²¹² Viz § 3 odst. 5 INSZ.

4.6.1.3 Zákaz konkurence

Zákaz konkurence je normován jak v právní úpravě obecné (§ 432 OZ), tak i v zvláštní úpravě věnující se obchodním korporacím. Ke každé právní formě obchodních korporací upravených v ZOK je tento zákaz upraven zvlášť a s určitými odchylkami (§ 109 pro společníky veřejné obchodní společnosti a podle § 119 analogicky též pro společníky komanditní společnosti; § 199 pro jednatele a společníky společnosti s ručením omezeným; § 441 pro členy představenstva a § 451 pro dozorčí radu akciové společnosti, přičemž pro statutárního ředitele a správní radu se použije stejná úprava podle § 456; § 710 pro m členy představenstva a § 722 členy kontrolní komise družstva).

Souhrnně lze konstatovat, že jde o určité omezení spočívající v omezení výkonu činností, které jsou svou povahou stejného či obdobného charakteru jako činnosti vykonávané obchodní korporací, v níž daná osoba zastává funkci člena zákonem vymezených orgánů; toto omezení se přitom může vztahovat i na výkon funkcí v obchodních korporacích s obdobným předmětem činnosti. Zejména jde o omezení výkonu typově shodné podnikatelské činnosti, o omezení zprostředkování některých obchodů, o omezení účasti ve statutárních či jiných orgánech jiné obchodní korporace s obdobným předmětem podnikání, o omezení účasti na podnikání jiné obchodní korporace jako společníka s neomezeným ručením nebo jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo obdobným předmětem činnosti.

4.6.1.4 Další povinnosti

Kromě výše uvedených má člen voleného orgánu obchodní korporace i jiné obecné povinnosti, jako je například zajištění řádného vedení účetnictví, dodržování pravidel o střetu zájmů, plnění daňových povinností vůči státu za obchodní korporaci, vyřizování záležitostí týkajících se obchodního rejstříku, zajištění vypracování účetních závěrek, svolávání nejvyššího orgánu obchodní korporace, dohled na řádným výkonem činnosti jiných orgánů (to platí zejména pro orgány kontrolní povahy) aj.

Určení, kdo bude tyto povinnosti plnit, záleží do jisté míry na zakladatelském právním jednání.

4.6.2 Právní důsledky

Právních důsledků spojených s porušením povinností člena voleného orgánu obchodní korporace je celá řada, přičemž tyto důsledky se mohou projevit v různých právních oblastech, a to v závislosti na konkrétní porušené povinnosti a v závislosti na intenzitě takového porušení. Pro porušení některé povinnosti tak může být rozhodná právní úprava práva OZ či ZOK, zatímco porušení povinností jiných, a to obzvláště jde-li o porušení vyšší intenzity, může zasahovat až do oblasti práva veřejného. Následující subkapitoly jsou rozděleny právě podle těchto vybraných oblastí. Tato kapitola tak představuje nastínění v úvahu přicházejících právních důsledků při obecném porušení povinností člena voleného orgánu obchodní korporace. Jejím cílem tedy není detailní pojednání o každé jednotlivé alternativě, ale spíše jen zdůraznění – z obecného hlediska – té skutečnosti, že porušení povinností člena voleného orgánu obchodní korporace nemusí být sankcionováno pouze v rovině obchodního práva, respektive ZOK, ale může být sankcionováno i za užití jiných právních předpisů. Přitom ze zaviněného porušení povinností člena voleného orgánu nemusí vyplývat důsledky jen pro tohoto člena, ale též pro samotnou obchodní korporaci.

Předně je třeba rozlišovat odpovědnost soukromoprávní a veřejnoprávní. V rovině soukromoprávní je pak třeba dále rozlišovat, zda jde o odpovědnost za výkon funkce člena voleného orgánu či zda jde o (osobní) obecnou odpovědnost.

Jde-li odpovědnost obecnou (osobní) za způsobenou majetkovou škodu či nemajetkovou újmu (tj. o odpovědnost nesouvisející s výkonem funkce), zde se žádná zvláštní pravidla (vedle základních předpokladů odpovědnosti za škodu) neuplatní. Tedy sama okolnost, že se jedná o člena voleného orgánu, v tomto případě nehraje roli. Jde-li o odpovědnost za výkon funkce, zde „do hry“ vstupují další proměnné v podobě celé řady povinností, jejichž dodržení je třeba zkoumat.

Při úvahách o právních důsledcích porušení povinností člena voleného orgánu je třeba vycházet i z té okolnosti, že vztah mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu je zásadně založen na smluvním konsenzu obou stran, pokud však tento vztah na smluvním konsenzu založen není, osobní odpovědnost člena voleného orgánu toto samo o sobě nelimituje (například u dosazení člena do funkce

ex lege v případech osobních společností nelze přímo o smluvním konsenzu hovořit, byť v těchto případech zákon připouští dispozitivní úpravu). Na důsledky způsobené členem voleného orgánu přitom nelze pohlížet, jako v případě zaměstnanců, optikou zákoníku práce (neboť v rámci kontraktačních vztahů lze na volené členy volených orgánů použít jen ta ustanovení zákoníku práce, jejichž povaha to připouští).²¹³

Jde-li pak o odpovědnost veřejnoprávní, ani zde se v obecné rovině žádná zvláštní pravidla neuplatní. Lze však uvažovat o naplnění zvláštních skutkových podstat trestných činů či přestupků souvisejících s výkonem funkce člena voleného orgánu. Tedy o naplnění skutkových podstat, kde je vyžadována zvláštní odbornost. Dlužno zdůraznit, že v některých případech může být z odpovědnosti samotného voleného orgánu dovozena i veřejnoprávní odpovědnost obchodní korporace samotné, neboť veřejnoprávní předpisy konstituují koncept *přičitatelnosti* jednání (k tomu viz níže).

Pokud jde o vztah mezi odpovědností člena voleného orgánu a zánikem jeho funkce, je třeba zmínit, že zánikem funkce není dotčena jeho odpovědnost vyplývající z doposud realizovaných právních jednání či opominutí.

4.6.2.1 Důsledky normované obecnou úpravou (OZ)

OZ normuje širokou škálu v úvahu připadajících důsledků za porušení té které povinnosti člena voleného orgánu. Dle mého názoru je třeba, s ohledem na povahu dané činnosti (tj. smluvní, k tomu viz níže), akcentovat alespoň příslušná ustanovení o náhradě škody a nemajetkové újmy (§ 2894 a násl.), dále ustanovení o nekalé soutěži (§ 2972 a násl.) a v neposlední řadě pak i ustanovení o závazcích vzniklých z jiných právních důvodů (§ 2991 a násl.).

Dále je třeba zmínit i důsledky porušení péče řádného hospodáře. OZ předně normuje vyvratitelnou domněnku v § 159 odst. 1 věta druhá OZ („*má se za to*“). Zjistí-li člen voleného orgánu, že výkon funkce je nad jeho síly, přičemž již takové zjištění je samo součástí péče řádného hospodáře²¹⁴, je povinen z této okolnosti

²¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu - velkého senátu ze dne 11. 04. 2018, sp. zn. 31 Cdo 4831/2017.

²¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 1999, sp. zn. 29 Cdo 1162/99, a na něj navazující rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008.

vyvodit tomu odpovídající důsledky (např. informovat o této skutečnosti nejvyšší orgán, odstoupit, nepoškodí-li tím samotnou právnickou osobu, aj.). *Domněnku nedbalosti nicméně nelze vykládat jako domněnku zavinění, ale jako vyvratitelnou domněnku toho, že dotýčný člen voleného orgánu nejednal s péčí řádného hospodáře.*²¹⁵

Při úvahách o důsledcích spojených s porušením péče řádného hospodáře je pak třeba vycházet primárně z § 2913 OZ. Porušení péče řádného hospodáře osobně vnímám jako porušení smluvní povinnosti s možností liberace podle § 2913 odst. 2 OZ. Přitom jde-li o člena voleného orgánu obchodní korporace, v řízení před soudem se uplatní i obrácené důkazní břemeno, ledaže soud rozhodne, že to po daném členovi nelze spravedlivě požadovat (§ 52 odst. 2 ZOK).²¹⁶

Vedle náhrady újmy vzniklé porušením smluvní povinnosti přichází v úvahu i ručení podle § 159 odst. 3 OZ a povinnost k náhradě reflexní újmy podle § 213 OZ.²¹⁷

Zmiňované důsledky nenastávají automaticky. Právě ve věci péče řádného hospodáře je nutno se zabývat tím, zda člen voleného orgánu porušil nějakou svoji povinnost a zda byly při jednání dodrženy všechny zákonné regule. Jak již bylo řečeno, členové volených orgánů odpovídají za řádný výkon funkce, nikoliv za výsledek. Jedná-li takový člen s péčí řádného hospodáře, není povinen hradit škodu, i pokud by společnosti vznikla na základě jeho jednání (viz judikatura zmíněná v předchozí kapitole). Za příklad může sloužit následující skutkový stav: Jednatel společnosti s ručením omezeným při zalévání květin omylem strčí do hliněného květináče, ten spadne a rozbije přední sklo přistaveného automobilu ve vlastnictví oné společnosti. V takovém případě jde o obecnou odpovědnost za způsobenou škodu a na jednatele se aplikují stejná pravidla, jako na každou jinou osobu.

²¹⁵ LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře, s. 818 - 819. ISBN 978-80-7400-529-9. Jiní autoři se domnívají, že se však jedná i o presumpci nedbalostního zavinění, srov. SVEJKOVSKÝ, J. *Právníké osoby v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 118-418]*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře, s. 94 - 98. ISBN 978-80-7400-445-2.

²¹⁶ LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře, s. 819 - 820. ISBN 978-80-7400-529-9. S tímto pojetím souhlasím, když dle mého názoru je při úvaze, zda se jedná o porušení povinností zákonné či smluvní, nutné vycházet primárně z té okolnosti, že vznik funkce člena voleného orgánu je vázán na oboustranný souhlas (a to i ve zvláštních případech, jako je jmenování soudem). Členství ve voleném orgánu tedy vzniká na základě smluvního konsenzu.

²¹⁷ LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře, s. 819 - 820. ISBN 978-80-7400-529-9.

Jde-li však o soukromoprávní odpovědnost spojenou s výkonem funkce člena voleného orgánu, zde je již třeba zkoumat i další relevantní okolnosti. Pro názornost, skutkový základ je tento: Jednatel společnosti s ručením omezeným se rozhodne uzavřít s jinou obchodní společností smlouvu o dodání IT techniky, jejímž předmětem bude dodání zcela nového a výkonného IT vybavení za vysokou cenu, to vše s cílem ucházet se o lukrativní veřejnou zakázku, pro jejíž realizaci je takové vybavení nezbytné. Zakázku však společnost nakonec nezíská a IT vybavení pro svou běžnou činnost nepotřebuje. Oproti případu s květináčem, kde je skutkový i právní základ poměrně jasný, v případě s IT vybavením „do hry“ vstupují i další okolnosti. Byť společnost v konečném důsledku vynaložila náklady „zbytečně“, bude třeba dále zjišťovat, zda si jednatel opatřil veškeré nutné informace, zda porušil nějakou svoji povinnost, zda jednal v obhajitelném zájmu společnosti, zda bylo riziko úměrné předpokládanému cíli, zda nebyl porušen zákaz konkurence a tak dále. Přitom situaci je třeba posuzovat *ex ante*, tedy optikou tehdejšího stavu, a s ohledem na rozhodné okolnosti. Může nakonec vyjít najevo, že jednatel jednal informovaně a v obhajitelném zájmu dané společnosti, přičemž žádnou povinnost neporušil. V takovém případě, byť společnost v konečném důsledku získala nepotřebné a drahé vybavení, jednalo se o přiměřené podnikatelské riziko a jednateli tudíž žádný reálný postih nehrozí.

4.6.2.2 Důsledky normované obchodněprávní úpravou (ZOK)

Jedním z možných důsledků porušení povinností člena voleného orgánu může být diskvalifikace člena *statutárního orgánu* na základě rozhodnutí insolvenčního soudu. Podmínky pro takový postup vymezuje § 63 až § 65 ZOK. O diskvalifikačním rozhodnutí a podmínkách pro jeho vydání již bylo v této práci pojednáno a nepovažuji tak za nutné toto blíže zmiňovat.

Dalším důsledkem může být vydání prospěchu na základě výzvy insolvenčního správce. Podle § 62 ZOK platí, že bylo-li v insolvenčním řízení zahájeném na návrh jiné osoby než dlužníka podle jiného právního předpisu soudem rozhodnuto, že obchodní korporace je v úpadku, vydají členové jejich orgánů, vyzve-li je k tomu insolvenční správce, prospěch získaný ze smlouvy o výkonu funkce, jakož i případný jiný prospěch, který od obchodní korporace

obdrželi, a to za období 2 let zpět před právní mocí rozhodnutí o úpadku, pokud věděli nebo měli a mohli vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku podle jiného právního předpisu, a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinili za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokladatelné. Ke vzniku tohoto nároku tedy musí být kumulativně splněno několik podmínek, a to:

- jedná se o insolvenční řízení zahájené na základě věřitelského insolvenčního návrhu²¹⁸,
- soudem bylo rozhodnuto o úpadku,
- insolvenční správce učinil výzvu k vydání prospěchu získaného na základě smlouvy o výkonu funkce (nebo jiného prospěchu) a zároveň stanovil období, za které mají členové orgánů povinnost vydat prospěch,
- určitý stupeň vědomosti člena orgánu o úpadku²¹⁹ či hrozícím úpadku²²⁰ obchodní korporace,
- došlo k jednání, které je v rozporu s péčí řádného hospodáře na straně člena orgánu,
- člen orgánu neučinil vše potřebné a rozumně předpokladatelné jednání směřující k odvrácení závadného stavu.

V úvahu připadá i ručení členů *statutárního orgánu* při úpadku obchodní korporace, tzv. „sankční ručení“. Podle § 68 ZOK soud může na návrh insolvenčního správce nebo věřitele obchodní korporace rozhodnout, že člen nebo bývalý člen jejího statutárního orgánu ručí za splnění jejích povinností, jestliže bylo rozhodnuto, že obchodní korporace je v úpadku, a člen nebo bývalý člen statutárního orgánu obchodní korporace věděli nebo měli a mohli vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku podle jiného právního předpisu, a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinili za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokladatelné. Podmínky pro vydání rozhodnutí, jímž bude členovi voleného orgánu uložena povinnost ručit za splnění závazků obchodní korporace, jsou tak velmi podobné vydání prospěchu. Konkrétně jde o tyto podmínky:

- návrh insolvenčního správce nebo věřitele,
- soudem bylo rozhodnuto o úpadku,

²¹⁸ Viz § 97 odst. 1, § 103 a násl. INSZ.

²¹⁹ Viz § 3 INSZ.

²²⁰ Viz § 3 odst. 5 INSZ.

- určitý stupeň vědomosti člena statutárního orgánu o úpadku či hrozícím úpadku obchodní korporace,
- došlo k jednání, které je v rozporu s péčí řádného hospodáře na straně člena statutárního orgánu,
- člen statutárního orgánu neučinil vše potřebné a rozumně předpokladatelné jednání směřující k odvrácení závadného stavu.

Dlužno dodat, že toto ustanovení „... věřiteli poskytuje širší ochranu než § 159 odst. 3 OZ v tom směru, že ručení dle § 68 ZOK není omezeno výší škody, kterou je dotčený člen obchodní korporaci povinen nahradit.“²²¹

Dalším důsledkem může být prosté odvolání člena voleného orgánu nejvyšším orgánem (či orgánu, na který byla tato působnost delegována, např. dozorčí rada v akciové společnosti s dualistickou strukturou). K tomuto kroku oprávněný orgán přistoupí patrně zejména v těch (méně závažných) situacích, kdy člen voleného orgánu sice porušil obecně své povinnosti (nebo je porušit mohl, ale k porušení nedošlo v důsledku zásahu jiné osoby), avšak intenzita takového porušení nebyla natolik značná, aby byl založen některý z možných nároků společnosti (či jiných osob) vůči danému členovi voleného orgánu. Tato možnost přichází jistě v úvahu i v těch situacích, kdy nejvyšší či kontrolní orgán dotčené právnické osoby nabude dojmu, že dosazený člen voleného orgánu nevykonává svoji činnost odpovídajícím způsobem.

4.6.2.3 Důsledky v oblasti trestněprávní

Fyzické i právnické osoby vykonávající funkce členů volených orgánů společnosti samozřejmě za své jednání neodpovídají jen v rovině občanského či obchodního práva, ale též práva trestního. Porušení povinností tak může, jsou-li naplněny obligatorní znaky skutkové podstaty některého trestného činu, mít důsledky i v právu trestním. Jak ostatně občanský zákoník stanoví hned v úvodu, uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného.²²² Odpovědnost jednotlivých osob tak může být dovozena v obou těchto rovinách.

²²¹ ALEXANDER, J. In: *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 581. ISBN 978-80-7478-537-5.

²²² Ustanovení § 1 odst. 1 OZ.

S ohledem na povahu činnosti člena volného orgánu připadá v souvislosti s touto činností spáchání celé řady trestných činů, a to v závislosti a konkrétních skutkových okolnostech. Na tomto místě si proto dovoluji toliko souhrnně odkázat zejména na trestné činy obsažené v hlavě páté trestního zákoníku (trestné činy proti majetku) a hlavy šesté trestního zákoníku (trestné činy hospodářské), které s činností člena volného orgánu obchodní korporace dle mého přesvědčení nejvíce souvisí.

Dlužno zdůraznit, že v současném pojetí trestní odpovědnosti může být za jednání svých členů odpovědná i sama právnická osoba, a to podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob.²²³ Do nabytí účinnosti tohoto zákona odpovědnost za spáchání trestného činu nemohla být u právnické osoby dovozena.²²⁴ Právnická osoba je subjektem práva, je nadána odpovědností v právních vztazích a rovněž může mít v mezích právního řádu práva a povinnosti a dále je způsobilá – prostřednictvím zúčastněných osob²²⁵ – nabývat práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat). Právě na tomto principu je založen i zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Tedy, sama právnická osoba trestný čin nespáchá. Některý z trestných činů uvedených v § 7 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob²²⁶ se právnické osobě ale *přičítá* za splnění podmínek podle § 8 odst. 2 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob.²²⁷ To přitom nevylučuje souběžnou odpovědnost právnické osoby a členů jejích orgánů.²²⁸

Definici toho, co je trestný čin spáchaný právnickou osobou, a za jakých okolností jí lze spáchání trestného činu osobou fyzickou přičítat, obsahuje § 8 odst. 1 TOPO. Tento čin přitom musí být přičitatelný právnické osobě v souladu s § 8

²²³ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

²²⁴ KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), s. 189. ISBN 978-80-7380-442-8.

²²⁵ Ustanovení § 151 OZ.

²²⁶ Množina trestných činů byla v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob do 30. 11. 2016 pojmána jako pozitivní taxativní výčet, tj. odpovědnost právnické osoby mohla být dovozena toliko za § 7 uváděné trestné činy. Posléze ovšem zákonodárce od tohoto pojetí upustil. Od 1. 12. 2016 zákon zvolil řešení opačné v podobě vymezení trestných činů, jejichž spáchání se právnická osoba naopak dopustit nemůže, s tím, že odpovědnost právnické osoby přichází v úvahu u všech ostatních trestných činů, tj. těch, které ve svém výčtu § 7 neobsahuje.

²²⁷ KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), s. 190. ISBN 978-80-7380-442-8.

²²⁸ Ustanovení § 9 odst. 3 zákona o odpovědnosti právnických osob.

odst. 2, 3 nebo 4 právě citovaného zákona, přičemž je připuštěna možnost liberace podle odstavce 5.

V nyní účinné právní úpravě je pojetí vůle právnické osoby podle občanskoprávní (respektive obchodněprávní) úpravy na straně jedné a právní úpravy podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob na straně druhé sjednoceno (příklon k teorii fikce). Jinak tomu ovšem bylo v době účinnosti SOZ a OBCHZ, kdy oba tyto předpisy byly založeny na organické teorii, zatímco zákon o trestní odpovědnosti právnických osob, účinný od 1. 1. 2012, již tehdy pracoval s teorií fikce.

Na druhou stranu současné provázání OZ a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob má i své kritiky, podle kterých nemá-li právnická osoba svoji vůli, nemůže ji projevovat a tudíž ani spáchat trestný čin. Proto nemůže současná konstrukce trestní odpovědnosti provedená textací § 8 odst. 1 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob obstát.²²⁹ Osobně v tomto však, vzhledem k již konstituované konstrukci přičitatelnosti právního jednání právnické osobě, diskrepance nespátřují.

4.6.2.4 Důsledky v oblasti správněprávní

Osoby mající postavení člena voleného orgánu obchodní korporace jsou za spáchané přestupky odpovědné jako každé jiné osoby. Zde tedy žádné zvláštní odklony od úpravy správního trestání „běžných“ osob neexistují.

Jednání členů volených orgánů nicméně, stejně jako v oblasti trestněprávní, může být za určitých okolností i zde přičítáno právnické osobě. Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, normuje přičitatelnost jednání v § 20 odst. 1, a to obdobně jako úprava trestněprávní. I zde, aby jednání (nejen) člena voleného orgánu mohlo být právnické osobě přičitatelné, musí být takové jednání spácháno při činnosti právnické osoby, v přímé souvislosti s činností právnické osoby nebo ku prospěchu právnické osoby nebo v jejím zájmu. Osoby, jejichž

²²⁹ BERAN, K. *Trestní odpovědnost právnických osob z pohledu nového občanského zákoníku*. Trestněprávní revue. Číslo 7 – 8 / 2014, s. 179.

jednání je přičitatelné právnické osobě, jsou uvedeny v § 20 odst. 2 výše uvedeného zákona.

Ke konceptu přičitatelnosti se vyjádřil Nejvyšší správní soud v jednom ze svých relativně nedávných rozhodnutí, když textaci zákona vyložil tím způsobem, že: „*Pro posouzení, zda je právnická osoba odpovědná za spáchání správního deliktu v souvislosti s jednáním jejího zaměstnance (případně člena nebo statutárního orgánu), je podstatné, zda k porušení právních povinností došlo v souvislosti s místní, časovou a věcnou vazbou k činnosti právnické osoby, tedy zda při činnosti, jíž byl způsoben protiprávní stav, zaměstnanec sledoval zejména z objektivního i subjektivního hlediska plnění svých pracovních úkolů. Pokud tomu tak nebylo, právnická osoba není za excesivní jednání svého zaměstnance odpovědná.*“²³⁰

Stejně jako v případě trestního práva je pak zákonem normována i souběžná odpovědnost za přestupky, a to v § 20 odst. 7 dotčeného právního předpisu. I v případě přestupků je dále připuštěna možnost liberace, jsou-li naplněny podmínky stanovené v § 21 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.

4.7 Změny v právní úpravě

4.7.1 Vybrané otázky tzv. Velké novely ZOK

ZOK nabyl účinnosti dne 01. 01. 2014. Od této doby byl novelizován toliko jednou, a to zákonem č. 458/2016 Sb., účinným od 14. 01. 2017, jenž opětovně zavedl obligatorní kodeterminaci členů kontrolního orgánu některých akciových společností. Jediná novela, navíc nikoliv obsáhlá, za více než 6 let účinnosti zákona je na české poměry, kde výjimkou toho času nebyla ani novelizace zákona ještě před nabytím jeho účinnosti, dle mého názoru poměrně „dobrý výkon“ zákonodárce. V souvislosti se vznikem některých výkladových obtíží spojených

²³⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 03. 10. 2017, sp. zn. 9 As 213/2016.

s místy zcela novou právní úpravou však bylo očekávatelné, že i zde zákonodárce časem přikročí k novelizaci.

Onou očekávanou novelizací mám na mysli tu provedenou zákonem č. 33/2020 schváleným dne 21. 01. 2020 a účinným od 01. 01.2021 (s výjimkou části osmé týkající se ZPŘEM, která nabývá účinnosti dnem 01. 07. 2021), kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony.

Zákonu č. 33/2020 Sb. se velmi často přezdívá „Velká novela ZOK“, ačkoliv paralelně se ZOK novelizuje i řadu dalších předpisů (jako Velkou novelu ZOK lze tedy přesněji označit toliko část první zákona č. 33/2020 Sb.). Tento název budu v zájmu zachování jednotnosti názvosloví používat též v této práci. Velká novela ZOK přináší do práva obchodních korporací řadu zásadních novinek. Pro úplnost zbývá dodat, že veškerá ustanovení dotčených právních předpisů v této subkapitole uvedená jsou ve znění účinném od 01. 01.2021, nebude-li stanoveno jinak.²³¹

4.7.1.1 Nový způsob fungování akciové společnosti s monistickou strukturou – tentokrát bude monistická struktura opravdu monistická

Dosavadní způsob fungování akciové společnosti s monistickou strukturou byl předmětem mnoha odborných disputací. Otázky vyvolávala nejen tak základní věc, jakou je rozdělení rolí ve věci obchodního vedení²³², ale i důvod, proč se zákonodárce rozhodl na základě převzetí institutů z různých právních řádů

²³¹ Na téma změn zaváděných Velkou novelou již začaly vznikat i první odborné články, byť se zatím jedná spíše o činnost ojedinelou, mající za cíl jen stručně informovat o budoucích změnách. Srov. např. ŠMÍD, R., DVOŘÁK, D. *Dopady některých změn navrhované novely zákona o obchodních korporacích*. Článek ze dne 25. 04. 2019. Dostupný online na:

<https://www.epravo.cz/top/clanky/dopady-nekterych-zmen-navrhovane-novely-zakona-o-obchodnich-korporacich-109236.html>. Dále KURIVČÁKOVÁ, U., ŽILINČÍKOVÁ, I. *Co přinese připravovaná novela zákona o obchodních korporacích?* Článek ze dne 28. 01. 2020. Dostupný online na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/co-prinese-pripravovana-novela-zakona-o-obchodnich-korporacich-110567.html>. A dále C. H. Beck (Právní zpravodaj). *Velká novela ZOK*. Článek ze dne 15. 11. 2019. Dostupný online na: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrhfxa6s7gi4da>.

²³² Přesné rozdělení rolí mezi statutárního ředitele a správní radu stran obchodního vedení (§ 460 odst. 1 ZOK *versus* § 456 odst. 1 ve vazbě na § 435 odst. 2 ZOK) není doposud uspokojivě vyřešena. Srov. výklad důvodové zprávy k Velké novele, komentář k § 456.

(kombinací zejména švýcarského a italského) z jednoho orgánu udělat dva a přesto je nazývat jeden.^{233 234}

Toto dosavadní pojetí, byť může mít i své výhody (jako například větší kontrolu nad osobou vykonávající funkci statutárního ředitele), od 01. 01.2021 prakticky končí a na místo něj nastupuje pojetí *skutečně* monistické. Ustanovení § 456 až § 461 ZOK totiž projdou výraznou změnou. Nově se zavádí v akciové společnosti s monistickou strukturou orgán jediný, a to správní rada (§ 462 týkající se nyní předsedy správní rady a § 463 týkající se statutárního ředitele budou zrušeny). Správní radě bude napříště svěřena role statutárního orgánu, přičemž jí bude logicky svěřeno i obchodní vedení. Zároveň na správní radu přejdou i povinnosti, které jinak vykonává výkonný orgán. Jedná se zejména o povinnost zajištění řádného vedení účastnictví, povinnost předkládat valné hromadě ke schválení řádnou, mimořádnou, konsolidovanou, případně mezitímní účetní závěrku a v souladu se stanovami rovněž předkládat návrh na rozdělení zisku nebo jiných vlastních zdrojů nebo návrh na úhradu ztráty (§ 456 odst. 5 ZOK). Zároveň bude správní radě uložena povinnost zpracovat výroční zprávu (jedná-li se o účetní jednotky naplňující některou z podmínek podle § 20 zákona o účetnictví). Pokud se povinnost zpracovat výroční zprávu na účetní jednotku (společnost) nebude vztahovat, bude mít správní rada povinnost zpracovat alespoň zprávu o podnikatelské činnosti, zprávu o stavu majetku společnosti a dále i zprávu o předpokládaném dalším vývoji podnikatelské činnosti společnosti.

Dlužno však zdůraznit, že stejná povinnost bude nově uvalena i na představenstvo (v tomto směru tedy budou role představenstva a správní rady prakticky totožné, srov. § 435 odst. 5 a § 456 odst. 6 ZOK). Nově se též posiluje role správní rady ve věci svolání valné hromady (§ 402).

Zároveň se zrušuje i odkazovací ustanovení. Nadále tedy nebude možné užívat generální analogii podle § 456 ZOK ve vztahu představenstvo – statutární ředitel či ve vztahu dozorčí rada – správní rada. Z tohoto důvodu ostatně zákonodárce přistoupil k zakotvení samostatné právní úpravy pro správní radu, když nově výslovně určuje délku funkčního období člena správní rady (3 roky, neobsahují-li stanovy úpravu jinou), dále ve vztahu ke správní radě explicitně

²³³ Slovo *μόνος* [*monos*] je původem z řečtiny a znamená jeden či jediný.

²³⁴ Srov. důvodová zpráva k ZOK, s. 66.

zakotvuje aplikaci § 54 až 57 ZOK týkající se střetu zájmů člena kontrolního orgánu a v neposlední řadě pak výslovně normuje i zákaz konkurence.

Pokud jde o způsoby dosazení člena správní rady do jeho funkce, i zde půjde o kopii nyní účinné právní úpravy pro představenstvo, jež ale bude koncentrována na jednom místě. Za zmínku stojí, že znění § 460 ZOK bude obsahovat právní úpravu normující způsoby dosazení člena správní rady, a to ve stejných intencích, jež nyní platí pro člena představenstva (jmenování soudem, kooptace, náhradnictví, právní nástupce).

4.7.1.2 Nový typ práva spojeného s akcií (podílem) – tzv. vysílací právo

Dosazování členů volených orgánů je v nyní účinném pojetí zásadně v rukou nejvyššího orgánu (s některými odchylkami, viz delegování působnosti dosazovat člena představenstva na dozorčí radu v akciové společnosti podle § 438 odst. 1 ZOK, ve znění účinném do 31. 12. 2020).

Počínaje 01. 01. 2021 však ZOK zavádí možnost, aby nejvyšší orgán kapitálových společností inkorporoval do zakladatelského právního jednání oprávnění v tom směru, že s některými akciemi či s některými podíly je spojeno výsadní právo jmenovat jednoho nebo více členů voleného orgánu, tzv. *vysílací právo*. Jak uvádí důvodová zpráva: „*Nově navržený § 194a výslovně zakotvuje možnost vydání podílu s tzv. vysílacím právem, tedy podílu, s nimiž je spojeno právo jmenovat jednoho nebo více jednatelů společnosti a takto jmenovaného jednatele odvolat. Jedná se tedy o právo spojené s podílem; tvoří zvláštní druh podílu. Obdobně se navrhuje ve společnosti s ručením omezeným upravit právo jmenovat a odvolat členy dozorčí rady (§ 201 odst. 5 ve spojení s § 448b) a v akciovém právu výslovně stanovit možnost vydat akcie, s nimiž je spojeno právo jmenovat a odvolat jednoho nebo více členů představenstva (§ 438a), dozorčí (§ 448b) a správní rady (§ 458).*“²³⁵

Zároveň je však normováno, že počet takto jmenovaných členů orgánu nesmí být větší než jejich počet jmenovaný nejvyšším orgánem. Jedná se o prosté

²³⁵ Důvodová zpráva k Velké novele, výklad k § 194a.

opatření, učiněné za účelem neobcházet tímto způsobem výsadní postavení nejvyššího orgánu.

V případě, že osobě bude svědčit vysílací právo, bude taková osoba mít výsadní kontrolu nad personálním obsazením funkce, k níž se vysílací právo váže. Obecně totiž platí, že kdo člena voleného orgánu do funkce zvolil, jmenoval či jinak povolal, může jej z funkce i odvolat. Vydání akcie s vysílacím právem tak představuje parciální delegaci působnosti nejvyššího orgánu na konkrétní osobu.²³⁶

4.7.1.3 Změny týkající se smlouvy o výkonu funkce

Ustanovení § 59 a násl. ZOK bude napříště obsahovat přesnější označení členů orgánů, když v novém pojetí uvádí, že se jedná o členy *volených* orgánů. Jedná se spíše o technickou změnu. Okolnost, že tato právní úprava, ve znění účinném do 31. 12. 2020, dopadá toliko na členy orgánů volených, nevytváří dle mého názoru výkladové nejasnosti ani spory.

Ke konkrétní změně již dochází v § 59 odst. 2 ZOK, když se nově zavádí, ve shodě s původní judikaturou²³⁷, že důsledkem spojeným s neschválením smlouvy nejvyšším orgánem je na rozdíl od v současné době dovozované *relativní neplatnosti* (§ 48 ZOK) její *neúčinnost*. Do nabytí účinnosti smlouvy o výkonu funkce tak výkon funkce člena voleného orgánu bude bezplatný, nebude-li nejvyšším orgánem rozhodnuto o dřívější účinnosti smlouvy (§ 59 odst. 2 věta první za středníkem ZOK).

Dále, § 59 odst. 3 a odst. 4 ZOK budou nově aplikovatelné pouze na *kapitálové společnosti*, což je významné zúžení, neboť tato ustanovení v současném pojetí dopadají na všechny obchodní korporace. Podstatnou změnou je též lepší vymezení časového rámce, ve kterém má být smlouva o výkonu funkce schválena. Nově se totiž lhůta *bez zbytečného odkladu po vzniku funkce* nahrazuje lhůtou *bez zbytečného odkladu po uzavření smlouvy*, což má zabránit záměrným prodlevám se schvalováním smlouvy o výkonu funkce ze strany kapitálové společnosti. Od tohoto nejzazšího okamžiku náleží v případě neschválení smlouvy o výkonu funkce členovi voleného orgánu odměna obvyklá.

²³⁶ Důvodová zpráva k Velké novele ZOK, výklad k § 448b.

²³⁷ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 04.2004, sp. zn. 29 Odo 414/2003.

Novinkou představuje i nové znění § 59 odst. 5 dotčeného právního předpisu, jenž zakotvuje, v případě rozporu mezi společenskou smlouvou a smlouvou o výkonu funkce, obecnou aplikační přednost společenské smlouvy. Pokud však bude smlouva o výkonu funkce schválena většinou vyžadovanou pro změnu společenské smlouvy, bude mít při rozporu aplikační přednost znění smlouvy o výkon funkce.

4.7.1.4 Kodeterminace v akciové společnosti ještě jednou a komplikovaněji

Jak z Velké novely ZOK vyplývá, do zmiňovaného zákona bude včleněn nový paragraf 448a, jenž do značné míry zpřesňuje stávající právní úpravu podle § 448 ZOK. Uvádí se například, že člena dozorčí rady voleného zaměstnanci mohou volit a odvolat *pouze* zaměstnanci, kteří jsou v době volby nebo odvolání v pracovním poměru ke společnosti. Tato novela tedy (konečně) výslovně vyjasňuje v situaci v tom směru, zda může kodeterminovaného člena kontrolního orgánu odvolat i nejvyšší orgán či nikoliv (v současné době se s ohledem na obecné pravidlo, *kdo člena dosadil, může jej i odvolat*, dovozuje, že je tomu tak i dnes; tato úprava však v zákoně absentuje). Toto je právě ten podstatný detail, o kterém jsem hovořila ve vztahu k vysílacímu právu. Je poněkud na škodu, že uvedené pravidlo není zakotveno obecně.

Ustanovení § 448a odst. 2 ZOK dále zmiňuje volební řád pro zaměstnance, jenž může určit, že společnost bude stran kodeterminace využívat prvky zastupitelské demokracie, kdy zaměstnanci nejprve (dle volebního řádu) zvolí *volitele ve volebních obvodech*. Volitelé pak budou následně vykonávat aktivní volební právo v zastoupení zaměstnanců; stanoví se dále podmínky pro návrh na volbu, technické detaily stran volebního kvóra a způsobu hlasování (§ 448a odst. 4 až 7). Podstatná je informace, že členem dozorčí rady voleným zaměstnanci může být pouze zaměstnanec, který je v pracovním poměru ke společnosti, ledaže stanovy určí, že členu dozorčí rady volenému zaměstnanci nezaniká funkce skončením pracovního poměru ke společnosti, pokud odešel do důchodu (§ 448a odst. 3 ZOK).

Není přitom bez zajímavosti, že právní úprava věnující se monistické struktuře akciové společnosti, ve znění od 1. 1. 2021, obligatorní kodeterminaci neobsahuje. Vzhledem k odstranění ustanovení o analogii právní úpravy dualistického systému na systém monistický, vzhledem k zavedení toliko jediného orgánu a dále s ohledem na převzetí role statutárního orgánu správní radou tedy nelze než logicky dovozovat, že akciová společnost s monistickou strukturou, byť by měla více než 500 zaměstnanců v pracovním poměru, povinnost kodeterminovat členy správní rady mít nebude. To může být pro některé akciové společnosti mající nyní dualistickou strukturu důvodem, proč s účinností od 1. 1. 2021 (nebo i dříve) změnit stanovy a zvolit raději systém monistický. To platí obzvláště pro ty akciové společnosti, které budou mít počet zaměstnanců v pracovním poměru o něco málo přesahující 500 (za předpokladu, že tento počet zaměstnanců budou chtít zachovat). S kodeterminací totiž budou nepochybně spojeny určité administrativní nároky, dále finanční náklady související s uspořádáním voleb, případně další náklady související se změnou stanov (zavedení volitelů, vymezení volebních obvodů apod.). Změny z dualistické struktury na strukturu monistickou tak pro ně může být velmi atraktivním řešením palčivého problému.

4.7.2 Vybrané aspekty vládního návrhu zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2

Vzhledem k aktuální a zcela bezprecedentní zdravotní situaci vláda České republiky dne 31. 3. 2020 schválila (vládní) návrh zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a exekučního řádu.

V informačním systému Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky byl tento návrh evidován jako sněmovní tisk č. 807/0²³⁸, pozměňovací návrh pak jako č. 807/1.²³⁹

²³⁸ Dostupný online na internetových stránkách PSP ČR zde: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=807&CT1=0>.

²³⁹ Dostupný online na internetových stránkách PSP ČR zde: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=807&CT1=1>.

Jak vyplývá z hlasování č. 214, uskutečněného na 44. schůzi Poslanecké sněmovny, změny obsažené v návrhu označeném jako sněmovní tisk č. 807/1 byly při hlasování pléna Poslanecké sněmovny zamítnuty a nakonec byl návrh zákona schválen v původním znění (usnesení Poslanecké sněmovny č. 1066). Senát návrh ve znění odhlasovaném Poslaneckou sněmovnou schválil a poté jej dne 20. 04. 2020 podepsal prezident republiky.²⁴⁰ Návrh byl vyhlášen ve sbírce zákonů vyhlášen 24. 04. 2020 jako zákon č. 191/2020 Sb. Účinnosti nabyl téhož dne.

Vzhledem k zaměření této práce si dovolím jen stručně zmínit dopady tohoto opatření na právnické osoby, respektive na jejich volené orgány, v nyní dostupném znění.

Z hlediska zaměření této práce je stěžejní Hlava IV. zmiňovaného návrhu pojednávající o zvláštních opatřeních ve vztahu k právnickým osobám. Jak z návrhu zákona a zároveň i ze zprávy Ministerstva spravedlnosti²⁴¹ vyplývá, ve vztahu k právnickým osobám je navrhováno několik zvláštních opatření.

Prvním z opatření (§ 19 návrhu) se týká rozhodování právnických osob, podle kterého orgán právnické osoby může rozhodovat mimo zasedání v písemné formě nebo s využitím technických prostředků i tehdy, nepřipouští-li to zakladatelské právní jednání (srov. § 418, § 652 ZOK). Nestanoví-li přitom zákon nebo zakladatelské právní jednání podmínky rozhodování mimo zasedání v písemné formě nebo s využitím technických prostředků, určí je v případě nejvyššího orgánu statutární orgán, v případě jiného orgánu tento orgán. Tyto podmínky musí být členům orgánu oznámeny v dostatečném předstihu před rozhodováním. Dlužno zdůraznit, že podle § 19 odst. 3 návrhu se § 652 odst. 2 ZOK (zákaz hlasování *per rollam* při rozhodování delegátů) ve vztahu k družstvu nepoužije. Na rozhodování delegátů *per rollam* se použijí § 652 odst. 1 a § 653 až § 655 obdobně

Druhé opatření (§ 20 návrhu) se týká přímo členů volených orgánů právnických osob, konkrétně funkčního období. Jak uvádí § 20 odst. 1 návrhu, pokud uplyne funkční období člena voleného orgánu právnické osoby, prodlužuje se jeho funkční období do uplynutí 3 měsíců ode dne následujícího po dni skončení

²⁴⁰ Viz přehled legislativních změn sněmovního tisku č. 807, dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=807>.

²⁴¹ Dostupné online na:

<https://www.justice.cz/documents/12681/719889/lex+covid+justice.pdf/f09247ef-8135-4618-8282-ece2afd9e499>.

mimořádného opatření při epidemii; to platí i tehdy, uplyne-li funkční období v době 1 měsíce ode dne následujícího po dni skončení mimořádného opatření při epidemii. Podle § 20 odst. 2 návrhu, nesouhlasí-li člen voleného orgánu s prodloužením funkčního období podle odstavce 1, doručí nesouhlas před uplynutím funkčního období právnické osobě. V takovém případě se funkční období člena voleného orgánu neprodlužuje. Zároveň se *ex lege* zavádí kooptace, a to i pro případy, kdy ji nepřipouští-li zakladatelské právní jednání (odstavec 3). Kooptovaní členové orgánu budou vykonávat svoji funkci, stejně jako v ostatních případech předvídaných ZOK, do příštího zasedání orgánu, který je oprávněný členy zvolit nebo jmenovat.

Návrh zákona v přechodných ustanoveních (§ 22 návrhu) zároveň stanovuje, že pokud uplynulo funkční období člena voleného orgánu v době mezi dnem přijetí mimořádného opatření při epidemii a dnem nabytí účinnosti navrhovaného zákona, jeho funkce se obnoví, souhlasí-li s tím a nebyl-li v době mezi dnem přijetí mimořádného opatření při epidemii a dnem nabytí účinnosti tohoto zákona za něj zvolen, jmenován nebo jinak povolán jiný člen voleného orgánu. Funkce člena voleného orgánu se obnoví dnem doručení souhlasu s obnovením funkce právnické osobě a zaniká uplynutím 3 měsíců ode dne následujícího po dni skončení mimořádného opatření. Ustanovení § 22 odst. 2 návrhu pak stanovuje, že bylo-li rozhodování orgánu právnické osoby s využitím technických prostředků svoláno nebo rozhodování mimo zasedání v písemné formě zahájeno přede dnem skončení mimořádného opatření při epidemii, dokončí se za podmínek stanovených v tomto zákoně.

Poslední opatření se týká projednání řádné účetní závěrky obchodní korporace (§ 21 návrhu). Podle tohoto ustanovení platí, že pokud by zákonná lhůta k projednání řádné účetní závěrky společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti nebo družstva měla uplynout dříve než 3 měsíce po skončení mimořádného opatření při epidemii, uplyne 3 měsíce po skončení tohoto opatření, nejpozději však 31. prosince 2020.

Jak vidno, jedná se o opatření *sui generis*, přičemž návrh zákona si v části IV. klade za cíl podpořit alespoň elementární fungování společností umožněním hlasovat *per rollam* vždy, a to i v případech, kdy to ZOK výslovně vylučuje. V neposlední řadě si návrh zákona klade za cíl podpořit členy volených orgánů právnických osob, u kterých rozhodování *per rollam* nezajistí efektivní fungování

orgánů, tím, že je ponechá ve funkci, pokud člen voleného orgánu nedoručí společnosti výslovný nesouhlas s pokračováním ve funkci.

4.7.3 Vybrané aspekty novely ZOK provedené zákonem č. 163/2020 Sb.

Další zákon, jenž novelizuje ZOK, je zákon č. 163/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Účinnost zákona č. 163/2020 Sb. stanovil zákonodárce od 1. 7. 2020. Níže uvádím změny, které považuji za nejpodstatnější.

Novelizace ZOK je obsažena v části II. tohoto zákona. Jak z rozhodných ustanovení vyplývá, novelizace se dotýká výhradně právní úpravy družstev (novelizaci § 9 ZOK považuji rovněž za novelizaci právní úpravy družstev, neboť zákonodárce v § 9 odst. 1 ZOK nahrazuje termín „společnosti“ termínem „obchodní korporace“ a tedy tuto právní úpravu nově vztahuje i na družstva). V současné době jsou tak platné dvě novelizace ZOK, přičemž jedna, cílená výhradně na družstva, nabývá účinnosti 1.7.2020, zatímco druhá, rozsáhlejší, jenž ale také na družstva určitým způsobem dopadá, nabývá účinnosti 1.1.2021. To dle mého názoru činí úpravu méně přehlednou, když nespátřuji rozumný důvod pro rozdělení novely téhož zákona do dvou právních předpisů, jenž nabývají účinnosti po sobě v relativně krátkém časovém horizontu.

Jde-li o konkrétní změny, nově bude podle § 561a ZOK, ve znění účinném od 01. 07. 2020, například možné založit družstvo bez ustavující schůze, a to pouhou dohodou zakladatelů o obsahu stanov. Stanovy ovšem vyžadují formu veřejné listiny.

Zpřesňují se i obsahové náležitosti usnesení členské schůze o zvýšení členského vkladu doplatky členů, když nově takové usnesení musí obsahovat částku, o niž se vklad navyšuje, lhůtu pro splnění vkladové povinnosti a popis nepeněžitýho vkladu a jeho ocenění znalcem, projeví-li člen vůli vnést nepeněžitý vklad. Pro přijetí rozhodnutí o změně stanov, kterým se umožní zvýšení základního členského vkladu doplatkem člena, a k rozhodnutí o zvýšení základního členského vkladu, je ve znění ZOK účinného od 01. 07.2020 vyžadován souhlas tří čtvrtin všech členů družstva.

Novela se dotýká i dědiců, jenž zdědí družstevní podíl. Nechce-li dědic být členem družstva, musí svou účast v družstvu vypovědět do 1 měsíce. Tato lhůta počíná (nově) běžet až ode dne, kdy bylo dědici dědictví potvrzeno, nikoliv ode dne, kdy se stal dědicem (tj. smrtí zůstavitele).

Určitá změna nastává i v případě zastoupení člena družstva při účasti na členské schůzi. Stanovy mohou nově určit, že člen může být na členské schůzi zastoupen toliko jiným členem družstva.

Novela dále umožňuje v jistém směru modernější přístup k zasílání pozvánky na členskou schůzi, když nově výslovně zakotvuje možnost poslat členovi družstva pozvánku výlučně elektronicky na adresu uvedenou v seznamu členů. Souhlas k zasílání pozvánky tímto způsobem lze udělit jakýmkoliv srozumitelným způsobem.

Zásadním způsobem se mění i dosavadní pojetí právní úpravy nájmu družstevního bytu jeho podřízením – až na dvě výjimky týkající se oprav a údržby v bytě a postupu při stavebních úpravách bytu a domu – právní úpravě (komerčního) nájmu v OZ.²⁴²

Dále, při splnění zákonných podmínek, budou bytová družstva nově rozdělit až 33 % zisku a jiných vlastních zdrojů podle § 34 odst. 2 ZOK pouze mezi své členy; ustanovení § 35 ZOK se přitom nepoužije.

²⁴² LÉBL, F., ČÁP, J. *Dvě novely zákona o obchodních korporacích a občanského zákoníku z letošního roku 2020: Novely zok a oz – 2020*. Článek ze dne 06. 05.2020. Dostupný online na: <https://www.bytovadruzstva.cz/clanek-32>.

5. Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů jednotlivých tuzemských obchodních korporací

Tato kapitola je věnována vybraným právním otázkám souvisejícím s tou kterou právní formou českých obchodních korporací. Právní otázky jsem vybrala z těch, které během mého bádání vyvstaly v souvislosti s jednotlivými typy právních forem obchodní korporací a zároveň konvenují se zaměřením této práce.

5.1 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů veřejné obchodní společnosti

5.1.1 Institut neodvolatelného společníka

Ustanovení § 106 odst. 2 ZOK umožňuje, aby určení některého společníka veřejné obchodní společnosti, majícího postavení statutárního orgánu, bylo neodvolatelné (společník tedy jinými slovy získá postavení *neodvolatelného společníka*). Tento institut znala i předchozí právní úprava.²⁴³

Jedná o určení svojí povahou výjimečné, které ZOK explicitně normuje toliko v případě statutárního orgánu veřejné obchodní společnosti (zamyšlení nad přípustností analogické aplikace tohoto institutu v případě komanditní společnosti je předmětem následující kapitoly). Neodvolatelnost znamená, že takto určeného společníka nelze z funkce statutárního orgánu odvolat, a to ani dohodou všech zbylých společníků. Určený společník tak má oproti ostatním společníkům, vykonávajícím rovněž funkci statutárního orgánu, jsou-li takoví, značně zvýhodněné postavení, neboť jeho odvolání lze docílit pouze za ingerence soudu, navíc pro vydání příslušného soudního rozhodnutí musí být splněna zvláštní podmínka (viz níže).

Společník se může stát neodvolatelným v podstatě dvěma způsoby, a to buď již při založení společnosti, kdy jeho určení bude inkorporováno již v prvním znění

²⁴³ Atribut neodvolatelnosti upravoval i OBCHZ, byť okrajově. Ustanovení § 81 odst. 3 věta druhá *in fine* OBCHZ normovalo *neodvolatelné pověření* společníka.

společenské smlouvy, nebo za trvání společnosti. V druhém případě je za tímto účelem nutné prosadit změnu společenské smlouvy. Založení neodvolatelnosti společníka jiným způsobem jinak nežli ve společenské smlouvě ustanovení § 106 odst. 2 ZOK zřejmě nepřipouští.

Působnost neodvolatelného společníka při výkonu funkce statutárního orgánu se od ostatních společníků, vykonávajících rovněž funkci statutárního orgánu, nijak neliší. Toto zvláštní postavení člena předmětného orgánu veřejné obchodní společnosti nepropůjčuje stran působnosti dotčenému společníkovi žádná zvláštní oprávnění.

Jak již ze samotného gramatického výkladu sousloví „neodvolatelný společník“ vyplývá, odvolat neodvolatelného společníka není možné, jak již bylo uvedeno, ani na základě dohody ostatních společníků, a to ani v případě, pokud by pro odvolání hlasovali všichni ostatní. O odvolání by šlo uvažovat jedině v tom případě, že by sám neodvolatelný společník s tímto aktem souhlasil, případně pokud by z funkce odstoupil. Takovému jednání ZOK nebrání. Pakliže ale neodvolatelný společník se svým odvoláním souhlasit nebude a ani neodstoupí, mají zbylí společníci jedinou možnost, prostřednictvím které lze v konečném důsledku docílit jeho odvolání. Touto možností je podání návrhu k příslušnému soudu, který – jsou-li dány podmínky – může v řízení zahájeném na návrh kteréhokoli společníka téže veřejné obchodní společnosti neodvolatelnost zrušit. ZOK ovšem uvádí pouze jeden důvod pro zrušení určení neodvolatelného společníka, a to pro *zvlášť závažné porušení povinností* ze strany této osoby.²⁴⁴

Zvlášť závažné porušení povinností lze obecně velmi obtížně vymezit. Patrně půjde o případy opakujícího se jednání směřujícího proti zájmům společnosti, nebo půjde o porušení povinností velmi vysoké intenzity, případně o kombinaci obojího. Takto abstraktně pojaté vymezení ovšem má svá úskalí, neboť ZOK neuvádí, co se rozumí porušením povinností, závažným porušením povinností ani zvlášť závažným porušením povinností, což může u adresátů právních norem vytvářet právní nejistotu. Vždy ale bude záležet na konkrétních okolnostech. Domnívám se, že soud při zkoumání intenzity porušení přihlédne zejména k dosavadnímu výkonu funkce statutárního orgánu, k době a situaci, v níž

²⁴⁴ ŠTENGLOVÁ, I. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře, s. 264. ISBN 978-80-7400-540-4.

k takovému porušení mělo dojít, k formě zavinění, k důsledkům, zejména pak k výši újmy, zda a jak se toto porušení projevilo ve sféře ostatních společníků apod. Při obsahovém vymezení tohoto pojmu bude dále třeba zkoumat dosavadní relevantní judikaturu.

Povinnosti společníkovi vyplývají obecně ze zákona, společenské smlouvy, ale vedle toho i ze zásad, na nichž je postavena právní úprava, ze závazků převzatých společníkem vůči společnosti a z jiných právních skutečností. Konkrétně by se – i v poměrech veřejné obchodní společnosti – mohlo jednat o zvlášť závažné porušení tehdy, pokud by statutární orgán veřejné obchodní společnosti fakticky znemožňoval vykonávat její činnost.²⁴⁵

Z dikce § 106 odst. 2 ZOK dovozují, že vyhoví-li soud takovému návrhu (tj. bude-li zvlášť závažné porušení povinností zjištěno), neznamená to automaticky odvolání daného společníka z funkce statutárního orgánu. O takovémto následku se předmětné ustanovení ZOK nezmiňuje a dle mého názoru jej nelze ani dovozovat; soud pouze zruší určení neodvolatelnosti.²⁴⁶ Z toho vyplývá, že k odvolání takového společníka z funkce statutárního orgánu bude nutné přijmout v rámci společnosti další příslušné kroky, a to svolání valné hromady a dále přijetí rozhodnutí na řádně svolané valné hromadě o odvolání (již nikoliv neodvolatelného) společníka z funkce statutárního orgánu.

V souvislosti s uvedeným si lze klást otázku, zda předmětné postavení může mít toliko jediný společník (vzhledem k jednotnému číslu užitému zákonodárcem) či zda může být takových společníků více. Osobně se domnívám, že postavení neodvolatelného společníka samo o sobě nebrání, aby takovýchto společníků bylo více. S tímto určením nejsou spojena žádná zvláštní práva či povinnosti, jenž by znemožňovala, aby bylo za neodvolatelného společníka určení více společníků současně.

²⁴⁵ Přiměřeně srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 01. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005.

²⁴⁶ Srov. dikce § 106 odst. 2 ZOK: „*může soud toto určení na návrh některého ze společníků zrušit*“.

5.2 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů komanditní společnosti

5.2.1 Aplikace institutu neodvolatelného společníka na komplementáře – přípustná či nikoliv?

Podle § 106 odst. 2 ZOK²⁴⁷ může ve veřejné obchodní společnosti, stanovili tak společenská smlouva, některý ze společníků vykonávající funkci statutárního orgánu získat kvalifikované postavení *neodvolatelného* statutárního orgánu. Takový společník nemůže být, jak název implikuje, z funkce statutárního orgánu odvolán „běžným“ způsobem, a to ani dohodou všech ostatních společníků (samozřejmě, pokud by s takovým odvoláním souhlasil sám, pak dohoda bude pokladem pro jeho odvolání).

Pokud jde o samotnou právní úpravu komanditní společnosti, podle § 119 ZOK platí, že neplyne-li ze společných ustanovení části druhé²⁴⁸ a hlavy III. zákona něco jiného, použijí se na komanditní společnost přiměřeně ustanovení o veřejné obchodní společnosti. Je ovšem otázkou, zda je možné aplikovat právní úpravu neodvolatelného společníka, obsaženou v § 106 odst. 2 ZOK, za použití § 119 ZOK analogicky na komplementáře komanditní společnosti.

Konkrétní výčet použitelných ustanovení však § 119 ZOK neobsahuje. Dlužno zdůraznit, že i názory odborné veřejnosti se ohledně aplikace těch kterých

²⁴⁷ Srov. § 81 odst. 3 OBCHZ.

²⁴⁸ Ustanovení § 774 až § 785 ZOK.

ustanovení rozcházejí.^{249 250} Je tak třeba se zabývat otázkou, proč by § 106 odst. 2 ZOK nemohl být na právní úpravu komplementářů aplikován. Osobně jsem toho názoru, že takového důvodu není. Z hlavy II. ZOK (veřejná obchodní společnost), hlavy III. (komanditní společnost) a dokonce ani z části II. ZOK totiž nevyplývá žádné ustanovení, které by výše předmětnému analogickému užití § 106 odst. 2 ZOK v podmínkách komanditní společnosti bránilo, jde-li o komplementáře. Navíc, jak již bylo uvedeno, postavení komplementáře a společníka vykazuje v rozhodných oblastech shodné rysy (neomezené ručení, možné postavení coby statutárního orgánu, způsob rozdělení zisku a ztráty, aj.). Ze všech těchto okolností tak dovozují závěr, že komplementáři komanditní společnosti lze ve společenské smlouvě přiřknout kvalifikované postavení *neodvolatelného společníka*.

Důsledkem toho pak bude jeho do značné míry výsadní postavení ve společnosti, což s sebou, stran jeho případného odvolání, ponese značně ztížené podmínky pro ostatní společníky.

5.3 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů společnosti s ručením omezeným

5.3.1 Odlišnosti v rozhodování kolektivního statutárního orgánu a více jednotlivých statutárních orgánů

²⁴⁹ Srov. ALEXANDER, J. In: *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 818 - 189. ISBN 978-80-7478-537-5, a výčet tam uvedený; dále srov. ŠTENGLOVÁ, I. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře, s. 286. ISBN 978-80-7400-540-4, a výčet tam uvedený; dále srov. HORÁČEK, T. in BĚLOHLÁVEK, A. J. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 612 - 613. ISBN 978-80-7380-451-0, a výčet tam uvedený; a dále srov. VANĚČKOVÁ, V. In: ČÁP, Z., HEJDA J. *Zákon o obchodních korporacích: výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. Praha: Linde Praha, 2013. ISBN 978-80-7201-917-5. Jak přitom z uvedeného vyplývá, T. Horáček a V. Vaněčková považují § 106 odst. 2 ZOK použitelný pro komplementáře na základě § 119 ZOK.

²⁵⁰ Z jiných prací viz např. KOCIÁN, M. *Postavení společníka v osobní obchodní společnosti*. Univerzita Karlova, 2016, s. 36, který uvádí: „Pro všechny 4 výše uvedené varianty pak platí jejich další modulace, a to, že společenská smlouva, v souladu s dikcí ustanovení § 106 odst. 2 ZOK, může stanovit neodvolatelnost společníka Společnosti.“ (pozn. – M. Kocián používá pro veřejnou obchodní společnost a komanditní společnost souhrnnou legislativní zkratku „Společnost“).

Nejvyšší orgán společnosti s ručením omezeným má stran struktury statutárního orgánu (statutárních orgánů) v zásadě tři možnosti. Buď v zakladatelském právním jednání určí, že společnost bude mít jednoho jednatele, nebo bude mít jednatelů více, přičemž každý z nich bude zastávat roli samostatného statutárního orgánu, nebo, za třetí, jednatelů bude více a tito budou tvořit kolektivní statutární orgán.

Je-li přitom zvolena třetí možnost, ze zakladatelského právního jednání to musí výslovně vyplývat; v opačném případě platí nepochybně varianta druhá (viz § 44 odst. 5 a § 194 odst. 2 ZOK).²⁵¹

Kolektivní statutární orgán ve struktuře společnosti s ručením omezeným sice není, jak jsem během své praxe a během svého bádání zjistila, často využívaným instrumentem, ovšem touto okolností se jeho význam rozhodně nesnižuje. Kolektivní statutární orgán je ve společnosti s ručením omezeným nejčastěji nazýván jako sbor jednatelů²⁵², a to s ohledem na znění § 156 odst. 1 OZ. Nicméně, OZ ani ZOK jeho přesný název neuvádí. Dle mého názoru tak nelze vyloučit ani jiné pojmenování tohoto orgánu. Přidržím se však pojmu sbor jednatelů.

Právní úprava vymezující typ statutárního orgánu je primárně obsažena v § 194 ZOK, přičemž podle odstavce druhého je na činnost sboru jednatelů třeba obdobně aplikovat ustanovení vztahující se k představenstvu, a to § 440 a § 444 ZOK. Jde-li o způsob rozhodování, zákon v případě sboru jednatelů neklade žádné požadavky vybočující z běžné úpravy vztahující se ke kolektivnímu orgánu. Uplatní se zde základní pravidla aplikovaná i na jiné kolektivní orgány, přičemž tato mohou být v některých případech modifikována buď zakladatelským právním jednáním, nebo i jednacím řádem (či obdobným předpisem), je-li vydán.²⁵³ Platí

²⁵¹ Z hlediska praktického lze souhlasit s T. Dvořákem, dle jehož názoru připuštění existence více jednatelů coby samostatných statutárních orgánů nemusí být ve všech případech právě tím nejlepším řešením. Dojde-li ve společnosti k určitému rozkolu mezi více samostatnými jednatelemi (k čemuž ostatně běžně dochází), může být obchodní vedení snadno ochromeno, pokud každý z jednatelů začne činit, co bude chtít. Srov. DVORÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 458 - 459. ISBN 978-80-7478-633-4.

²⁵² P. Běhounek užívá i pojem „jednatelstvo“, srov. BĚHOUNEK, P. *Společnost s ručením omezeným v roce 2014*. Daně a právo v praxi. Číslo 11/2013, s. 2. Nebo BĚHOUNEK, P. *Zápůjčky poskytované společníky společností s ručením omezeným*. Daně a právo v praxi. Číslo 11/2015, s. 2.

²⁵³ Právní úprava je stran svolávání sboru jednatelů, jeho jednání, předkládání návrhů a dalších souvisejících otázek značně dispozitivní, což ostře kontrastuje s poměrně detailní právní úpravou stejných záležitostí, souvisejících s valnou hromadou.

však zásada, že každý z členů kolektivního orgánu by měl být informován o návrhu rozhodnutí, má právo účastnit se jednání orgánu a samozřejmě i následného hlasování. Kolektivní orgán je schopen usnášet se za přítomnosti nebo jiné účasti²⁵⁴ většiny členů a rozhoduje většinou hlasů přítomných členů, není-li působnost jednotlivých členů rozdělena podle určitých oborů.²⁵⁵ Zakladatelské právní jednání přitom může stanovit pro schopnost sboru jednatelů se usnášet vyšší kvórum (§ 158 odst. 1 OZ; § 194 odst. 2 ve vazbě na § 440 odst. 1 ZOK), menší však nikoliv. V případě rovnosti hlasů by obecně měl rozhodovat předseda orgánu, není-li stanoveno jinak (§ 44 odst. 3 ZOK). Je ovšem otázkou, zda je tato konstrukce aplikovatelná i na případ sboru jednatelů.²⁵⁶

Co ovšem zakladatelské právní jednání patrně měnit nemůže, je počet hlasů náležejících každému členovi jednatelského sboru. V tomto směru se § 440 odst. 1 ZOK zdá být kogentní povahy; opačný přístup by totiž založil nerovnost jednatelů, čímž by mohla být *de facto* zcela potlačena rozhodovací funkce toho, komu by zakladatelské právní jednání přiřklo výrazně méně hlasů nežli ostatním. Je ovšem třeba podotknout, že na rozdíl od právní úpravy družstev, kde rovněž platí pravidlo 1 člen = 1 hlas a kde zákon výslovně stanoví, že se k odchylným ujednáním nepřihlíží (§ 631 a § 633 ZOK), obdobnou sankci nicotnosti ZOK ve vztahu k počtu hlasů členů sboru jednatelů (představenstva), nenormuje. Dále nelze ve vztahu k rozhodování sboru jednatelů zapomínat ani na formální stránku takového rozhodování, upravenou § 440 odst. 2, odst. 3 ZOK. O průběhu jednání sboru jednatelů musí být jednak pořízen zápis podepsaný předsedajícím (nikoliv předsedou, srov. § 158 odst. 3 OZ), přičemž listina přítomných je přílohou takového zápisu. V zápisu se dále jmenovitě uvedou členové sboru jednatelů, kteří hlasovali proti jednotlivým rozhodnutím nebo se zdrželi hlasování.^{257 258}

²⁵⁴ Například prostřednictvím videokonference.

²⁵⁵ Jak z § 156 odst. 2 OZ vyplývá, pravidlo rozhodování ve sboru zřejmě neuplatní v situaci, kdy je působnost jednotlivých členů orgánu rozdělena podle určitých oborů.

²⁵⁶ L. Josková uvádí: „*Prohlášení jednatelů za kolektivní orgán má důsledky pro vnitřní uspořádání statutárního orgánu. Jednatelé si předně musí zvolit svého předsedu (§ 44 odst. 3 ZOK). O volbě předsedy budou rozhodovat jednatelé většinou hlasů přítomných členů (ledaže by společenská smlouva zakotvila přísnější požadavky, § 444 odst. 1 ve spojení s § 194 odst. 2 ZOK). Byť tak zákon výslovně nestanoví, budou jednatelé svého předsedu taktéž odvolávat.*“, viz Josková, L. *Jednatelé jako kolektivní orgán*. Rekodifikace & praxe. Číslo 10/2013. s. 2 a násl. Ne všichni autoři však na tuto otázku pohlížejí stejně.

²⁵⁷ Srov. JOSKOVÁ, L. *Rozdělení působnosti v rámci kolektivního orgánu a jeho dopad na odpovědnost*. Bulletin advokacie. Číslo 7/2014. s. 46 a násl.

²⁵⁸ Srov. ŠTENGLOVÁ, I. In: ŠTENGLOVÁ, I. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře, s. 784 - 785. ISBN 978-80-7400-540-4.

V případě existence individuálních statutárních orgánů je však situace poněkud odlišná. Předně, pokud jde o kvórum potřebné pro přijetí rozhodnutí, ZOK v případě jednatelů netvořících kolektivní statutární orgán vyžaduje souhlas *většiny z nich*, neurčí-li zakladatelské právní jednání jinak (§ 195 odst. 1 ZOK). Dovožují přitom, že ani v tomto případě nemůže jít o kvórum menší než zákonem stanovené, zato větší ano. Dále dovozují, že v tomto případě jde o většinu počítanou ze *všech* jednatelů, nikoli o většinu z jednatelů *přítomných*, jako tomu je v případě sboru jednatelů. Tento rozdíl pak bude akcentován úměrně tomu, čím více osob bude angažováno.²⁵⁹ Ustanovení § 195 odst. 1 ZOK tak považují za *lex specialis* vůči § 156 odst. 1 *in fine* OZ. Jde-li o formální stránku, i zde existují rozdíly. Ustanovení § 440 se neuplatní, což je oproti poměrně formalizovanému přístupu, podle § 440 odst. 2, odst. 3 ZOK, podstatná změna. O průběhu jednání tak není třeba pořizovat zápis, není nutné vyhotovovat listinu přítomných, ani (logicky) nemusejí tím pádem být uchovány jména jednatelů, kteří pro dané rozhodnutí nehlasovali nebo se hlasování zdrželi. Výše uvedené samozřejmě platí toliko v případě, že se zakladatelské právní jednání neodchýlí od některých dispozitivních ustanovení.²⁶⁰

261

S ohledem na uvedené tak lze konstatovat, že v případě rozhodování sboru jednatelů je rozhodování pojmáno více formálně (§ 440 ZOK), což ale nemusí být *a priori* na škodu, a to zejména v případě pozdějších sporů (povinnost tvrzení, povinnost důkazní). Pro přijetí rozhodnutí je pak obecně vyžadován menší počet

²⁵⁹ Za příklad může sloužit společnost s ručením omezeným, která by měla 8 jednatelů, a zakladatelské právní jednání se neodchýlilo od zákonné úpravy. Pokud by se jednalo o sbor jednatelů, tedy orgán kolektivní, kvórum usnášeníschopnosti představuje většina, tedy 5 přítomných jednatelů. Pro přijetí rozhodnutí je pak třeba většina přítomných, tj. alespoň 3 hlasy z 5 možných. Pokud by se ale jednalo o jednotlivé statutární orgány, kvórum usnášeníschopnosti představuje většina, tedy 5 jednatelů, ovšem pro přijetí rozhodnutí budou třeba hlasy všech 5 přítomných, neboť oněch 5 přítomných představuje většinu ze všech.

²⁶⁰ Srov. Fiala, P., Dostál, J. *Jednatelé jako kolektivní orgán*. Článek ze dne 29. 8. 2014. Dostupný online na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/jednatele-jako-kolektivni-organ-95020.html>.

²⁶¹ Je však třeba zmínit i názory jiných odborníků. I. Štenglová se naproti výše uvedenému domnívá, že pravidlo plynoucí z § 440 odst. 3 ZOK se analogicky uplatní i zde, přičemž uvažuje i o přímé aplikaci § 194 odst. 2 věta za středníkem na jednatele netvořící kolektivní statutární orgán přímo (vzhledem ke způsobu, jakým způsobem se právní úprava více jednatelů jako individuálních statutárních orgánů dostala do ZOK). Viz Štenglová, I., in Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 438. S tímto názorem se však neztotožňuji. Byť způsob inkorporování této právní úpravy může mít při její interpretaci významnou roli, domnívám se, že primárně je třeba vycházet z přijatého, respektive účinného, znění, které tuto povinnost nenormuje. Pro dovození povinností adresátů právních norem, jdoucích nad rámec právní úpravy, tak v současné chvíli nespátřuji dostatečný argumentační podklad. Vůle zákonodárce tedy patrně byla – byť svým způsobem nešikovně a na poslední chvíli – rozštěpit právní úpravu statutárních orgánů společností s ručením omezením a na různé „typy“ statutárního orgánu klást různé nároky.

hlasů, nežli v situaci více individuálních statutárních orgánů. Na druhou stranu, v případě více individuálních statutárních orgánů je sice pro přijetí rozhodnutí vyžadován větší počet hlasů, ale rozhodování lze dle mého názoru označit za pružnější a rozhodně méně formalizované (domluva mezi jednatelem tak například může být učiněna prostřednictvím dvoustranných telefonických hovorů, či jen e-mailovou komunikací), což v případě sboru jednatelů zjevně není možné. Nicméně, výše uvedené může být značně modifikováno odchýlením se od zákonné právní úpravy (zakladatelské právní jednání či jednací řád). Zákon totiž nevylučuje, aby obdobná formalizovaná pravidla pro přijímání rozhodnutí byla vytvořena i pro individuální statutární orgány. Tím by však byla jistá výhoda tohoto způsobu uspořádání, kterou spatřuji, odstraněna.

5.4 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů akciové společnosti

5.4.1 Obligatorní kodeterminace v právní úpravě účinné od 14. 01. 2017 do 31. 12. 2020

Odborná veřejnost v současné době není za jedno v názoru, zda obligatorní kodeterminace, zavedená zákonem č. 458/2016 Sb., v pojetí ZOK účinném od 14. 01. 2017 do 31. 12. 2020 dopadá též na správní radu akciové společnosti s monistickým systémem vnitřní struktury. Tento časový úsek nebyl vybrán náhodně. Jedná o časový rámec od nabytí účinnosti zákona, jímž byla (opětovně) zavedena obligatorní kodeterminace v akciové společnosti, do nabytí účinnosti tzv. Velké novely ZOK, která v akciové společnosti mající monistickou strukturu zavádí namísto dosavadního statutárního ředitele a správní rady pouze správní radu. Nabytím účinnosti Velké novely ZOK tak bude změněn – vedle jiného – obsah nyní účinného § 456 ZOK zakotvující obecnou analogii, pročež tuto otázku od účinnosti nové právní úpravy, a to vzhledem k absenci této problematické analogie a vzhledem i k absenci samotného druhého (kontrolního) orgánu akciové společnosti mající monistickou strukturu, nebude třeba v této právní úpravě řešit.

Nyní zpět k samotnému meritu této kapitoly. Někteří členové odborné veřejnosti jsou toho názoru, že tato úprava se na akciové společnosti s monistickou strukturou nepoužije, a to z několika důvodů.^{262 263 264}

Osobně jsem názoru opačného. Dle mého přesvědčení právní úprava obligatorní kodeterminace dopadá na *všechny* akciové společnosti bez rozdílu.

Ačkoliv lze parciálně souhlasit s P. Šukem v tom směru, že přechodná ustanovení zákona č. 458/2016 Sb. Nejsou přímo součástí ZOK, přesto jeho závěr nesdílím.

Pokud jde o argumentaci dalších autorů spočívající primárně na původním úmyslu zákonodárce, pak tato dle mého názoru nemůže obstát jednoduše z toho důvodu, že pokud by zákonodárce nemínil aplikovat kodeterminaci na akciové společnosti s monistickou strukturou, učinil by pro ně v novele provedené zákonem č. 458/2016 Sb. výjimku, což se nestalo. Případně by alespoň tomu odpovídajícím způsobem upravil § 456 odst. 2 ZOK. Ani to se nestalo. Dovožovat proto vůli zákonodárce z jakéhosi původního znění zákona proto nepovažuji za argument hodný zvláštního zřetele, stolí-li prakticky osamoceně. Nosnou je právní úprava ve schváleném, respektive účinném znění a nikoli snad právní úprava zákonodárcem původně zamýšlená.

Nespatřuji proto důvod, proč by se analogie zakotvená v § 456 odst. 2 ZOK nemohla uplatit za úpravy účinné od 14. 1. 2017 do 31. 12. 2020, tedy proč by tento základní analogický vztah měl být jakkoliv dotčen změnou hmotněprávní úpravy

²⁶² DVOŘÁK, M., SALAČ, J. *Účast zaměstnanců v orgánech společnosti*. Práce a mzda (Wolters Kluwer), číslo 3/2019, s. 23 a násl. Zde autoři argumentují tím, že *tato povinnost se nevztahuje na správní radu v monistické struktuře akciové společnosti, neboť původní legislativní návrh správní radu zmiňoval, zákonodárcem byla ovšem tato úprava v rámci legislativního procesu následně vypuštěna*.

²⁶³ Srov. ŠTENGLOVÁ, I., in ŠTENGLOVÁ, I. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře, s. 700. ISBN 978-80-7400-540-4. Zde se uvádí, že tento názor (tj. že se úprava na akciové společnosti s monistickou strukturou nepoužije) zastává z autorského kolektivu publikace toliko P. Šuk s odůvodněním, že: „... *přechodné ustanovení zákona č. 458/2016 Sb. ukládá akciovým společnostem uvést do souladu s tímto zákonem pouze ujednání stanov o složení dozorčí rady, nikoliv už složení správní rady. Přitom přechodná ustanovení zákona č. 458/2016 Sb. nejsou součástí zákona o obchodních korporacích, a nelze na ně proto vztáhnout § 456 a rozšířit prostřednictvím tohoto paragrafu povinnost přizpůsobení i na správní radu.*“ Ostatní autoři se kloní k názoru opačnému.

²⁶⁴ FLORIÁN, O., PARNAIOVÁ, A. *Participace zaměstnanců v dozorčích radách akciových společností v České republice je povinná již od ledna 2019*. Článek ze dne 4. 12. 2018. Dostupný na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/participace-zamestnancu-v-dozorcich-radach-akciovych-spolecnosti-v-ceske-republice-je-povinna-jiz-od-ledna-2019-108464.html>. Tito autoři mají nosný argument do jisté míry podobný jako M. Dvořák a J. Salač.

dozorčí rady samotné. Jinými slovy, to, že zákonodárce rozhodl o zavedení obligatorní kodeterminace u dozorčí rady nemá dle mého přesvědčení vliv na § 456 odst. 2 ZOK. Legislativní změna v případě dozorčí rady, coby kontrolního orgánu v dualistickém systému, se proto musí – kvůli této dosud trvající analogii – nutně promítnout i u orgánu vykonávajícího, mimo jiné, působnost v kontrolní oblasti v monistickém systému, a to stejným způsobem.

5.5 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů družstva (malé družstvo, bytové družstvo, sociální družstvo)

5.5.1 Malé družstvo – dispoziční delegace pravomocí kontrolního orgánu na jednotlivé členy družstva

Družstvo, jehož členská základna při založení čítá méně než 50 členů, nebo družstvo, jehož členská základna se zmenšila na méně než 50 členů²⁶⁵, může mít, v souladu s § 726 ZOK, značně zjednodušenou soustavu orgánů. Tato úprava je dispoziitivní; nejedná se o povinnost, ale pouze o možnost.

Hned v úvodu je myslím třeba zdůraznit, že malé družstvo není – na rozdíl od bytového družstva nebo sociálního družstva – zvláštním typem družstva, ale jedná se pouze o typ struktury. Strukturu malého družstva tak může mít „běžné“ družstvo, bytové družstvo i sociální družstvo. Nicméně, podkapitulu věnující se malému družstvu jsem se přesto rozhodla do struktury této práce zařadit, byť sem z hlediska systematického členění ne zcela zapadá, jelikož ji považuji za podstatnou.

Určí-li tak stanovy, může namísto představenstva (kolektivní statutární orgán) a kontrolní komise (kontrolní orgán) existovat toliko jeden volený orgán, a to předseda družstva, který musí být zároveň jeho členem (§ 630 ZOK). Ten je

²⁶⁵ V případě druhém by nejprve bylo nutné přijmout rozhodnutí o změně stanov podle § 656 písm. a) ZOK.

monokratickým statutárním orgánem; ustanovení § 705 až 714 ZOK o představenstvu se na něj aplikují přiměřeně.

Pokud ale kontrolní komise zřízena není, s čímž zákon *a priori* počítá (§ 726 odst. 2 ZOK), a pokud zároveň stanovy neurčí jinak, vykonává působnost tohoto kontrolního orgánu členská schůze. V takovém případě má každý člen družstva vůči předsedovi družstva stejnou pravomoc jako kontrolní komise. Toto zákonné pojetí považuji za poněkud překvapivé a v jistém ohledu i za neurčité.

Zákon totiž ve vztahu k malému družstvu (dle mého názoru nedůvodně) užívá pojmy *působnost* a *pravomoc*, namísto použití přiléhavějších pojmů *právo* či *povinnost* a z nich vycházejících konstrukcí. To již samo o sobě považuji za poněkud problematické, neboť namísto jednoduché právní úpravy, jež by zde měla své místo, zákonodárce zvolil přístup výrazně komplikovanější. Nicméně, za problematickou nepovažuji samotnou delegaci působnosti v kontrolní oblasti na členskou schůzi (srov. § 715 a násl. ZOK). Tím chce zákonodárce s největší pravděpodobností jen sdělit, že činnosti, které by jinak vykonávala kontrolní komise, bude namísto ní vykonávat členská schůze. Potud je úprava srozumitelná.

Členská schůze tak bude kontrolovat veškerou činnost družstva, projednávat stížnosti členů, dále bude oprávněna požadovat jakékoliv informace a doklady o hospodaření družstva. Vedle toho, členská schůze by měla rovněž vyhotovovat písemné stanovisko ke každé účetní závěrce, stanovisko k návrhu na rozdělení zisku nebo úhrady ztráty družstva a rovněž i stanovisko na rozhodnutí o uhrazovací povinnosti členů. Dále by měla i upozorňovat předsedu družstva na případné nedostatky (§ 716 odst. 2 ZOK). V neposlední řadě by členské schůzi příslušela notificační povinnost vůči předsedovi družstva o všech skutečnostech, které mohou mít závažné důsledky v hospodaření nebo postavení družstva nebo jeho členů (§ 717 ZOK).

Co ovšem určité výkladové nejasnosti již dle mého názoru vyvolávat může, je pojem *pravomoc*, zákonodárcem užitý ve vztahu k jednotlivým členům družstva. Z kontextu užití tohoto pojmu – a zároveň z různých již zmíněných přístupů k vymezení tohoto pojmu – dovozují, že zákonodárce chtěl patrně delegovat na jednotlivé členy družstva toliko práva, nikoliv ale už povinnosti (povinnosti získá pouze členská schůze jako celek, neboť tyto budou zřejmě součástí jí převzaté celkové *působnosti* v kontrolní oblasti). Na jednotlivé členy malého družstva se tak patrně nebude vztahovat například zákaz konkurence (§ 722 ZOK), ani případné

další povinnosti. Z uvedeného tedy vyplývá, že takové osoby sice nebudou mít postavení volených orgánů obchodní korporace, ale přesto ZOK každé jednotlivé osobě některé pravomoci, respektive práva či oprávnění něco činit (tj. oprávnění požadovat *něco* od předsedy družstva), svěřuje. Dovožuji dále, a to vzhledem k větné konstrukci § 726 odst. 2 ZOK a vzhledem k užití středníku, že každý člen družstva získá stejnou pravomoc jako kontrolní komise jen tehdy, bude-li působnost kontrolní komise vykonávat členská schůze.²⁶⁶ *A contrario* pokud bude zřízena například kontrolní komise, žádná pravomoc jednotlivým členům družstva náležet nebude.

Dlužno zdůraznit, že v tomto případě se jedná o ustanovení nepochybně dispozitivní a působnost kontrolní komise ve smyslu § 715 a násl. ZOK je tak možno upravit ve stanovách. Dle mého názoru tak nelze vyloučit možnost, že působnost v kontrolní oblasti bude delegována jen na některé členy družstva, kteří k výkonu této činnosti budou splňovat určité odborné předpoklady (ostatně, takový přístup lze považovat za jednak jednodušší a jednak za praktičtější).

5.5.2 Bytové družstvo – samospráva

Bytové družstvo představuje zvláštní typ družstva, jehož cílem je primárně uspokojování bytových potřeb jeho členů. Jak uvádí ZOK, bytové družstvo může být založeno *jen* za účelem zajišťování bytových potřeb svých členů (§ 727 odst. 1 ZOK). Tuto původně jasnou definici však poněkud relativizuje v odstavci 2, když zároveň doplňuje, že bytové družstvo může spravovat domy s byty a nebytovými prostory ve vlastnictví jiných osob. Odstavec druhý je tak nutno chápat jako doplnění definice podle odstavce prvního, přičemž pokud družstvo spravuje domy s byty či nebytovými prostory ve vlastnictví jiných osob, nemůže tato činnost narušit základní účel bytového družstva.²⁶⁷

²⁶⁶ Srov. legislativní pravidla vlády, čl. 26 odst. 6, podle kterých, je-li text pododstavce nebo bodu samostatnou větou v jazykovém (nikoliv legislativním) smyslu, oddělují se středníkem. Dostupné online na: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/>. Ustanovení § 726 odst. 2 věta za středníkem je tak patrně nutno chápat sice jako samostatnou větu v jazykovém slova smyslu, ovšem z legislativního pohledu je třeba ji vnímat ve vazbě na předtím uvedené, tedy ve vazbě na působnost členské schůze. Jinými slovy, pravomoc každému členovi náleží jen tehdy, vykonává-li působnost kontrolní komise členská schůze.

²⁶⁷ POKORNÁ, J., VEČERKOVÁ, E., PEKÁREK, M. *Obchodní korporace a nekalá soutěž*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Meritum (Wolters Kluwer ČR), s. 443. ISBN 978-80-7478-873-4. Dále ČÁP,

Jinými slovy, správu je třeba chápat toliko jako činnost doplňkovou, nikoliv jako (výlučnou) alternativu k zajišťování bytových potřeb.

Bytové družstvo může fakultativně zřídit *samosprávu*, což je organizační jednotka bytového družstva, ve které se organizují členové bytového družstva zejména za účelem efektivního výkonu svých členských práv a povinností (§ 753 ZOK). Jestliže se bytové družstvo rozhodne zřídit si samosprávu nebo více samospráv, stanovy určí také a) okruh působnosti samospráv, b) podrobnější pravidla organizace a činnosti samospráv, zejména zařazení členů do jednotlivých samospráv, a c) zda si členové zařazení do jednotlivých samospráv mohou *jmenovat*²⁶⁸ orgány bytového družstva, které zajišťují činnost samospráv, a pravomoc a působnost těchto orgánů (§ 754 ZOK).

Své uplatnění může samospráva nalézt například tam, kde se v majetku jednoho družstva nachází několik bytových domů, kdy každý z těchto domů může představovat jednu samosprávu, tj. jednu samostatnou organizační jednotku.²⁶⁹

Nelze ale vyloučit vymezení samosprávy i jiným způsobem; zákon v tomto směru žádné meze neklade. Samospráva tak představuje možnost pro bytové družstvo zřídit si hierarchickou strukturu *sui generis*, kterou ZOK zmiňuje pouze v rámci právní úpravy bytových družstev, nikde jinde. Konkrétní úprava hierarchie a vymezení pravomocí a působnosti jsou zákonem ponechány stanovám bytového družstva bez bližší konkretizace. Jedná se tedy o úpravu značně dispozitivní. Jak uvádí například kolektiv autorů Pokorná, Večerková, Pekárek, bytové družstvo může fungovat v rámci jednotlivých samospráv podle struktury členská schůze – výbor. Členská schůze tedy bude představovat nejvyšší orgán samosprávy a výbor samosprávy pak orgán, který činnost samosprávy řídí v mezidobí jednání členských schůzí samosprávy. Zároveň členská schůze v tomto modelu volí zástupce samosprávy (delegáty) do shromáždění delegátů, tj. volených orgánů samospráv.²⁷⁰

Z. In: *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 2695 - 2696. ISBN 978-80-7478-537-5.

²⁶⁸ Za přílehlavější bych považovala termín *volit*, jelikož kromě členské schůze jsou ostatní orgány volené.

²⁶⁹ ČÁP, Z., HEJDA, J. *Zákon o obchodních korporacích: výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. Praha: Linde Praha, 2013., s. 743. ISBN 978-80-7201-917-5.

²⁷⁰ POKORNÁ, J., VEČERKOVÁ, E., PEKÁREK, M. *Obchodní korporace a nekalá soutěž*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Meritum (Wolters Kluwer ČR), s. 452. ISBN 978-80-7478-873-4.

Vzhledem k tomu, že ZOK ponechává vymezení práv a povinností *jmenovaných* orgánů samosprávy zcela na stanovách (včetně toho, zda si vůbec členové zařazení do jednotlivých samospráv budou moci „své“ orgány volit), nelze činit jednoznačné závěry stran nároků kladených na členy těchto volených orgánů. Mám však za to, že na členy volených orgánů samosprávy by měla dopadat jak obecná ustanovení týkající se volených orgánů (§ 152 a násl. OZ), tak ustanovení zvláštní (§ 46 ZOK).

Po převodu první jednotky do vlastnictví člena ztrácí samospráva pravomoc rozhodovat o otázkách spojených s údržbou a správou domu. Tato pravomoc přechází na shromáždění. Činnost správy se tak umenšuje toliko na projednávání otázek spojených s členstvím v bytovém družstvu a na hájení jejich zájmů (tj. zájmů nájemců). I pokud jsou v domě některé jednotky převedeny do vlastnictví a nevzniklo-li společenství vlastníků, i vlastníkům se umožňuje účastnit se zasedání členské schůze tak, aby se mohli účastnit rozhodování o správě domu. V takovém případě se zpravidla schůze členů samosprávy a zasedání shromáždění spojuje v jedno. Tento postup není právní úpravou vyloučen, nicméně z organizačního hlediska je velmi náročný (je třeba determinovat hlasovací právo jednotlivých účastníků).²⁷¹

5.5.3 Sociální družstvo – vyšší nároky na členy volených orgánů sociálního družstva ve věci dohledu nad činností družstva

Sociálním družstvem se rozumí družstvo, které soustavně vyvíjí obecně prospěšné činnosti směřující na podporu sociální soudržnosti za účelem pracovní a sociální integrace znevýhodněných osob do společnosti s přednostním uspokojováním místních potřeb a využíváním místních zdrojů podle místa sídla a působnosti sociálního družstva, zejména v oblasti vytváření pracovních příležitostí, sociálních služeb a zdravotní péče, vzdělávání, bydlení a trvale udržitelného rozvoje. Osobami, na jejichž podporu může být sociální družstvo založeno, mohou být například osoby bez bydlení, osoby propuštěné z výkonu nepodmíněného trestu

²⁷¹ DVOŘÁK, T. Bytové družstevnictví. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty, s. 116 - 117. ISBN 978-80-7400-643-2.

odnětí svobody nebo osoby opouštějící zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné léčby, nebo mládež a mladí dospělí v obtížné životní situaci, či osoby dlouhodobě nebo opakovaně nezaměstnané.^{272 273}

Na sociální družstvo se užijí rovněž obecná ustanovení o družstvech, s některými odchylkami představujícími *lex specialis* (§ 758 - § 773 ZOK).

Sociální družstvo je v některých aktivitách omezeno (§ 766 ZOK), jiné jsou mu pak zcela zapovězeny (§ 765 ZOK). Samotné podnikání obecně zakázáno není. Jak uvádí F. Cileček: „*Sociální družstvo je koncipováno jako podnikatel (srov. § 420, § 451 odst. 1 ObčZ), který může podnikat pouze určitým způsobem (nemůže vykonávat některé riskantní podnikatelské aktivity – viz § 760, 765 a 766) a jehož zisk bude ve své většině určen pouze k výkonu obecně prospěšné činnosti konané ve prospěch členů a třetích osob. V zájmu efektivního a nekomplikovaného fungování sociálního družstva jeho úprava obsahuje oproti obecné úpravě družstva některá zjednodušení.*“^{274 275}

Zákon nepochybně klade velký důraz na dodržení původního účelu sociálního družstva (§ 758 ZOK), tedy obecně prospěšné činnosti prováděné různými způsoby. Patrně za účelem předejití různým nekalým praktikám tak konstituuje tvrdou sankci za nedodržení těchto kautel, obsaženou v § 773 ZOK. Odchýlí-li se sociální družstvo od obecně prospěšných činností, nebo nakládá-li se ziskem v rozporu s § 766 (rozdělení více než 33 % disponibilního zisku mezi své členy nebo rozdělení tohoto zisku předtím, než byl doplněn rezervní fond a ostatní fondy tvořené ze zisku), soud může i bez návrhu sociální družstvo zrušit a nařídit jeho likvidaci. Soud pak může stejným způsobem naložit i se sociálním družstvem, jehož prospěšná činnost směřuje k uspokojování bytových potřeb znevýhodněných osob, nemá-li sociální družstvo členy, jejichž bytové potřeby uspokojuje, po dobu delší než 12 měsíců (§ 773 písm. c) ZOK).

²⁷² Stanovy Sociálního družstva Spolu, článek 1 odst. 3. Dostupné online ve sbírce listin na: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=57758949&subjektId=1013681&spis=1125821>.

²⁷³ Stanovy Sociálního družstva Střecha, článek II. Dostupné online ve sbírce listina na: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=57503866&subjektId=990715&spis=1095832>.

²⁷⁴ CILEČEK, F. In: ŠTENGLOVÁ, I. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře, s. 1101. ISBN 978-80-7400-540-4.

²⁷⁵ Zcela shodně pak i důvodová zpráva k ZOK, s. 90.

Zrušení a nařízení likvidace soudem pak dle mého názoru přichází v úvahu i v dalších případech, a to při změně činnosti v rozporu s § 758 ZOK, při přeměně na jiné než sociální družstvo (§ 760 ZOK). Dále při výkonu zakázaných ekonomických aktivit, kterými jsou a) emitování dluhopisů, b) zajišťování splnění povinností jiných osob, c) převzetí neomezeného ručení coby společníka obchodní společnosti²⁷⁶ nebo podílení se na podnikání jiných osob (ať již přímo nebo nepřímo), ledaže s tím členská schůze sociálního družstva vysloví předchozí souhlas, d) nabytí postavení strany smlouvy o tichém společenství, e) převedení, zastavení nebo propachtování závodu nebo pobočky nebo jejich části; to neplatí, je-li druhou smluvní stranou jiné sociální družstvo (§ 765 ZOK).

V souvislosti s nabytím funkce ve voleném orgánu sociálního družstva je tak třeba klást důraz na dodržení základních principů, na nichž je fungování sociálního družstva postaveno. V opačném případě hrozí sociálnímu družstvu velmi tvrdá sankce, což může mít v konečném důsledku největší dopad na ty osoby, pro které bylo sociální družstvo původně zřízeno.

²⁷⁶ Tj. postavení komplementáře, komanditisty, jehož jméno je uvedeno v obchodní firmě komanditní společnosti, nebo postavení společníka veřejné obchodní společnosti.

6. Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů jednotlivých tuzemských obchodních korporací podle zvláštních zákonů

6.1 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů banky

Bankou se podle § 1 odst. 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, rozumí akciová společnost se sídlem v České republice, která přijímá vklady od veřejnosti a poskytuje úvěry, a která k výkonu těchto činností obdržela na základě své předchozí žádosti bankovní licenci, vydanou Českou národní bankou.

Stejně jako jiné akciové společnosti má i akciová společnost vykonávající bankovní činnost určitou strukturu svých orgánů. Banka však není omezena co do volby mezi dualistickým či monistickým systémem.²⁷⁷ S oběma formami ostatně výslovně počítá již § 8 zákona o bankách. Odstavec 1 tohoto ustanovení dotčeného zákona specifikuje členskou základnu orgánů banky, když stanoví, že představenstvo banky musí mít alespoň 3 členy (tedy zde zákon počítá se systémem dualistickým). Správní rada banky pak musí mít alespoň 5 členů, přičemž toto ustanovení zároveň stanoví, že členem správní rady banky je obligatorně i statutární ředitel (tedy zde zákon počítá se systémem monistickým). Statutární ředitel sice obecně nesmí být předsedou správní rady, avšak Česká národní banka může souběh funkcí statutárního ředitele a předsedy správní rady v odůvodněných případech na návrh banky a po provedení posouzení vlivu souběhu funkcí umožnit. Při posouzení vlivu souběhu funkcí podle § 8 odst. 2 zákona o bankách Česká národní banka obligatorně posoudí vliv souběhu funkcí na řádnost a obezřetnost výkonu činností banky vzhledem k jejich povaze, rozsahu a složitosti a s přihlédnutím k individuálním okolnostem, zejména k dostatečnosti časové kapacity pro plnění stanovených povinností a vzniku možného střetu zájmů. Posouzení vlivu má tedy v podstatě zhodnotit, zda jediná fyzická osoba může obě tyto funkce, s ohledem na jejich zejména časovou a odbornou náročnost, vykonávat řádně.

²⁷⁷ LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 20. ISBN 978-80-7478-510-8.

Ve věci volených orgánů banky považují za důležité dále zmínit, že členem statutárního či kontrolního orgánu banky může být pouze osoba fyzická. Post statutárního ředitele nemůže vykonávat právnická osoba již podle obecných předpisů (§ 463 odst. 2 ZOK). Požadavek, aby členové představenstva, dozorčí rady a správní rady byly rovněž pouze fyzické osoby, pak stanoví *lex specialis*, v tomto případě § 8 odst. 9 zákona o bankách. Působnost statutárního a kontrolního orgánu musí být uvedena ve stanovách (§ 8 odst. 8 zákona o bankách), stejně jako jejich pravomoc a odpovědnost (§ 9 odst. 1 písm. b) zákona o bankách). Významné banky²⁷⁸ pak zřizují i další orgány – výbory – jako je výbor pro rizika, výbor pro odměňování a výbor pro jmenování (členů volených orgánů).

Přesná působnost těchto výborů záleží podle vymezení ve stanovách. Obecně však představují poradní hlas členů kontrolního či statutárního orgánu, v rozsahu jim svěřené působnosti (z povahy věci se tedy nemůže jednat o orgán, jenž by svou činností ingeroval do působnosti či pravomocí orgánu statutárního nebo kontrolního). Banka není limitována počtem těchto výborů. Kromě zákonem uvedených může zřizovat i orgány jiné, s rozličnou působností (například etický výbor). Banky jsou dále povinny zřizovat výbor pro audit, nedopadá-li na ně některá z výjimek podle § 44b zákona č. 93/2009 Sb., o auditorech. Pokud banka výbor pro audit nezřídí, jeho působnost vykonává dozorčí rada či správní rada.²⁷⁹

Jedná-li se o kvalitativní požadavky na členy představenstva, statutárního ředitele, dozorčí rady a správní rady, odlišné, lépe řečeno, zvýšené, nároky existují i zde. Předně musí jít o osoby důvěryhodné, dostatečně odborně způsobilé a zkušené²⁸⁰, přičemž tyto osoby musí plnit své povinnosti řádně, čestně a nezávisle

²⁷⁸ Kritérium významnosti banky je konkretizováno vyhláškou České národní banky č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. Jak přitom vyplývá z § 15 odst. 4 uvedené vyhlášky ve spojení s § 8c zákona o bankách, významnou bankou, která zřídí výbor pro rizika, jmenování a odměňování, se rozumí banka, jejíž podíl na celkové bilanční sumě všech povinných osob na daném trhu dosahuje nebo přesahuje 5 %.

²⁷⁹ Bližší vymezení působnosti jednotlivých výborů obsahuje příloha č. 2 vyhlášky ČNB č. 163/2014 Sb.

²⁸⁰ K výkladu těchto pojmů blíže viz metodický materiál České národní banky – úřední sdělení ze č. 13/2013 ze dne 6. 12. 2013. Vzhledem k obsáhlosti materiálu lze alespoň stručně uvést, že důvěryhodnost (část I. materiálu) spočívá jednak v bezúhonnosti a jednak v profesní podnikatelské integritě. Při jejím hodnocení se vychází zejména z absence negativních zpráv. Pojem odborná způsobilost (část II. materiálu) v sobě zahrnuje manažerskou praxi i odbornou praxi na finančním trhu. Tyto atributy Česká národní banka posuzuje materiálně, tj. za posouzení konkrétní náplně práce na pozicích obdobných té, kterou chce uchazeč vykonávat v rámci struktury orgánů banky. Potřebné zkušenosti (část 3. materiálu) Česká národní banka rovněž hodnotí materiálně, tj. posuzuje předchozí rozsah pravomocí a náplň předchozí řídicí činnosti. Zohledňuje se případ od případu. Obecně se za dostatečnou praxi považuje dvouletá činnost v řídicí funkci v právnické osobě, která je svou povahou podobná té, v níž hodná uchazeč funkci vykonávat. Dostupné online na:

a věnovat výkonu své funkce dostatečnou časovou kapacitu. Určitým způsobem je – právě z důvodu zajištění řádného plnění povinností a z důvodu neslučovat kontrolní funkce s funkcemi výkonnými – dále omezena účast osoby, která je členem statutárního či kontrolního orgánu, v orgánech dalších. Banka má dále povinnost zajistit, aby byly vyčleněny dostatečné personální a finanční zdroje pro průběžné odborné vzdělávání členů statutárního orgánu, členů správní rady, jakož i členů dozorčí rady, a aby byla prováděna politika podporující rozmanitost při výběru členů statutárního orgánu, členů správní rady a členů dozorčí rady (§ 8 odst. 3, odst. 4 zákona o bankách). Zákon o bankách dále akcentuje řádný výkon povinností vyplývajících z přijaté funkce, když jednak z důvodu zajištění práv věřitelů a jednak za účelem odrazení od provádění případných nekalých aktivit, stanoví sankční opatření v podobě založení odpovědnosti vůči věřitelům banky. Poruší-li členové orgánu (či orgánů) své povinnosti vyplývající pro ně z výkonu funkce podle zákona o bankách nebo zvláštních právních předpisů případně stanov banky, odpovídají společně a nerozdílně za škodu, která vznikne věřitelům banky tím, že v důsledku porušení těchto povinností banka není schopna plnit své splatné závazky (§ 8a zákona o bankách). Výkon funkce člena takového orgánu s sebou, vedle určitých výhod, tak obnáší i značnou míru odpovědnosti za svěřenou působnost. Ta může být dále parciálně vymezena podle odbornosti anebo podle okruhu vymezených otázek.²⁸¹

Souhrnně lze konstatovat, že zákon o bankách klade na akciovou společnost (lhostejno, s jakým systémem vnitřní struktury), jenž má za cíl provozovat činnost banky, zvýšené požadavky týkající se jak počtu členů ve statutárním a kontrolním orgánu, tak zároveň jejich patřičné kvalifikace. Zároveň přitom stanovuje určitá omezení. Pro srovnání, podle ZOK obecně platí, že představenstvo má 3 členy, neurčí-li stanovy jinak (§ 439 odst. 1 ZOK). Tím není vyloučeno, aby členů představenstva bylo i méně. Totéž pak platí i pro dozorčí radu, nejedná-li se o

https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/legislativa/.galleries/Vestnik-CNB/2013/v_2013_13_21413560.pdf. Za účelem posouzení odborné způsobilosti, důvěryhodnosti a zkušenosti osoby, jež se hodlá ucházet o funkci vedoucí osoby v bance, družstevní záložně, pobočce zahraniční banky, nebo která je navrhována do vedení finanční holdingové osoby, je daná osoba povinna mimo jiné podat pravdivé informace o sobě a svém předchozím působení prostřednictvím stanoveného dotazníku, dostupného online zde: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/legislativa/.galleries/vyhlasiky/vyhlasika_233_2009_priloha_4.docx.

²⁸¹ Srov. SMUTNÝ, A. *Zákon o bankách*. Komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy komentáře, s. 249 a násl. ISBN 978-80-7400-764-4.

akciovou společností mající alespoň 500 zaměstnanců v pracovním poměru (§ 448 odst. 1 ZOK). Ve věci správní rady tomu není jinak (§ 457 ZOK).

6.2 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů pojišťovny a zajišťovny

6.2.1 Pojišťovna

Pojišťovnou je právnická osoba, jíž bylo uděleno povolení k provozování pojišťovací činnosti. Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, rozlišuje pojišťovny v závislosti na zemi původu na pojišťovny tuzemské, pojišťovny z jiného členského státu (EU) a na pojišťovny z třetího státu (mimo EU). Dohled nad tuzemskými pojišťovnami vykonává Česká národní banka (§ 84 zákona o pojišťovnictví).

K základnímu rámci pojišťoven a jejich činnosti je třeba nejprve uvést, že tuzemskou pojišťovnou je právnická osoba se sídlem na území České republiky, které bylo Českou národní bankou uděleno povolení k provozování pojišťovací činnosti podle zákona o pojišťovnictví (§ 3 odst. 1 písm. b) zákona o pojišťovnictví). Tuzemská pojišťovna je oprávněna provozovat pojišťovací činnost na základě a současně v rozsahu povolení uděleného Českou národní bankou jako akciová společnost (přípustná je dualistická i monistická struktura) nebo družstvo. Pojišťovací činnost samotná je definována poměrně obsáhle, a to jako přebírání pojistných rizik na základě uzavřených pojistných smluv a plnění z nich, přičemž součástí pojišťovací činnosti jsou činnosti přímo vyplývající z povolené pojišťovací činnosti, zejména činnosti související se vznikem pojištění a jeho správou, likvidace pojistných událostí, poskytování asistenčních služeb, investování, uzavírání smluv pojišťovnou se zajišťovnami o zajištění závazků pojišťovny vyplývajících z jí uzavřených pojistných smluv a činnost směřující k předcházení vzniku škod a zmírňování jejich následků (§ 3 odst. 1 písm. f zákona o pojišťovnictví). Hmotněprávní základní vymezení jednotlivých soukromoprávních institutů z oblasti pojištění osob upravuje OZ (§ 2758 a násl.), který pojistné smlouvy řadí mezi smlouvy *aleatorní*, tj. mezi smlouvy odvážné, u nichž vznik některých práv a

povinností stran závisí na nějaké nahodilé události, u které není známo, zda nastane či nikoliv.

Jde-li o činnost statutárního a kontrolního orgánu, pojišťovna je předně povinna zřídit řídicí a kontrolní systém, jenž má obsahovat zejména, nikoliv však výlučně, přiměřenou a jasně vymezenou organizační strukturu s jasným určením a vhodným oddělením povinností spolu s účinným způsobem předávání informací, a řízením rizik. V oblasti řízení rizik je pak každá pojišťovna povinna mít se svým statutárním orgánem uzavřenou písemnou koncepci, pokud jde alespoň o řízení rizik, vnitřní kontrolu, vnitřní audit, případně též, pokud jde o externí zajištění činností, a zajistí, aby byla tato koncepce naplňována. Jde-li o monistický systém vnitřní struktury pojišťovny nebo zajišťovny, rozumí se pro účely tohoto zákona statutárním orgánem správní rada. Pravidelně, nejméně však jednou ročně, přezkoumává její funkčnost. Její úpravu je povinna provést v souvislosti s jakoukoli významnou změnou ve svém řídicím a kontrolním systému nebo v některé oblasti své činnosti (§ 7 odst. 3 zákona o pojišťovnictví). Stejně jako v případě bank, na jednotlivé členy voleného orgánu jsou kladeny zvýšené nároky. Zákon o pojišťovnictví užívá pojmy *klíčové osoby* a *osoby s klíčovými funkcemi*, na které lze, vzhledem k dikci zákona, nahlížet v synonymním významu. Mezi tyto osoby lze dle mého přesvědčení řadit rozhodně i členy volených orgánů pojišťovny.

Podle § 7a zákona o pojišťovnictví je i tuzemská pojišťovna povinna zajistit, aby všechny osoby s klíčovými funkcemi byly způsobilé a důvěryhodné a nebyly ve střetu zájmů, který by byl na újmu jejího řádného a obezřetného řízení. Členové volených orgánů, zejména pak statutárního a kontrolního orgánu, pak takovými osobami nepochybně jsou. Jakoukoliv změnu ve složení osob s klíčovými funkcemi je pojišťovna povinna hlásit dohledovému orgánu, tedy České národní bance. Stejně tak je pojišťovna povinna hlásit České národní bance, přestane-li některá osoba s klíčovou funkcí splňovat nároky uvedené v § 7a odst. 1 zákona o pojišťovnictví (tj. způsobilost, důvěryhodnost, absence střetu zájmů, který by byl na újmu jejího řádného a obezřetného řízení). Členové statutárního a kontrolního orgánu a další osoby uvedené v § 127 zákona o pojišťovnictví pak mají uloženou i zákonnou povinnost mlčenlivosti; s výjimkami podle § 128 zákona o pojišťovnictví. Pojišťovna je dále povinna mít zřízen nejméně tříčlenný výbor pro audit (§ 44 zákona o auditorech), nesplňuje-li některou z uvedených výjimek podle § 44b zákona o auditorech.

6.2.2 Zajišťovna

Základní právní úpravu zajišťovny obsahuje, stejně jako v případě pojišťovny, zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví. Tato struktura je ostatně logická, když zajišťovací činnost lze označit jako, zjednodušeně řešeno, pojištění pojišťovny. Mnoho norem zde obsažených tak dopadá na pojišťovny i zajišťovny současně. Stejně jako v případě pojišťoven zákon rozlišuje zajišťovny tuzemské, zajišťovny z jiného členského státu (EU) a zajišťovny ze třetích zemí (mimo země EU). Tuzemskou zajišťovnou se rozumí právnická osoba se sídlem na území České republiky, které bylo Českou národní bankou uděleno povolení k provozování zajišťovací činnosti podle tohoto zákona. Tuzemská zajišťovna je oprávněna provozovat zajišťovací činnost pouze ve formě akciové společnosti. Přípustná je dualistická i monistická struktura. Dle dostupných informací má v České republice sídlo zatím jen jediná právnická osoba nazvaná přímo jako zajišťovna²⁸², zajišťovací činnost však vykonává více subjektů²⁸³. Vzhledem k značným zákonným požadavkům a dále vzhledem ke specifické povaze této činnosti ostatně ani nelze předpokládat výrazný nárůst osob majícím zajišťovací činnost jako předmět podnikání.

Zajišťovací činnost je třeba chápat jako přebírání pojistných rizik na základě uzavřených smluv, kterými se zajišťovna zavazuje poskytnout pojišťovně ve sjednaném rozsahu plnění, nastane-li nahodilá událost ve smlouvě blíže označená. Pojistitel se naproti tomu zavazuje platit zajistiteli ve smlouvě určené plnění. Součástí zajišťovací činnosti jsou i činnosti přímo vyplývající z povolené zajišťovací činnosti, například poskytování statistického nebo pojistněmatematického poradenství v pojišťovnictví, analýza a průzkum pojistných rizik, aj. (§ 3 odst. 1 písm. l zákona o pojišťovnictví). Jde-li pak o nároky kladené

²⁸² Seznam zajišťovacích společností vedený Českou národní bankou, zahrnující pojišťovny, zajišťovny, pobočky zahraničních pojišťoven a pobočky zahraničních zajišťoven, které vykonávají zajišťovací nebo zajišťovací činnost podle zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví a jsou rezidenty České republiky. Dostupný online na: https://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/seznamy-instituci-pro-potreby-menove-a-financni-statistiky/seznam-ic/.

²⁸³ Viz např. výpis činností uvedený v předmětu podnikání, bod č. 2, společnosti Generali Česká pojišťovna a.s., dostupné online na: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=702406&typ=PLATNY>.

na členy orgánů, uplatní se shodná pravidla, která platí pro člena orgánů pojišťovny (§ 7 a násl., zejm. § 7a, § 11 a § 127 zákona o pojišťovnictví). Stejně jako pojišťovna je i zajišťovna povinna mít zřízen nejméně tříčlenný výbor pro audit (§ 44 zákona o auditorech), nesplňuje-li některou z uvedených výjimek podle § 44b zákona o auditorech.

6.3 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů družstevní záložny

Družstevní záložny jsou upraveny zákonem č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o spořitelních a úvěrních družstvech“). Spořitelní a úvěrní družstva, pro které zákon používá legislativní zkratku „družstevní záložny“, mají základní předmět činnosti shodný jako banky, tedy přijímání vkladů a poskytování úvěrů. Jenže, na rozdíl od bank tyto služby poskytují výlučně svým členům (což ostatně konvenuje s obecným zaměřením družstva, jímž je podpora svých členů). Družstevní záložna tudíž nemůže přijmout vklad či poskytnout úvěr osobě nacházející se vně její členské základny. Povolení působit jako družstevní záložna uděluje subjektům se sídlem v České republice Česká národní banka a družstevní záložny mohou vykonávat pouze činnosti stanovené zákonem o spořitelních družstvech, a to v rozsahu uděleného oprávnění (viz § 3 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech). Jak přitom již samotný název tohoto subjektu napovídá, jedinou přípustnou právní formou družstevní záložny je družstvo (§ 1 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech).

I družstevní záložna je podle § 7a zákona o spořitelních a úvěrních družstvech povinna zřídit kontrolní systém, jehož cílem je především zajistit řádné fungování družstevní záložny, a který zahrnuje zejména:

- a) vymezení předpokladů řádné správy a řízení družstevní záložny (tj. zásady a postupy řízení, jasnou a průhlednou organizaci svých orgánů spolu s vymezením jejich působnosti, aj.),

- b) řízení rizik (zahrnující například účinné postupy rozpoznávání, vyhodnocování, měření, sledování a ohlašování rizik),
- c) systém vnitřní kontroly (tj. zejména vnitřní audit),
- d) zajišťování důvěryhodnosti, odborné způsobilosti a zkušenosti členů představenstva, kontrolní komise a úvěrové komise, a
- e) zajišťování odborné způsobilosti a zkušenosti představenstva, kontrolní komise a úvěrové komise jako celku, zajišťující porozumění činnostem družstevní záložny, včetně dostatečného porozumění hlavním rizikům.

Základní požadavky na členy obligatorně zřizovaných orgánů jsou velmi podobné jako v předchozích případech. Družstevní záložna má rovněž povinnost zajistit, aby členem jejích obligatorně zřizovaných orgánů byly pouze osoby důvěryhodné, dostatečně odborně způsobilé a zkušené. Vedle toho musí zajistit i vyčlenění dostatečných personálních a finančních zdrojů pro průběžné odborné vzdělávání členů představenstva, kontrolní komise a úvěrové komise. Dále má být prováděna politika podporující rozmanitost při výběru členů představenstva, kontrolní komise a úvěrové komise (§ 7aa zákona o spořitelních a úvěrních družstvech). Dohled nad dodržováním uvedených pravidel a dohled nad dosazováním osob splňujících tato kritéria vykonává Česká národní banka.

Nyní k jednotlivým orgánům a k základním principům jejich fungování. Předně je třeba uvést, každý orgán družstevní záložny jedná podle jednacího řádu, který schvaluje členská schůze. Při hlasování se pak uplatní prakticky shodná úprava, jako je právní úprava podle § 631 ZOK, tedy i zde platí pravidlo 1 člen voleného orgánu = 1 hlas. Členové volených orgánů družstevní záložny jsou dále povinni neprodleně a úplně informovat Českou národní banku o všech skutečnostech, které by mohly mít za následek ohrožení hospodaření družstevní záložny nebo uplatnění opatření k nápravě ze strany České národní banky podle § 28 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, a o ztrátě odborné způsobilosti nebo důvěryhodnosti členů volených orgánů družstevní záložny. Členové volených orgánů družstevní záložny jsou povinni vykonávat svoji činnost s odbornou péčí. Jsou povinni vykonávat své funkce tak, aby neohrozili návratnost vkladů členů družstevní záložny a její bezpečnost a stabilitu ve vztahu k hospodaření. Pakliže člen voleného orgánu družstevní záložny poruší své povinnosti vyplývající pro něj z právních předpisů nebo stanov, odpovídá společně a nerozdílně s jinými členy za

škodu, která vznikne věřitelům družstevní záložny tím, že v důsledku tohoto porušení povinností dotčenými členy volených orgánů není družstevní záložna schopna plnit své splatné dluhy.

Kromě orgánů obligatorně zřizovaných podle ZOK družstvo vykonávající činnost družstevní záložny zřizuje *ex lege* i úvěrovou komisi, která má nejméně tři členy. Člen úvěrové komise nesmí být členem představenstva, členem kontrolní komise družstevní záložny ani osobou pověřenou výkonem vnitřního auditu. Členem úvěrové komise může být pouze člen družstevní záložny. Úvěrová komise má zákonem o spořitelních a úvěrních družstvech svěřenou působnost v oblasti rozhodování o poskytování úvěrů členům podle stanov, poskytování záruk ve formě ručení nebo v oblasti poskytování finančních záruk za členy a zajištění úvěrů (§ 6 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech). Zákon nicméně již nevymezuje konkrétní podmínky, za jakých může být členovi družstva úvěr poskytnut. Záleží proto na stanovách, na úvaze dotčených orgánů zda – vzhledem k situaci člena družstva – takový úvěr družstevní záložna poskytne.

Družstevní záložna, která je významná vzhledem ke své velikosti, vnitřní organizaci, povaze, rozsahu a složitosti svých činností, zřizuje podle § 7ab zákona o spořitelních a úvěrních družstvech také výbor pro rizika, výbor pro jmenování (členů volených orgánů) a výbor pro odměňování. Stejně jako v případě banky, pojišťovny a zajišťovny má i družstevní záložna povinnost mít zřízený výbor pro audit podle § 44 a násl. zákona o auditorech, nesplňuje-li některou z výjimek uvedených v § 44b zákona o auditorech.

Představenstvo rozhoduje, kromě otázek svěřených do jeho působnosti zákonem o spořitelních a úvěrních družstvech, ZOK a popřípadě stanovami, i ve zvláštních případech, spojených se specifickou činností těchto družstev. Konkrétně jde o případy uvedené v ustanovení § 6 odst. 5 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech.

Kontrolní komise kromě výkonu kontroly nad činností představenstva vykonává kontrolu též nad činností úvěrové komise.

6.4 Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů investičních společností a investičních fondů

Pojem investiční společnost definuje zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů. Jak uvádí § 7 předmětného zákona, investiční společností se rozumí právnická osoba se sídlem v České republice, která je na základě povolení uděleného Českou národní bankou oprávněna obhospodařovat²⁸⁴ investiční fond nebo zahraniční investiční fond, popřípadě provádět administraci investičního fondu²⁸⁵ nebo zahraničního investičního fondu nebo vykonávat činnosti uvedené v § 11 odst. 1 písm. c) až f) uvedeného zákona.

Podstatou kolektivního investování je kumulace peněžních prostředků od vícero investorů s cílem jejich následného společného zhodnocení prostřednictvím různých vhodných investic. Tím je z pohledu investora diverzifikováno případné riziko spojené s neúspěchem dané investice a zároveň je dosahováno úspor nákladů z rozsahu provedených investic.²⁸⁶ Prostředky mohou být kumulovány upisováním akcií investičního fondu či vydáváním podílových listů podílového fondu.²⁸⁷

²⁸⁴ Obhospodařováním se rozumí správa majetku tohoto fondu, včetně investování na účet tohoto fondu, a řízení rizik spojených s tímto investováním (§ 5 odst. 1 zákona).

²⁸⁵ Administrace investičního fondu zahrnuje činnosti uvedené v § 38 o investičních společnostech a investičních fondech, mezi něž patří například vedení účetnictví, poskytování právních služeb, compliance a vnitřní audit, vyřizování stížností a reklamací investorů, nebo oceňování jeho majetku a dluhů.

²⁸⁶ Například rozhodne-li se samostatný investor investovat tisícikorunu, případné riziko spojené s neúspěchem investice je sice prakticky zanedbatelné (v nejhorším případě přijde o onu tisícikorunu), ovšem poplatky spojené s takovou investicí mohou sahat do desítek procent nominální hodnoty investice, nebo ji dokonce celou spotřebovat. Navrácení takové investice alespoň na její nominální počáteční hodnotu může trvat i při velmi vysokých výnosech zcela nepřijatelnou dobu, natož pokud z ní chce investor profitovat nad rámec vstupní hodnoty (což je logický cíl všech investorů). Vedle toho je nutné počítat i s určitými mandatorními výdaji (správa investice, daň z příjmů, apod.) a dále s inflací, což dobu potřebnou ke generování zisku jen dále prodlužuje. Kvůli těmto okolnostem je dosažení zisku při individuálním investování obdobných (tedy pro investora málo rizikových) částek přinejmenším problematické. Tento problém u stovek či tisíců takto společně investovaných tisícikorun, přijatých od stejného počtu investorů, odpadá. Při investování kolektivních prostředků mohou být navíc tyto prostředky investovány v různých oblastech (či do různých aktivit), čímž se riziko neúspěchu dále diverzifikuje. Riziko pro každého individuálního investora tedy zůstává stejné (tisícikoruna), ale náklady se poměrně rozdělí, čímž dochází k již řečeným úsporám z rozsahu. Zároveň přitom odpadá povinnost individuálním investorům starat se o své investice, když tato aktivita je většinou přenechána odborníkům. V tom spatřuji výhody kolektivního investování.

²⁸⁷ Informace o kolektivním investování vypracované Kanceláří Finančního arbitra, dostupné online zde: <https://www.finarbitr.cz/cs/oblasti/investice/co-je-kolektivni-investovani.html> a zde: <https://www.finarbitr.cz/cs/oblasti/investice/zakladni-pojmy.html>.

Investiční fond představuje základní funkční i organizační jednotku systému kolektivního investování. Jak uvádí P. Čech: „*Tvoří jej soubor jmění soustředěný a účelem a v souvislosti se zákonem vymezeným způsobem kolektivního obhospodařování takového jmění. V investičním fondu se snoubí majetek i dluhy, které při jeho obhospodařování vznikly.*“²⁸⁸

Může mít právní formou akciové společnosti (§ 100 odst. 1 o investičních společnostech a investičních fondech), komanditní společnosti, společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti, evropské společnosti, nebo družstva (§ 101 odst. 1 o investičních společnostech a investičních fondech).

Investiční fond může mít obecně dvojí formu, a to samosprávného fondu s právní osobností a bez právní osobnosti. Jde-li o samosprávné fondy s právní osobností, mohou mít podobu samosprávného investičního fondu či nesamosprávného investičního fondu. Samosprávný investiční fond (jak již jeho název napovídá) je investiční fond nadaný právní osobností, který je na základě povolení k činnosti uděleného Českou národní bankou oprávněn se sám obhospodařovat, popřípadě provádět svou administraci. Nesamosprávný investiční fond má rovněž svoji právní osobnost, ale zároveň má individuální statutární orgán, jímž je právnická osoba oprávněná obhospodařovat tento investiční fond (již uvedená investiční společnost). Nesamosprávný investiční fond je oprávněn se obhospodařovat prostřednictvím této osoby. Obhospodařovat investiční fond nesmí nikdo bez povolení uděleného Českou národní bankou podle zákona o investičních společnostech a investičních fondech, nestanoví-li tento zákon nebo jiný právní předpis jinak.²⁸⁹

Právní úprava činnosti administrátora a obhospodařovatele je v zákoně o investičních společnostech a investičních fondech upravena zvlášť (viz část druhá a část třetí zákona). Jak na administrátora, tak na obhospodařovatele jsou kladeny nároky odborné péče, řádného a obezřetného výkonu činnosti, dostatečného personálního vybavení, a v neposlední řadě i kontrolního a řídicího systému.

²⁸⁸ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 596. ISBN 978-80-7478-735-5.

²⁸⁹ NEVESELÝ, D., KARÁSKOVÁ, K. *Nová úprava kolektivního investování*. Článek ze dne 12. 12. 2013. Dostupný online zde: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-uprava-kolektivniho-investovani-93176.html>.

Vedoucí osoba²⁹⁰ investiční společnosti, samosprávného investičního fondu či zahraniční osoby s povolením obhospodařovat fondy, osoba hlavního administrátora a osoba vykonávající funkci podle § 21 odst. 5 zákona o investičních společnostech a investičních fondech, jakož i fyzická osoba zastupující právnickou osobu při výkonu její působnosti individuálního statutárního orgánu, pokud není členem statutárního orgánu nebo jinou vedoucí osobou této právnické osoby a nemá předchozí souhlas České národní banky podle této hlavy, musí mít k výkonu své funkce předchozí souhlas České národní banky (§ 515 zákona o investičních společnostech a investičních fondech). Tento souhlas Česká národní banka udělí pouze člověku, jenž kumulativně splňuje podmínky uvedené v § 516 odst. 1 dotčeného zákona.

Za povšimnutí stojí, že kromě obecných podmínek normovaných OZ a ZOK, o kterých již bylo v této práci pojednáno, zákon o investičních společnostech a investičních fondech normuje i podmínky další. Těmi jsou, stejně jako u předchozích obchodních korporací se zvláštním právním režimem, důvěryhodnost (písm. d), odborná způsobilost (písm. e) a dostatečné zkušenosti (písm. f).²⁹¹ Podmínka absence výkonu další obdobné činnosti, která by fyzické osobě bránila (písm. g), dle mého přesvědčení nepředstavuje žádnou novinku, když v sobě subsumuje okruh předpokladů, ne nepodobných předpokladům normovaným u ostatních obchodních korporací se zvláštním režimem (zákaz konkurence, dostatečná časová kapacita umožňující řádný výkon funkce apod.). Jde-li konečně o podmínku dostatečných zkušeností se správou majetku, na který je zaměřena investiční strategie²⁹² obhospodařovaného investičního fondu nebo zahraničního investičního fondu (písm. h), dovozují, že i zde se patrně uplatní nejméně dvouletá zkušenost s obdobnou činností. Investiční společnost, samosprávný investiční fond, zahraniční osoba s povolením podle § 481 a hlavní administrátor musí mít alespoň

²⁹⁰ Vedoucí osobou se rozumí zejména člen (voleného) orgánu společnosti, vedoucí zaměstnanci, prokuristé aj. osoby, které se podílejí na řízení a chodu společnosti, mající určitou rozhodovací pravomoc, nebo zastávající jinou klíčovou vedoucí funkci, viz úřední sdělení České národní banky ze dne 10. 12. 2010 k výkonu činnosti na finančním trhu: Kvalitativní požadavky související s výkonem činnosti – základní informace; příloha č. 1, odst. 1 písm. o). Dostupné online na: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/legislativa/.galleries/Vestnik-CNB/2010/v_2010_18_22010560.pdf.

²⁹¹ Stran výkladu těchto pojmů lze opakovaně odkázat na výkladové stanovisko České národní banky, dostupné online zde: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/legislativa/.galleries/Vestnik-CNB/2013/v_2013_13_21413560.pdf.

²⁹² Ustanovení § 93 odst. 3 zákona o investičních společnostech a investičních fondech.

2 vedoucí osoby splňující výše uvedená kritéria (§ 516 odst. 2 zákona o investičních společnostech a investičních fondech).

7. Vybrané zvláštní otázky právní úpravy volených orgánů evropských obchodních korporací podle přímo použitelných předpisů EU a příslušných zákonů

Pro tyto obchodní korporace je – vzhledem k jejich právnímu rámci, založeném na prioritní roli evropského práva – typické, že jejich právní úprava není koncentrována v jednom právním předpisu, nýbrž je třeba vycházet z více právních předpisů, z nichž hlavním je nařízení EU. Je zde i akcentována smluvní volnost mající původ v evropské úpravě. Teprve pro okruh příslušným nařízením neupravených otázek, či otázek upravených parciálně, které navíc nejsou upraveny zakladatelským právním jednáním (smluvně), lze použít první úpravu zakotvenou v národním právním řádu. Tímto způsobem se právní úprava stává poněkud složitější, neboť dochází k situaci, kdy právní úprava téže obchodní korporace je zakotvena ve více úrovních (neboli vrstvách, případně rovinách). Zpravidla je tvořena základní evropským právem reprezentujícím v jistém smyslu základní schéma fungování. Toto je pak doplněno v evropskou právní úpravou předvídaných kautelách národním zákonem a dále obecnou právní úpravou dopadající na právní úpravu, jež je té evropské nejpodobnější.²⁹³

7.1 Evropská společnost

Těžiště právní úpravy evropské společnosti představuje Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti (SE) a směrnice Rady č. 2001/86/ES, kterou se doplňuje statut evropské společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců. Dále je tato právní úprava v našich poměrech provedena zákonem České republiky č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, a podzákonnou normou v podobě vyhlášky Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 293/2005 Sb., o dokumentech, které je třeba předložit notáři k vydání osvědčení při přemístění zapsaného sídla evropské společnosti a při založení evropské společnosti fúzí. Není-li přitom některá část

²⁹³ Srov. § 1 odst. 4 ZOK.

právní úpravy obsažena v těchto předpisech nebo neupravují-li takovou otázku stanovy evropské společnosti, použijí se podpůrně ustanovení národní právní úpravy o akciové společnosti; determinujícím faktorem je v takovém případě sídlo evropské společnosti.²⁹⁴ V poměrech České republiky se jedná o příslušná ustanovení ZOK.

Evropskou společností se rozumí obchodní korporace upravená primárně nadnárodními normami, k jejímuž založení je zapotřebí existence nejméně dvou akciových společností či společností s ručením omezeným mající svá sídla v různých státech Evropské unie.²⁹⁵ Konkrétní podmínky pro založení udává článek 2 nařízení o statutu SE.

Nicméně, výše uvedené představuje jen základní rámec právních norem, které je třeba na evropskou společnost aplikovat. Jde-li však o *hierarchii* úpravy vztahující se k evropské společnosti, je třeba vycházet z článku 9 nařízení o statutu SE a ze systematizace právních norem sekundárního práva EU (nyní se projevuje ono v úvodu zmíněné „vrstvení“). Z toho vyplývá, že zaprvé na evropskou společnost dopadá samotné nařízení o statutu SE a dále i směrnice o jeho doplnění (byť ji článek 9 výslovně nezmiňuje), zadruhé stanovy evropské společnosti, pokud je to v nařízení o statutu SE výslovně stanoveno. V případě záležitostí nařízením o statutu SE neupravených (či upravených jen částečně) pak na evropskou společnost dopadá zatřetí český prováděcí zákon o evropské společnosti, začtvrté národní právo (zvláštní zákony) týkající se akciových společností, zapáté obecná ustanovení OZ či ZOK, vztahujících se rovněž k akciovým společnostem, a zašesté stanovy evropské společnosti v oblasti záležitostí, které statut SE neupravuje.

Jak vidno, právní úprava (nejen) tohoto typu nadnárodní společnosti je již při prvotním zkoumání oproti národním formám obchodních korporací roztržštěná, což k její přehlednosti a s tím související snadné použitelnosti, příliš nepřispívá.

²⁹⁴ Viz články 5, 15 a 9 nařízení o statutu SE.

²⁹⁵ Výčet příslušných právních forem národních společností je stanoven v příloze č. 1 nařízení o statutu SE (akciové společnosti) a v příloze č. 2 (společnosti s ručením omezeným). Jedná se nicméně o okruh národních právních forem toliko v době vydání nařízení o statutu SE.

Ve své době přitom evropská společnost měla i několik zásadních výhod.²⁹⁶ V dnešní době je ale v důsledku legislativních změn (zejména rekodifikace) právní úprava obsažená v dříve vydaném nařízení o statutu SE a v ZOK při srovnání v leckterých ohledech stejná, či alespoň velmi podobná (sekundární právo Evropské unie je výsledkem určitého konsenzu mezi státy, není proto překvapením, že se dřívější pravidla nařízení či směrnic, jež jsou výsledkem právě takového konsenzu, později objeví i ve vnitrostátní právní úpravě).

7.1.1 Orgány a členové orgánů evropské společnosti

Jak již bylo řečeno, evropská společnost se podobá české akciové společnosti, čemuž odpovídá i struktura jejích orgánů. Nejvyšším orgánem evropské společnosti je valná hromada. Dále je zřizován buď dozorčí orgán a řídicí orgán (dualistický systém), nebo správní orgán (monistický systém), podle toho, kterou možnost obsahují stanovy.²⁹⁷ Toto pojetí odpovídá české právní úpravě dozorčí rady a představenstvu (dualistický systém) na straně jedné a právní úpravě správní rady a statutárního ředitele (monistický systém) na straně druhé.²⁹⁸

Rozhodne-li se evropská společnost pro dualistický systém, dopadají na ni primárně regule podle článku 39 až 42 statutu SE a podle § 23 až § 25 zákona o evropské společnosti. Podle těchto pravidel členy (člena) řídicího orgánu jmenuje a odvolává dozorčí orgán, není-li působnost v této oblasti svěřena stanovami valné hromadě. Role dozorčího orgánu spočívá v dohlížení na práci řídicího orgánu. Členy dozorčího orgánu jmenuje valná hromada (členové prvního dozorčího orgánu

²⁹⁶ Jednou z nich byla možnost zvolit si mezi dualistickým a monistickým systémem vnitřní struktury, což tehdejší obchodní zákoník neumožňoval. Jedinou možností byl tehdy systém dualistický (srov. § 184 až § 201 OBCHZ). Namísto poměrně složité dualistické struktury akciové společnosti tak mohla evropská společnost s monistickým uspořádáním vnitřní struktury představovat atraktivní volbu při zachování základních prvků akciové společnosti. Určitou výhodu mohlo představovat i přemístění sídla společnosti do jakékoliv členské země. Tyto – tehdy zcela unikátní – výhody však vzaly do jisté míry za své nabytím účinnosti ZOK spolu s dalším vývojem právní úpravy. Na základě rekodifikace soukromého práva totiž ZOK zmiňované výhody inkorporoval do české právní úpravy, neboť byla umožněna volba mezi dvěma systémy a přeshraniční přemístění sídla bylo upraveno příslušnou harmonizovanou úpravou. - Vitouš, D., Majerková, M. *Zkušenost praktickým fungováním evropské společnosti v českém právním rádu*. Článek ze dne 23. 6. 2017. Dostupný online na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zkusenost-praktickym-fungovanim-evropske-spolecnosti-v-ceskem-pravnim-radu-106050.html>.

²⁹⁷ Viz článek 38 nařízení o statutu SE.

²⁹⁸ DOLEČEK, M. *Evropská akciová společnost (SE)*. Článek ze dne 01. 04. 2019. Dostupný online na: <https://www.businessinfo.cz/navody/nadnarodni-formy-spolecnosti-ppbi/3/>.

však mohou být jmenováni stanovami). Počet členů dozorčího orgánu statut SE ani český zákon o evropské společnosti nestanovují. Z toho dovozují, že v případě absence zakotvení přesného počtu členů ve stanovách evropské společnosti se na dozorčí radu uplatní obecná pravidla normovaná ZOK. Orgány obligatorně volí své předsedy.

Obecně nikdo nesmí být členem dozorčího i řídicího orgánu jedné evropské společnosti s dualistickým systémem zároveň. Uplatní se zde ale jedna výjimka. Dozorčí orgán však může jmenovat jednoho ze svých členů, aby jednal jako člen řídicího orgánu v případě, že toto místo není obsazeno. Po tuto dobu se pozastavují funkce dotyčné osoby jako člena dozorčího orgánu. Členský stát může tuto dobu omezit. Česká republika dočasné „delegování“ člena dozorčího orgánu do funkce člena orgánu řídicího omezila v tom směru, že člen dozorčí rady může vykonávat funkci člena představenstva pouze do doby konání nejbližšího jednání orgánu, do jehož působnosti náleží volba či jmenování nového člena představenstva.²⁹⁹ Jak přitom z dikce posledně zmíněného ustanovení vyplývá, jedná se fakticky o případ kooptace, neboť se zde uplatní pravidla nikoli nepodobná pravidlům kooptace podle ZOK, avšak s tím rozdílem, že člena řídicího orgánu kooptuje ze svých řad orgán dozorčí.³⁰⁰ Dále je normována i informační povinnost řídicího orgánu vůči dozorčímu orgánu.³⁰¹

Rozhodne-li se společnost pro systém monistický, dopadají na ni regule podle článku 43 až 45 a podle § 26 zákona o evropské společnosti. V tomto případě je řízení evropské společnosti přenecháno správní radě, s tím, že členskému státu je svěřeno konstituování odpovědnosti generálního ředitele za běžné každodenní vedení společnosti. Členy správní rady jmenuje valná hromada. Počet členů tohoto orgánu nařízení o statutu SE neupravuje, ovšem zákon o evropské společnosti jej limituje počtem nejméně 3 a nejvýše 18 členy. V neposlední řadě je upravena povinnost správního orgánu zasedat nejméně jednou za tři měsíce, jakož i široká možnost člena správního orgánu požadovat informace.³⁰²

Ve vztahu ke generálnímu řediteli ještě považují za vhodné poznamenat následující. Zde je třeba, vzhledem k absenci detailnější právní úpravy v nařízení o

²⁹⁹ Viz § 24 zákona o evropské společnosti.

³⁰⁰ Srov. § 443 a § 444 ZOK.

³⁰¹ Viz článek 41 nařízení o statutu SE.

³⁰² Viz článek 44 nařízení o statutu SE.

statutu evropské společnosti a v zákoně o evropské společnosti, vycházející z rozhodných ustanovení o monistickém systému podle ZOK. Do 31. 12. 2020 tak dle mého přesvědčení platí, že jsou obligatorně zřizovány orgány dva (správní rada a statutární ředitel), zatímco od 1. 1. 2021 bude orgán toliko jeden, a to správní rada. Jelikož podle článku 43 odst. 1 věta druhá nařízení o statutu SE platí, že členský stát *může stanovit* odpovědnost generálního ředitele za řízení společnosti, což od 01. 01. 2021 ZOK činit nebude, dovozují, že evropské společnosti se sídlem v České republice budou povinny novému pojetí monistického systému přizpůsobit své zakladatelské právní jednání a tudíž i strukturu svých orgánů.

Společným pro oba systémy je pak maximální šestileté funkční období, s možností opakovaného zvolení. Případná omezení mohou upravit stanovy (dle mého názoru z této úpravy vyplývá, že opětovné zvolení mohou stanovy zcela vyloučit). Členem orgánu může být i právnická osoba. Stanovám je zde obecně ponechána široká možnost nastavit správu a různé procesy v rámci společnosti (např. okruh jednání, které musí v dualistickém systému schválit řídicímu orgánu dozorčí orgán nebo které vyžadují výslovné rozhodnutí správního orgánu v monistickém systému). Dále platí povinnost mlčenlivosti pro členy volených orgánů, obecná pravidla pro usnášení schopnost orgánu (nejméně polovina členů) a pravidla pro rozhodování (většina přítomných), jenž mohou být upravena stanovami. Za porušení povinností při výkonu funkce odpovídají členové volených orgánů podle pravidel státu, kde se nachází sídlo SE.³⁰³

Právo zaměstnanců zapojit se do chodu evropské společnosti zakotvuje řečená směrnice Rady č. 2001/86/ES, kterou se doplňuje statut evropské společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců, jejíž právní úprava je provedena v části druhé zákona o evropské společnosti. Podle této úpravy mají zaměstnanci evropské společnosti mající sídlo na území České republiky, jejích dceřiných společností a zaměstnanci pracující v organizačních složkách obchodního závodu evropské společnosti, právo se zapojit do záležitostí této právnické osoby ve stanovených mezích. Formy zapojení jsou obecně tři, a to informování (tj. poskytování informací), projednání (tj. sdělení stanovisek zaměstnanců orgánům společnosti prostřednictvím k tomu určeného orgánu) a účast (tj. proces ingerence zaměstnanců do volby členů orgánů). Není-li ohledně účasti zaměstnanců, zastoupenými

³⁰³ Viz články 46 až 51 nařízení o statutu SE.

vyjednávacím výborem složeným ze zástupců nejméně dvou členských států, dosaženo dohody, v rámci které si stany mohou zapojení zaměstnanců upravit, uplatní se ustanovení přílohy směrnice. Není-li ale dohody dosaženo z důvodu rozhodnutí vyjednávacího výboru o nezapojení se, zaměstnanci mají alespoň právo na informace a na projednání, a to podle právní úpravy státu, kde má evropská společnost zaměstnance.

Stran základních předpokladů nutných pro výkon funkce na členy volených orgánů evropské společnosti pak dopadají stejná pravidla, jako na členy akciové společnosti zřízené podle českého práva (plná svéprávnost, absence překážek výkonu funkce, aj.).³⁰⁴

7.2 Evropská družstevní společnost

Evropská družstevní společnost je regulována primárně nařízením Rady (ES) č. 1435/2003, o statutu Evropské družstevní společnosti (SCE). Nařízení o statutu SCE je doplněno směrnicí Rady č. 2003/72/ES, kterou se doplňuje statut evropské družstevní společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců. V českém právním řádu je tato právní úprava provedena zákonem č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti, ve znění pozdějších předpisů, a dále i vyhláškou Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 205/2008 Sb., o listinách, které je české zúčastněné družstvo povinno předložit notáři k vydání osvědčení o zákonnosti dokončení založení evropské družstevní společnosti fúzí.

Evropskou družstevní společností (označovanou někdy též jako evropské družstvo) se rozumí obchodní korporace upravená primárně nadnárodními normami, k jejímuž založení je zapotřebí fyzických či právnických osob, které mají bydliště či sídla v různých členských státech, nebo se řídí právní úpravou různých členských států. Konkrétní podmínky pro založení udává článek 2 nařízení o statutu SCE.

Stejně jako v případě evropské společnosti jsou i nařízením o statutu SCE (z důvodu vyloučení pochybností a nepochybně též i pro přehlednost) normována pravidla aplikace příslušných právních předpisů.³⁰⁵ Právní poměry evropské

³⁰⁴ Viz článek 10 nařízení o statutu SE.

³⁰⁵ Viz článek 8 nařízení o statutu SCE.

družstevní společnosti se řídí primárně předmětným nařízením, dále svými stanovami, pokud je to v nařízení o statutu SCE výslovně stanoveno. Pokud nařízení některé otázky neupravuje, či je upravuje jen částečně, a zároveň neupravují-li je stanovy v návaznosti na nařízení o statutu SCE, teprve pak se v poměrech České republiky použije zákon o evropské družstevní společnosti. Nelze-li z důvodu absence právní úpravy použít žádné z uvedených, použijí se obecné národní předpisy o družstvech, tedy v případě tuzemské právní úpravy se užije ZOK. Poslední možností je aplikace příslušných ustanovení stanov majících původ v právní úpravě normované národním předpisem.

7.2.1 Orgány a členové orgánů evropské družstevní společnosti

Soustava orgánů evropské družstevní společnosti je, poněkud překvapivě, zásadně shodná jako u evropské společnosti (což představuje značnou odlišnost oproti konstrukci družstva normované v tuzemském ZOK). Evropská družstevní společnost zřizuje obligatorně valnou hromadu, coby nejvyšší orgán, a dále buď dozorčí orgán a řídicí orgán (dualistický systém), nebo správní orgán (monistický systém), podle toho, kterou možnost obsahují stanovy.³⁰⁶ Struktura orgánů se tak spíše podobá české akciové společnosti (ZOK ve znění do 31. 12. 2020), nežli družstvu. I zde členové orgánů obligatorně volí své předsedy.

Pokud jde o volené orgány v systému dualistickém, představenstvo³⁰⁷ odpovídá za řízení evropské družstevní společnosti a zastupuje ji při jednání s třetími osobami a před soudem. Výkon zástupčího oprávnění při jednání se třetími osobami může být svěřen více členům představenstva současně; v takovém případě tito členové vykonávají zastoupení společně. Kontrolní komise členy představenstva jmenuje a odvolává. Nicméně, evropská úprava ponechává co do volby a odvolávání členů představenstva prostor, aby členy řídicího orgánu jmenovala a odvolávala valná hromada namísto kontrolní komise, a to za stejných podmínek, jaké platí pro družstva se sídlem na jeho území. Česká právní úprava toto provádí tím způsobem, že určení, zda členy představenstva bude volit a

³⁰⁶ Viz článek 36 a násl. nařízení o statutu SCE.

³⁰⁷ Terminologie volených orgánů je shodná se ZOK. Řídicím orgánem je tedy představenstvo a dozorčím orgánem kontrolní komise.

odvolávat kontrolní či nejvyšší orgán, ponechává na stanovách.³⁰⁸ Není-li volba ve stanovách provedena, platí, že tak činí kontrolní komise.³⁰⁹

Dále je normován zákaz souběhu funkcí v představenstvu a v kontrolní komisi. I zde však, stejně jako v evropské společnosti, platí výjimka, kdy kontrolní komise může vyslat jednoho ze svých členů k výkonu funkce člena řídicího orgánu v případě, že toto místo není obsazeno. Po dobu výkonu funkce v představenstvu je výkon funkce vyslaného člena v kontrolní komisi sistován. Přípustná doba výkonu této „přidělené“ funkce je z časového hlediska ohraničena nejbližším zasedáním valné hromady evropské družstevní společnosti, která zvolí nového člena představenstva.³¹⁰ I zde se tedy, stejně jako v evropské společnosti, uplatní principy kooptace, avšak s tím rozdílem, že výkonnému orgánu je dodatečný člen v podstatě „vnucen“ orgánem kontrolním. Počet členů obou volených orgánů upravuje česká právní úprava, která stanoví, že oba orgány musí mít alespoň 3 členy.³¹¹

Členy kontrolní komise jmenuje a odvolává valná hromada. Členové prvního dozorcího orgánu však mohou být jmenováni stanovami. Ingerence členů kontrolní komise do zastupování evropské družstevní společnosti navenek (tj. ingerence do výsadní působnosti představenstva) je vyloučena.

Představenstvo má vůči kontrolní komisi povinnost spravovat ji v pravidelných nejvýše tříměsíčních intervalech o průběhu a předpokládaném vývoji podnikání. Neprodleně ji pak představenstvo informuje o událostech, které by mohly mít významný dopad na samotné evropské družstvo. Přitom má kontrolní komise pravomoc požadovat jakékoliv informace nutné k výkonu své činnosti, tj. k výkonu dohledu na výkon povinností řídicího orgánu.³¹²

Jde-li o systém monistický, zde je zřizován *správní orgán*, kterému náleží řízení evropské družstevní společnosti a její zastupování při jednání se třetími osobami a před soudem. Výkon zástupčího oprávnění při jednání se třetími osobami může být svěřen více členům správního orgánu současně; v takovém případě tyto členové vykonávají zastoupení společně. Správním orgánem je v českém pojetí správní rada (je zde tedy používána stejná terminologie jako u akciové společnosti

³⁰⁸ Viz § 23 zákona o evropské družstevní společnosti.

³⁰⁹ Viz článek 37 odst. 2 nařízení o statutu SCE.

³¹⁰ Viz § 22 zákona o evropské družstevní společnosti.

³¹¹ Viz § 24 zákona o evropské družstevní společnosti.

³¹² Viz článek 40 nařízení o statutu SCE.

mající monistickou strukturu podle ZOK). Členy správní rady volí a odvolání valná hromada. Členové prvního správního orgánu však mohou být jmenováni stanovami. V souladu s článkem 42 odst. 2 nařízení o statutu SCE český zákon o evropské družstevní společnosti stanovuje, že správní rada musí mít nejméně 3 členy. Správní rada volí obligatorně svého předsedu, který zejména reprezentuje správní radu, organizuje a řídí její činnost a dohlíží na řádný výkon funkce orgánů evropské družstevní společnosti.³¹³ Správní rada zasedá v tříměsíčních intervalech.³¹⁴

Ačkoliv se jedná o systém monistický, česká úprava (obdobně jako ZOK ve znění účinném do 31. 12. 2020) provádí zakotvení funkce výkonného ředitele tím způsobem, že zakotvuje obligatorně zřizovanou funkci generálního ředitele.³¹⁵ ³¹⁶ Generální ředitel evropské družstevní společnosti monistické struktury je jejím statutárním orgánem.³¹⁷ Jmenuje ho a odvolává správní rada. Tuto funkci může současně vykonávat i předseda správní rady. Náleží mu jednatelské oprávnění i obchodní vedení evropské družstevní společnosti. Jak uvádí důvodová zpráva: „Generálnímu řediteli je přitom svěřena - v souladu s domácími principy právní úpravy družstva i se zahraničními vzory - nejen jednatelská působnost, nýbrž i obchodní vedení. Použijí se proto na něj veškerá ustanovení o představenstvu družstva, resp. statutárním orgánu právnické osoby obecně, a to vč. podmínek výkonu funkce, způsobilosti k výkonu funkce, odpovědnosti a ručení za způsobenou škodu, odměňování a dalších práv a povinností.“³¹⁸

Vedle generálního ředitele může být v monistickém systému zřízena i funkce jednoho nebo více pověřených ředitelů, nezakazují-li to stanovy.³¹⁹ Jmenuje jej správní rada na návrh generálního ředitele. Pověřený ředitel má obdobné postavení jako generální ředitel, s tím, že rozsah jeho působnosti určí správní rada po předchozí dohodě s generálním ředitelem.

³¹³ Viz § 28 zákona o evropské družstevní společnosti.

³¹⁴ Viz články 43 a 44 nařízení o statutu SCE.

³¹⁵ Viz článek 42 odst. 1 věta druhá nařízení o statutu SCE.

³¹⁶ Dle mně dostupných informací se od 01. 01. 2021 v postavení generálního ředitele evropské družstevní společnosti nic nezmění. Novela monistického systému akciové společnosti podle ZOK se tedy v monistické struktuře evropské družstevní společnosti nikterak neprojeví.

³¹⁷ Viz § 29 zákona o evropské družstevní společnosti.

³¹⁸ Důvodová zpráva k § 29 až 30 zákona o evropské družstevní společnosti.

³¹⁹ Viz § 30 zákona o evropské družstevní společnosti.

Není-li stanoveno jinak, náleží každému pověřenému řediteli samostatné obchodní vedení a samostatné jednání jménem evropské družstevní společnosti, a to ve stejném rozsahu, jako generálnímu řediteli. Pojetí monistického systému evropské družstevní společnosti je tedy ještě vzdálenější od jeho pravého významu, než je tomu v současném pojetí podle ZOK. Nejen, že jsou fakticky zřizovány dva obligatorní orgány, ale navíc je připuštěno, aby fakultativně bylo do funkce dosazeno více pověřených ředitelů, kteří vykonávají, neurčí-li správní rada nebo stanovy jinak, svoji působnosti obdobně jako generální ředitel. *De facto* tak může být zřízeno více funkcí pověřených ředitelů s působností statutárních orgánů. Předsedou správní rady, který je generálním ředitelem, a generálním ředitelem a pověřeným ředitelem, může být jen fyzická osoba.³²⁰

Pro oba systémy vnitřní struktury pak shodně platí (tato úprava je velmi podobná jako v případě evropské společnosti), že členové volených orgánů jsou například dosazováni do funkce na 6 let s možností opětovného zvolení, přičemž tuto dobu mohou stanovy upravit odlišně.³²¹

Při komparaci monistického systému řízení evropské společnosti a evropské družstevní společnosti pak považují za nutné zmínit, že zatímco pojetí monistického systému evropské společnosti se od 1. 1. 2021 radikálně změnilo (viz výše), monistický systém evropské družstevní společnosti zůstane stejný. Tato různorodost pojetí stejně nazvaného systému vnitřní struktury nastane z toho důvodu, že právní úprava monistického systému evropské společnosti vychází ze ZOK, neboť úprava monistického systému byla ze zákona o evropské společnosti téměř vypuštěna (kromě § 26 zákona o evropské společnosti), ovšem právní úprava monistického systému evropské družstevní společnosti bude v zákoně o evropské družstevní společnosti obsažena nadále. Jinými slovy, z hierarchie právních norem tak dle mého přesvědčení vyplývá, že změny monistického systému v evropské společnosti jsou závislé na změnách ZOK (neboť zvláštní úprava původně obsažená v *lex specialis* byla vypuštěna), zatímco změny monistického systému evropské družstevní společnosti jsou závislé na změnách zákona o evropské družstevní společnosti (neboť zde je zvláštní úprava v *lex specialis* přítomna i nadále).³²²

³²⁰ Viz § 32 odst. 1 zákona o evropské družstevní společnosti.

³²¹ Viz články 46 až 51 nařízení o statutu SCE.

³²² Viz článek 9 nařízení o statutu SE a článku 8 nařízení o statutu SCE.

Posledně jmenovaný předpis ale od 01. 01. 2021 zákonodárcem novelizován nebude. A jelikož mají, podle nařízení o statutu SCE, aplikační přednost právní předpisy přijaté členskými státy k provedení sekundárního práva Evropské unie, které se týkají konkrétně SCE, což zákon o evropské družstevní společnosti nepochybně je, tzv. Velká novela ZOK se v monistickém systému evropské družstevní společnosti neprojeví (jelikož přednost má *lex specialis* v podobě zákona o evropské družstevní společnosti). Terminologicky stejně pojaté systémy dvou různých obchodních korporací tak budou mít od 1. 1. 2021 zcela odlišnou strukturu orgánů.

I v případě evropské družstevní společnosti existuje právo zaměstnanců na zapojení do chodu společnosti, a to v souladu se směrnicí Rady č. 2003/72/ES, kterou se doplňuje statut evropské družstevní společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců, jejíž úprava je dále provedena v části druhé zákona o evropské družstevní společnosti. Právní úprava je do jisté míry podobná jako úprava o zapojení zaměstnanců evropské společnosti. I formy zapojení jsou prakticky stejné³²³, ovšem v tomto případě je aplikace pravidel o zapojení zaměstnanců závislá na způsobu vzniku družstva.³²⁴

Vznik členství v družstvu schvaluje řídicí nebo správní orgán. Odmítnutí kandidáti členství se mohou odvolat k valné hromadě, která se koná po podání přihlášky o členství. Stran základních předpokladů nutných pro výkon funkce na členy volených orgánů evropské družstevní společnosti pak dopadají stejná pravidla, jako na členy družstva zřízeného podle českého práva (svéprávnost, absence překážek výkonu funkce, apod.). Členem orgánu evropské družstevní společnosti může být toliko osoba z členské základny evropské družstevní společnosti.

7.3 Evropské zájmové hospodářské sdružení

Právní rámec evropského zájmového hospodářského sdružení je tvořen dvěma předpisy, a to nařízením Rady (EHS) č. 2137/85, o evropském

³²³ Viz § 37 odst. 3 zákona o evropské družstevní společnosti.

³²⁴ Srov. § 70, § 71 a § 72 zákona o evropské družstevní společnosti.

hospodářském zájmovém sdružení (EHZS), které je provedeno českým zákonem č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS) a o změně zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o evropském hospodářském zájmovém sdružení).

Jak se přitom z článku 43 nařízení o EHZS podává, převážná část tohoto nařízení nabyla účinnosti již 01. 07. 1989.³²⁵ Jedná o tudíž historicky nejstarší formu nadnárodní obchodní korporace, upravenou sekundárním právem Evropské unie.

Evropské zájmové hospodářské sdružení je třetí a poslední právní formou nadnárodní obchodní korporace. Obecně se jedná o právnickou osobu zakládanou nejméně dvěma právníckými osobami majícími statutární nebo zákonné sídlo nebo ústředí na území Evropské unie. Členy mohou být společně s právníckými osobami i osoby fyzické, vykonávající-li průmyslovou, obchodní, řemeslnou, zemědělskou činnost nebo svobodné povolání nebo poskytují jiné služby ve Společenství.³²⁶ Sdružení se však musí skládat nejméně ze dvou právníckých osob, mající sídla v různých členských státech EU, nebo dvou fyzických osob, které vykonávají svou činnost jako hlavní v různých členských státech EU, nebo jedné právnícké osoby mající sídlo v jednom členském státu EU a jedné fyzické osoby, která vykonává svou činnost jako hlavní v jiném členském státu EU.³²⁷ Cílem sdružení je *ex lege* usnadňovat nebo rozvíjet hospodářskou činnost jeho členů, zlepšit nebo zvýšit hospodářské výsledky této činnosti.

Nejedná se tedy o typickou obchodní korporaci, jejímž jediným cílem by bylo dosahování zisku pro vlastní potřebu. Činnost této obchodní korporace musí být spojena s hospodářskou činností jeho členů a ve vztahu k ní musí mít pouze doplňující povahu.³²⁸ Zároveň sdružení samo nesmí mít přímý vliv na samotné podnikání zúčastněných osob. Z tohoto důvodu nařízení o EHZS stanovuje určité restrikce co do činností sdružení. Výslovně je například zapovězeno, aby toto

³²⁵ Nikoliv pro Českou republiku. Jelikož před jejím vstupem do Evropské unie nebyla přijata dřívější norma, která by obsah nařízení přebírala. Nařízení se proto na našem území uplatnilo až od okamžiku vstupu České republiky do Evropské unie, tj. od 1. 5. 2004. Ostatní nařízení, upravující výše uvedené právní formy obchodních korporací, nabyla účinnosti až po tomto datu.

³²⁶ Viz článek 4 odst. 1 písm. b) nařízení o EHZS.

³²⁷ Viz článek 4 odst. 1 nařízení o EHZS.

³²⁸ Viz článek 3 nařízení o EHZS.

sdužení vykonávalo přímo nebo nepřímo řídicí nebo kontrolní pravomoc nad činnostmi svých členů nebo činnostmi jiného podniku, zejména v oblasti týkající se zaměstnanců, financí a investic. Dále je vyloučeno, aby samo sdružení drželo přímo nebo nepřímo z jakéhokoli důvodu podíl nebo akcie jakékoli formy v členském zájmu, byť zde nařízení připouští i výjimku.³²⁹

7.3.1 Orgány a členové orgánů evropského zájmového hospodářského sdružení

Evropské zájmové hospodářské sdružení se co do struktury svých orgánů a postavení jejich členů od předchozích nadnárodních obchodních korporací značně odlišuje. Na rozdíl od nich nemá strukturu jako kapitálové společnosti či družstva, ale spíše jej lze připodobnit ke společností osobním, konkrétně k veřejné obchodní společnosti. Ostatně, český zákon o EHZS stanoví, že není-li určitá otázka upravena nařízením o EHZS, použijí se příslušná ustanovení ZOK, zejména pak ustanovení upravující právní poměry veřejné obchodní společnosti.³³⁰ Zároveň ale v sobě snoubí i prvky typické pro výkonné orgány kapitálové společnosti.

Výše uvedené se do poměrů evropského zájmového hospodářského sdružení promítá konkrétně tím způsobem, že toto sdružení má hierarchicky vymezenou strukturu orgánů jen částečně. Nemá přesně vymezen orgán výkonný a orgán kontrolní a vztah mezi nimi. Orgány sdružení jsou totiž sami členové jednající společně a dále jednatel nebo jednatele. Smlouva o sdružení může stanovit i další orgány spolu s vymezením jejich pravomoci.³³¹ Každý jednotlivý člen zde tedy nemá postavení samostatného statutárního orgánu, není-li zároveň jednatelem.

Z celkové koncepce postavení členů sdružení vyplývá, že členové (společně) tvoří nejvyšší orgán evropského zájmového hospodářského sdružení, který musí o některých nařízeních o EHZS stanovených otázkách rozhodovat jednomyslně.³³² Při tomto rozhodování má každý člen jeden hlas. Smlouva o sdružení může nicméně některým členům přidělit více hlasů za podmínky, že žádný

³²⁹ Viz článek 3 nařízení o EHZS.

³³⁰ Viz § 1 odst. 1 zákona o EHZS.

³³¹ Viz článek 16 nařízení o EHZS.

³³² Viz okruh otázek upravených článkem 17 odst. 2 nařízení o EHZS.

z nich nezíská většinu hlasů. Nesmí tedy docházet k nabytí majoritního vlivu některého člena. Ve všech případech, kdy nařízení nestanoví, že rozhodnutí musí být přijato jednomyslně, může smlouva o sdružení určit podmínky usnášeníschopnosti a většinového rozhodování, za kterých budou přijímána rozhodnutí. Nestanoví-li smlouva jinak, jsou rozhodnutí přijímána jednomyslně.³³³

334

Článek 24 odst. 1 nařízení o EHVS stanoví, že členové sdružení odpovídají neomezeně, společně a nerozdílně za závazky společenství jakékoli povahy, přičemž toto postavení může být korigováno vnitrostátní právní úpravou. Česká úprava tak činí, když stanovuje, že členové evropského sdružení ručí za dluhy evropského sdružení jako společníci veřejné obchodní společnosti za závazky této společnosti.^{335 336}

Jednatelům může být pouze osoba splňující určité předpoklady, které nejsou nepodobné předpokladům normovaných OZ a ZOK. Pokud jde o případná sankční opatření zakazující jednateli výkon činnosti jednatele EHVS (či jiného obdobné sankce mající stejný účel), jednateli sdružení nemohou být osoby, které podle práva, které je pro ně použitelné, nebo podle vnitrostátního práva státu, kde má sdružení sídlo, nebo na základě soudního nebo správního rozhodnutí vydaného nebo uznaného členským státem, nesmějí být členem správního nebo řídicího orgánu společnosti, nesmějí řídit podnik nebo nesmějí působit jako jednatel evropského hospodářského zájmového sdružení.³³⁷

Stran odpovědnosti, jednatel odpovídá za závazky sdružení, na rozdíl od samotných společníků, stejně jako jednatel společnosti s ručením omezeným, tj.

³³³ Viz článek 17 odst. 1 odst. 3 nařízení o EHVS.

³³⁴ Srov. DVOŘÁK, T. *Osobní obchodní společnosti ve světle rekonstrukce českého obchodního práva*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR), s. 485 - 486. ISBN 978-80-7357-755-1.

³³⁵ Viz § 7 zákona o EHVS.

³³⁶ Zde se *prima facie* může provedení českým zákonem o EZHS jevit jako vybočující z nařízením o EZHS nastavenými mantinely, když namísto *odpovědnosti* konstituuje *ručení*, ovšem není tomu tak. Zde je třeba hledat původ v překladu. Tak například v anglickém znění článku 24 odst. 1 nařízení o EZHS je uvedeno: *The members of a grouping shall have unlimited joint and several liability for its debts and other liabilities of whatever nature. National law shall determine the consequences of such liability*. Jak patrně, anglické znění je v tomto směru poněkud přesnější než český překlad, neboť hovoří primárně o odpovědnosti za dluhy sdružení, nikoliv za závazky sdružení. Odpovědnost za dluh sdružení pak lze v českém právu chápat jako ručení. V tomto kontextu je pak třeba chápat i větu první *in fine*, která hovoří o (odpovědnosti za) závazky (sdružení) jakékoliv povahy. Nahrazení v českém překladu článku 24 odst. 1 nařízení o EZHS slovo *odpovídají* slovem *ručí* by tak bylo vhodnější.

³³⁷ Viz článek 19 odst. 1 nařízení o EHVS.

pouze do výše svého nesplaceného vkladu.³³⁸ Zde se tak projevuje onen prvek typický pro kapitálové společnosti, jak bylo uvedeno výše.

U odpovědnosti za způsobenou škodu je tomu stejně, tedy i zde odpovídá jako jednatel společnosti s ručením omezeným.

Dle mého přesvědčení pak – s ohledem na dikci článku 19 odst. 1 nařízení o EHVS – musí být jednatelem pouze osoba fyzická.³³⁹

³³⁸ Viz § 8 odst. 1 zákona o EHVS.

³³⁹ I zde vycházím z anglického překladu, kde je díky jazykové struktuře korelace mezi jednotlivými výrazy zřetelnější, nežli v překladu českém. Článek 19 odst. 1 nařízení o EHVS stanoví, že: *The grouping shall be managed by one or more natural persons ...* Dále uvádí: *No person may be a manager of a grouping ...* Okolnost, že jednatelem může být pouze osoba fyzická, tak dovozují ze dvou důvodů. Zaprvé, anglické znění používá výraz *natural person*, což je výraz pro fyzickou osobu. Zadruhé, je zde zřejmá korelace mezi výrazy *managed* a *manager*, když termín *managed* v podstatě označuje činnost manažera či vedoucího, tj. řídicí osoby či vedoucí osoby, tj. v českém pojetí jednatele. V českém překladu použité sousloví *Sdružení řídí jedna nebo více fyzických osob...* tak – ve světle uvedeného – nelze považovat za činnost jakéhosi třetího orgánu majícího postavení „řídicího člena“, ale toliko jednatele.

8. Komparace vybraných práv a povinností členů volených orgánů obchodních korporací s právy a povinnostmi volených orgánů německých a slovenských obchodních společností a družstev

V této kapitole se na následujících stránkách budu zabývat komparací právní úpravy povinnosti péče řádného hospodáře v kapitálových společnostech, a to s právní úpravou Slovenské republiky a federální právní úpravou Spolkové republiky Německo.

Jak jsem již uvedla dříve v této práci, povinnost jednat s péčí řádného hospodáře považuji za velmi důležitou (proto jí ostatně byla věnována samostatná kapitola). Provést komparaci právě s touto povinností se tak z mého pohledu jeví více než vhodné. Srovnání s právní úpravou právě těchto států jsem zvolila zejména z toho důvodu, že jejich úprava je nám poměrně blízká, a to vzhledem ke společné kontinentální koncepci práva, geografické blízkosti, jakož i vzhledem k určité společné historii (což platí hlavně pro Slovenskou republiku). Tato „trojí blízkost“ se pak nutně promítá zejména do obdobného právního myšlení a s tím souvisejícím obdobným pojetím některých institutů. Dle mých zatímních zjištění pak povinnost členů volených orgánů jednat s péčí řádného hospodáře není v tomto směru výjimkou, upravují ji příslušné kodexy obou těchto států. Ostatně, jistou inspiraci při řešení určitých otázek českého práva v těchto právních rádech hledá i Nejvyšší soud³⁴⁰ či Ústavní soud³⁴¹.

8.1 Komparace péče řádného hospodáře s právní úpravou Slovenské republiky

Slovenská právní úprava péče při výkonu funkce člena voleného orgánu kapitálové společnosti vymezuje nikoliv výslovnou povinnost péče řádného

³⁴⁰ Například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 01. 10.2018, sp. zn. 28 Cdo 5711/2017.

³⁴¹ Například náleží Ústavního soudu - pléna ze dne 07. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 33/15.

hospodáře, ale povinnost jednat s *odbornou starostlivosťou* (tedy odbornou péčí) a povinnost jednat s *náležitou starostlivosťou* (tedy náležitou péčí).

Povinnost odborné péče zakotvuje § 135a odst. 1 Slov.OBCHZ pro jednatele společnosti s ručením omezeným.³⁴² Ustanovení § 194 odst. 4 Slov.OBCHZ pak normuje povinnost pro člena představenstva vykonávat svoji působnost s náležitou péčí.³⁴³ Zároveň posledně jmenované ustanovení uvádí, že povinnost výkonu působnosti s náležitou péčí zahrnuje povinnost vykonávat ji s odbornou péčí.

Z tohoto pojetí se tak na první pohled podává, že povinnost náležité péče člena představenstva zahrnuje – vedle mnoha společných znaků – oproti povinnosti odborné péče jednatelů společností s ručením omezeným i „něco navíc“. Nicméně, není tomu tak. Zde pouze zákonodárce zvolil odlišnou formulaci. Normativní obsah povinnosti jednat s náležitou péčí se ve skutečnosti zcela překrývá s normativním obsahem povinnosti odborné péče.

*„Zákonodarca použil pri úprave zodpovednosti za škodu členov predstavenstva inú formuláciu, aj keď v konečnom dôsledku s rovnakými účinkami na vznik zodpovednosti (člen predstavenstva je povinný vykonávať svoju pôsobnosť s náležitou starostlivosťou, ktorá zahŕňa aj odbornú starostlivosť). Je preto nesporné, že štatutárny orgán musí funkciu vykonávať s odbornou starostlivosťou.“*³⁴⁴

Náležitá starostlivosť a odborná starostlivosť jsou tak ve svém důsledku obsahově shodné pojmy, jež vyjadřují „... *najvyšší stupeň starostlivosti*

³⁴² Jak uvádí § 94 odst. 1 Slov. OBCHZ, požadavek jednat s *odbornou péčí* vyžaduje takovou úroveň jednání, při kterém jsou jednatele povinni si zejména obstarat a při rozhodování zohlednit všechny dostupné informace týkající se předmětu rozhodnutí, zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž vyžrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu anebo ohrozit její zájmy anebo zájmy jejích společníků, a při výkonu své působnosti nesmí upřednostňovat svoje zájmy, zájmy jen některých společníků anebo zájmy třetích osob před zájmy společnosti.

³⁴³ Členové představenstva jsou pak podle § 194 odst. 4 Slov. OBCHZ vykonávat svoji působnost s *náležitou péčí*, která zahrnuje povinnost vykonávat ji s odbornou péčí a v souladu se zájmy společnosti a všech akcionářů. Zejména jsou povinni si opatřit a při rozhodování zohlednit všechny dostupné informace týkající se předmětu rozhodnutí, zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu anebo ohrozit její zájmy anebo zájmy jejích akcionářů, a při výkonu své působnosti nesmí upřednostňovat svoje zájmy, zájmy jen některých akcionářů anebo zájmy třetích osob před zájmy společnosti.

³⁴⁴ ŠKRINÁR, A. *K zodpovednosti štatutárnych orgánov za škodu niektorým problémom právnej úpravy spôsobenú spoločnosti výkonom funkcie podľa Obchodného zákonníka*. Bulletin slovenskej advokácie č. 11/2008, s. 16.

štatutárneho orgánu, ktorý možno od neho objektívne požadovať v konaní za spoločnosť. Pôjde o odbornú starostlivosť, ktorá sa vyžaduje v danom odvetví, odbore aj s prihliadnutím na mieru poznatkov v danej oblasti.“^{345 346}

Jak prítom z dikce predmetných ustanovení vyplýva, slovenský zákonodárce pristoupil k vymezení této výrazně detailněji, než jak učinil zákonodárce český v § 159 odst. 1 OZ.

Nicméně, na povinnost (ve smyslu totožného obsahu obou zmíněných slovenských termínů) stanovenou slovenským zákonodárcem je třeba hledět obdobně jako na péči řádného hospodáře normovanou českým právem. V tomto případě jako na určitou úroveň výkonu funkce, jenž s sebou nenese povinnost mít znalosti v oblasti řízení či v oblasti odborných činností realizovaných společnostmi, ale je třeba na ni hledět jako na povinnost objektivního a profesionálního řízení společnosti, jež je vykonáváno s tomu odpovídající materií informací.³⁴⁷ Objektivního v tom smyslu, že je třeba výkon funkce posuzovat ve smyslu určité (minimální) úrovně požadavků a dovedností nutných pro výkon takové činnosti, nikoliv ve smyslu dovedností a schopností konkrétní osoby, jež funkci vykonává.

Prítom je – stejně jako v české úpravě – sama osoba vykonávající funkci povinna poznat, kdy je třeba povolat jinou osobu s odbornou erudicí. Jinými slovy, odborná péče (péče řádného hospodáře) rovněž podle slovenské úpravy zahrnuje i povinnost rozpoznat hranice vlastních odborných znalostí při výkonu funkce. Dále platí, že pokud by příslušná osoba – i přes splnění povinnosti nalézt odborníka – zanedbala při jeho výběru povinnost řádné péče, spoluodpovídá za škodu, kterou vybraná osoba způsobí.³⁴⁸

Ačkoliv to slovenská úprava (na rozdíl od té české podle § 159 odst. 1 OZ) ne vždy výslovně uvádí, stejně jako v úpravě české lze slovenskou povinnost

³⁴⁵ Tamtéž.

³⁴⁶ Stejně k vymezení těchto pojmů přistupují i další autoři, viz např. DURAČINSKÁ J. *Povinnost starostlivosti riadneho hospodára alebo povinnosť odbornej starostlivosti z hľadiska právnej komparatistiky*. In: KOTÁSEK, J. BEJČEK, V. KRATOCHVÍL, N. ROZEHNALOVÁ, P. MRKÝVKA, J. HURDÍK, R. POLČÁK, J. ŠABATA, J. (eds.). *Dny práva – 2012 – Days of Law. 6. ročník mezinárodní konference, Brno*. Právnická fakulta Masarykovy univerzity: sborník příspěvků. Brno: Tribun EU, 2013. ISBN 978-80-210-6319-8.

³⁴⁷ Jak uvádí Nejvyšší soud Slovenské republiky: „*Odbornosť* (pozn. – v tomto prípade šlo o jednateľa spoločnosti s ručením omezeným) *zahŕňa aj vytvorenie zodpovedajúcej informačnej sústavy spoločnosti v záujme získavania všetkých informácií relevantných vo vzťahu k predmetu rozhodovania*.“ Viz usnesení Nejvyššího soud Slovenské republiky ze dne 19. 2. 2009, sp. zn. 1 Obo 16/2008.

³⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 17. 01. 2006, sp. zn. 3 Obo 106/2006.

odborné péče doktrinálně rozdělit na několik složek, jež ji ve svém souhrnu utváří. Těmi jsou povinnost profesionality, povinnost loajality, povinnost mlčenlivosti.³⁴⁹

Povinnost odborné péče přitom může být uložena zákonem či smlouvou a může být vymezena různými způsoby; vždy však se shodným obsahem, jímž je povinnost spravovat svěřené hodnoty jistým, jak výše uvedeno, odborným způsobem. Příkladem může být vymezena jako péče o majetek (starostlivost o majetek), péče řádného hospodáře (starostlivost řádného hospodára), aj.³⁵⁰

Stejně jako v české úpravě (a rovněž úpravě německé, viz níže), slovenská právní úprava obsahuje možnost liberace za škodu způsobenou rozhodnutím, byli-li takové rozhodnutí přijato s vynaložením požadované péče. Jedná se opět o pravidlo podnikatelského úsudku (business judgement rule).³⁵¹

8.2 Komparace péče řádného hospodáře s právní úpravou Spolkové republiky Německo

Jak již bylo řečeno, požadavek vykonávat funkci člena výkonného orgánu není cizí ani německé právní úpravě kapitálových společností. Jak navíc sama důvodová zpráva k českému ZOK poznamenává, německá právní úprava byla v některých partiích inspiračním vzorem.³⁵²

Péče řádného hospodáře je i v německé právní úpravě imanentní výkonu určitých funkcí v obchodních korporacích. V tomto směru jde v první řadě o jednatele společností s ručením omezeným podle § 43 odst. 1 GmbHG. Dle předmětného ustanovení platí, že ředitelé společnosti musí vykonávat svou činnost s řádnou péčí.³⁵³ Obdobnou povinnost pak německá právní úprava vymezuje i ve

³⁴⁹ JABLONKA, B. *Odborná starostlivost' z pohľadu povinnosti štatutára pri výkone funkcie*. In DURAČINSKÁ, J., JABLONKA, B., LUKÁČKA, P., MAMOJKA, M., MAŠUROVÁ, A.; SMALIK, M.; STRÉMY, J. *Riadenie a kontrola v obchodných spoločnostiach v kontexte s vývojom v práve EÚ. Bratislavské právnické fórum 2016, 21. až 22. 10. 2016*. Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave: sborník příspěvků. ISBN 978-80-7160-427-3.

³⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 26. 09. 2018, sp. zn. 3 Tdo 43/2018.

³⁵¹ Viz § 135a odst. 3 Slov. OBCHZ, který se uplatní na jednatele společnosti s ručením omezeným, a dále viz § 194 odst. 7 Slov. OBCHZ, který se uplatní na člena představenstva akciové společnosti.

³⁵² Důvodová zpráva k ZOK, např. s. 24, 26 či 38.

³⁵³ *Die Geschäftsführer haben in den Angelegenheiten der Gesellschaft die Sorgfalt eines ordentlichen Geschäftsmannes anzuwenden.*

vztahu k výkonnému orgánu akciové společnosti podle § 93 odst. 1 AktG.³⁵⁴ Na členy kontrolního orgánu akciové společnosti se pak podle § 116 AktG použije ustanovení § 93 AktG obdobně, s jednou výjimkou. Výjimkou je toliko partie § 93 v části odstavce druhého věty třetí.

Péče řádného hospodáře je pak navíc akcentována v případě orgánů významnějších akciových společností, které vstoupily na burzu. Tyto společnosti totiž podle § 161 odst. 1 AktG mají povinnost učinit každoročně *Erklärung zum Corporate Governance Kodex*, tj. v podstatě prohlášení o dodržování pravidel řízení společnosti, která zveřejňuje Spolkové ministerstvo spravedlnosti.³⁵⁵ Podle § 161 odst. 2 AktG pak tuto skutečnost akciové společnosti uveřejní na svých internetových stránkách.

Dlužno zdůraznit, že v případě německé úpravy platí, že případnou škodu způsobenou porušením péče řádného hospodáře nahradí všichni škůdci společně a nerozdílně.³⁵⁶

Jak přitom se přitom ze zahraniční judikatury podává, tato na povinnost péče řádného hospodáře (a s tím souvisejícího pravidla podnikatelského úsudku) nahlíží obdobně jako judikatura tuzemská. I v německé judikatuře platí, že rozhodovací činnost výkonného orgánu (zde konkrétně jednatele) má být založena na pečlivém prozkoumání právního a skutkového základu, na kterém je rozhodnutí činěno.

Výše uvedené pak potvrzuje ve svých rozhodnutích Spolkový soudní dvůr (Bundesgerichtshof), podle něhož člen výkonného orgánu před učiněním příslušného rozhodnutí musí „... *vyčerpät všechny dostupné informační zdroje věcného a právního druhu a na tomto základě pečlivě posoudit výhody a nevýhody stávajících možností jednání a zohlednit rozpoznatelná rizika.*“^{357 358}

³⁵⁴ *Die Vorstandsmitglieder haben bei ihrer Geschäftsführung die Sorgfalt eines ordentlichen und gewissenhaften Geschäftsleiters anzuwenden.*

³⁵⁵ Srov. RAISER, T., VEIL, R. *Recht der Kapitalgesellschaften*. 4. Auflage, München: Verlag Vahlen, 2006, s. 163. ISBN: 978-3-8006-3250-3.

³⁵⁶ § 43 odst. 2 GmbHG a § 93 odst. 2 věta první AktG.

³⁵⁷ Rozhodnutí německého Spolkového soudního dvora ze dne 14. 07. 2008, sp. zn. II ZR 202/07, odst. 14. Dostupné online zde: <https://openjur.de/u/74098.html>.

³⁵⁸ Dále srov. např. rozhodnutí ze dne 18. 6. 2013, sp. zn. II ZR 86/11. Dostupné online zde: <https://openjur.de/u/642636.html> či rozhodnutí ze dne 4. 11. 2002, sp. zn. II ZR 224/00. Dostupné online zde: <https://openjur.de/u/65589.html>.

Pouze je-li k rozhodovací činnosti přistupováno s tímto způsobem, tedy s pečlivostí založené na důkladném prozkoumání potřebné materie a se zvážením všech „pro a proti“, pouze tehdy odpovídá proces přijímání obchodních rozhodnutí požadavkům právní úpravy.

Tento přístup shodně uplatňuje i německá doktrína, přičemž dodává, že (korektní) proces přijímání rozhodnutí je nutné zkoumat s ohledem na to, co mělo být v daném časovém okamžiku při vynaložení řádné péče členovi výkonného orgánu (zde společnosti s ručením omezeným) známo a jaké konkrétní informace si tento člen pro rozhodnutí opatřil. Nejde přitom o materii informací, která byla členovi výkonného orgánu známa, ale která mu měla být známa, tak, aby byl dodržen kvalifikovaný přístup k přijetí rozhodnutí. Okolnost, zda byla splněna povinnost jednání (a rozhodování) s péčí řádného hospodáře a zda lze tudíž uplatnit pravidlo podnikatelského úsudku, tak má původ ve zjištění, zda byl členem výkonného orgánu naplněn daný minimální standart odborné péče, spočívající v opatření si příslušné materie relevantních informací.³⁵⁹

Dojde-li v takovémto (korektně pojatém) případě k nezdaru, je možné, stejně jako podle tuzemského práva, uvažovat o aplikaci pravidla podnikatelského úsudku, podle něhož nelze činit členy orgánů odpovědnými za škodu, kterou takové rozhodnutí – přijaté *lege artis* – způsobilo.

Stejně jako v české právní úpravě se i v případě výkonného orgánu akciové společnosti uplatní obrácené důkazní břemeno a obrácené břemeno tvrzení. Samotný člen, kterému je negativní výsledek či nekorektní proces přijetí rozhodnutí vytýkán, se tedy může případné odpovědnosti zprostit, bude-li tvrdit a prokáže-li, že se porušení nedopustil.³⁶⁰

³⁵⁹ Srov. HENSSLER, M., STROHN, L. a kol. *Gesellschaftsrecht*. 3. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2016., s. 27 - 28. ISBN 978-3-406-68084-7.

³⁶⁰ § 93 odst. 2 věta druhá AktG.

Závěr

Rekodifikací soukromého práva, zahrnující též právo obchodních korporací, došlo nejen k recepci některých právních institutů užívaných původní právní úpravou, ale vedle toho byla do právního řádu rovněž zakotvena celá řada institutů v právním řádu dosud nezakotvených. Tyto s sebou, i přes již několikaletou účinnost elementárních pilířů soukromého práva, tedy OZ a ZOK, přináší do dnešních dnů v právní praxi jisté výkladové nejasnosti. Změny provedené v souvislosti s rekodifikací dotčeného právního odvětví se tak v některých případech ukázaly jako poněkud překotné, důkazem čehož může být například nepřevzetí vybraných právních instrumentů, jež byly do právního řádu původně zakotveny s cílem kompenzovat nedostatky původní právní úpravy. Nutno však říci, že samotné meritum soukromoprávní úpravy ve větší míře recipováno bylo, což je pro samotné adresáty právních norem bezpochyby pozitivní, a to s ohledem na kontinuitu právních norem. V současné legislativní situaci se zákonodárce snaží některé (dle mého názoru) nekoncepční změny určitým způsobem revidovat. Na rozdíl od několika dílčích změn zákonodárce přistoupil k obsáhlé novelizaci ZOK, o čemž bylo s ohledem na zvolené téma v této disertační práci rovněž pojednáno, a to i přesto, že dotčené změny právních norem ještě nejsou ke dni odevzdání této práce v praxi aplikovány.

Primárním cílem předkládané disertační práce bylo provedení analýzy právní úpravy volených orgánů zejména tuzemských obchodních společností a družstev. Tomu pak bylo přizpůsobeno i členění jednotlivých kapitol.

S ohledem na vytyčené cíle se v této práci nejprve zaměřuji na teoretický a obecný úvod (včetně stručného historického exkurzu) ve vztahu k právnickým osobám, dále se pak věnuji konkrétněji obchodním korporacím; to vše ve svém souhrnu vytváří obecný teoretický základ pro následující kapitoly, které jsou již z logiky věci zaměřeny úžeji na vybranou problematiku. Po provedení tohoto rámcového vymezení pak bylo možné se zaměřit na konkrétní aspekty právní úpravy samotných volených orgánů.

Výše uvedená teoretická materie je tak dále aplikována v detailnějších (a do jisté míry praktičtějších) kapitolách věnujících se již konkrétní právní úpravě

volených orgánů obchodních korporací, tj. zejména jejich organizační struktury, vybraným způsobům klasifikace orgánů, vztahům mezi orgány a v neposlední řadě i jejich působnosti.

V práci věnuji značný prostor způsobilosti osob ke členství ve voleném orgánu obchodní korporace coby, souhrnně řečeno, esenciální podmínce pro potencionální vznik členství. Tato podmínka je přitom (ve svém souhrnu) tvořena více dílčími předpoklady, jež jsou zakotveny v různých právních předpisech (OZ, ZOK, ŽZ).

V rámci navazující kapitoly věnované již samotnému členství rozebírám možné způsoby vzniku členství s akcentem na zákonodárce zakotvené dělení podle ustanovení § 159 odst. 1 OZ, přičemž v práci je pojednáno rovněž o zvláštních způsobech vzniku členství dle ZOK. Ačkoliv tyto nikoli běžné způsoby dosazení člena voleného orgánu do jeho funkce zákonodárce v předmětném ustanovení OZ výslovně neuvádí, fakticky jimi jsou. Dlužno přitom zdůraznit, že jistou optikou na ně lze pohlížet jako na zvláštní způsoby volby.

Vzhledem k tomu, že imanentní součástí výkonu funkce člena voleného orgánu obchodní korporace je odměna takového člena za jeho působení ve funkci, v této disertační práci byl věnován prostor i problematice odměňování, konkrétně možným způsobům odměňování, esenciálním náležitostem smlouvy o výkonu funkce, důsledkům absence smlouvy o výkonu funkce, determinaci, kdy smlouva o výkonu funkce musí být písemná a kdy nikoliv, a dalším podstatným otázkám. Zvláštní pozornost byla zaměřena i na odměňování člena orgánu v případě souběhu funkce člena voleného orgánu a pracovněprávního vztahu.

Na činnost členů volených orgánů dopadají samozřejmě určité regule, na které bylo v příslušných řádcích této práce rovněž pamatováno. Jejich nedodržení je pak spojeno s různě závažnými následky, přičemž některé mohou být, vzhledem k nemožnosti právnické osoby (coby právem vytvořené fikce) projevit vlastní subjektivní vůli, přičítány právě i takové právnické osobě. Za zásadu hodnou zvláštního zřetele pak považuji povinnost péče řádného hospodáře, jež byla v práci blíže rozebrána.

V rámci výzkumu jsem identifikovala několik z mého pohledu podstatných otázek právní úpravy, na které jsem se v kapitole věnující se zvláštním otázkám

právní úpravy tuzemských obchodních korporací snažila nalézt s využitím odborných zdrojů odpovědi. V případě osobních obchodních společností jde o otázku institutu neodvolatelného společníka. Společnosti s ručením omezeným se pak týká problematika odlišností v rozhodování více samostatných statutárních orgánů na straně jedné a kolektivního statutárního orgánu na straně druhé. U akciové společnosti s monistickou strukturou jsem se zaměřila na otázku obligatorní kodeterminace v rozhodném období, tj. v období od nabytí účinnosti rekodifikační právní úpravy do nabytí účinnosti novely ZOK, již se obligatorní kodeterminace jakožto staronový právní instrument znovu zavádí. V případě družstva pak bylo pojednáno o jednotlivých dílčích otázkách podle toho, zda jde o malé družstvo, bytové družstvo či sociální družstvo.

V předkládané práci neopomím ani právní úpravu vybraných obchodních korporací se „zvláštním právním režimem“, jimiž jsou banky, pojišťovny, zajišťovny, družstevní záložny, investiční společnosti a investiční fondy. Jak jsem ovšem během svého výzkumu zjistila, jedná se o právní úpravu velmi rozsáhlou a proto je ve vztahu k dodržení stanoveného rozsahu této práce předmětná kapitola zpracována s využitím primárně metody deskriptivní.

Předposlední kapitola je věnována výlučně obchodním korporacím evropského typu, tedy evropské společnosti, evropskému hospodářskému zájmovému sdružení a evropské družstevní společnosti. Tyto právní formy právnických osob mají s tuzemskou právní úpravou mnohé shodné rysy, ovšem – v komparaci s tuzemskými právními formami obchodních korporací – je na ně třeba pohlížet jako na kombinaci různých prvků tuzemských právních forem obchodních korporací.

Poslední kapitola je zaměřena na provedení stručné komparace povinnosti péče řádného hospodáře ve společnostech kapitálového typu, a to s právní úpravou vybraných sousedních zemí.

Vedle samotných předpisů platných a účinných v rozhodném období jsem v práci ve větší míře užívala i judikaturu, a to primárně soudů tuzemských tak sekundárně i zahraničních. Osobně přínos soudní činnosti ve vztahu k meritu této práce spatřuji zejména v provedení obecného kvaziautoritativního výkladu (což ale neplatí pro Ústavní soud, s ohledem na článek 89 odst. 2 Ústavy), jenž se sekundárně projevuje ve sféře odborné coby teoretický výklad, určující další

směřování toho kterého institutu právní úpravy (primárně se samozřejmě projevuje ve sféře účastníků daného řízení). V neposlední řadě jsem pro vypracování této práce využívala i elektronické prameny, které v dnešní době představují neodmyslitelný zdroj nejen aktuální právní problematiky.

Na úplný závěr této práce je nutné opětovně akcentovat, že byť je moderní právní úprava právnických osob, potažmo obchodních korporací účinná teprve šest let, zákonodárce se ji rozhodl podrobit poměrně zásadní novelizaci, která bude účinná od 01. 01. 2021; některým dílčím aspektům této novely (nejen ZOK) ve vztahu ke zvolenému tématu disertační práce jsem se výše rovněž věnovala. Nikoliv nepodstatná část změn právní úpravy dle mého názoru souvisí s tím, že v praxi se v mnoha případech objevují některé nedostatky právní úpravy a výkladové problémy. Byť jsem spíše zastánkyní rigidní právní úpravy, nezbývá než doufat, že tento zákonodárcův počín bude v konečném důsledku mít pozitivní vliv na samotné adresáty právních norem.

Resume

The recodification of private law, which also includes the law of business corporations, led to the reception of a number of institutes used in the original legislation, but also to the anchoring of a number of new institutes. These bring with them, despite the several years of effectiveness of the basic legal pillars of private law, i.e. OZ and ZOK, some problems of interpretation. The changes made in connection with the recodification thus proved to be somewhat rapid in some cases, as evidenced, for example, by the non-transposition of selected institutes originally enshrined in the legal order to compensate for shortcomings in the original legislation. In the current legislative situation, the legislator is trying to correct these unconceptual changes over time in a certain way. In contrast to several partial changes, the legislator proceeded to a comprehensive amendment to the ZOK, which essentially affects the merits of this work.

The primary goal of the presented dissertation is to analyze the legislation of elected bodies, especially domestic companies and cooperatives. The division of individual chapters is adapted to this. The thesis first focuses on a theoretical and general introduction (including a brief historical excursion) about legal entities and then more specifically about business corporations, which in summary creates a general theoretical basis for the following more detailed chapters. With this framework definition, it is possible to focus on specific aspects of the legislation of the elected bodies themselves.

The above theoretical material is thus further applied in more detail (and to some extent more practical) chapters devoted to the already specific legal regulation of elected bodies of business corporations, i.e. especially their organizational structure, selected methods of classification of bodies, relations between an elected bodies and, last but not least, their sphere of activity.

In my work I devote considerable space to eligibility for membership in the elected body of a business corporation as, in summary, an essential condition for the potential emergence of membership. This condition is (in its entirety) formed by several partial assumptions, which are enshrined in various legal regulations (OZ, ZOK, ŽZ).

The following charter is devoted to gaining of membership itself, I discuss the possible ways of membership with an emphasis on the division enshrined by the legislator in accordance with Art. 159 section 1 OZ. Although these are not a common ways of appointing a member of an elected body to his position as legislator does not explicitly stated in the provision of the OZ, in fact, they are. At the same time, it must be emphasized that, from a certain point of view, they can be seen as special ways of choosing.

Given that the immanent part of the performance of the function of a member of the elected body of a business corporation is remuneration, the work is devoted to the space and material of remuneration, specifically possible methods of remuneration, essentials on the performance of the function must be in writing and, if not, on other relevant issues. Special attention is also paid to remuneration in the event of the concurrence of the function of a member of an elected body and an employment relationship.

The activities of the members of the elected bodies are, of course, affected by certain rules, which are also remembered in the work. Their non-compliance is then associated with various serious consequences, while some may, due to the impossibility of a legal person (as a law created by law) to express its own subjective will, be attributed to such a legal person. I consider the care of a proper manager, which was discussed in more detail in the work, to be a principle worthy of special attention.

As part of my research, I identified several essential issues of legislation, which I try to find answers to in the chapter dealing with specific issues of legislation of domestic business corporations using professional sources. In the case of a public company, it is a question of possible incorporation of institutes of substitution, co-optation and codetermination into the founding legal proceedings. The parties of a limited partnership are concerned with the question of designating one of the partners as an irrevocable partner. A limited liability company is then concerned with the issue of differences in the decision-making of several independent statutory bodies on the one hand and a collective statutory body on the other. For a joint-stock company with a monistic structure, I identified the issue of mandatory codetermination in the decisive period, ie in the period from the entry into force of the recodification legislation to the entry into force of the ZOK amendment, which reintroduces mandatory codetermination as an old-new

institute. In the case of a cooperative, these are individual partial questions depending on whether it is a small cooperative, a housing cooperative or a social cooperative.

In the presented work I do not forget the legal regulation of selected business corporations with a special legal regime, which are banks, insurance companies, reinsurance companies, credit unions, investment companies and investment funds. However, as I found out during my research, this is a very extensive piece of legislation and therefore the subject chapter is processed using mainly the descriptive method.

The next-to-last chapter deals exclusively with business corporations of the European type, ie European companies, European economic interest groups and European cooperatives. These legal forms have many similarities to the domestic legislation, but - in comparison with the domestic legal forms - they must be seen as a combination of various elements of the domestic legal forms of business corporations.

The last chapter focuses on the comparison of the care of a proper manager in companies of the capital type, with the legislation of selected neighboring countries.

In addition to the regulations in force at the relevant time, I also used case law to a greater extent, both domestic and foreign courts. As already mentioned in the introduction, I see the benefit of case law mainly in the implementation of a general quasi-authoritative interpretation (which does not apply to the Constitutional Court, with regard to Article 89 section 2 of the Constitution), which is secondarily manifested in which institute of legal regulation (primarily manifested, of course, in the sphere of participants in the proceedings). Electronic resources were also used.

Regarding the method used in the work, in my research I used mainly direct methods, while the quantitative method was also used, given that the aim of the work was, among other things, a description of selected legal institutes related to a wider scope of work, as well as the qualitative method, and especially where a particular legal issue had to be analyzed using relevant case law.

Resumen

La recodificación del derecho privado, que también incluye el derecho de las corporaciones comerciales, condujo a la recepción de varios institutos utilizados en la legislación original, pero también al anclaje de varios institutos nuevos. Estos traen consigo, a pesar de los varios años de efectividad de los pilares legales básicos del derecho privado, es decir, OZ y ZOK, algunos problemas de interpretación. Por lo tanto, los cambios realizados en relación con la recodificación demostraron ser algo rápidos en algunos casos, como lo demuestra, por ejemplo, la no transposición de institutos seleccionados originalmente consagrados en el orden legal para compensar las deficiencias en la legislación original. En la situación legislativa actual, el legislador está tratando de corregir estos cambios inconceptivos con el tiempo de una manera determinada. En contraste con varios cambios parciales, el legislador procedió a una enmienda integral al ZOK, que esencialmente afecta los méritos de este trabajo.

El objetivo principal de la disertación presentada es analizar la legislación de los organismos elegidos, especialmente las empresas y cooperativas nacionales. La división de capítulos individuales se adapta a esto. La tesis se enfoca primero en una introducción teórica y general (incluyendo una breve excursión histórica) sobre entidades legales y luego más específicamente sobre corporaciones comerciales, que en resumen crea una base teórica general para los siguientes capítulos más detallados. Con esta definición marco, es posible centrarse en aspectos específicos de la legislación de los propios órganos elegidos.

Por lo tanto, el material teórico anterior se aplica con más detalle (y hasta cierto punto más práctico) en capítulos dedicados a la regulación legal ya específica de los órganos electos de las corporaciones empresariales, es decir, especialmente su estructura organizativa, métodos seleccionados de clasificación de organismos, relaciones entre cuerpos elegidos y, por último pero no menos importante, su esfera de actividad.

En mi trabajo dedico un espacio considerable a la elegibilidad para la membresía en el cuerpo electo de una corporación comercial como, en resumen, una condición esencial para la posible emergencia de la membresía. Esta condición está (en su totalidad) formada por varios supuestos parciales, que están consagrados en varias regulaciones legales (OZ, ZOK, ŽZ).

La siguiente carta está dedicada a obtener la membresía en sí misma. Discuto las posibles formas de membresía con énfasis en la división consagrada por el legislador de conformidad con el art. 159 sección 1 OZ. Aunque estas no son formas comunes de nombrar a un miembro de un cuerpo electo para su puesto como legislador, no se menciona explícitamente en la disposición de la OZ, de hecho, lo son. Al mismo tiempo, debe enfatizarse que, desde cierto punto de vista, pueden verse como formas especiales de elección.

Dado que la parte inmanente del desempeño de la función de un miembro del cuerpo electo de una corporación empresarial es la remuneración, el trabajo se dedica al espacio y al material de la remuneración, específicamente a los posibles métodos de remuneración, esenciales para el desempeño de la función. debe ser por escrito y, si no, sobre otros asuntos relevantes. También se presta especial atención a la remuneración en caso de concurrencia de la función de un miembro de un cuerpo electo y una relación laboral.

Las actividades de los miembros de los órganos elegidos están, por supuesto, afectadas por ciertas reglas, que también se recuerdan en el trabajo. Su incumplimiento se asocia con varias consecuencias graves, mientras que algunos pueden, debido a la imposibilidad de una persona jurídica (como una ley creada por la ley) de expresar su propia voluntad subjetiva, atribuirse a dicha persona jurídica. Considero que el cuidado de un gerente adecuado, que se discutió con más detalle en el trabajo, es un principio que merece especial atención.

Como parte de mi investigación, identifiqué varios temas esenciales de la legislación, a los que trato de encontrar respuestas en el capítulo que trata temas específicos de la legislación de las corporaciones comerciales nacionales utilizando fuentes profesionales. En el caso de una empresa pública, se trata de la posible incorporación de institutos de sustitución, cooptación y codeterminación en los procedimientos legales fundacionales. Las partes de una sociedad limitada están preocupadas por la cuestión de designar a uno de los socios como socio irrevocable. Una compañía de responsabilidad limitada se preocupa por la cuestión de las diferencias en la toma de decisiones de varios organismos estatutarios independientes, por un lado, y un organismo estatutario colectivo, por el otro. Para una sociedad anónima con una estructura monista, identifiqué el problema de la codeterminación obligatoria en el período decisivo, es decir, en el período desde la

entrada en vigor de la legislación de recodificación hasta la entrada en vigor de la enmienda ZOK, que reintroduce la codeterminación obligatoria. como un antiguo instituto nuevo. En el caso de una cooperativa, estas son preguntas parciales individuales dependiendo de si se trata de una pequeña cooperativa, una cooperativa de vivienda o una cooperativa social.

En el trabajo presentado no me olvido de la regulación legal de corporaciones comerciales seleccionadas con un régimen legal especial, que son bancos, compañías de seguros, compañías de reaseguros, cooperativas de crédito, compañías de inversión y fondos de inversión. Sin embargo, como descubrí durante mi investigación, esta es una legislación muy extensa y, por lo tanto, el capítulo temático se procesa utilizando principalmente el método descriptivo.

El penúltimo capítulo trata exclusivamente de corporaciones empresariales del tipo europeo, es decir, empresas europeas, grupos de interés económico europeos y cooperativas europeas. Estas formas legales tienen muchas similitudes con la legislación nacional, pero, en comparación con las formas legales nacionales, deben verse como una combinación de varios elementos de las formas legales nacionales de las corporaciones comerciales.

El último capítulo se centra en la comparación de la atención de un gerente adecuado en empresas del tipo de capital, con la legislación de países vecinos seleccionados.

Además de las reglamentaciones vigentes en el momento pertinente, también utilicé la jurisprudencia en mayor medida, tanto en los tribunales nacionales como en los extranjeros. Como ya se mencionó en la introducción, veo el beneficio de la jurisprudencia principalmente en la implementación de una interpretación general cuasiautoritaria (que no se aplica al Tribunal Constitucional, con respecto al Artículo 89, sección 2 de la Constitución), que es secundaria manifestado en qué instituto de regulación legal (manifestado principalmente, por supuesto, en la esfera de los participantes en los procedimientos). También se utilizaron recursos electrónicos.

Con respecto al método utilizado en el trabajo, en mi investigación utilicé principalmente métodos directos, mientras que también se utilizó el método cuantitativo, dado que el objetivo del trabajo era, entre otras cosas, una descripción

de institutos jurídicos seleccionados relacionados con un alcance más amplio de trabajo, así como el método cualitativo, y especialmente cuando un tema legal particular tuvo que ser analizado usando jurisprudencia relevante.

Zdroje

Odborná literatura – komentáře a jiné publikace obdobného charakteru:

- BĚLOHLÁVEK, A. J. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-451-0.
- ČÁP, Z., HEJDA, J. *Zákon o obchodních korporacích: výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. Praha: Linde Praha, 2013. ISBN 978-80-7201-917-5.
- ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5.
- DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-633-4.
- DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8.
- DVOŘÁK, T. *Bytové družstevnictví*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-643-2.
- DVOŘÁK, T. *Osobní obchodní společnosti ve světle rekonstrukce českého obchodního práva*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-755-1.
- HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-11-7.
- HENSSLER, M., STROHN, L. a kol. *Gesellschaftsrecht*. 3. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2016. ISBN 978-3-406-68084-7. HURYCHOVÁ, K., BORSÍK, D. ed. *Corporate governance: kolektivní monografie*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-654-9.
- HURYCHOVÁ, K., TOMÁŠEK, P., ZVÁRA, M. *Obchodní korporace v judikatuře českých a zahraničních soudů*. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-2463-500-2.
- KNAPP, V. *Teorie práva*. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právní učebnice. ISBN 80-7179-028-1.
- KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-442-8.

- KOZÁK, J.. *Insolvenční zákon a předpisy související: komentář*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-135-4.
- KUNŠTÁTOVÁ, T. *Živnostenský zákon: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-731-6.
- LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.
- LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-510-8.
- MALÝ, K., SOUKUP, L. ed. *Vývoj práva v Československu v letech 1945-1989*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0863-4.
- NOVOTNÝ, P. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5163-4.
- *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-370-8.
- POKORNÁ, J. *Obchodní společnosti a družstva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-475-9.
- POKORNÁ, J., VEČERKOVÁ, E., PEKÁREK, M. *Obchodní korporace a nekalá soutěž*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-873-4.
- RAISER, T., VEIL, R. *Recht der Kapitalgesellschaften*. 4. Auflage, München: Verlag Vahlen, 2006. ISBN: 978-3-8006-3250-3.
- RANDA, A. *Soukromé obchodní právo rakouské (1908)*. Praha, 2008. ISBN 80-86775-14-2.
- ROZEHNAL, A. *Obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), ISBN 978-80-7380-524-1.
- RYCHETSKÝ, P. *Ústava České republiky: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-809-3.
- SMUTNÝ, A. *Zákon o bankách*. Komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-764-4.
- SVEJKOVSKÝ, J. *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku: komentář: [§ 118-418]*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

- ŠTENGLOVÁ, I. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4.
- ŠVARC, Z. *Základy obchodního práva po rekodifikaci soukromého práva*. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-504-3.
- VOJÁČEK, L., SCHELLE, K. *Právní dějiny na území Slovenska*. Ostrava: Key Publishing, 2007. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-43-4.
- *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-537-5.
- *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-480-3.
- *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-285-4.

Odborná literatura – články a příspěvky ve sbornících:

- BĚHOUNEK, P. *Společnost s ručením omezeným v roce 2014*. Daně a právo v praxi. Číslo 11/2013, str. 2.
- BĚHOUNEK, P. *Zápůjčky poskytované společníky společností s ručením omezeným*. Daně a právo v praxi. Číslo 11/2015, str. 2.
- BERAN, K. *Trestní odpovědnost právnických osob z pohledu nového občanského zákoníku*. Trestněprávní revue. Číslo 7 – 8 / 2014, str. 179.
- C. H. BECK (Právní zpravodaj). *Velká novela ZOK*. Článek ze dne 15. 11. 2019. Dostupný online na: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrhfxa6s7gi4da>.
- ČÁP, Z. *Družstvo v zákoně o obchodních korporacích*. RaP – Rekodifikace & Praxe. Číslo 10/2013, str. 5.
- ČÁP, Z. *Lze nadále realizovat souběh funkcí člena statutárního orgánu v družstvu?* Rekodifikace & Praxe. Číslo 7/2015. Str. 55.
- ČÁP, Z. *Otázky a odpovědi: Družstvo*. RaP – Rekodifikace & Praxe. Číslo 11/2013, str. 26.
- DĚDIČ, J. *K právní povaze usnesení valné hromady v rekodifikaci soukromého práva*. Obchodněprávní revue. Číslo 11/2011., str. 325-326.

- DURAČINSKÁ, J., JABLONKA, B., LUKÁČKA, P., MAMOJKA, M.; MAŠUROVÁ, A.; SMALIK, M.; STRÉMY, J. *Riadenie a kontrola v obchodných spoločnostiach v kontexte s vývojom v práve EÚ. Bratislavské právnické fórum 2016, 21. až 22. 10. 2016.* Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave: sborník příspěvků. ISBN 978-80-7160-427-3.
- DVOŘÁK, M., SALAČ, J. *Účast zaměstnanců v orgánech společnosti.* Práce a mzda (Wolters Kluwer), číslo 3/2019, str. 23.
- FIALA, P., DOSTÁL, J. *Jednatelé jako kolektivní orgán.* Článek ze dne 29. 8. 2014. Dostupný online na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/jednatele-jako-kolektivni-organ-95020.html>.
- FLORIÁN, O., PARNAIOVÁ, A. *Participace zaměstnanců v dozorčích radách akciových společností v České republice je povinná již od ledna 2019.* Článek ze dne 4. 12. 2018. Dostupný na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/participace-zamestnancu-v-dozorcich-radach-akciovych-spolecnosti-v-ceske-republice-je-povinna-jiz-od-ledna-2019-108464.html>.
- FLORIÁNOVÁ, L. *Druhy podílů ve společnosti s ručením omezeným.* Článek ze dne 6. 4. 2016. Dostupný na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obchodni-pravo/druhy-podilu-ve-spolecnosti-s-rucenim-omezenym>.
- HAVEL, B. *Glosa o svobodě. Co se starými souběhy? A jak s novými?* Článek ze dne 27. 9. 2013. Dostupný online na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/glosa-o-svobode-co-se-starymi-soubehy-a-jak-s-novymi-92537.html>.
- HAVEL, B. *Chiméra neproniknutelnosti obchodního vedení ve společnosti s ručením omezeným (?)* Obchodněprávní revue, č. 6/2019. Str. 151.
- HURYCHOVÁ, K. *Obchodní vedení ve veřejné obchodní společnosti po rekodifikaci.* Rekodifikace a praxe (Wolters Kluwer). Číslo 7/2015, str. 3.
- JANOŠEK, V. *Tabu souběhu funkcí je ta tam ...* Článek ze dne 27. 4. 2018. Dostupný online na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/tabu-soubehu-funkci-je-ta-tam-107491.html>.
- JOSKOVÁ, L. *Jednatelé jako kolektivní orgán.* Rekodifikace & praxe. Číslo 10/2013. Str. 2.
- JOSKOVÁ, L. *Rozdělení působnosti v rámci kolektivního orgánu a jeho dopad na odpovědnost.* Bulletin advokacie. Číslo 7/2014. Str. 46.
- KOTÁSEK, J., BEJČEK, V., KRATOCHVÍL, N., ROZEHNALOVÁ, P., MRKÝVKA, J., HURDÍK, R., POLČÁK, J., ŠABATA (eds.). *Dny práva – 2012*

- *Days of Law. 6. ročník mezinárodní konference. Brno, Právnická fakulta Masarykovy univerzity: sborník příspěvků.* Brno: Tribun EU, 2013. ISBN 978-80-210-6319-8.
- KURIVČAKOVÁ, U., ŽILINČÍKOVÁ, I. *Co přinese připravovaná novela zákona o obchodních korporacích?* Článek ze dne 28. 01. 2020. Dostupný online na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/co-prinese-pripravovana-novela-zakona-o-obchodnich-korporacich-110567.html>.
 - LOCHMANNOVÁ, L. *Veřejná obchodní společnost, 1. část. Soukromé právo (Wolters Kluwer).* Číslo 12/2016, str. 9.
 - LOCHMANNOVÁ, L. *Veřejná obchodní společnost, 2. část. Soukromé právo (Wolters Kluwer).* Číslo 1/2017, str. 20.
 - LOCHMANNOVÁ, L. *Orgány a osoby oprávněné svolat valnou hromadu. RaP – Rekodifikace a praxe (Wolters Kluwer).* Číslo 7/2015, str. 14.
 - MARTINKA, M. *Konec sporů o souběh výkonu funkcí? Daňová a hospodářská kartotéka.* Číslo 3/2019. Str. 36.
 - NEVESELÝ, D., KARÁSKOVÁ, K. *Nová úprava kolektivního investování.* Článek ze dne 12. 12. 2013. Dostupný online zde: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-uprava-kolektivniho-investovani-93176.html>.
 - OSVALDOVÁ, M. *Svolání valné hromady ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti.* Článek ze dne 22. 4. 2016. Dostupný online na: https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_289-svolani-valne-hromady-ve-spolecnosti-s-rucenim-omezenym-a-v-akciové-spolecnosti.
 - POSPÍŠIL, D. *KODETERMINACE: MOHOU BÝT ZAMĚSTNANCI PO REKODIFIKACI STÁLE ZASTOUPENI V DOZORČÍCH RADÁCH?* *Obcan.cz.* Článek ze dne 4. 2. 2014. Dostupný na: <https://www.obczan.cz/clanky/kodeterminace-mohou-byt-zamestnanci-po-rekodifikaci-stale-zastoupeni-v-dozorcich-radach>.
 - PROCHÁZKA, T., ODROBINOVÁ, V. *Souběh funkcí – stručně, prakticky.* Článek ze dne 18. 5. 2018. Dostupný online na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/soubeh-funkci-strucne-prakticky-107542.html>.
 - PROKEŠ, J. *Nejvyšší soud povolil souběh funkcí. Pracovní smlouvy členů statutárních orgánů firem jsou platné.* *Právní rádce.* Článek ze dne 18. 05. 2018.

Dostupný online na: <https://pravniciradce.ihned.cz/c1-66142080-nejvyssi-soud-povolil-soubeh-funkci>.

- RUBAN, R. *K právní subjektivitě, povaze a jednání právnických osob*. Časopis pro právní vědu a praxi. Číslo 3/2013., str. 388.
- SEVERA, T. *Povinnost zřídit výbor pro audit a kdo ji má*. Interní auditor. Číslo 2/2016, s. 2. Dostupný online na: <https://www.interniaudit.cz/download/casopis/casopis-2016-2.pdf>.
- SCHEJBAL, M. *Výbor pro audit nově*. Článek ze dne 19. 03. 2015. Dostupný online na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vybor-pro-audit-nove-97110.html>.
- ŠEBESTOVÁ, M. *Některé sporné otázky týkající se druhů podílů v s. r. o. a jejich zápisu do obchodního rejstříku*. Článek ze dne 22. 6. 2016. Dostupný na: https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_295-nektere-sporne-otazky-tykajici-se-druhu-podilu-v-s-r-o-a-jejich-zapisu-do-obchodniho-rejstriku.
- ŠKRINÁR, A. *K zodpovednosti štatutárnych orgánov za škodu niektorým problémom právnej úpravy spôsobenú spoločnosťou výkonom funkcie podľa Obchodného zákonníka*. Bulletin slovenskej advokácie č. 11/2008, str. 16.
- ŠKUBAL, J., VEJSADA, D. *Otázka souběhu funkcí*. Práce a mzda. Číslo 9/2018. Str. 11.
- ŠMÍD, R., DVOŘÁK, D. *Dopady některých změn navrhované novely zákona o obchodních korporacích*. Článek ze dne 25. 04. 2019. Dostupný online na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dopady-nekterych-zmen-navrhovane-novely-zakona-o-obchodnich-korporacich-109236.html>.
- ANHEIER., H., K., TOEPLER, S. (eds) *International Encyclopedia of Civil Society*. Springer, New York, NY. Dostupné online na: https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007%2F978-0-387-93996-4_820.
- VITOUŠ, D., MAJERKOVÁ, M. *Zkušenost praktickým fungováním evropské společnosti v českém právním řádu*. Článek ze dne 23. 6. 2017. Dostupný online na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zkusenost-praktickym-fungovanim-evropske-spolecnosti-v-ceskem-pravnim-radu-106050.html>.
- VYCHOPENĚ, J. *Veřejná obchodní společnost z právního, účetního a daňového pohledu*. Daně a právo v praxi (Wolters Kluwer). Číslo 11/2014, str. 2.

Důvodové zprávy:

- Důvodová zpráva k ZOK, dostupná online zde:
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>.
- Důvodová zpráva k OZ, dostupná online zde:
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-OZ-konsolidovana-verze.pdf>.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb. (tzv. Velká novela ZOK).
- Důvodová zpráva k zákonu č. 458/2016 Sb.

Internetové zdroje:

- <http://obcanskyzakonik.justice.cz>
- <https://cslav.justice.cz/>
- <https://link.springer.com>
- <https://openjur.de>
- <https://or.justice.cz>
- <https://www.bytovadruzstva.cz>
- <https://www.vlada.cz/>
- www.beck-online.cz
- www.cnb.cz
- www.epravo.cz
- www.finarbitr.cz
- www.nkcr.cz
- www.obczan.cz
- www.pravniprostor.cz
- www.psp.cz

Judikatura:

Ústavní soud:

- Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 1999, sp. zn. II. ÚS 485/98.
- Nález Ústavního soudu ze dne 02. 02. 2000, sp. zn. I. ÚS 22/99.
- Nález Ústavního soudu ze dne 09. 10. 2003, sp. zn. IV. ÚS 150/01.
- Nález Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 301/05.
- Nález Ústavního soudu - pléna ze dne 07. 04. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 35/08.
- Nález Ústavního soudu ze dne 13. 09. 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15.
- Nález Ústavního soudu - pléna ze dne 07. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 33/15.
- Nález Ústavního soudu ze dne 21. 8. 2018, sp. zn. III. ÚS 669/17.
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. 02. 2019, sp. zn. III. ÚS 4129/18.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 09. 04. 2019, sp. zn. I. ÚS 940/19.

Nejvyšší soud:

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 1982, sp. zn. 3 Cz 73/82.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 1999, sp. zn. 29 Cdo 1162/99.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2000, sp. zn. 29 Cdo 968/2000.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 09. 2001, sp. zn. 29 Odo 155/2001.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 09. 2003, sp. zn. 29 Odo 181/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 04. 2004, sp. zn. 29 Odo 414/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2004, sp. zn. 29 Odo 194/2004.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2005, sp. zn. 26 Cdo 781/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 149/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 01. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 03. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 05. 2008, sp. zn. 29 Odo 1118/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 07. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006.
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 08. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2804/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2008, sp. zn. 29 Cdo 3646/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 03. 02. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4223/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 02. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 07. 2009, sp. zn. 29 Cdo 590/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 02. 09. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1202/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 09.2010, sp. zn. 29 Cdo 3718/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. 21 Cdo 4028/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 09. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4154/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2379/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 03. 2012, sp. zn. 29 Cdo 301/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 08. 01. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2739/2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 03. 2013, sp. zn. 30 Cdo 671/2013.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 04. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2363/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 09. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3066/2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 02. 2015, sp. zn. 30 Cdo 113/2014.
- Rozsudek Nejvyššího soudu senátu ze dne 24. 02. 2015, sp. zn. 21 Cdo 496/2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 04. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4347/2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 04. 2015, sp. zn. MSPH 16 INS 2762/2011, 29 NSČR 24/2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 06. 2015, sp. zn. 29 Cdo 649/2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 09. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2970/2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 23 Cdo 3960/2013.
- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 01. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 05. 04. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2310/2015.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 01. 09. 2016, sp. zn. 14 Cmo 360/2015.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 5036/2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. KSBP 32 INS 1922/2014, 29 NSČR 4/2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 02. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2791/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 02. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2227/2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu - velkého senátu ze dne 11. 04. 2018, sp. zn. 31 Cdo 4831/2017.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 06. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 07. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3770/2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 06. 09. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1950/2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 09. 2018, sp. zn. 27 Cdo 3547/2017.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 01. 10. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5711/2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1875/2018.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 05. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2645/2018.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 07. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 09. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 09. 2019, sp. zn. 27 Cdo 90/2019.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5340/2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3367/2018.

Nejvyšší správní soud:

- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 08. 2003, sp. zn. 5 A 116/2001.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 6.2009, sp. zn. 9 As 69/2008.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 05. 03. 2015, sp. zn. 9 As 229/2014.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 03. 10. 2017, sp. zn. 9 As 213/2016.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 01. 2019, sp. zn. 10 Ads 284/2017.

Vrchní soudy:

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 9. 2014, sp. zn. 1 Cmo 162/2014.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 5. 2017, sp. zn. 14 Cmo 241/2016.

Zahraniční judikatura:

- Usnesení Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 19. 02. 2009, sp. zn. 1 Obo 16/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 17. 01. 2006, sp. zn. 3 Obo 106/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 26. 09. 2018, sp. zn. 3 Tdo 43/2018.
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 14. 07. 2008, sp. zn. II ZR 202/07.

- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 18. 06. 2013, sp. zn. II ZR 86/11.
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 04. 11. 2002, sp. zn. II ZR 224/00.

Zákony a jiné právní předpisy:

- Aktiengesetz, německý federální zákon o akciové společnosti, ve znění pozdějších předpisů.
- Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, německý federální zákon o společnosti s ručením omezeným, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení Rady (EHS) č. 2137/85, o evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS).
- Nařízení Rady (ES) č. 1435/2003, o statutu Evropské družstevní společnosti (SCE).
- Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti (SE).
- Slovenský zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákonník, ve znění pozdějších předpisů.
- Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění účinném do 31. 12. 2009.
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu.
- Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěrenských fondů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS) a o změně zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o evropském hospodářském zájmovém sdružení).
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 458/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013.
- Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.